

**KONYA'DA
ENGELLİ ÖĞRENCİLERİN
AİLELERİNİN
ÇOCUK EĞİTİMİNDE
YAŞADIKLARI ZORLUKLARIN
ARAŞTIRILMASI PROJESİ
(TR52/15/TD/02/0028)**

**KONYA'DA
ENGELLİ ÖĞRENCİLERİN AİLELERİNİN
ÇOCUK EĞİTİMİNDE YAŞADIKLARI
ZORLUKLARIN
ARAŞTIRILMASI PROJESİ
(TR52/15/TD/02/0028)
Haziran - 2015**

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	2
GİRİŞ	5
PROJENİN AMACI	18
ENGELLİ ÖĞRENCİ AİLELERİ DEMOGRAFİK BULGULAR	22
ENGELLİ ÖĞRENCİ AİLELERİ ARAŞTIRMA BULGULARI	34
İDARECİ VE ÖĞRETMEN DEMOGRAFİK BULGULAR	72
İDARECİ VE ÖĞRETMEN ARAŞTIRMA BULGULARI	79
ENGELLİ ÖĞRENCİ AİLELERİ BULGULARININ TARTIŞMA VE YORUMU	132
İDARECİ VE ÖĞRETMEN BULGULARININ TARTIŞMA VE YORUMU	137
KAYNAKÇA	139
EK- 1 - ENGELLİ ÖĞRENCİ AİLELERİ ARAŞTIRMA SORULARI	141
EK- 2 - İDARECİ VE ÖĞRETMEN ARAŞTIRMA SORULARI	145
İNGİLİZCE ÖZET	150

GİRİŞ

Dünya nüfusunun yaklaşık %10'u, diğer bir deyişle 650 milyon insan engellidir. Dünyanın en büyük azınlık grubunu engelliler oluşturmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü (WHO), yaşlanma süreci, tıbbî ilerlemeler ve nüfus artışıyla bu sayının arttığını bildirir (BM Bilgi Kitapçığı). Ülkemizde TÜİK verilerine bakıldığında nüfusun %12.29'unu engelliler oluşturmaktadır. Her geçen süre ile birlikte engelli sayısı artmaktadır.

Engelli sayısının artışıyla birlikte yeni sistemler geliştirilip eğitim sürecinden aktif şekilde faydalanabilmeleri için düzenlemeler yapılmaktadır. Engelliler ve engellilerin sorunlarına yönelik politikalar geliştirilmiştir. Fakat bu düzenlemeler yapılırken engelli ailesinin eğitimine yönelik eğitimler göz ardı edilmektedir. Çocuk ilk eğitimini ailede alır. Çocuğun kişilik gelişiminde, olumlu davranış kazanımında, ruhsal ve fiziksel yönden sağlıklı, kendi kendine yetebilen, kendine ve yaşadığı dünyaya faydalı bir birey olarak yetişmesinde ailenin rolü önemlidir. Eğitimde özellikle engelli bireylerin eğitiminde aile birinci derecede rol almaktadır.

Her çocuğun hayat beklentileri eğitim ihtiyaçları farklıdır. Engelli bireylerin de kendi durumlarına özgü eğitim ihtiyaçları ve bu eğitim ihtiyaçlarına cevap verebilecek destek olabilecek, etkili anne baba olabilmek becerisine sahip ebeveynlere ihtiyacı vardır. Anne-babalık sürecinde ailelerin ilgi ve gereksinimlerini belirleyerek onlara bu yönde etkili eğitim programları sunmak için araştırmalar yapmak önem kazanmıştır.

ENGEL TANIMLARI

5378 Sayılı Özürlüler(Engelliler) Kanunu

Özürlü: Doğuştan veya sonradan herhangi bir nedenle bedensel, zihinsel, ruhsal, duyuşal ve sosyal yeteneklerini çeşitli derecelerde kaybetmesi nedeniyle toplumsal yaşama uyum sağlama ve günlük gereksinimlerini karşılama güçlükleri olan ve korunma, bakım, rehabilitasyon, danışmanlık ve destek hizmetlerine ihtiyaç duyan kişi.

WHO - Dünya sağlık örgütünce yapılan engelli tanımı:

Dünya Sağlık Örgütü* (WHO), özürlülük/engellilik kavramı hakkında hastalık sonuçlarına dayanan, sağlık yönüne ağırlık veren bir tanımlama ve sınıflama yapmıştır:

“Yetersizlik (Impairment): “Sağlık bakımından ‘eksiklik / yetersizlik’, psikolojik, anatomik veya fiziksel yapı ve fonksiyonlardaki bir noksanlığı veya dengesizliği...”,

Özürlülük (Disability): “...‘özürlülük / sakatlık’, bir noksanlık sonucu meydana gelen ve normal sayılabilecek bir insana oranla bir işi yapabilme yeteneğinin kaybedilmesi ve kısıtlanması durumunu...”,

Engellilik (Handicap): “... ‘engellilik’, bir eksiklik veya sakatlık sonucunda, belirli bir kişide meydana gelen ve o kişinin yaş, cinsiyet, sosyal ve kültürel durumuna göre normal sayılabilecek faaliyette bulunma yeteneğini önleyen ve sınırlayan dezavantajlı bir durumu ifade eder.”

Özürlülük bedensel, zihinsel ve ruhsal özelliklerinden belirli bir oranda ve sürekli olarak fonksiyon ve görüntü kaybına neden olan organ yokluğu veya bozukluğu sonucu kişinin normal yaşam gereklerine uyamama durumudur. Bu durumdaki kişiye özürlü denilmektedir” (Mutluer, 1997, s:10).

ENGEL ÇEŞİTLERİ:

Zihinsel Yetersizlik: 18 yaşından önce ortaya çıkan zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerinde anlamlı sınırlılıklar görülen yetersizlik durumudur.(0-70)

İşitme Yetersizliği: İşitme duyarlılığının kısmen veya tamamen yetersizliğinden dolayı konuşmayı edinmede, dili kullanmada ve iletişimde güçlük nedeniyle bireyin eğitim performansının ve sosyal uyumunun olumsuz yönde etkilenmesi durumudur.

Görme Yetersizliği: Görme gücünün kısmen ya da tamamen yetersizliğinden dolayı, bireyin eğitim performansının ve sosyal uyumunun olumsuz yönde etkilenmesi durumudur.

Ortopedik Yetersizlik: İskelet, kas ve eklemlerdeki hastalık, bozukluk ve yetersizlikten dolayı, bireyin eğitim performansının ve sosyal uyumunun olumsuz yönde etkilenmesi durumudur.

Yaygın gelişimsel bozukluk: Birden fazla bozukluğu içeren genel bir tanı grubu olup erken çocukluk döneminde başlayan sosyal etkileşim, dil gelişimi ve davranış alanlarında yetersizliklere sahip olma durumudur.

TÜRKİYEDEKİ VE KONYADAKİ ENGELLİLERİN DURUMU

TÜİK, Özürlülerin Sorun ve Beklentileri Araştırması 2010 verileri doğrultusunda Türkiye’deki cinsiyete göre özürlü oranları, yaşa göre özürlü oranları, bölgelere göre özürlü oranlarından iç anadolu bölgesine göre özürlü oranı, eğitim durumlarına göre özürlü oranı, kamu kurum ve kuruluşlarından beklentilere göre özürlü oranları aşağıda belirtilmiştir.

Tablo - 1 – Türkiye Geneline Cinsiyetine Göre Özürlülük Oranları

İlçeler	Yüzdesi
---------	---------

Erkek	% 11,1
Kadın	% 13,45
Toplam Özürlü (Erkek + Kadın)	% 12,29

TÜİK 2010 - Türkiye Nüfusuna Oranları Belirtilmiştir.

Tablo - 2 – İç Anadolu Bölgesinde Cinsiyetine Göre Özürlülük Oranları

İlçeler	Yüzdesi
Erkek	% 10,78
Kadın	% 14,23
Toplam Özürlü (Erkek + Kadın)	% 12,52

TÜİK 2010 - Türkiye Nüfusuna Oranları Belirtilmiştir.

Tablo - 3 – Türkiye Geneline Yaşlara Göre Özürlülük Oranları

Yaş	Toplam	Erkek	Kadın
0-9	% 4,15	% 4,69	% 3,56
10-19	% 4,63	% 4,98	% 4,28
20-29	% 7,30	% 7,59	% 7,04
30-39	% 11,44	% 10,43	% 12,42
40-49	% 18,07	% 15,15	% 21,08
50-59	% 27,67	% 22,56	% 32,67
60-69	% 36,96	% 31,60	% 42,02
70+	% 43,99	% 39,77	% 47,77

TÜİK 2010 – Özürlü Sayılarına Oranları Belirtilmiştir.

Tablo - 4 – Türkiye Geneline Okuma Durumlarına Göre Özürlülük Oranları

Okur-Yazar Değil	Okur-Yazar; Okul Bitirmeyen	İlkokul	İlköğretim Ortaokul	Lise ve Daha Üstü
---------------------	--------------------------------	---------	------------------------	----------------------

Görme Özürlü	% 41,6	% 18,2	% 22,3	% 10,3	% 7,7
İşitme Özürlü	% 32,1	% 11,8	% 29	% 12,5	% 14,6
Dil ve Konuşma Özürlü	% 31,6	% 23	% 17,9	% 16,4	% 11,1
Bedensel Özürlü	% 33,6	% 38,6	% 10,7	% 11	% 6,1
Zihinsel Özürlü	% 26,4	% 10,9	% 32,9	% 13,4	% 16,4
Ruhsal – Duygusal Özürlü	% 57,5	% 28,9	% 4,6	% 8,2	% 0,7
Süreçten Hastalık	% 24	% 12,7	% 33	% 15,2	% 15,1
Çoklu Özürlülük	% 32,2	% 12,8	% 34,9	% 10,2	% 9,9
Toplam	% 48,5	% 15,3	% 22,9	% 8	% 5,3

TÜİK 2010 – Özürlü Sayılarına Oranları Belirtilmiştir.

Tablo - 5 – KAMU KURUM VE KURULUŞLARINDAN BEKLENTİLERİ;

Eğitim Olanaklarının Artırılması Hususunda Özürlülerin Beklentisi

Özür	Yüzdesi
Görme Özürlü	% 17,4
İşitme Özürlü	% 33,3
Dil ve Konuşma Özürlü	% 54,4
Bedensel Özürlü	% 17,4
Zihinsel Özürlü	43
Ruhsal – Duygusal Özürlü	17,6
Toplam	25,6

TÜİK 2010 – Özürlü Sayılarına Oranları Belirtilmiştir.

Tablo - 6 – Konya Merkez İlçeler (Meram – Karatay – Selçuklu);

Bağımsız Özel Eğitim Okulları

Kurum, Okul	Kurum, Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı
Karatay Özel Eğitim Uygulama ve İş Uygulama Merkezi (I, II ve III. Kademe)	1	139
Meram Kozağaç Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birliği Özel Eğitim Uygulama Merkezi (I. ve II. Kademe)	1	105
Meram Özel Eğitim İş Uygulama Merkezi (Okulu)	1	32
Meram Nuriye Cahit Atay Özel Eğitim Mesleki Eğitim Merkezi	1	38
Selçuklu Öğretmen Fatma Menekşe Özel Eğitim Uygulama ve İş Uygulama Merkezi (I, II ve III. Kademe)	1	111
Selçuklu Özel Eğitim Mesleki Eğitim Merkezi	1	131
Selçuklu Mediha Hasan Tahsin Alaylı Görme Engelliler İlkokulu ve Ortaokulu	1	105
Konevi İşitme Engelliler İlkokulu ve Ortaokulu	1	153
Adnan Akgül Özel Eğitim Meslek Lisesi (İşitme Engelliler)	1	115
<u>Toplam :</u>	9	929

Tablo - 7 – Konya Merkez İlçeler (Meram – Karatay – Selçuklu);

Hafif Zihinsel Engelliler Alt Sınıfları

Kurum, Okul	Kurum, Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı
Özel Eğitim Sınıfı (Hafif Zihinsel Engelliler Şubesi) MERAM	83	187
Özel Eğitim Sınıfı (Hafif Zihinsel Engelliler Şubesi) KARATAY	82	163
Özel Eğitim Sınıfı (Hafif Zihinsel Engelliler Şubesi) SELÇUKLU	73	243
<u>Toplam :</u>	238	593

Tablo - 8 – Konya Merkez İlçeler (Meram – Karatay – Selçuklu);

Orta – Ağır Zihinsel Engelliler Alt Sınıfları

Kurum, Okul	Kurum, Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı
Özel Eğitim Sınıfı (Orta Ağır Zihinsel Engelliler Şubesi) MERAM	15	63
Özel Eğitim Sınıfı (Orta Ağır Zihinsel Engelliler Şubesi) KARATAY	52	238
Özel Eğitim Sınıfı (Orta Ağır Zihinsel Engelliler Şubesi) SELÇUKLU	77	184
<u>Toplam :</u>	144	485

Tablo - 9 – Konya Merkez İlçeler (Meram – Karatay – Selçuklu);

Otistik Engelliler Alt Sınıfları (OÇEM) (Yaygın Gelişimsel Bozukluk)

Kurum, Okul	Kurum, Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı
Özel Eğitim Sınıfı (Otistik Engelliler Şubesi) (OÇEM) MERAM	13	24
Özel Eğitim Sınıfı (Otistik Engelliler Şubesi) (OÇEM) KARATAY	14	32
Özel Eğitim Sınıfı (Otistik Engelliler Şubesi) (OÇEM) SELÇUKLU	29	64
<u>Toplam :</u>	56	120

Tablo - 10 – Konya Merkez İlçeler (Meram – Karatay – Selçuklu);

İşitme Engelliler Alt Sınıfları : Açılamamıştır

Kurum, Okul	Kurum, Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı
Özel Eğitim Sınıfı (İşitme Engelliler Şubesi) MERAM	-	-
Özel Eğitim Sınıfı (İşitme Engelliler Şubesi) KARATAY	-	-
Özel Eğitim Sınıfı (İşitme Engelliler Şubesi) SELÇUKLU	-	-
<u>Toplam :</u>	-	-

Tablo - 11 – Konya Merkez İlçeler (Meram – Karatay – Selçuklu);

Rehberlik Araştırma Merkezi'ne (RAM) Kayıtlı Engelli Sayıları

Kurum, Okul	Kurum, Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı
MERAM RAM	1	2206
KARATAY RAM	1	1754
SELÇUKLU RAM	1	2707
<u>Toplam :</u>	3	6667

Tablo - 12 – Konya Merkez İlçeler (Meram – Karatay – Selçuklu);**Evde Eğitime Kayıtlı Öğrenci Sayıları**

Kurum, Okul	Kurum, Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı
EVDE EĞİTİM – MERAM	-	40
EVDE EĞİTİM – KARATAY	-	37
EVDE EĞİTİM – SELÇUKLU	-	82
<u>Toplam :</u>	-	159

Tablo - 13 – Konya Merkez İlçeler (Meram – Karatay – Selçuklu);**Destek Eğitim Odasında Kayıtlı Öğrenci Sayıları**

Kurum, Okul	Kurum, Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı
DESTEK EĞİTİM ODASI – MERAM	36	283
DESTEK EĞİTİM ODASI – KARATAY	8	71
DESTEK EĞİTİM ODASI – SELÇUKLU	62	394
<u>Toplam :</u>	106	748

Tablo - 14 – Konya Merkez İlçeler (Meram – Karatay – Selçuklu);

Tam Zamanlı Kaynaştırma Eğitimine Kayıtlı Öğrenci Sayıları

Kurum, Okul	Kurum, Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı
KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİ – MERAM	-	650
KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİ – KARATAY	-	613
KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİ – SELÇUKLU	-	718
<u>Toplam :</u>	-	1981

**Tablo - 15 – Konya Merkez İlçeler (Meram – Karatay – Selçuklu) Hariç;
DİĞER İLÇELERDE :**

Bağımsız Özel Eğitim Okulları

Kurum, Okul	Kurum, Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı
Akşehir Nasrettin Hoca Özel Eğitim Uygulama Merkezi (I. ve II. Kademe)	1	13
Akşehir Nasrettin Hoca Özel Eğitim İş Uygulama Merkezi(Okulu)	1	39
Beyşehir Kamil Akkanat Özel Eğitim Uygulama Merkezi (I. ve II. Kademe)	1	57
Beyşehir Kamil Akkanat Özel Eğitim İş Uygulama Merkezi (Okulu)	1	33
Ereğli Kazım Demirel Sevgi Özel Eğitim Uygulama Merkezi (I. ve II. Kademe)	1	33
Ereğli Kazım Demirel Sevgi Özel Eğitim İş Uygulama Merkezi (Okulu)	1	45
Ereğli Şehit Mustafa Yurter Özel Eğitim Mesleki Eğitim Merkezi (Okulu)	1	75
<u>Toplam :</u>	7	295

Tablo - 16 – Konya Merkez İlçeler (Meram – Karatay – Selçuklu) Hariç; DİĞER İLÇELERDE :		
Özel Eğitim Alt Sınıfları;		
Kurum, Okul	Kurum, Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı
Özel Eğitim Sınıfı (Hafif Zihinsel Engelliler Şubesi)	182	298
Özel Eğitim Sınıfı (Orta Ağır Zihinsel Engelliler Şubesi)	128	199
<u>Toplam :</u>	310	497

Tablo - 17 – Konya Merkez İlçeler (Meram – Karatay – Selçuklu) Hariç; DİĞER İLÇELERDE :		
Rehberlik Araştırma Merkezi'ne (RAM) Kayıtlı Engelli Sayıları		
Kurum, Okul	Kurum, Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı
AKŞEHİR RAM	1	863
BEYŞEHİR RAM	1	414
CİHANBEYLİ RAM	1	666
EREĞLİ RAM	1	819
SEYDİŞEHİR RAM	1	516
<u>Toplam :</u>	5	3278

Tablo - 18 – Konya Merkez İlçeler (Meram – Karatay – Selçuklu) Hariç; DİĞER İLÇELERDE :		
Evde Eğitime Kayıtlı Öğrenci Sayıları		
Kurum, Okul	Kurum, Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı
EVDE EĞİTİM	-	230
<u>Toplam :</u>	-	230

**Tablo - 19 – Konya Merkez İlçeler (Meram – Karatay – Selçuklu) Hariç;
DİĞER İLÇELERDE :**

Destek Eğitim Odasında Kayıtlı Öğrenci Sayıları		
Kurum, Okul	Kurum, Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı
DESTEK EĞİTİM	97	213
<u>Toplam :</u>	97	213

ENGELLİ ÇOCUK SAHİBİ AİLELERİN EĞİTİME KATILMALARININ ÖNEMİ

Engelli çocuk sahibi olmak anne baba adaylarının korkulu rüyaları olarak bilinir. Çocuk sahibi olmak yüksek sorumluluk, gelecek kaygısı, çocuk eğitimindeki yetersizlik kaygısı, sosyal ve ekonomik zorlanmaları da beraberinde getirmektedir. Engelli çocuk sahibi olan ailelerde bu durumlar daha fazla oranla çaresizlik duygusu ile birlikte görülmektedir.

Günümüzde toplumların çağdaşlık göstergeleri arasında yer alan önemli kavramlardan biri olan eğitim, söz konusu engelli birey olunca daha da önem kazanmaktadır. Engelli çocuğun doğumuyla ailenin sürekli olarak çocuğuna bakım ve destek sağlama durumu başlar. Çoğu zaman bakım ve destek sağlayan aile farklı durumla karşı karşıya kalmanın verdiği çaresizlikle özellikle sağlık, eğitim ve ekonomi gibi alanlarda kendileri de destek bekler. Sağlık ve ekonomi alanları şüphesiz dışarıdan verilebilecek destek yönleridir. ‘Eğitim ailede başlar’ sözünden de yola çıkılarak eğitim ve mevcut durum hakkında bilinçlenme içeriden sağlanabilecek destektir. Çünkü anne babaların verdikleri eğitim sosyalleşmeyi, kendini koruyabilmeyi, özellikle psikolojik açıdan sağlıklı bir hayat sürmeyi beraberinde getirir.

Yapılan bir araştırmada engeli çocuğa sahip ailelerinin yaşadıkları güçlükler incelenmiş ve ailelerin %37,3’ünün sosyal çevreden destek görmeyi hiçbir zaman, %44,5’i suçlama ve suçlanma duygusunu nadiren, %39,1’i aile sorunları hakkında düzenli olarak konuşma ve danışmanlık ihtiyacı hissetmeyi ara sıra yaşadıkları saptanmıştır. Ailelerin %45,5’i çocuğun tedavi aşamasındaki zorlukları, %43,6’sı hayal kırıklığını, %41,8’i çocuğun engeli hakkında davranışını kontrol etmede zorluk çekmeyi çoğu zaman, %54,5’i gelecek kaygısını, %48,2’si çocuğa ilişkin sürekli bir kaza yada yaralanma korkusunu her zaman yaşadıkları bulunmuştur. Yapılan çalışmalarda zihinsel engelli çocuğa sahip ailelerin çocuklarının engel türünü ve derecesini dikkate almadan yoğun beklenti içinde olduklarını ve buna bağlı olarak normal çocuğa sahip ailelere göre kaygı düzeylerinin yüksek olduğu bulunmuştur (Sarısoy,2000; Özşenol vd, 2002).

Yine başka bir araştırmada ailelerin yaşadıkların güçlükler en fazla toplumun bakış açısından rahatsız olmaları, sosyal çevreden destek görememeleri, eşler arasındaki iletişimin bozulması, diğer çocuklarla yeterli düzeyde ilgilenememe olduğu belirtilmiştir (Özsoy, Özkahraman ve Çallı,2006).

Ailelerin yaşadıkları eğitsel sorunlar incelendiğinde ise; anne babaların engelli çocuklarının eğitimine katılımının incelendiği bir araştırmada işitme engelli çocukların anne babalarının zihinsel engellilere göre daha fazla katılım gösterdikleri bulunmuştur (Keçeli, Kaysılı, 2008).

Yapılan bir başka araştırma sonuçları incelendiğinde engelli çocuk sahibi ailelerin çocuklarının eğitim süreçlerine olumlu anlamda katılımının sağlıklı çocuk sahibi ailelere oranla daha önemli bir ihtiyaç olduğu anlaşılmaktadır. Ancak, engelli çocuk sahibi aileler engel durumunu öğrenmeleri ile başlayan bazı süreçler yaşadıkları bilinmektedir. Akkök (2003), ailelerin tepkilerini çeşitli modellerle açıklamaktadır. Bunlardan en bilineni *Aşama modeli* olarak bilinen ve ailelerin çeşitli aşamalardan geçerek kabul ve uyum aşamasına geldiğini varsayan modeldir. Bu aşamalardan birincisinde şok, inkar, keder ve çöküntü (depresyon); ikinci aşamada karışık duygular, kaygı, suçluluk, kızgınlık, utanma; üçüncü aşamada ise kapı kapı dolaşma, anlaşma, uyma-yeniden düzenleme, kabul ve uyum duygularını yaşarlar ve bu duruma çözüm ararlar (Pearce, 1996; Yörükoğlu, 1998; Ataman, 2003).

Engelli çocuk sahibi aile; yakın çevresinden, engel durumu ve eğitim yöntemleri açısından uzmanlardan ne kadar çok destek görürse engel durumunu kabul aşamaları o kadar erken atlatılabilir. Dolayısıyla hem aile için hem de çocuk için topluma kazanım, eğitim sürecinin başlaması ve ailenin yaşantısının normalleşmesi o kadar erken olabilir.

Ailelerin, çocuklarının eğitim programına katılımının önemi, özellikle özel gereksinimli çocuklar için ilk olarak Amerika Birleşik Devletleri’nde 1975 yılında yürürlüğe giren “Herkes için Eğitim” yasası ile vurgulanmıştır (Keçeli, Kaysılı 2008).

Ülkemizde de yasalar, yetersizliği olan çocuğa sahip anne-babaların, çocuklarının eğitimlerinin her aşamasına katılmaları gerektiğini açıkça ifade etmektedir (Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, 2006).

Kararnameye dayanılarak 2000 yılında yürürlüğe giren “Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği” ve 31.05.2006 tarihinde yürürlüğe giren “Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği” ailenin, çocuğun değerlendirilmesi, bireyselleştirilmiş eğitim programlarının hazırlanması, öğretim süreci ve öğretimin değerlendirilmesi süreçlerinde aktif katılımlarını gerekli görmüştür. Ancak uygulamada, yasanın gerektiği gibi işlediği söylenemez. Anne-babalar, bu sürece katılmak isteseler de bunu nasıl gerçekleştireceklerini bilememektedirler ve sürecin dışında kalmaktadırlar. Ayrıca anne-babalar, profesyoneller tarafından sadece çocuklarının yetersizlikleri konusunda bilgi alan ve bilgi veren kişiler olarak değerlendirilmektedirler (Sucuoğlu ve Kargın, 2006).

Anne-baba uzman ya da okul ortaklığı; anne-babaya konuya özgü becerilerin öğretilmesi, sosyal ve duygusal destek verilmesi, anne-baba ve profesyoneller arasında bilgi alışverişi, anne-babanın bir gruba katılması, uygun anne-baba-çocuk ilişkilerinin geliştirilmesi ve anne-babaya toplumsal kaynaklara ulaşmalarında yardımcı olmak gibi pek çok değişik biçimde tanımlanmıştır (White, Taylor ve Moss, 1992).

Engelli çocuğu olan anne-babaların geçirdikleri aşamalar bir noktaya kadar benzerlik göstermekle birlikte anne-babalar zaman zaman bu aşamalar arasında gidip gelebilirler ya da bir aşamaya takılıp kalabilirler. Genellikle düzeltilemeyen, değiştirilemeyen ve süreklilik gösteren yetersizlikler, ailelerin işlevlerini sınırlandırarak onlarda zorlanmalara neden olabilmektedir (Kaner, 2004). Ailelerin yaşadıkları duygusal zorlanma, engelli bireylerin durumuna ilişkin yeterli bilgi edinememe, başkalarına bu durumu açıklamada çekilen güçlük, engelli bireyde görülen davranış ve sağlık sorunları, tedavi ve eğitim konusunda pek çok uzmanla görüşme gerekliliği, uygun eğitim ortamını bulma çabaları, daha fazla zaman, para ve enerji ihtiyacı ve engelli bireyin geleceğine ilişkin kaygılar aileler için önemli gerginlik kaynaklarını oluşturmaktadır (Kavak, 2007).

Engelli çocuk sahibi olan aileler çocuklarının hem davranış hem de akademik yönden eğitimlerine katkı sağlayarak onları topluma kazandırmayı, var olan potansiyellerini en iyi seviyede kullanmayı hedeflemişlerdir.

Wolery (1993) erken özel eğitim hizmetlerinin genel amaçlarını, erken eğilim dönemindeki çocuklar, aileler ve erken eğitim hizmetini sağlayanlar için şu şekilde sıralamaktadır;

Çocuklar için:

- (a) gelişimsel becerilerin en iyi şekilde kazanılmasını sağlamak
- (b) belirli durumlarda ve ortamlarda içinde yaşayacakları topluma uyumlarını en üst düzeye çıkarmak
- (c) kişisel bakımlarını yapabilme düzeylerini ve sosyal yaşamlarının kalitesini arttırmak.

Aileler için:

- (a) çocuklarıyla ilgili uygun kararları alabilmek
- (b) çocuklarıyla, hem aile hem de çocuk için doyurucu ve yararlı şekilde etkileşimde bulunabilmek
- (c) çocuklarının gelişimine katkıda bulunabilmek
- (d) toplumla bütünleşmek.

Hizmeti sağlayanlar için:

- (a) gelişim geriliği olan çocukların ve ailelerinin toplum tarafından kabulünü arttırmak
- (b) erken özel eğitim programlarını uygulamak ve geliştirmek
- (c) gelişim geriliği olan çocukları, ailelerini ve sunulan hizmetleri desteklemek ve savunmak.

Ailenin hedefi olan bu kazanımlar aynı zamanda toplumun kazanımları olur. Desteklenen eğitim kurumları ve ailenin desteği ile gelişimine yardımcı olunan engelli çocuklar toplumda farkındalık oluşturur. Sağlıklı yetişkin ve çocukların, engelli çocukları ve yetişkinleri fark etmeleri, olumlu tutum geliştirmeleri, sağlanır. Engellilerin toplumdan soyutlanmaları, sınırlı sosyal yaşamları, hem aileye hem de engellinin kendisine bir yükmiş gibi düşünülmesi mümkün olduğunca azalır.

PROJENİN AMACI

Projenin amacı Konya’da zihinsel engelli, işitme engelli, görme engelli, bedensel engelli ve yaygın gelişimsel bozukluğa sahip olan öğrencilerin, ailelerinin çocuk eğitiminde yaşadıkları zorlukların öğretmen ve idarecilerin bakış açılarından da faydalananarak belirlenmesi, öğretmen ve idarecilerin çocukların eğitim sisteminde yaşadıkları güçlüklerin belirlenmesi, ortaya çıkan sonuçların daha sonra yapılacak olan bir çalışmada engelli öğrenci aile eğitim programı geliştirilmesine kaynaklık etmesini sağlamaktır.

Projenin Sunuşu ve Yöntem

Çalışmamız Konya İlinde Engelli Öğrencilerin Ailelerinin Çocuk Eğitiminde Yaşadıkları Zorlukların Araştırılması amacıyla Konya İl Milli Eğitim Müdürlüğü ile Mevlana Kalkınma Ajansı (MEVKA) 2012 Teknik Destek Programı kapsamında projelendirilerek gerçekleştirilmiştir.

Projemiz Konya ilindeki üç merkez ilçedeki (Selçuklu, Meram, Karatay) engelli öğrencilerin ailelerinin çocuk eğitiminde yaşadıkları zorlukların araştırılması amacıyla ailelere ve öğretmen ve idarecilere olmak üzere iki adet anket hazırlanarak gerçekleştirilmiştir.

Araştırma genel tarama modellerinden betimsel tarama türündedir. Proje kapsamında engelli çocuğa sahip 494 aile, ailelerin ihtiyaçları ve problemlerinin öğrencilerle müşavirlik çerçevesinde en ilgili olduğu düşünülen 286 Sınıf Rehber Öğretmeni, Okul Rehber Öğretmeni, özel eğitim öğretmeni ve okul idarecilerine uygulanmıştır.

Projenin örneklem kümesi İl Milli Eğitim Müdürlüğü özel eğitim okulları, özel eğitim alt sınıfı bulunan devlet okulları, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri ve Rehberlik Araştırma Merkezlerindeki engelli öğrencilerin aileleri ve bu kurumlarda çalışan öğretmen ve idarecilerden seçilmiştir.

Araştırma kapsamında ulaşılan velileri ve öğretmenleri Konya’nın Meram, Selçuklu ve Karatay ilçelerinden homojen sayıda olmalarına özen gösterildi. Aynı zamanda görme, işitme bedensel, zihinsel ve yaygın gelişimsel bozukluğu olan çocuklara sahip homojen aile ve öğretmenlere ulaşılarak yaşadıkları güçlüklerle ilgili sorular yöneltildi.

Engelli çocuğun ailesine yönelik anket 3 bölümden oluşturuldu. Birinci bölümde 14 soru hazırlandı, engelli çocuk ve ailesi ile ilgili demografik bilgilere yer verildi. İkinci bölümde 35 soru hazırlandı; ailelerin sosyal çevreden destek alma durumu, engel durumu hakkında bilgi düzeyi, çocuğunun geleceği ile ilgili kaygıları, toplum tarafından desteklenme durumu, davranış eğitiminde bilinç düzeyi, engelli çocuğa sahip olmanın aile yapısı üzerindeki etkisi, eşlerin engelli çocuğun eğitiminde sorumluluk alma düzeyleri, ergenlik dönemi hakkında bilinç düzeyleri, ödül ceza yaklaşımları, istismar konusunda farkındalıkları konusunda sorulara yer verildi. Üçüncü bölümde 3 soru hazırlandı engeli çocuğu olduğu için ailenin yaşadığı engel durumuna uyum sürecinde yaşadığı duygu süreçlerinin tespit edilmesi, engelli çocukla iletişim yöntemleri, ve engelli çocuğun eğitimi için almak istedikleri aile eğitim programları konusuna yer verildi.

Öğretmen ve idarecilere yönelik anket 3 bölümden oluşturuldu. Birinci bölümde 6 soru hazırlandı, öğretmenler ve idarecilere yönelik demografik bilgilere yer verildi. İkinci bölümde 40 soru hazırlandı, öğretmen ve idarecilerin, engelli öğrencilerinin ailelerinin, çocuklarının engel durumları hakkında bilgi sahip olma düzeyleri, sosyal çevreden destek görme, dışlanma durumları, gelecekle ilgili kaygı düzeyleri, aile yaşantıları, iletişim becerileri, etkili ebeveyn olabilme becerileri, çocukları ile ilgili ortak sorumluluk alabilme durumları, ödül ceza yaklaşımları, günlük yaşam becerilerinde bağımsız olabilme becerisini kazandırabilme düzeyleri, istismar konusunda bilgi düzeyleri ve öğretmenlerin idarecilerden destek alma düzeyleri, idarecilerin öğretmenler ile ilgili özel eğitim alanında yeterlik düzeyleri hakkında sorulara yer verildi. Üçüncü bölümde 5 soru soruldu engelli öğrencilerin eğitim sisteminde yaşadığı zorluklar, ailelerin eğitim sürecine katılım düzeyleri, engelli öğrencilerin ailelerinin eğitim sürecine katılımı için gerekli önlemlere, ailelerin seçtikleri iletişim yöntemlerine ve velilerin hangi konuda aile eğitim programı almaları gerekir konusundaki sorulara yer verildi.

Tablo - 20 – İlçelere Göre Anket Uygulanan Engelli öğrenci Aile Sayıları

İlçeler	Veli Sayısı	Yüzdesi
Karatay	157	% 31,8
Meram	168	% 34
Selçuklu	169	% 34,2
Toplam	494	% 100

Tablo - 21 – İlçelere Göre Anket uygulanan İdareci-Öğretmen Sayıları

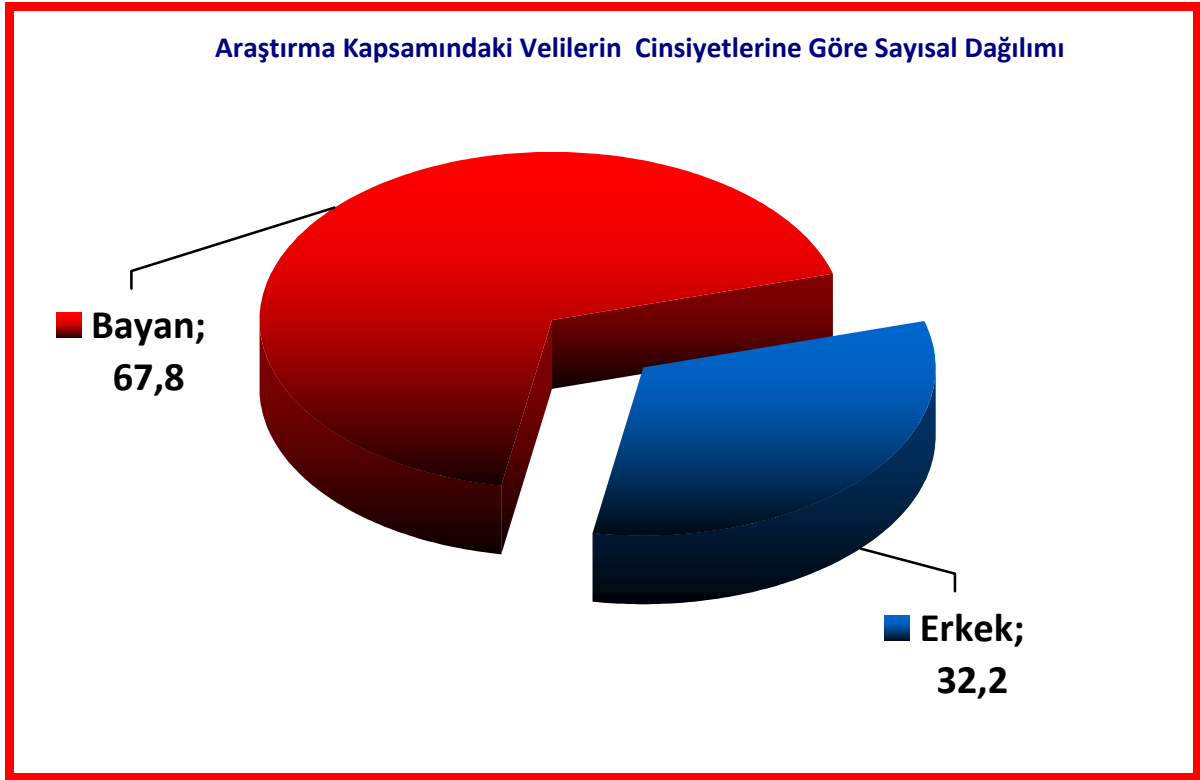
İlçeler	Sayı	Yüzdesi
Karatay	95	% 33,2
Meram	95	% 33,2
Selçuklu	96	% 33,6
Toplam	286	% 100

Bu projede görme işitme zihinsel bedensel yaygın gelişimsel bozukluğu olan öğrencilerin velilerinin onların eğitimi ile ilgili ihtiyaç duydukları alanlar analiz edildi, belirtilen durum öğretmenler ve okul idarecilerinin bakış açılarından da değerlendirildi. Ortaya çıkan sonuçlar daha büyük bir aile eğitim projesi için temel dayanak oluşturdu. Elde edilen bilgiler rehber öğretmenlerin, rehberlik araştırma merkezlerinin, özel eğitim öğretmenlerinin idarecilerin, özel eğitim öğrencilerinin aileleri ile ilgili yapacakları çalışmalarına kaynaklık edecektir. Oluşan farkındalık hedef grubumuzla ilgili yeni çalışmalar planlanmasında etkili olacaktır.

ENGELLİ ÖĞRENCİ AİLELERİ DEMOGRAFİK BULGULAR

Tablo 22. Araştırma Kapsamındaki Velilerin Cinsiyetlerine Göre Sayısal Dağılımı

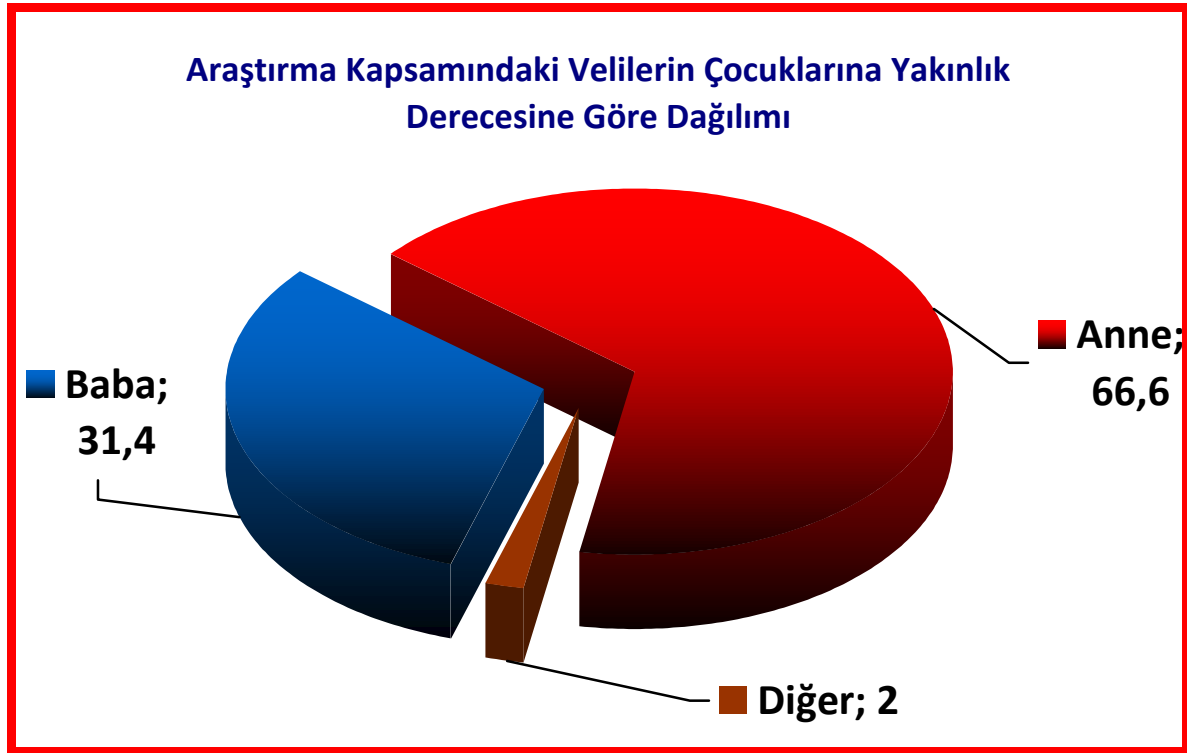
Cinsiyet	Veli Sayısı	Yüzdesi
Bayan	335	% 67,8
Erkek	159	% 32,2
Toplam	494	% 100

Araştırma 335'si bayan, 159 'u erkek olmak üzere toplam 494 engelli öğrencilerin velileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Bayan veliler örneklemin % 67,8'i , erkek veliler ise örneklemin % 32,2'sini oluşturmaktadır.

Tablo 23. Araştırma Kapsamındaki Velilerin Çocuklarına Yakınlık Derecesine Göre Dağılımı

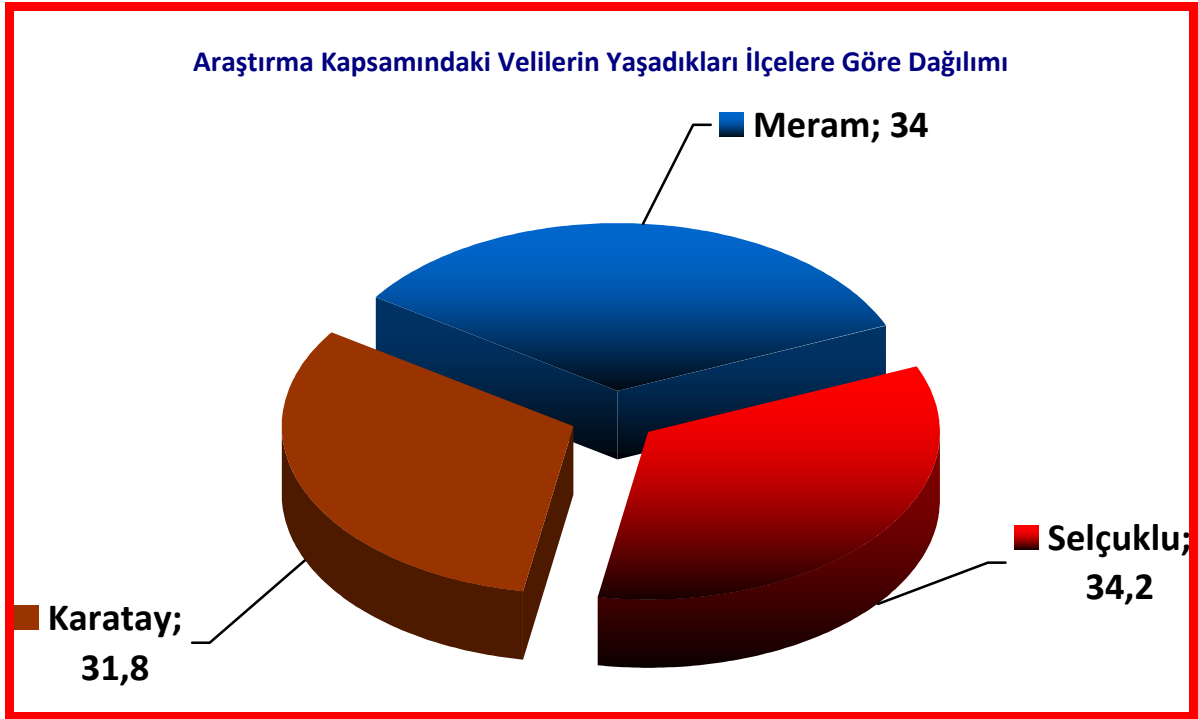
Yakınlık Derecesi	Veli Sayısı	Yüzdesi
Anne	329	% 66,6
Baba	155	% 31,4
Diğer	10	% 2
Toplam	494	% 100

Araştırma 329'u Anne, 155 'i Baba, 10'u Diğer Veliler (Abi, Abla, Babaanne, Anneanne, Dede) olmak üzere toplam 494 engelli öğrencilerin velileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Anne; örneklemin % 66,6'sını , baba; örneklemin % 31,4'ünü , Diğer Veliler (Abi, Abla, Babaanne, Anneanne, Dede) örneklemin % 2'sini oluşturmaktadır.

Tablo 24. Araştırma Kapsamındaki Velilerin Yaşadıkları İlçelere Göre Dağılımı

İlçeler	Veli Sayısı	Yüzdesi
Karatay	157	% 31,8
Meram	168	% 34
Selçuklu	169	% 34,2
Toplam	494	% 100

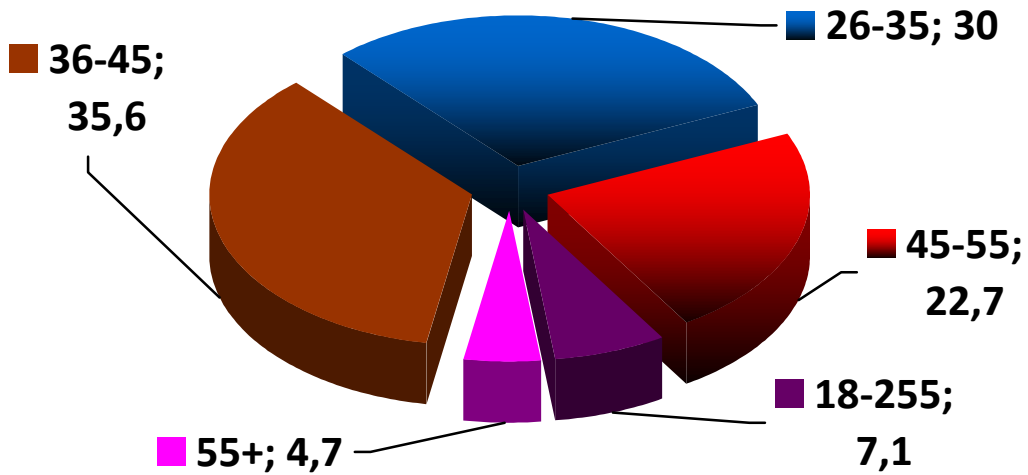

Araştırma 157'si Karatay, 168 'i Meram, 169'u Selçuklu olmak üzere toplam 494 engelli öğrencilerin velileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Karatay ilçesinde ikamet eden veliler örneklemin % 31,8'ini , Meram ilçesinde ikamet eden veliler örneklemin % 34'ünü , Selçuklu ilçesinde ikamet eden veliler örneklemin % 34,2'sini oluşturmaktadır

Tablo 25. Araştırma Kapsamındaki Velilerin Yaş Düzeylerine Göre Sayısal Dağılımı

Yaş	Veli Sayısı	Yüzdesi
18-25	35	% 7,1
26-35	148	% 30
36-45	176	% 35,6
45-55	112	% 22,7
55+	23	% 4,7
Toplam	494	% 100

Araştırma Kapsamındaki Velilerin Yaş Düzeylerine Göre Sayısal Dağılımı

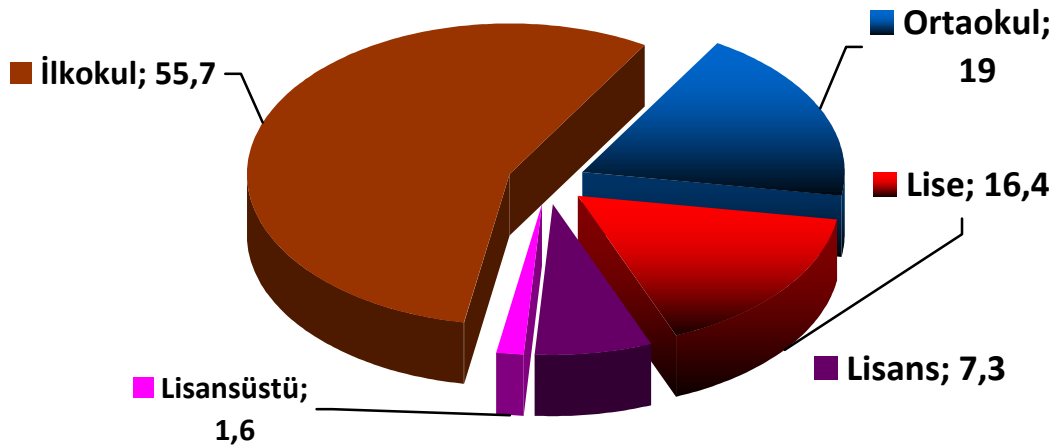

Araştırma 35'i 18-25 yaş veliler, 148'i 26-35 yaş veliler, 176'sı 36-45 yaş veliler, 112'si 46-55 yaş veliler, 23'ü 55+ yaş veliler olmak üzere toplam 494 engelli öğrencilerin velileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. 18-25 yaş; örneklemin % 7,1'ini , 26-35 yaş; örneklemin % 30'unu, 36-45 yaş; örneklemin % 35,6'sını, 45-55 yaş; örneklemin % 22,7'sini, 55+ yaş; örneklemin % 4,7'sini oluşturmaktadır.

Tablo 26. Araştırma Kapsamındaki Velilerin Öğrenim Düzeylerine Göre Sayısal Dağılımı

Öğrenim Düzeyleri	Veli Sayısı	Yüzdesi
İlkokul	275	% 55,7
Ortaokul	94	% 19
Lise	81	% 16,4
Lisans	36	% 7,3
Lisansüstü	8	% 1,6
Toplam	494	% 100

Araştırma Kapsamındaki Velilerin Öğrenim Düzeylerine Göre Sayısal Dağılımı

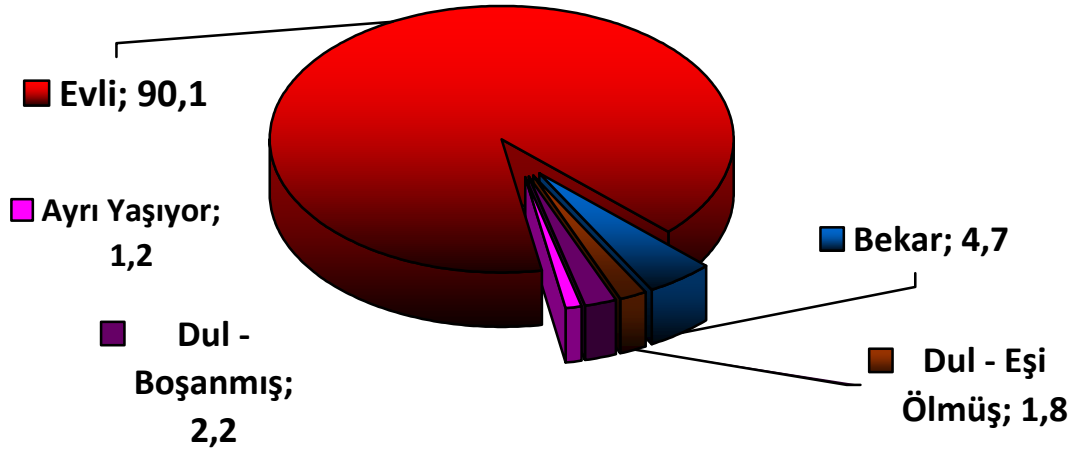

Araştırma 275'i ilkokul mezunu, 94'ü ortaokul mezunu, 81'i lise mezunu, 36'sı lisans mezunu, 8'i lisans üstü mezunu olmak üzere toplam 494 engelli öğrencilerin velileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. İlkokul mezunu veliler; örneklemin % 55,7'sini, ortaokul mezunu veliler; örneklemin % 19'unu, lise mezunu veliler; örneklemin % 16,4'ünü, lisans mezunu veliler; örneklemin % 7,3'ünü, lisans üstü mezunu veliler; örneklemin % 1,6'sını oluşturmaktadır.

Tablo 27. Araştırma Kapsamındaki Velilerin Medeni hallerine Göre Sayısal Dağılımı

Medeni Hali	Veli Sayısı	Yüzdesi
Evli	445	% 90,1
Bekar	23	%4,7
Dul – Eşi Ölmüş	9	% 1,8
Dul – Boşanmış	11	% 2,2
Ayrı Yaşıyor	6	% 1,2
Toplam	494	% 100

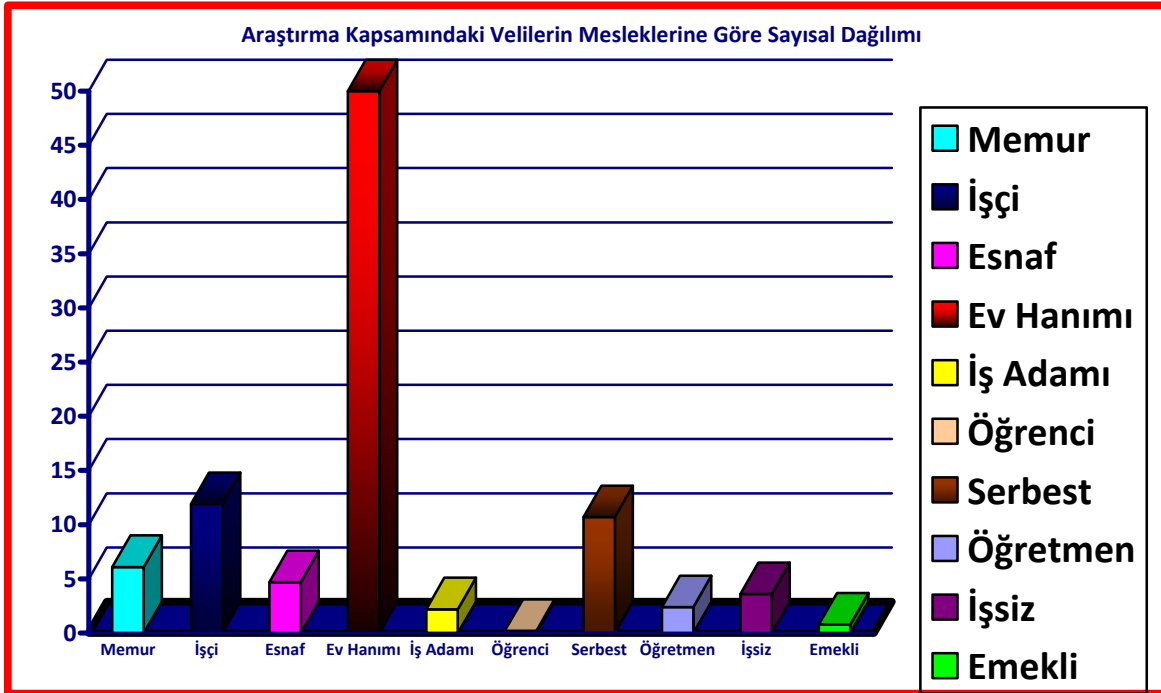
Araştırma Kapsamındaki Velilerin Medeni hallerine Göre Sayısal Dağılımı

Araştırma 445'i evli, 23'ü bekar, 11'i dul – boşanmış, 9'u dul – eşi ölmüş, 6'sı ayrı yaşayan olmak üzere toplam 494 engelli öğrencilerin velileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Evli olan veliler; örneklemin % 90,1'ini, Bekar olan veliler; örneklemin % 4,7'sini, dul - boşanmış veliler; örneklemin % 2,2'sini, dul – eşi ölmüş veliler; örneklemin % 1,8'ini, ayrı yaşayan veliler; örneklemin % 1,2'sini oluşturmaktadır.

Tablo 28. Araştırma Kapsamındaki Velilerin Mesleklerine Göre Sayısal Dağılımı

Mesleği	Veli Sayısı	Yüzdesi
Memur	30	% 6,1
İşçi	59	% 11,9
Esnaf	23	% 4,7
Ev Hanımı	283	% 57,3
İş Adamı	11	% 2,2
Öğrenci	1	% 0,2
Serbest	53	% 10,7
Öğretmen	12	% 2,4
İşsiz	18	% 3,6
Emekli	4	% 0,8
Toplam	494	% 100

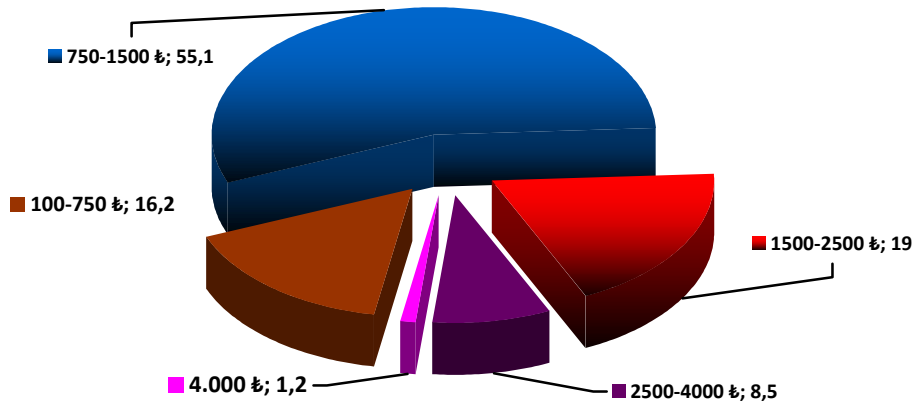

Araştırma 30'u memur, 59'u işçi, 23'ü esnaf, 283'ü ev hanımı, 11'i iş adamı, 1'i öğrenci, 53'ü serbest, 12'si öğretmen, 18'i işsiz, 4'ü emekli olmak üzere toplam 494 engelli öğrencilerin velileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Memur olan veliler; örneklemin % 6,1'ini, işçi olan veliler; örneklemin % 11,9'unu, esnaf olan veliler; örneklemin % 4,7'sini, ev hanımı olan veliler; örneklemin % 57,3'ünü, iş adamı olan veliler; örneklemin % 2,2'sini, öğrenci olan veliler; örneklemin % 0,2'sini, serbest mesleği olan veliler; örneklemin % 10,7'sini, öğretmen olan veliler; örneklemin % 2,4'ünü, işsiz olan veliler; örneklemin % 3,6'sını, emekli olan veliler; örneklemin % 0,8'ini, oluşturmaktadır.

Tablo 29. Araştırma Kapsamındaki Velilerin Aylık Gelirlerine Göre Sayısal Dağılımı

Aylık Geliri	Veli Sayısı	Yüzdesi
100-750 ₺	80	% 16,2
750-1500 ₺	272	% 55,1
1500-2500 ₺	94	% 19,0
2500-4000 ₺	42	% 8,5
4000+ ₺	6	% 1,2
Toplam	494	% 100

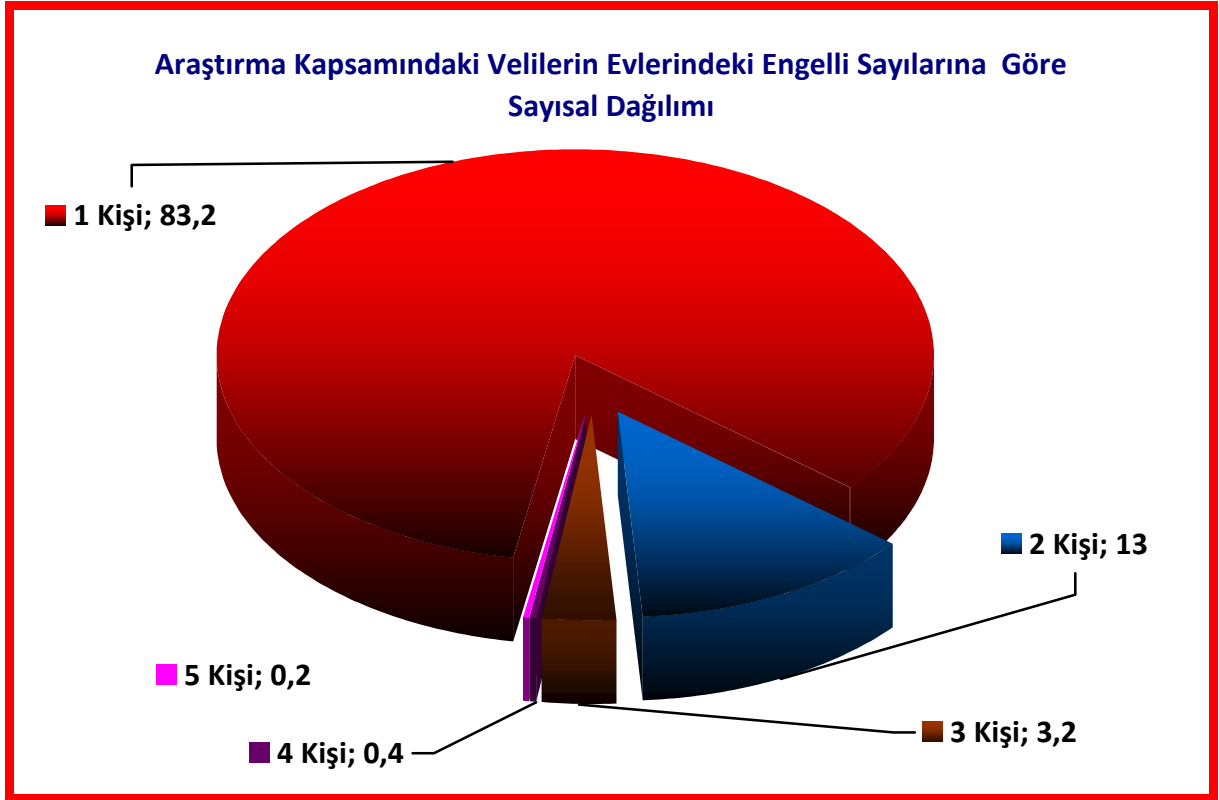
Araştırma Kapsamındaki Velilerin Aylık Gelirlerine Göre Sayısal Dağılımı

Araştırma 80'i 100-750 ₺, 272'si 750-1500 ₺, 94'ü 1500-2500 ₺, 42'si 2500-4000 ₺, 6'sı 4000+ ₺ geliri olan olmak üzere toplam 494 engelli öğrencilerin velileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. 100-750 ₺ geliri olan veliler; örneklemin % 16,2'sini, 750-1500 ₺ geliri olan veliler; örneklemin % 55,1'ini, 1500-2500 ₺ geliri olan veliler; örneklemin % 19'unu, 2500-4000 ₺ geliri olan veliler; örneklemin % 8,5'ini, 100-750 ₺ geliri olan veliler; örneklemin % 1,2'sini oluşturmaktadır.

Tablo 30. Araştırma Kapsamındaki Velilerin Evlerindeki Engelli Sayılarına Göre Sayısal Dağılımı

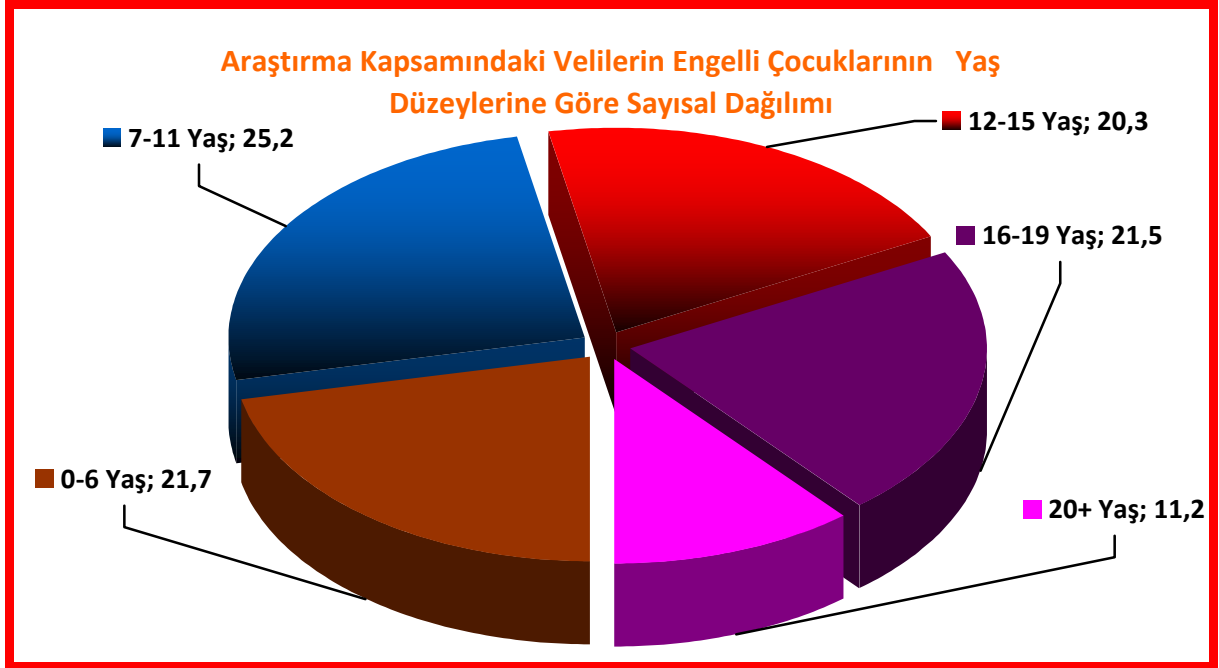
Kişi Sayısı	Veli Sayısı	Yüzdesi
1 Kişi	411	% 83,2
2 Kişi	64	% 13,0
3 Kişi	16	% 3,2
4 Kişi	2	% 0,4
5 Kişi	1	% 0,2
Toplam	494	% 100

Araştırma 411'i 1 engelli, 64'ü 2 engelli, 16'sı 3 engelli, 2'si 4 engelli, 1'i 5 engelli birey olmak üzere toplam 494 engelli öğrencilerin velileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Evinde: 1 engelli olan veliler; örneklemin % 83,2'sini, 2 engelli olan veliler; örneklemin % 13'ünü, 3 engelli olan veliler; örneklemin % 3,2'sini, 4 engelli olan veliler; örneklemin % 0,4'ünü, 5 engelli olan veliler; örneklemin % 0,2'sini oluşturmaktadır.

Tablo 31. Araştırma Kapsamındaki Velilerin Engelli Çocuklarının Yaş Düzeylerine Göre Sayısal Dağılımı

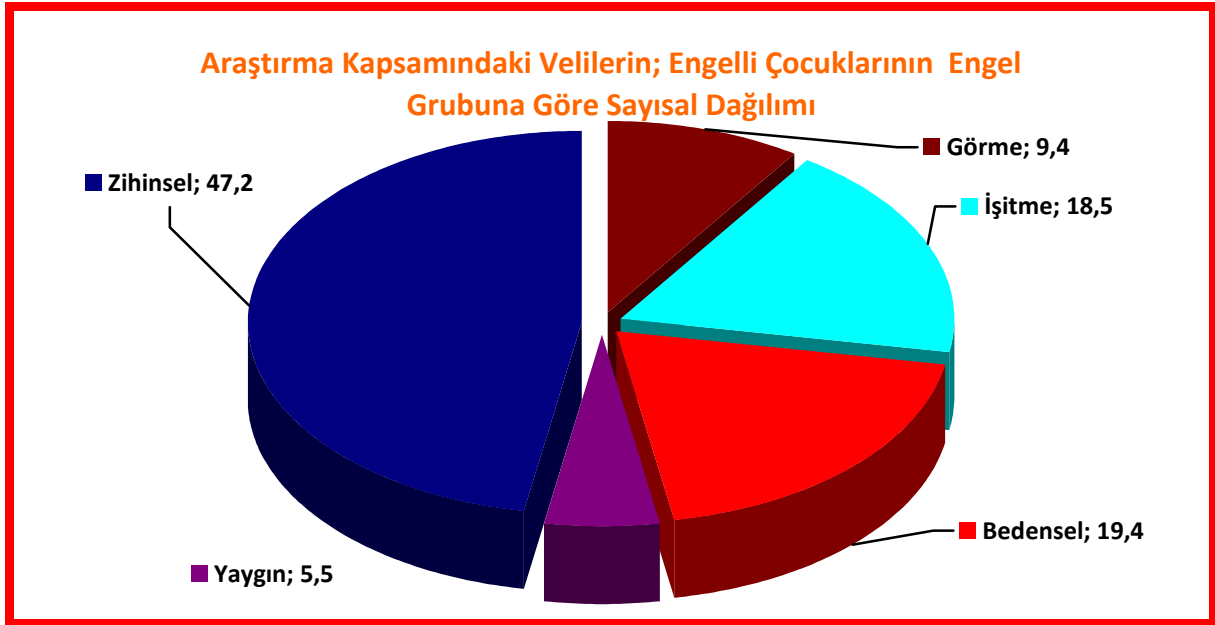
Yaş	Öğrenci Sayısı	Yüzdesi
0-6	118	% 21,7
7-11	137	% 25,2
12-15	110	% 20,3
16-19	117	% 21,5
20+	61	% 11,2
Toplam	543	% 100

Gerçekleştirilen araştırmada, 494 engelli öğrencilerin velileri 543 engelli çocuğa sahiptir. Bu engelli çocukların yaş düzeylerine göre dağılımı ; 118'i 0-6 yaş engelliler, 137'si 7-11 yaş engelliler, 110'u 12-15 yaş engelliler, 117'si 16-19 yaş engelliler, 61'i 20+ yaş engelliler olmak üzere toplam 543 engelli çocuktur. 0-6 yaş; örneklemin % 21,7'sini , 7-11 yaş; örneklemin % 25,2'sini, 12-15 yaş; örneklemin % 20,3'ünü, 16-19 yaş; örneklemin % 21,5'ini, 20+ yaş; örneklemin % 11,2'sini oluşturmaktadır.

Tablo 32. Araştırma Kapsamındaki Velilerin; Engelli Çocuklarının Engel Grubuna Göre Sayısal Dağılımı

Engeller	Engelli Sayısı	Yüzdesi
Zihinsel Engelli	266	% 47,2
Görme Engelli	53	% 9,4
İşitme Engelli	104	% 18,5
Bedensel Engelli	109	% 19,4
Yaygın Gelişimsel Bozukluk	31	% 5,5
Toplam	543	% 100

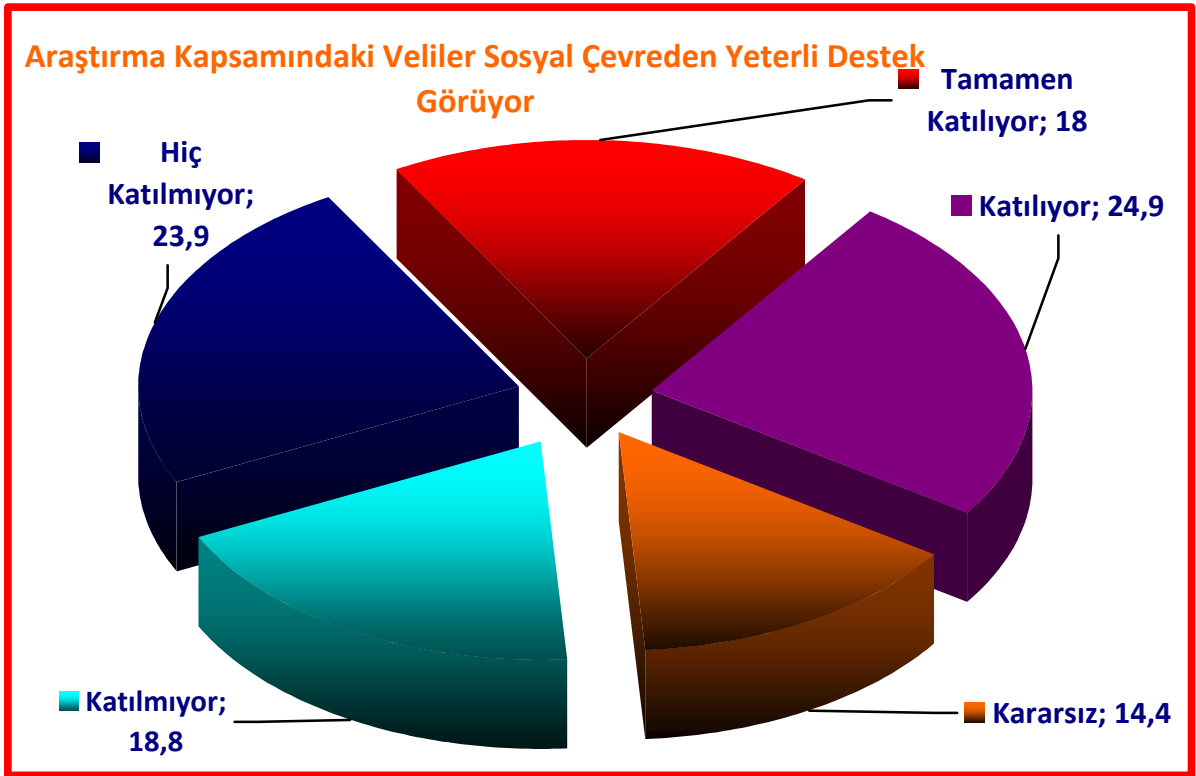

Gerçekleştirilen araştırmada, 494 engelli öğrencilerin velileri; 563 engel grubundan birine veya birkaçına sahip çocukları vardır. Bu engelli çocukların engel gruplarına göre dağılımı ; 266'sı zihinsel engelli, 53'ü görme engelli, 104'ü işitme engelli, 109'u bedensel engelli, 31'i yaygın gelişimsel bozukluğu olan çocuk olmak üzere toplam 563 engel grubu mevcuttur. Zihinsel Engelli; örneklemin % 47,2'sini , görme engelli; örneklemin % 9,4'ünü, işitme engelli; örneklemin % 18,5'ini, bedensel engelli; örneklemin % 19,4'ünü, yaygın gelişimsel bozukluğu olan çocuk; örneklemin % 5,5'ini oluşturmaktadır

ENGELLİ ÖĞRENCİ AİLELERİ ARAŞTIRMA BULGULARI

Tablo 33. Araştırma Kapsamındaki Veliler Sosyal Çevreden Yeterli Destek Görüyor

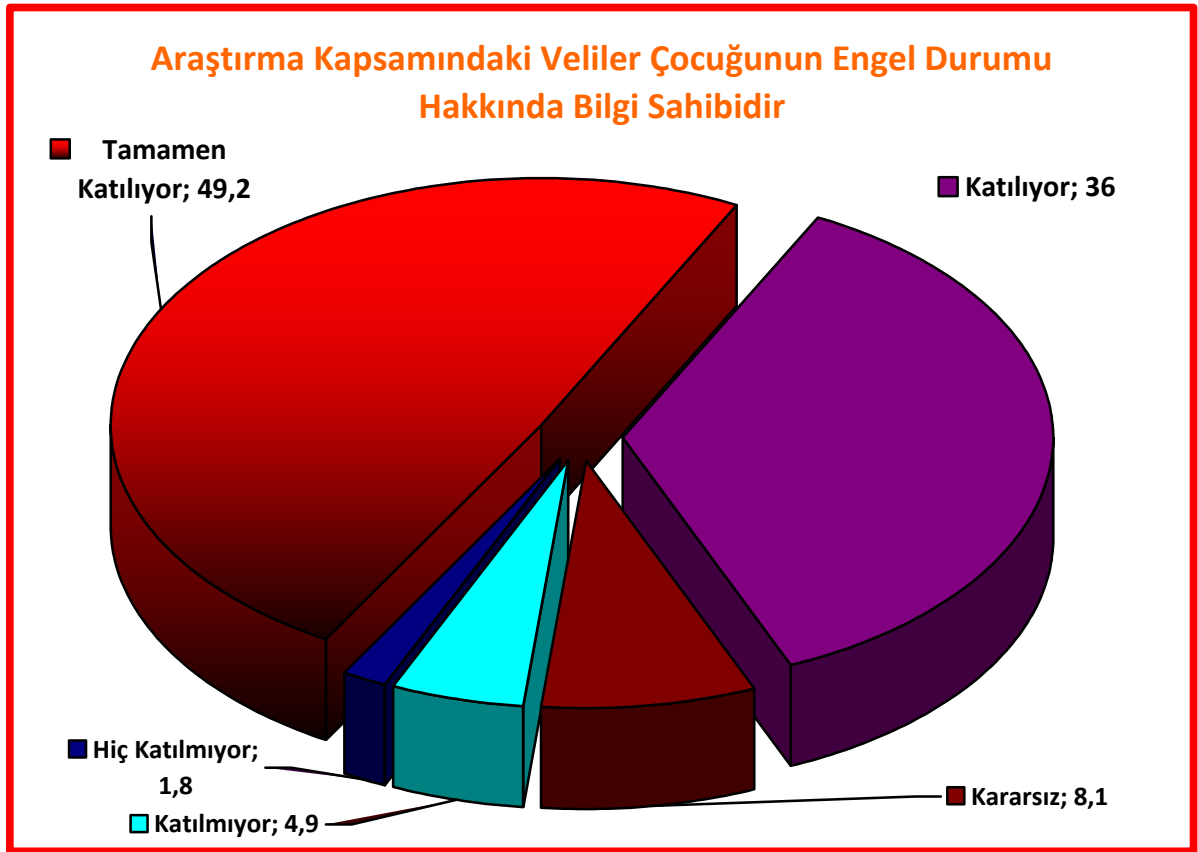
Genel Değerlendirme	Veli Sayısı	Yüzdesi
Tamamen Katılıyor	89	% 18,0
Katılıyor	123	% 24,9
Kararsız	71	% 14,4
Katılmıyor	93	% 18,8
Hiç Katılmıyor	118	% 23,9
Toplam	494	% 100

Araştırmada velilerin 89'u tamamen katılıyor, 123'ü katılıyor, 71'i kararsız, 93'ü katılmıyor, 118'i hiç katılmıyor olmak üzere toplam 494 engelli öğrencilerin velileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Tamamen katılan veliler; örneklemin % 18'ini, katılan veliler; örneklemin % 24,9'unu, kararsız veliler; örneklemin % 14,4'ünü, katılmayan veliler; örneklemin % 18,8'ini, hiç katılmayan veliler; örneklemin % 23,9'unu oluşturmaktadır.

Tablo 34. Araştırma Kapsamındaki Veliler Çocuğunun Engel Durumu Hakkında Bilgi Sahibidir

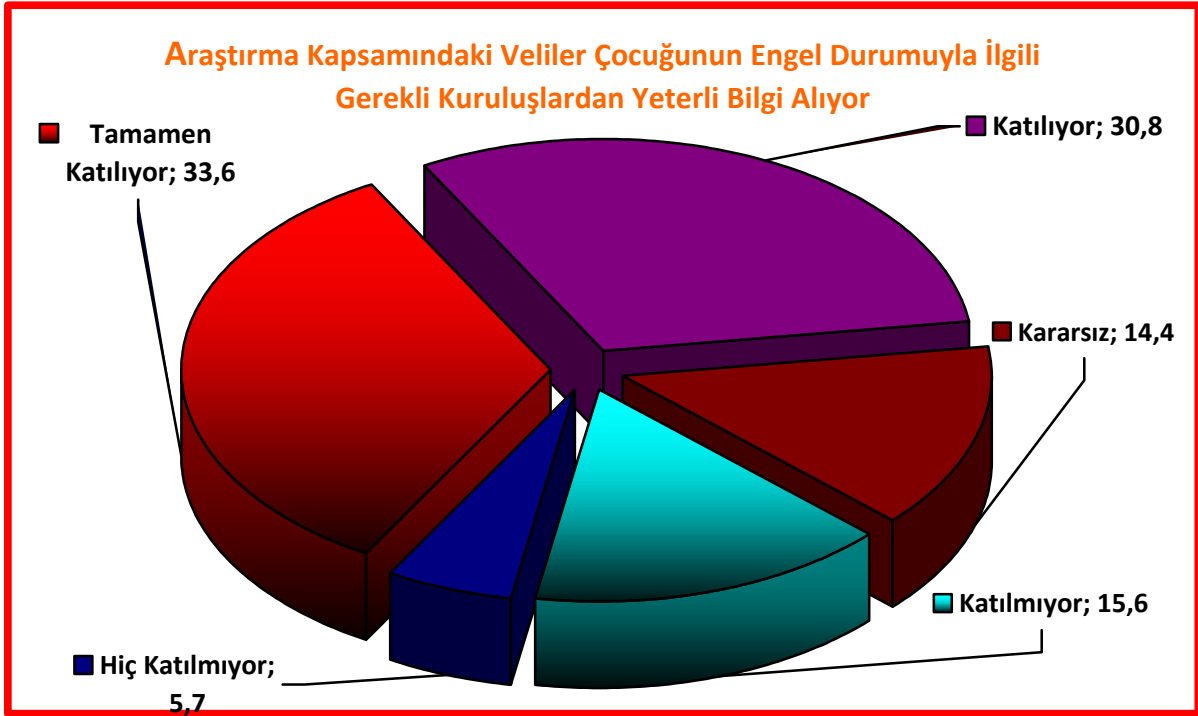
Genel Değerlendirme	Veli Sayısı	Yüzdesi
Tamamen Katılıyor	243	% 49,2
Katılıyor	178	% 36,0
Kararsız	40	% 8,1
Katılmıyor	24	% 4,9
Hiç Katılmıyor	9	% 1,8
Toplam	494	% 100

Araştırmada velilerin 243'ü tamamen katılıyor, 178'i katılıyor, 40'ı kararsız, 24'ü katılmıyor, 9'u hiç katılmıyor olmak üzere toplam 494 engelli öğrencilerin velileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Tamamen katılan veliler; örneklemin % 49,2'sini, katılan veliler; örneklemin % 36'sını, kararsız veliler; örneklemin % 8,1'ini, katılmayan veliler; örneklemin % 4,9'unu, hiç katılmayan veliler; örneklemin % 1,8'ini oluşturmaktadır.

Tablo 35. Araştırma Kapsamındaki Veliler Çocuğunun Engel Durumuyla İlgili Gerekli Kuruluşlardan Yeterli Bilgi Alıyor

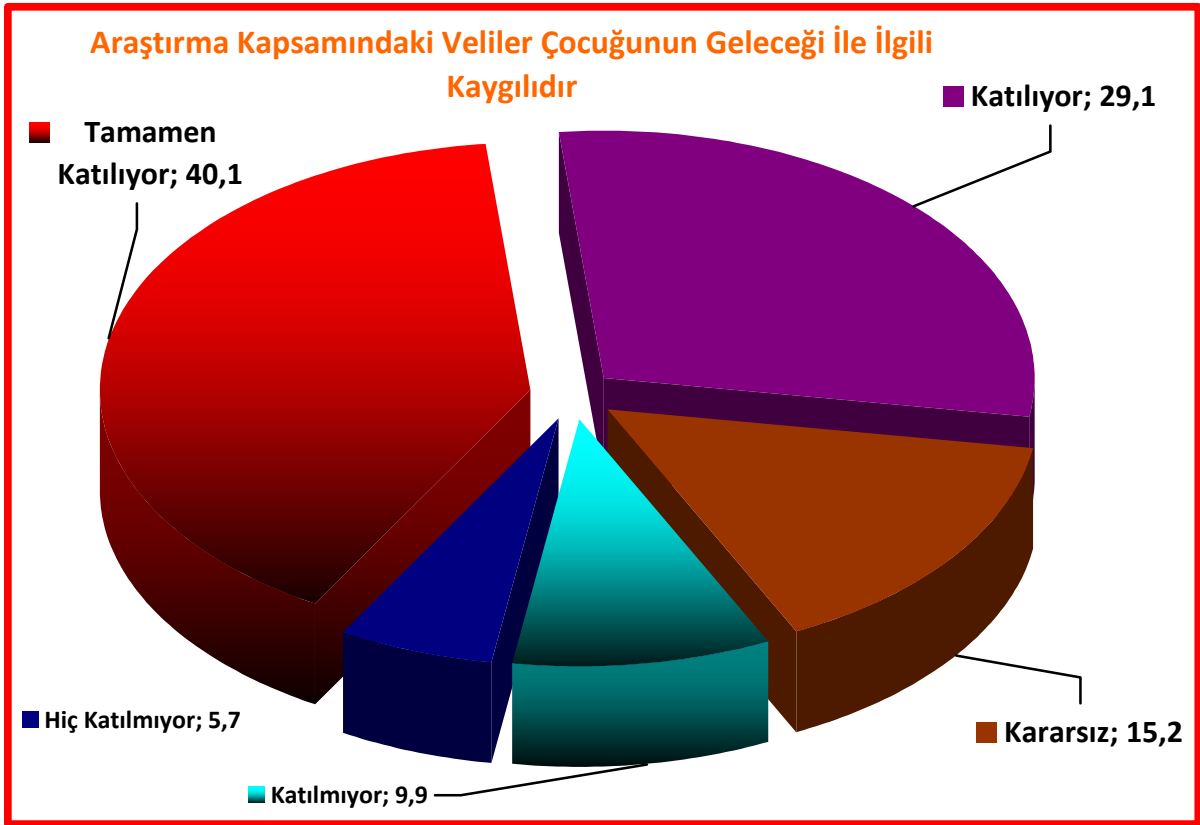
Genel Değerlendirme	Veli Sayısı	Yüzdesi
Tamamen Katılıyor	166	% 33,6
Katılıyor	152	% 30,8
Kararsız	71	% 14,4
Katılmıyor	77	% 15,6
Hiç Katılmıyor	28	% 5,7
Toplam	494	% 100

Araştırmada velilerin 166'sı tamamen katılıyor, 152'si katılıyor, 71'i kararsız, 77'si katılmıyor, 28'i hiç katılmıyor olmak üzere toplam 494 engelli öğrencilerin velileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Tamamen katılan veliler; örneklemin % 33,6'sını, katılan veliler; örneklemin % 30,8'ini, kararsız veliler; örneklemin % 14,4'ünü, katılmayan veliler; örneklemin % 15,6'sını, hiç katılmayan veliler; örneklemin % 5,7'sini oluşturmaktadır.

Tablo 36. Araştırma Kapsamındaki Veliler Çocuğunun Geleceği İle İlgili Kaygıdır

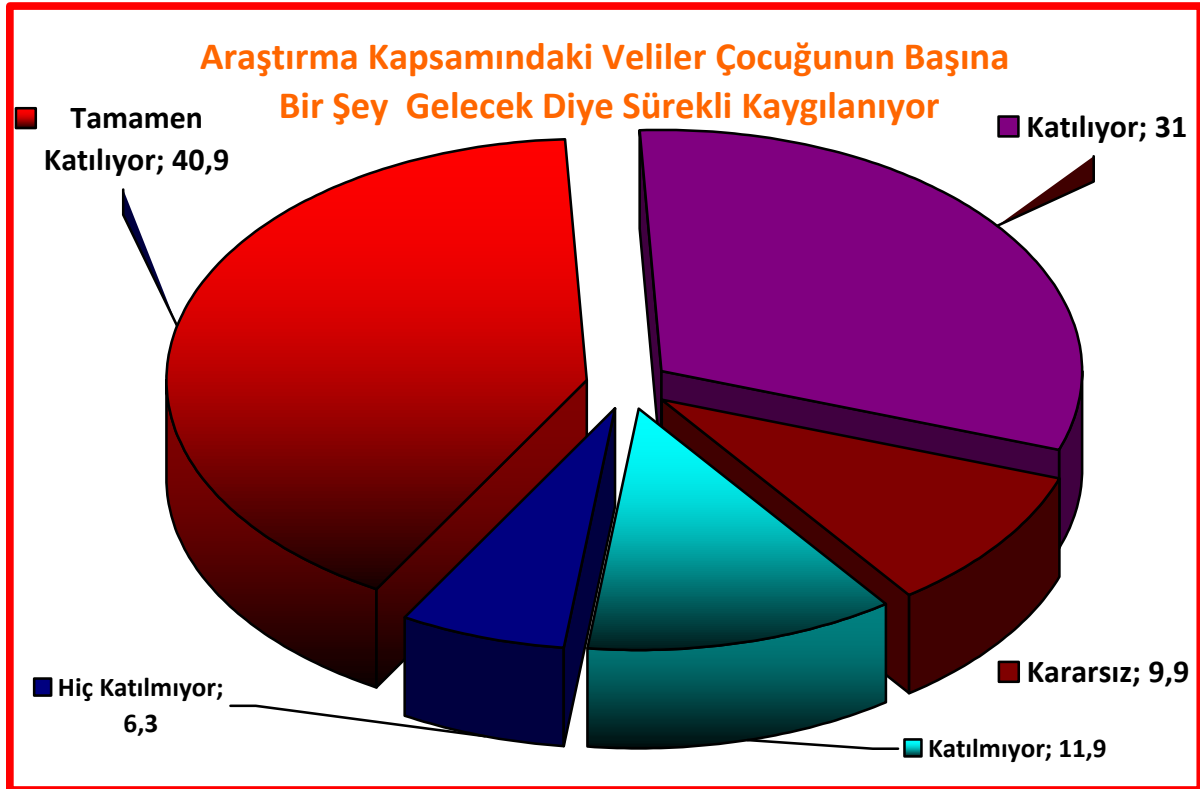
Genel Değerlendirme	Veli Sayısı	Yüzdesi
Tamamen Katılıyor	198	% 40,1
Katılıyor	144	% 29,1
Kararsız	75	% 15,2
Katılmıyor	49	% 9,9
Hiç Katılmıyor	28	% 5,7
Toplam	494	% 100

Araştırmada velilerin 198'i tamamen katılıyor, 144'ü katılıyor, 75'i kararsız, 49'u katılmıyor, 28'i hiç katılmıyor olmak üzere toplam 494 engelli öğrencilerin velileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Tamamen katılan veliler; örneklemin % 40,1'ini, katılan veliler; örneklemin % 29,1'ini, kararsız veliler; örneklemin % 15,2'sini, katılmayan veliler; örneklemin % 9,9'unu, hiç katılmayan veliler; örneklemin % 5,7'sini oluşturmaktadır.

Tablo 37. Araştırma Kapsamındaki Veliler Çocuğunun Başına Bir Şey Gelecek Diye Sürekli Kaygılanıyor.

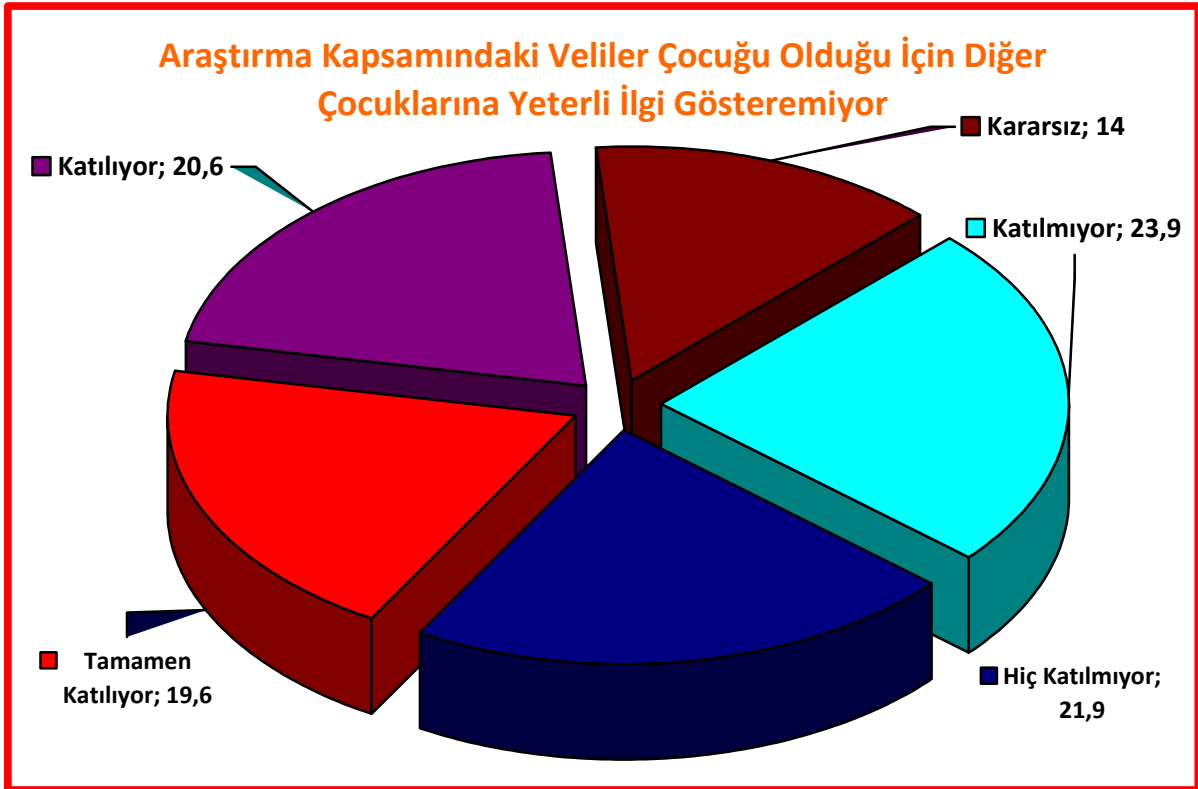
Genel Değerlendirme	Veli Sayısı	Yüzdesi
Tamamen Katılıyor	202	% 40,9
Katılıyor	153	% 31,0
Kararsız	49	% 9,9
Katılmıyor	59	% 11,9
Hiç Katılmıyor	31	% 6,3
Toplam	494	% 100

Araştırmada velilerin 202'si tamamen katılıyor, 153'ü katılıyor, 49'u kararsız, 59'u katılmıyor, 31'i hiç katılmıyor olmak üzere toplam 494 engelli öğrencilerin velileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Tamamen katılan veliler; örneklemin % 40,9'unu, katılan veliler; örneklemin % 31'ini, kararsız veliler; örneklemin % 9,9'unu, katılmayan veliler; örneklemin % 11,9'unu, hiç katılmayan veliler; örneklemin % 6,3'ünü oluşturmaktadır.

Tablo 38. Araştırma Kapsamındaki Veliler Çocuğu Olduğu İçin Diğer Çocuklarına Yeterli İlgi Gösteremiyor

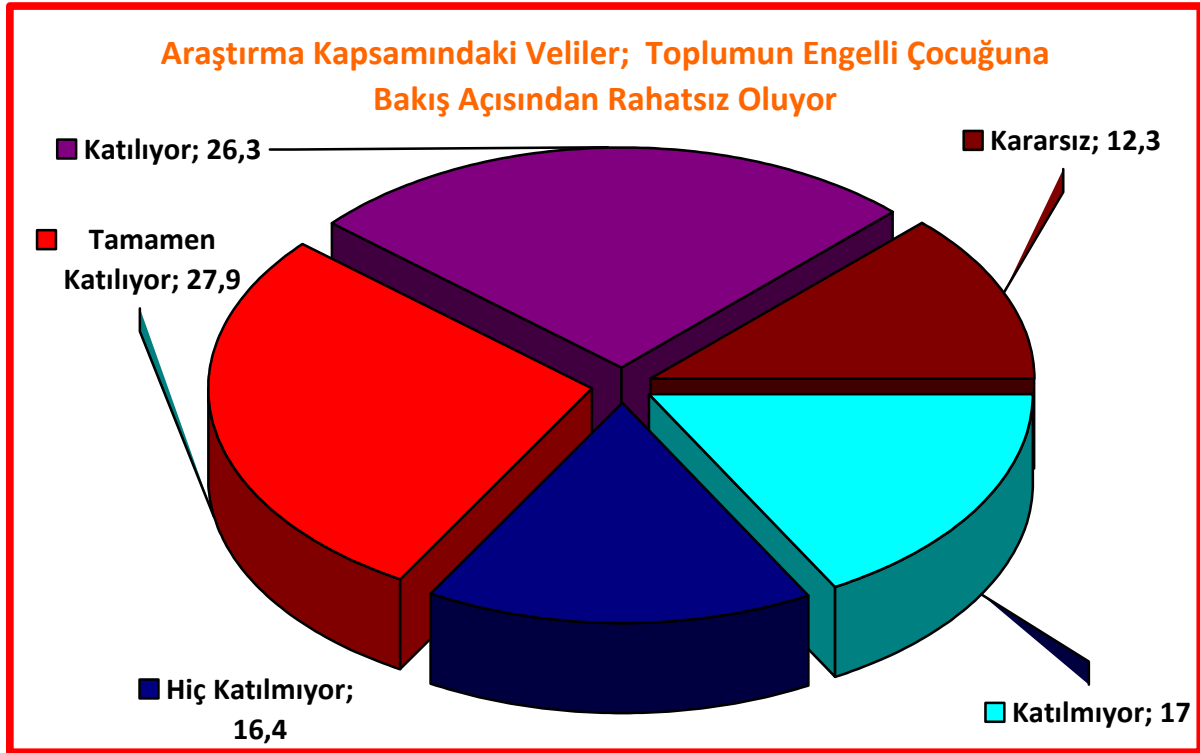
Genel Değerlendirme	Veli Sayısı	Yüzdesi
Tamamen Katılıyor	97	% 19,6
Katılıyor	102	% 20,6
Kararsız	69	% 14,0
Katılmıyor	118	% 23,9
Hiç Katılmıyor	108	% 21,9
Toplam	494	% 100

Araştırmada velilerin 97'si tamamen katılıyor, 102'si katılıyor, 69'u kararsız, 118'i katılmıyor, 108'i hiç katılmıyor olmak üzere toplam 494 engelli öğrencilerin velileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Tamamen katılan veliler; örneklemin % 19,6'sını, katılan veliler; örneklemin % 20,6'sını, kararsız veliler; örneklemin % 14'ünü, katılmayan veliler; örneklemin % 23,9'unu, hiç katılmayan veliler; örneklemin % 21,9'unu oluşturmaktadır.

Tablo 39. Araştırma Kapsamındaki Veliler; Toplumun Engelli Çocuğuna Bakış Açısından Rahatsız Oluyor

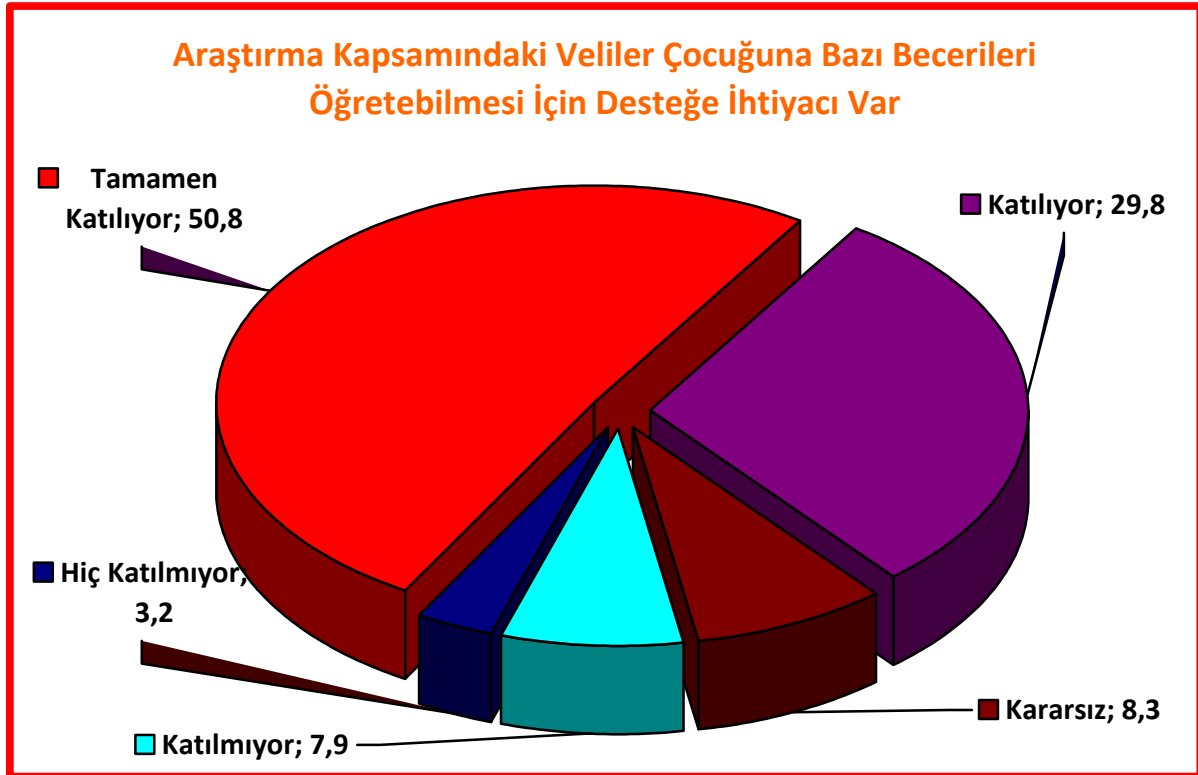
Genel Değerlendirme	Veli Sayısı	Yüzdesi
Tamamen Katılıyor	138	% 27,9
Katılıyor	130	% 26,3
Kararsız	61	% 12,3
Katılmıyor	84	% 17,0
Hiç Katılmıyor	81	% 16,4
Toplam	494	% 100

Araştırmada velilerin 138'i tamamen katılıyor, 130'u katılıyor, 61'i kararsız, 84'ü katılmıyor, 81'i hiç katılmıyor olmak üzere toplam 494 engelli öğrencilerin velileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Tamamen katılan veliler; örneklemin % 27,9'u, katılan veliler; örneklemin % 26,3'ünü, kararsız veliler; örneklemin % 12,3'ünü, katılmayan veliler; örneklemin % 17'sini, hiç katılmayan veliler; örneklemin % 16,4'ünü oluşturmaktadır.

Tablo 40. Araştırma Kapsamındaki Veliler Çocuğuna Bazı Becerileri Öğretebilmesi İçin Desteğe İhtiyacı Var

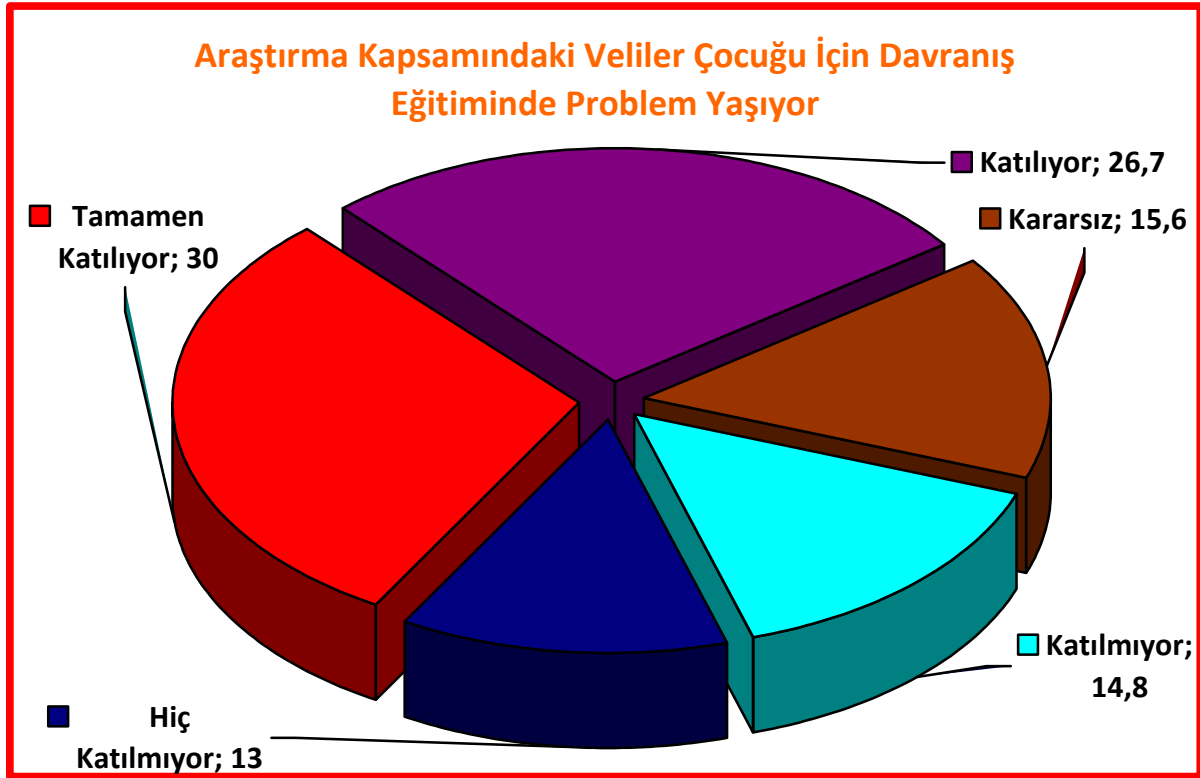
Genel Değerlendirme	Veli Sayısı	Yüzdesi
Tamamen Katılıyor	251	% 50,8
Katılıyor	147	% 29,8
Kararsız	41	% 8,3
Katılmıyor	39	% 7,9
Hiç Katılmıyor	16	% 3,2
Toplam	494	% 100

Araştırmada velilerin 251'i tamamen katılıyor, 147'si katılıyor, 41'i kararsız, 39'u katılmıyor, 16'sı hiç katılmıyor olmak üzere toplam 494 engelli öğrencilerin velileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Tamamen katılan veliler; örneklemin % 50,8'ini, katılan veliler; örneklemin % 29,8'ini, kararsız veliler; örneklemin % 8,3'ünü, katılmayan veliler; örneklemin % 7,9'unu, hiç katılmayan veliler; örneklemin % 3,2' sini oluşturmaktadır.

Tablo 41. Araştırma Kapsamındaki Veliler Çocuğu İçin Davranış Eğitiminde Problem Yaşıyor

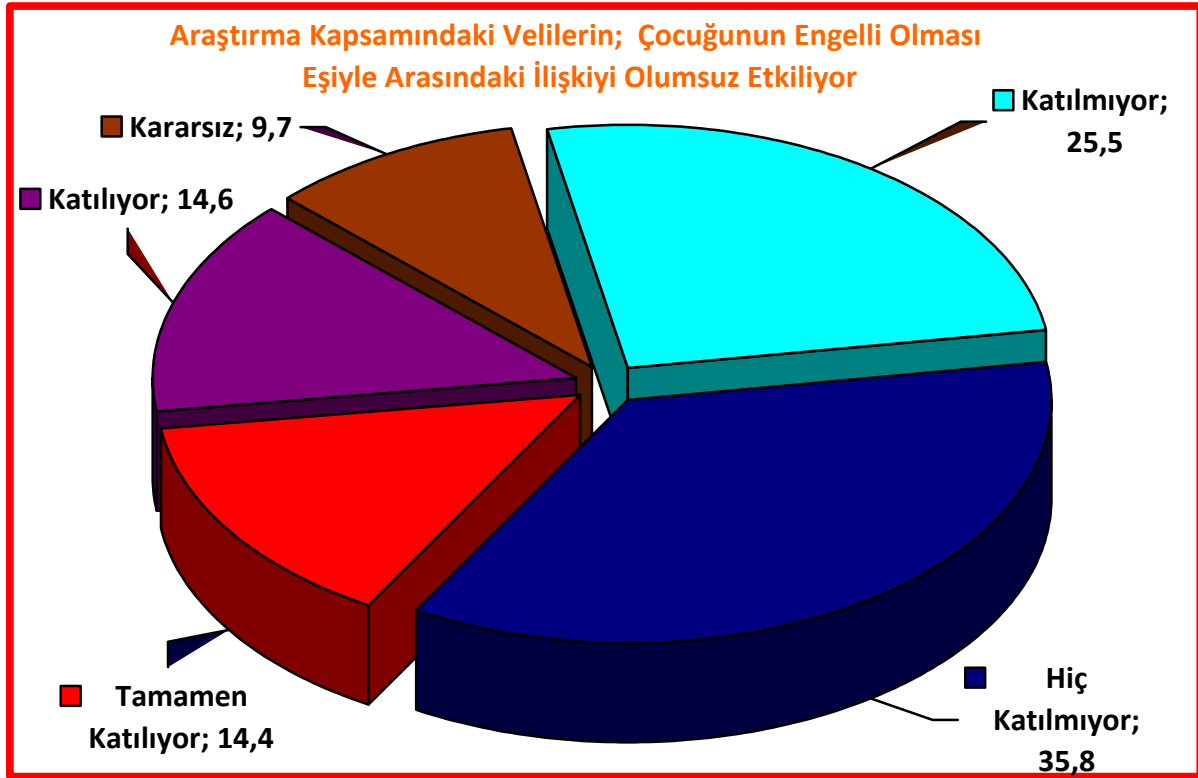
Genel Değerlendirme	Veli Sayısı	Yüzdesi
Tamamen Katılıyor	148	% 30,0
Katılıyor	132	% 26,7
Kararsız	77	% 15,6
Katılmıyor	73	% 14,8
Hiç Katılmıyor	64	% 13,0
Toplam	494	% 100

Araştırmada velilerin 148'i tamamen katılıyor, 132'si katılıyor, 77'si kararsız, 73'ü katılmıyor, 64'ü hiç katılmıyor olmak üzere toplam 494 engelli öğrencilerin velileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Tamamen katılan veliler; örneklemin % 30'unu, katılan veliler; örneklemin % 26,7'sini, kararsız veliler; örneklemin % 15,6'sını, katılmayan veliler; örneklemin % 14,8'ini, hiç katılmayan veliler; örneklemin % 13' ünü oluşturmaktadır.

Tablo 42. Araştırma Kapsamındaki Velilerin; Çocuğunun Engelli Olması Eşiyle Arasındaki İlişkiyi Olumsuz Etkiliyor

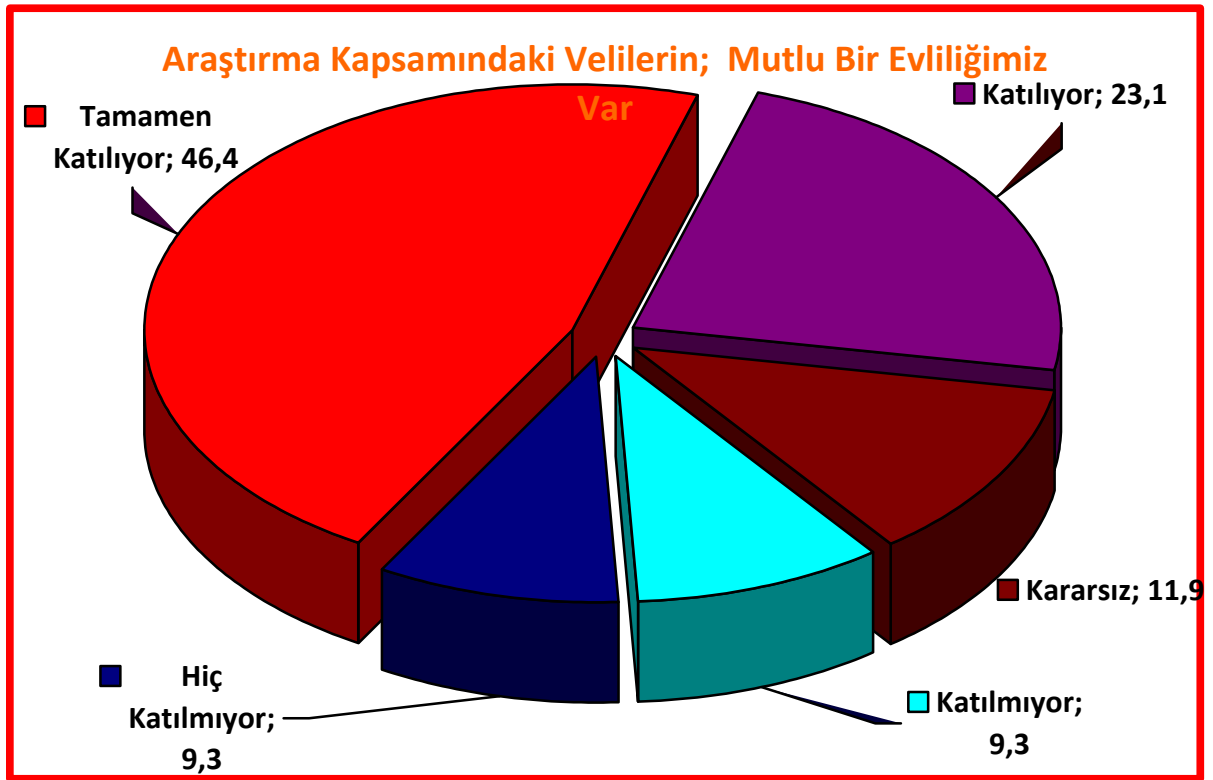
Genel Değerlendirme	Veli Sayısı	Yüzdesi
Tamamen Katılıyor	71	% 14,4
Katılıyor	72	% 14,6
Kararsız	48	% 9,7
Katılmıyor	126	% 25,5
Hiç Katılmıyor	177	% 35,8
Toplam	494	% 100

Araştırmada velilerin 71'i tamamen katılıyor, 72'si katılıyor, 48'i kararsız, 126'sı katılmıyor, 177'si hiç katılmıyor olmak üzere toplam 494 engelli öğrencilerin velileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Tamamen katılan veliler; örneklemin % 14,4'ünü, katılan veliler; örneklemin % 14,6'sını, kararsız veliler; örneklemin % 9,7'sini, katılmayan veliler; örneklemin % 25,5'ini, hiç katılmayan veliler; örneklemin % 35,8' ini oluşturmaktadır.

Tablo 43. Araştırma Kapsamındaki Velilerin; Mutlu Bir Evliliğimiz Var.

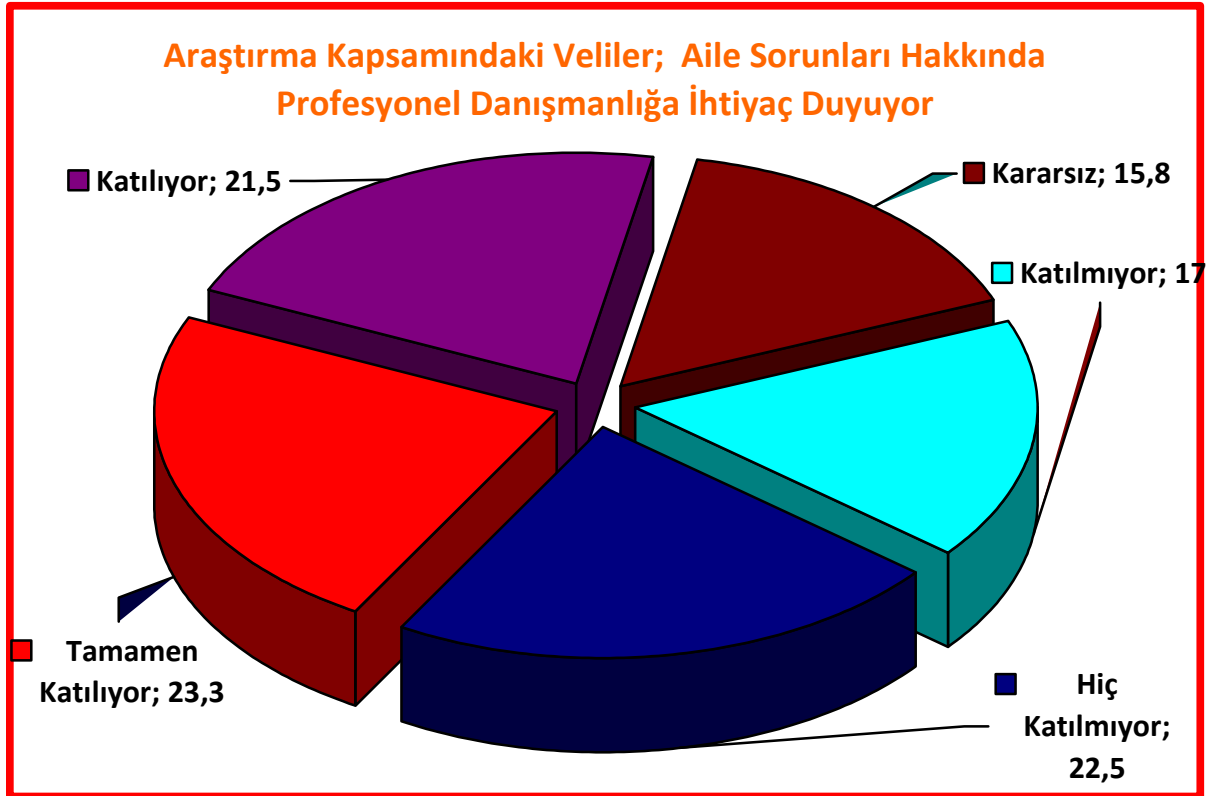
Genel Değerlendirme	Veli Sayısı	Yüzdesi
Tamamen Katılıyor	229	% 46,4
Katılıyor	114	% 23,1
Kararsız	59	% 11,9
Katılmıyor	46	% 9,3
Hiç Katılmıyor	46	% 9,3
Toplam	494	% 100

Araştırmada velilerin 229'u tamamen katılıyor, 114'ü katılıyor, 59'u kararsız, 46'sı katılmıyor, 46'sı hiç katılmıyor olmak üzere toplam 494 engelli öğrencilerin velileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Tamamen katılan veliler; örneklemin % 46,4'ünü, katılan veliler; örneklemin % 23,1'ini, kararsız veliler; örneklemin % 11,9'unu, katılmayan veliler; örneklemin % 9,3'ünü, hiç katılmayan veliler; örneklemin 9,3'ünü oluşturmaktadır.

Tablo 44. Araştırma Kapsamındaki Veliler; Aile Sorunları Hakkında Profesyonel Danışmanlığa İhtiyaç Duyuyor

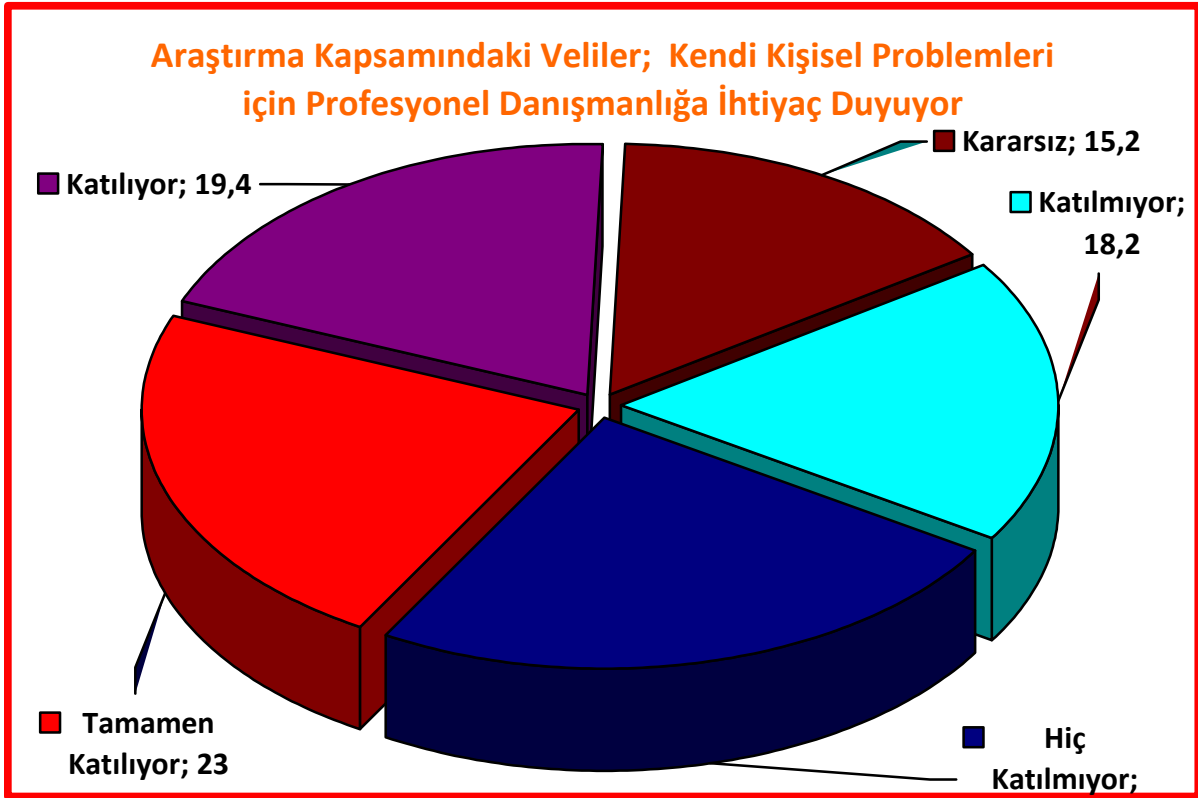
Genel Değerlendirme	Veli Sayısı	Yüzdesi
Tamamen Katılıyor	115	% 23,3
Katılıyor	106	% 21,5
Kararsız	78	% 15,8
Katılmıyor	84	% 17,0
Hiç Katılmıyor	111	% 22,5
Toplam	494	% 100

Araştırmada velilerin 115'i tamamen katılıyor, 106'sı katılıyor, 78'i kararsız, 84'ü katılmıyor, 111'i hiç katılmıyor olmak üzere toplam 494 engelli öğrencilerin velileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Tamamen katılan veliler; örneklemin % 23,3'ünü, katılan veliler; örneklemin % 21,5'ini, kararsız veliler; örneklemin % 15,8'ini, katılmayan veliler; örneklemin % 17'sini, hiç katılmayan veliler; örneklemin 22,5'ini oluşturmaktadır.

Tablo 45. Araştırma Kapsamındaki Veliler; Kendi Kişisel Problemleri için Profesyonel Danışmanlığa İhtiyaç Duyuyor

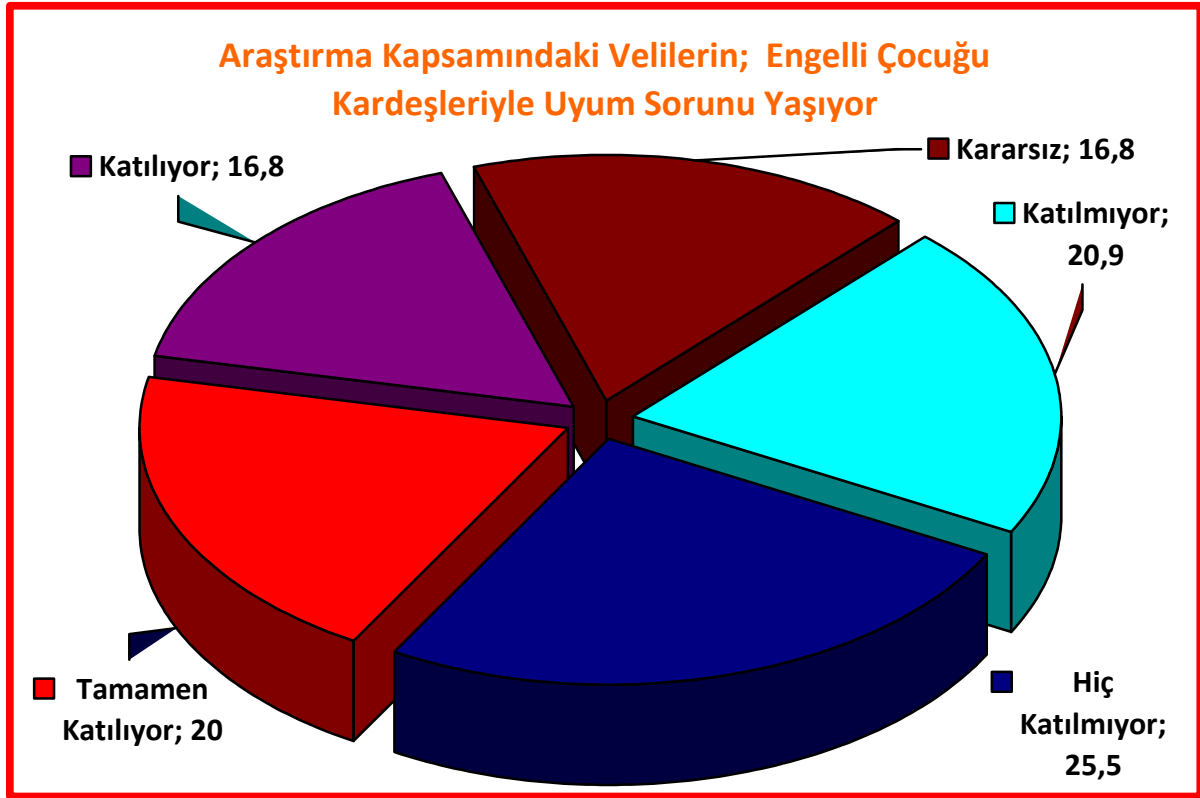
Genel Değerlendirme	Veli Sayısı	Yüzdesi
Tamamen Katılıyor	112	% 22,7
Katılıyor	96	% 19,4
Kararsız	75	% 15,2
Katılmıyor	90	% 18,2
Hiç Katılmıyor	121	% 24,5
Toplam	494	% 100

Araştırmada velilerin 112'si tamamen katılıyor, 96'sı katılıyor, 75'i kararsız, 90'ı katılmıyor, 121'i hiç katılmıyor olmak üzere toplam 494 engelli öğrencilerin velileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Tamamen katılan veliler; örneklemin % 22,7'sini, katılan veliler; örneklemin % 19,4'ünü, kararsız veliler; örneklemin % 15,2'sini, katılmayan veliler; örneklemin % 18,2'sini, hiç katılmayan veliler; örneklemin 24,5'ini oluşturmaktadır.

**Tablo 46. Araştırma Kapsamındaki Velilerin;
Engelli Çocuğu Kardeşleriyle Uyum Sorunu Yaşıyor.**

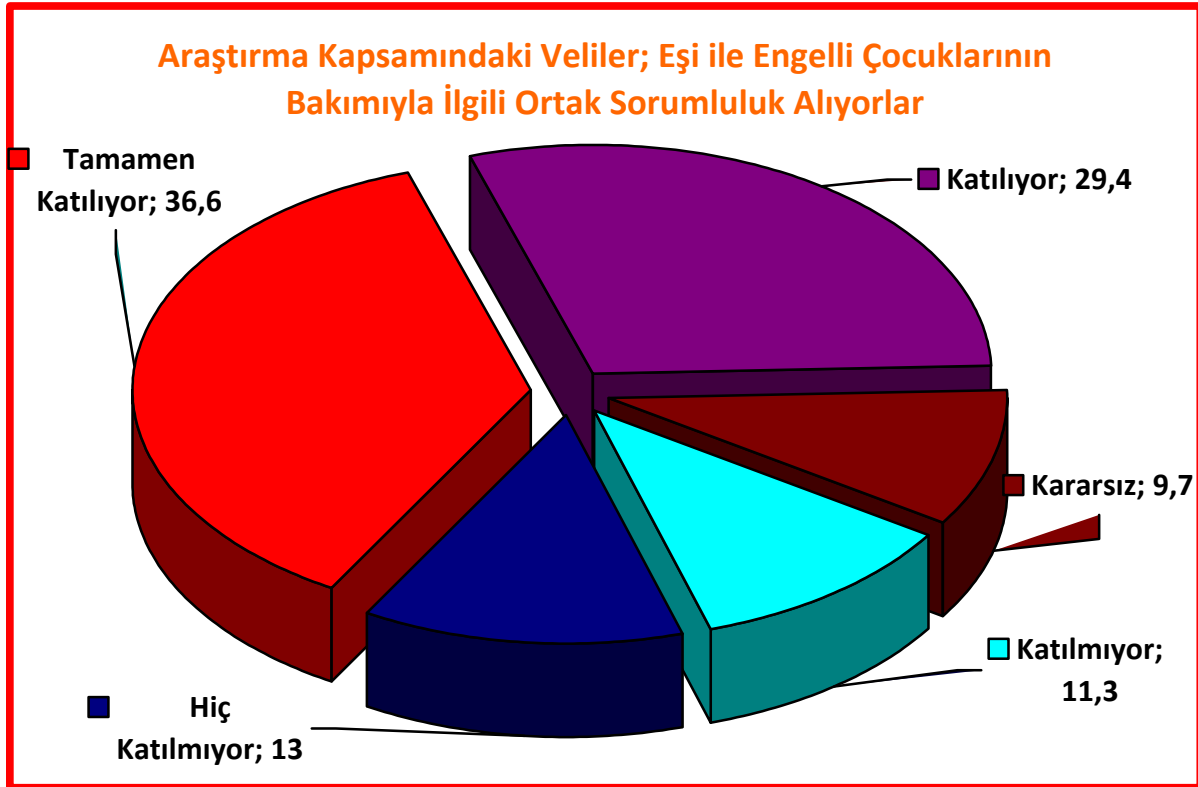
Genel Değerlendirme	Veli Sayısı	Yüzdesi
Tamamen Katılıyor	99	% 20,0
Katılıyor	83	% 16,8
Kararsız	83	% 16,8
Katılmıyor	103	% 20,9
Hiç Katılmıyor	126	% 25,5
Toplam	494	% 100

Araştırmada velilerin 99'u tamamen katılıyor, 83'ü katılıyor, 83'ü kararsız, 103'ü katılmıyor, 126'sı hiç katılmıyor olmak üzere toplam 494 engelli öğrencilerin velileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Tamamen katılan veliler; örneklemin % 20'sini, katılan veliler; örneklemin % 16,8'ini, kararsız veliler; örneklemin % 16,8'ini, katılmayan veliler; örneklemin % 20,9'unu, hiç katılmayan veliler; örneklemin 25,5'ini oluşturmaktadır.

Tablo 47. Araştırma Kapsamındaki Veliler; Eşi ile Engelli Çocuklarının Bakımıyla İlgili Ortak Sorumluluk Alıyorlar.

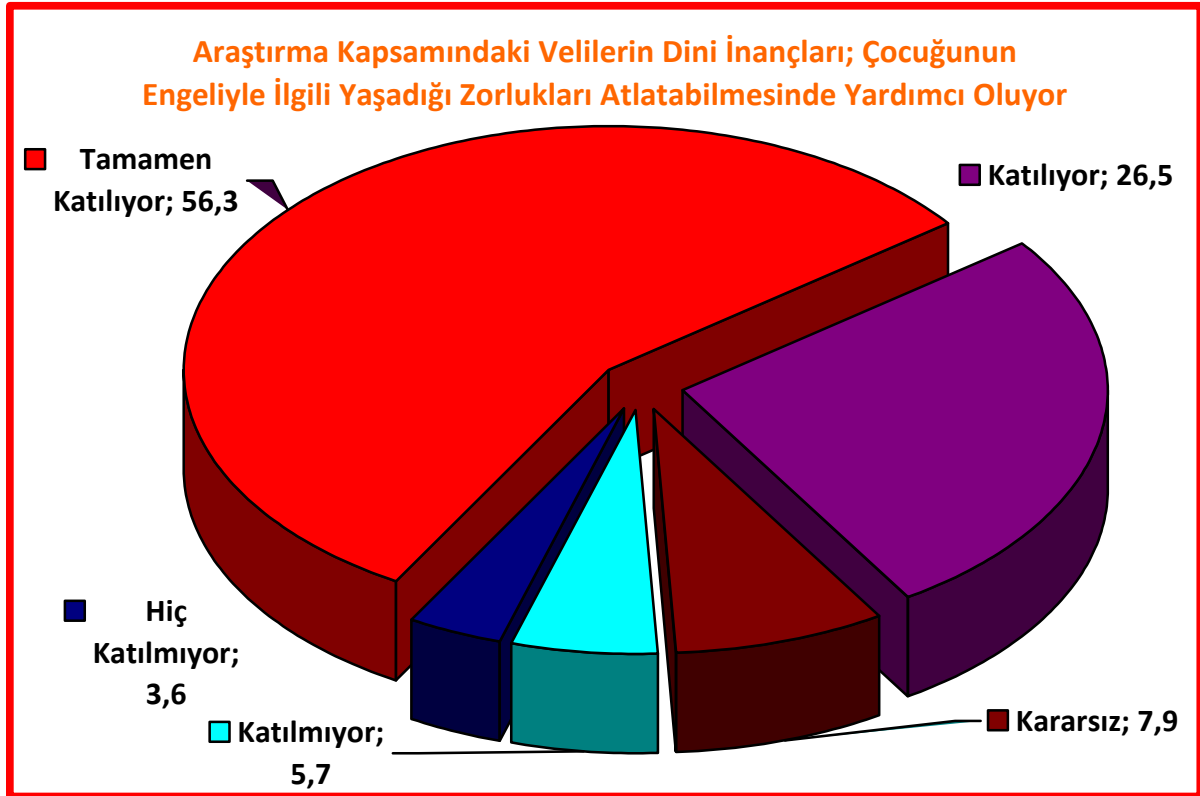
Genel Değerlendirme	Veli Sayısı	Yüzdesi
Tamamen Katılıyor	181	% 36,6
Katılıyor	145	% 29,4
Kararsız	48	% 9,7
Katılmıyor	56	% 11,3
Hiç Katılmıyor	64	% 13,0
Toplam	494	% 100

Araştırmada velilerin 181'i tamamen katılıyor, 145'i katılıyor, 48'i kararsız, 56'sı katılmıyor, 64'ü hiç katılmıyor olmak üzere toplam 494 engelli öğrencilerin velileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Tamamen katılan veliler; örneklemin % 36,6'sını, katılan veliler; örneklemin % 29,4'ünü, kararsız veliler; örneklemin % 9,7'sini, katılmayan veliler; örneklemin % 11,3'ünü, hiç katılmayan veliler; örneklemin % 13'ünü oluşturmaktadır.

Tablo 48. Araştırma Kapsamındaki Velilerin Dini İnançları; Çocuğunun Engeliyle İlgili Yaşadığı Zorlukları Atlatabilmesinde Yardımcı Oluyor

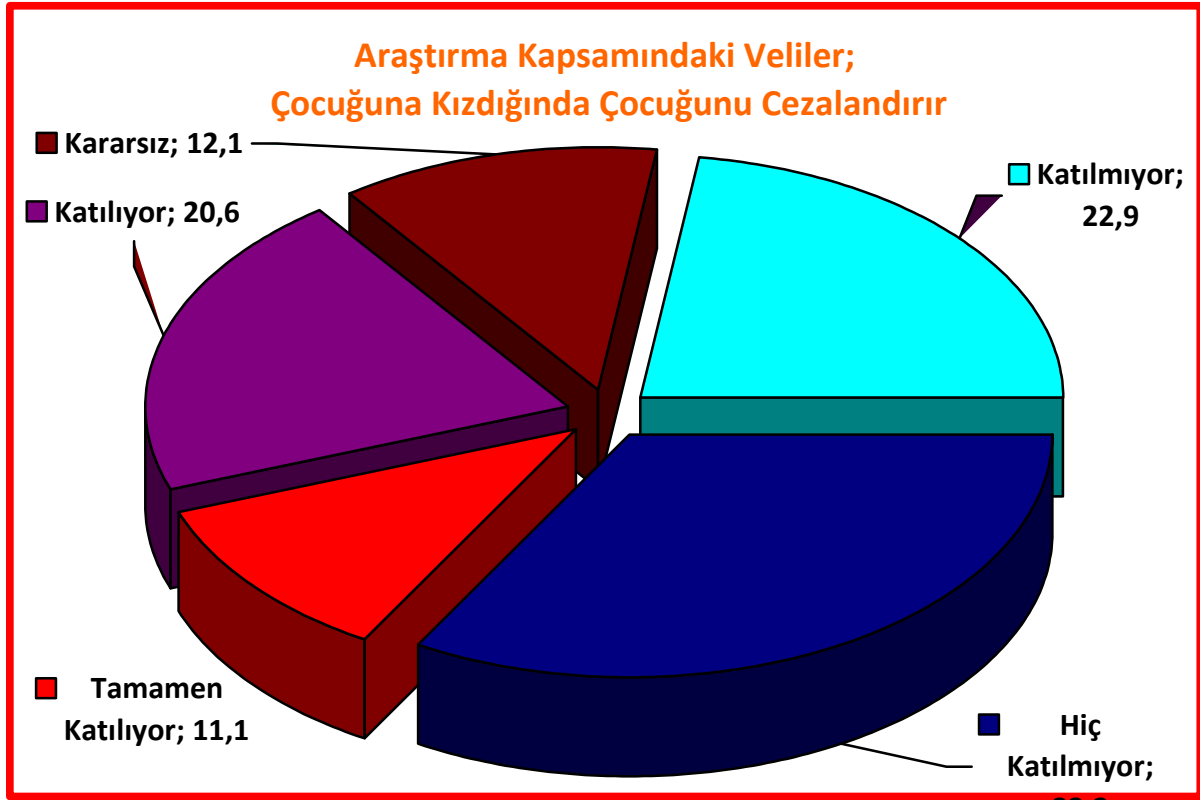
Genel Değerlendirme	Veli Sayısı	Yüzdesi
Tamamen Katılıyor	278	% 56,3
Katılıyor	131	% 26,5
Kararsız	39	% 7,9
Katılmıyor	28	% 5,7
Hiç Katılmıyor	18	% 3,6
Toplam	494	% 100

Araştırmada velilerin 278'i tamamen katılıyor, 131'i katılıyor, 39'u kararsız, 28'i katılmıyor, 18'i hiç katılmıyor olmak üzere toplam 494 engelli öğrencilerin velileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Tamamen katılan veliler; örneklemin % 56,3'ünü, katılan veliler; örneklemin % 26,5'ini, kararsız veliler; örneklemin % 7,9'unu, katılmayan veliler; örneklemin % 5,7'sini, hiç katılmayan veliler; örneklemin % 3,6'sını oluşturmaktadır.

**Tablo 49. Araştırma Kapsamındaki Veliler;
Çocuğuna Kızdığında Çocuğunu Cezalandırır**

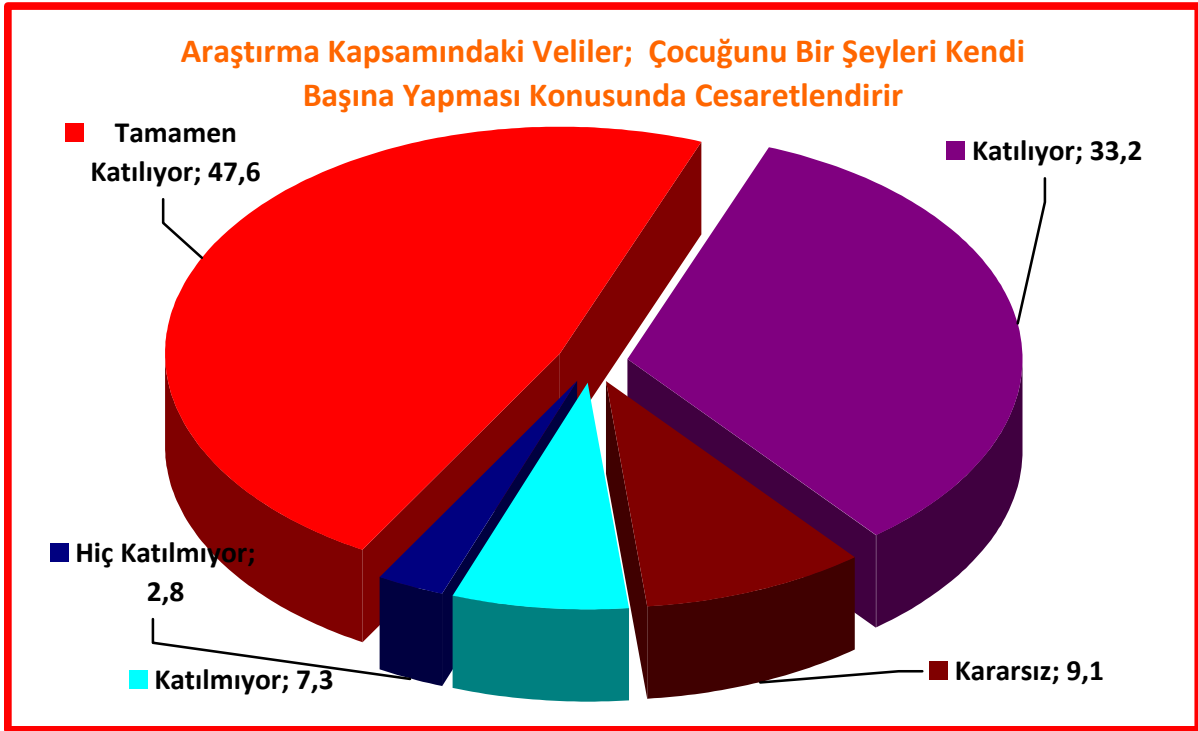
Genel Değerlendirme	Veli Sayısı	Yüzdesi
Tamamen Katılıyor	55	%11,1
Katılıyor	102	% 20,6
Kararsız	60	% 12,1
Katılmıyor	113	% 22,9
Hiç Katılmıyor	164	% 33,2
Toplam	494	% 100

Araştırmada velilerin 55'i tamamen katılıyor, 102'si katılıyor, 60'ı kararsız, 113'ü katılmıyor, 164'ü hiç katılmıyor olmak üzere toplam 494 engelli öğrencilerin velileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Tamamen katılan veliler; örneklemin % 11,1'ini, katılan veliler; örneklemin % 20,6'sını, kararsız veliler; örneklemin % 12,1'ini, katılmayan veliler; örneklemin % 22,9'unu, hiç katılmayan veliler; örneklemin % 33,2'sini oluşturmaktadır.

**Tablo 50. Araştırma Kapsamındaki Veliler;
Çocuğunu Bir Şeyleri Kendi Başına Yapması Konusunda Cesaretlendirir**

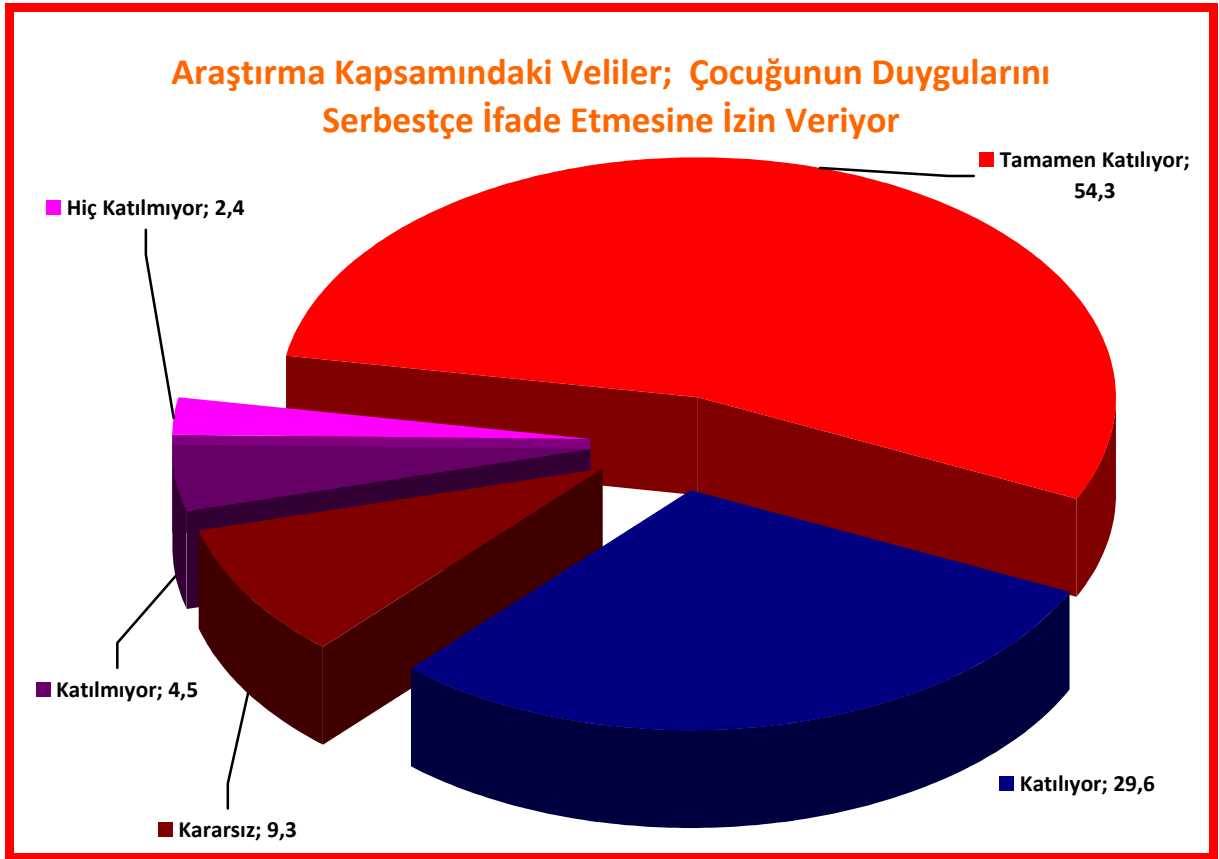
Genel Değerlendirme	Veli Sayısı	Yüzdesi
Tamamen Katılıyor	235	% 47,6
Katılıyor	164	%33,2
Kararsız	45	% 9,1
Katılmıyor	36	% 7,3
Hiç Katılmıyor	14	% 2,8
Toplam	494	% 100

Araştırmada velilerin 235'i tamamen katılıyor, 164'ü katılıyor, 45'i kararsız, 36'sı katılmıyor, 14'ü hiç katılmıyor olmak üzere toplam 494 engelli öğrencilerin velileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Tamamen katılan veliler; örneklemin % 47,6'sını, katılan veliler; örneklemin % 33,2'sini, kararsız veliler; örneklemin % 9,1'ini, katılmayan veliler; örneklemin % 7,3'ünü hiç katılmayan veliler; örneklemin % 2,8'ini oluşturmaktadır.

**Tablo 51. Araştırma Kapsamındaki Veliler;
Çocuğunun Duygularını Serbestçe İfade Etmesine İzin Veriyor**

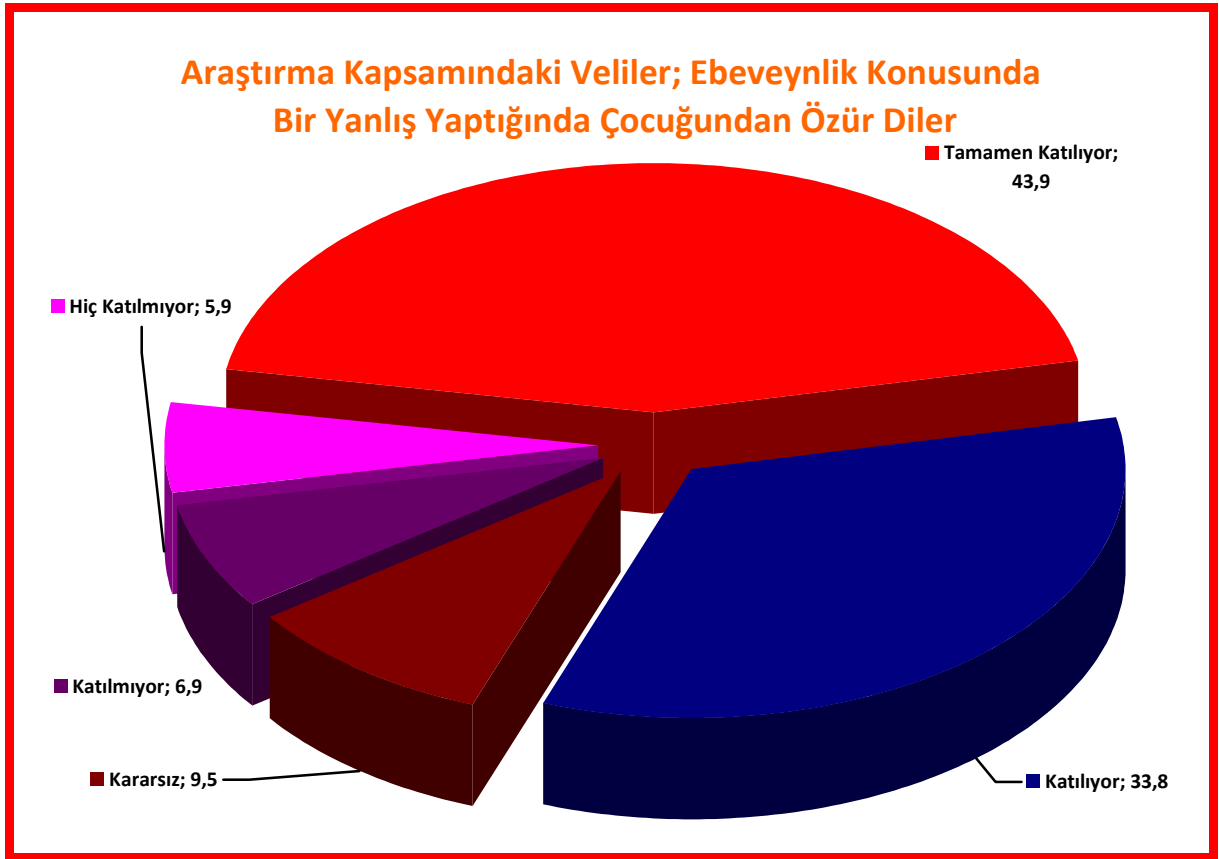
Genel Değerlendirme	Veli Sayısı	Yüzdesi
Tamamen Katılıyor	268	% 54,3
Katılıyor	146	% 29,6
Kararsız	46	% 9,3
Katılmıyor	22	% 4,5
Hiç Katılmıyor	12	% 2,4
Toplam	494	% 100

Araştırmada velilerin 268'i tamamen katılıyor, 146'sı katılıyor, 46'sı kararsız, 22'si katılmıyor, 12'si hiç katılmıyor olmak üzere toplam 494 engelli öğrencilerin velileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Tamamen katılan veliler; örneklemin % 54,3'ünü, katılan veliler; örneklemin % 29,6'sını, kararsız veliler; örneklemin % 9,3'ünü, katılmayan veliler; örneklemin % 4,5'ini hiç katılmayan veliler; örneklemin % 2,4'ünü oluşturmaktadır.

Tablo 52. Araştırma Kapsamındaki Veliler; Ebeveynlik Konusunda Bir Yanlış Yaptığında Çocuğundan Özür Diler

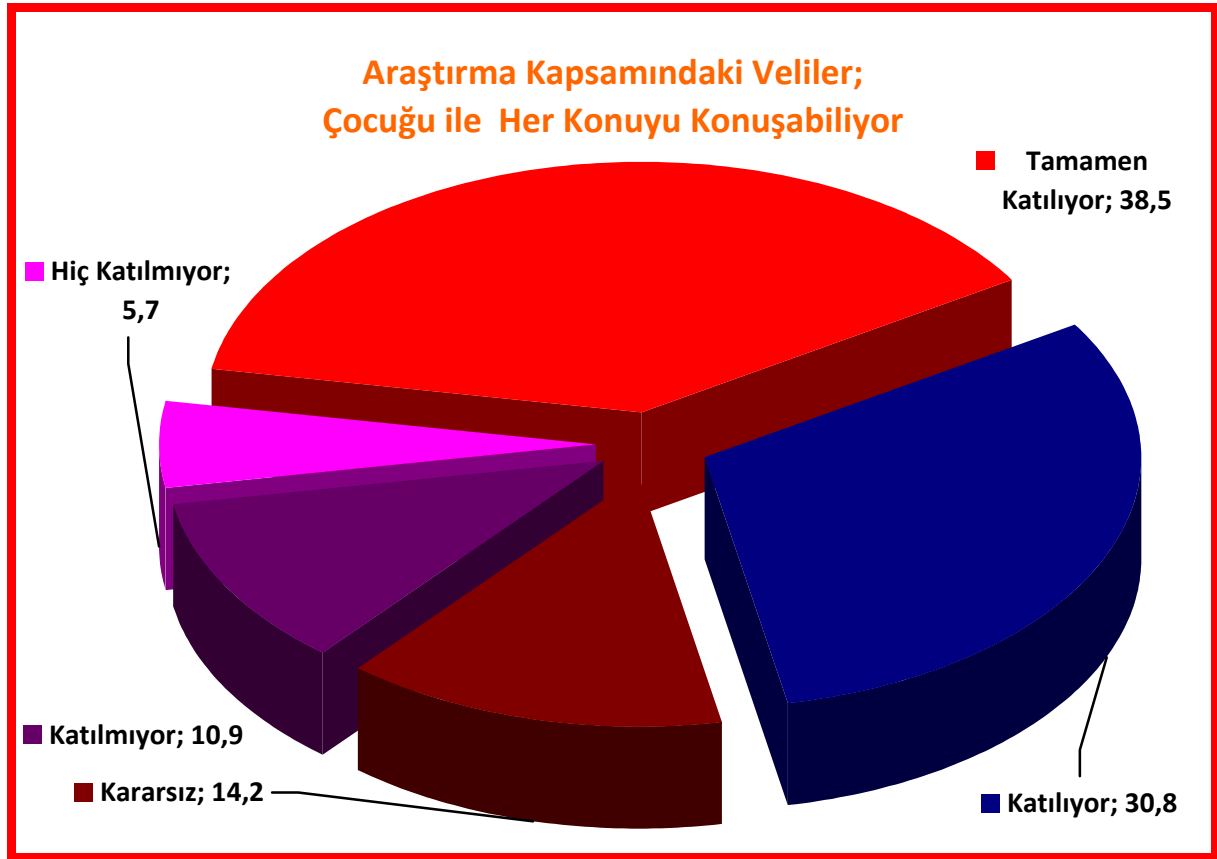
Genel Değerlendirme	Veli Sayısı	Yüzdesi
Tamamen Katılıyor	217	% 43,9
Katılıyor	167	% 33,8
Kararsız	47	% 9,5
Katılmıyor	34	% 6,9
Hiç Katılmıyor	29	% 5,9
Toplam	494	% 100

Araştırmada velilerin 217'si tamamen katılıyor, 167'si katılıyor, 47'si kararsız, 34'ü katılmıyor, 29'u hiç katılmıyor olmak üzere toplam 494 engelli öğrencilerin velileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Tamamen katılan veliler; örneklemin % 43,9'unu, katılan veliler; örneklemin % 33,8'ini, kararsız veliler; örneklemin % 9,5'ini, katılmayan veliler; örneklemin % 6,9'unu hiç katılmayan veliler; örneklemin % 5,9'unu oluşturmaktadır.

Tablo 53. Araştırma Kapsamındaki Veliler; Çocuğu ile Her Konuyu Konuşabiliyor

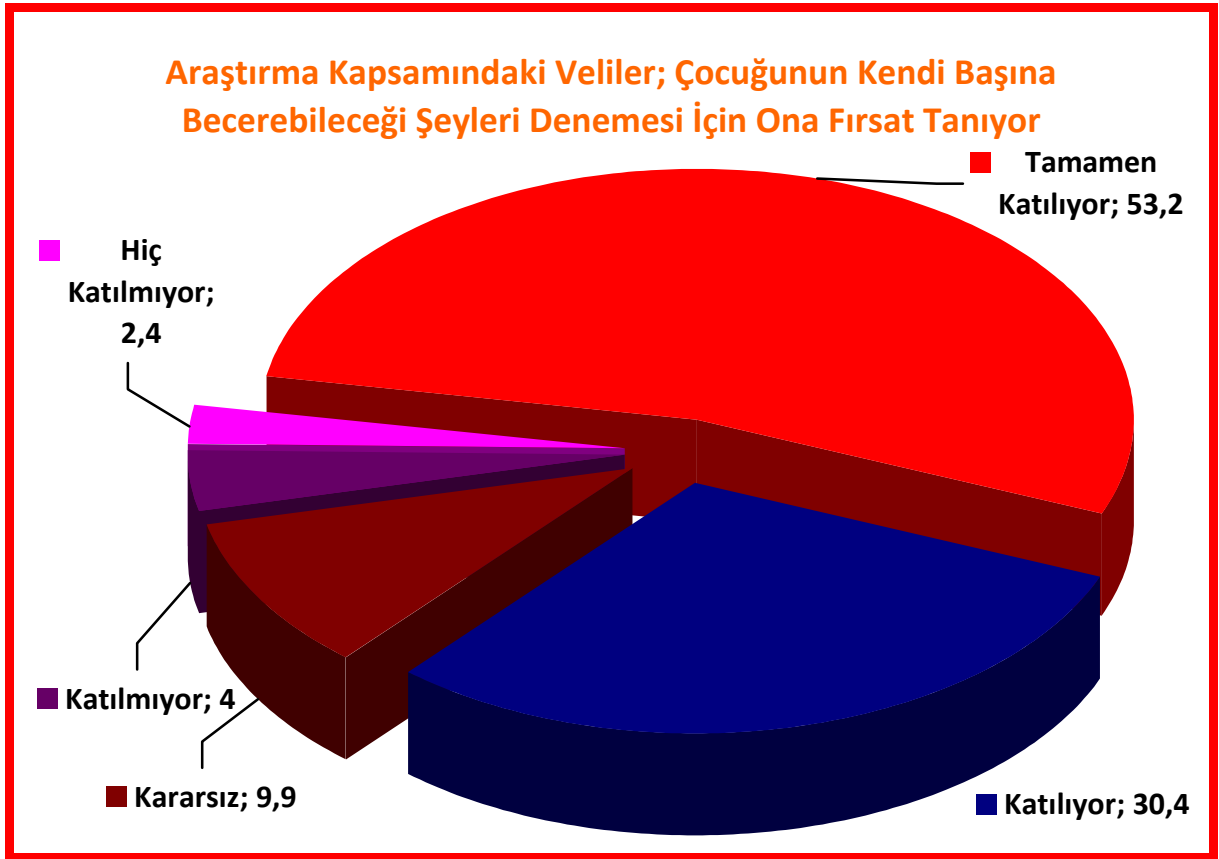
Genel Değerlendirme	Veli Sayısı	Yüzdesi
Tamamen Katılıyor	190	% 38,5
Katılıyor	152	% 30,8
Kararsız	70	% 14,2
Katılmıyor	54	% 10,9
Hiç Katılmıyor	28	% 5,7
Toplam	494	% 100

Araştırmada velilerin 190'ı tamamen katılıyor, 152'si katılıyor, 70'i kararsız, 54'ü katılmıyor, 28'i hiç katılmıyor olmak üzere toplam 494 engelli öğrencilerin velileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Tamamen katılan veliler; örneklemin % 38,5'ini, katılan veliler; örneklemin % 30,8'ini, kararsız veliler; örneklemin % 14,2'sini, katılmayan veliler; örneklemin % 10,9'unu hiç katılmayan veliler; örneklemin % 5,7'sini oluşturmaktadır.

Tablo 54. Araştırma Kapsamındaki Veliler; Çocuğunun Kendi Başına Becerebileceği Şeyleri Denemesi İçin Ona Fırsat Tanıyor

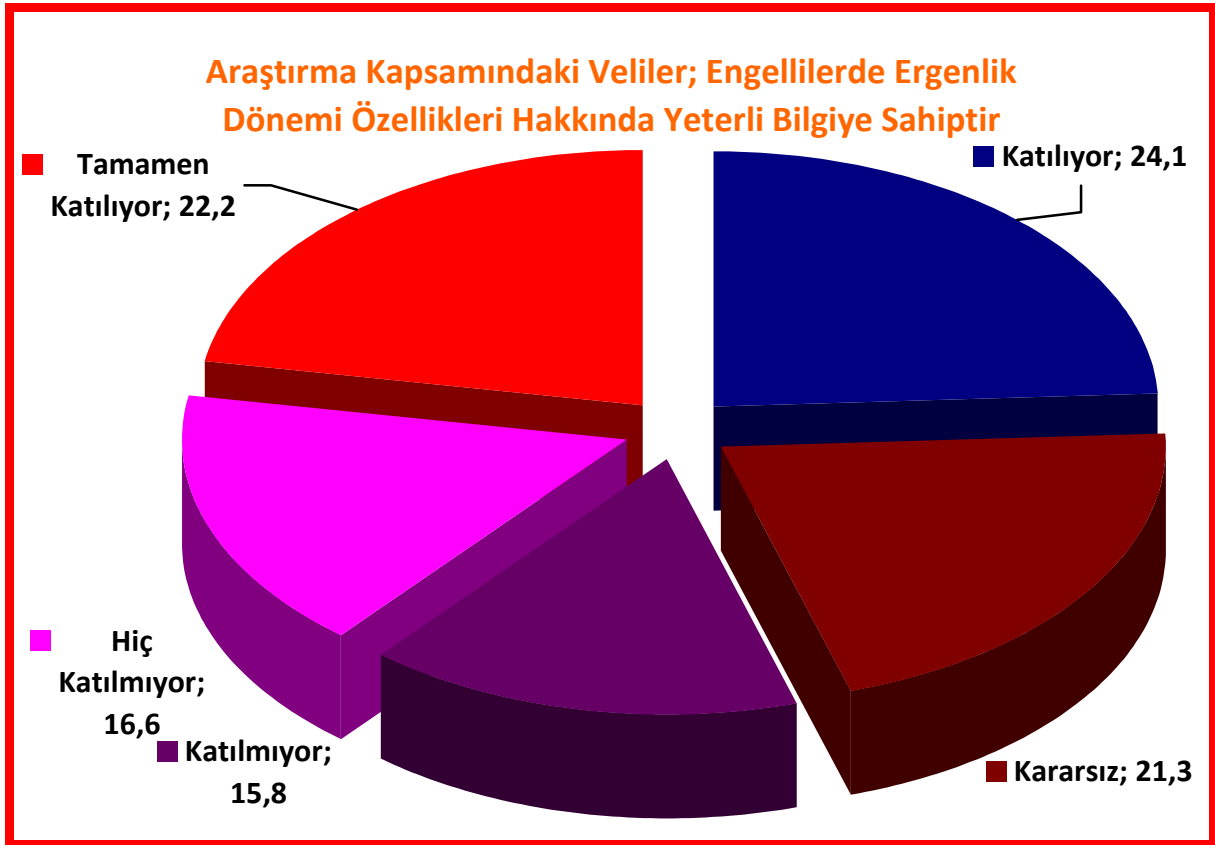
Genel Değerlendirme	Veli Sayısı	Yüzdesi
Tamamen Katılıyor	263	% 53,2
Katılıyor	150	% 30,4
Kararsız	49	% 9,9
Katılmıyor	20	% 4,0
Hiç Katılmıyor	12	% 2,4
Toplam	494	% 100

Araştırmada velilerin 263'ü tamamen katılıyor, 150'si katılıyor, 49'u kararsız, 20'si katılmıyor, 12'si hiç katılmıyor olmak üzere toplam 494 engelli öğrencilerin velileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Tamamen katılan veliler; örneklemin % 53,2'sini, katılan veliler; örneklemin % 30,4'ünü, kararsız veliler; örneklemin % 9,9'unu, katılmayan veliler; örneklemin % 4'ünü hiç katılmayan veliler; örneklemin % 2,4'ünü oluşturmaktadır.

Tablo 55. Araştırma Kapsamındaki Veliler; Engellilerde Ergenlik Dönemi Özellikleri Hakkında Yeterli Bilgiye Sahiptir

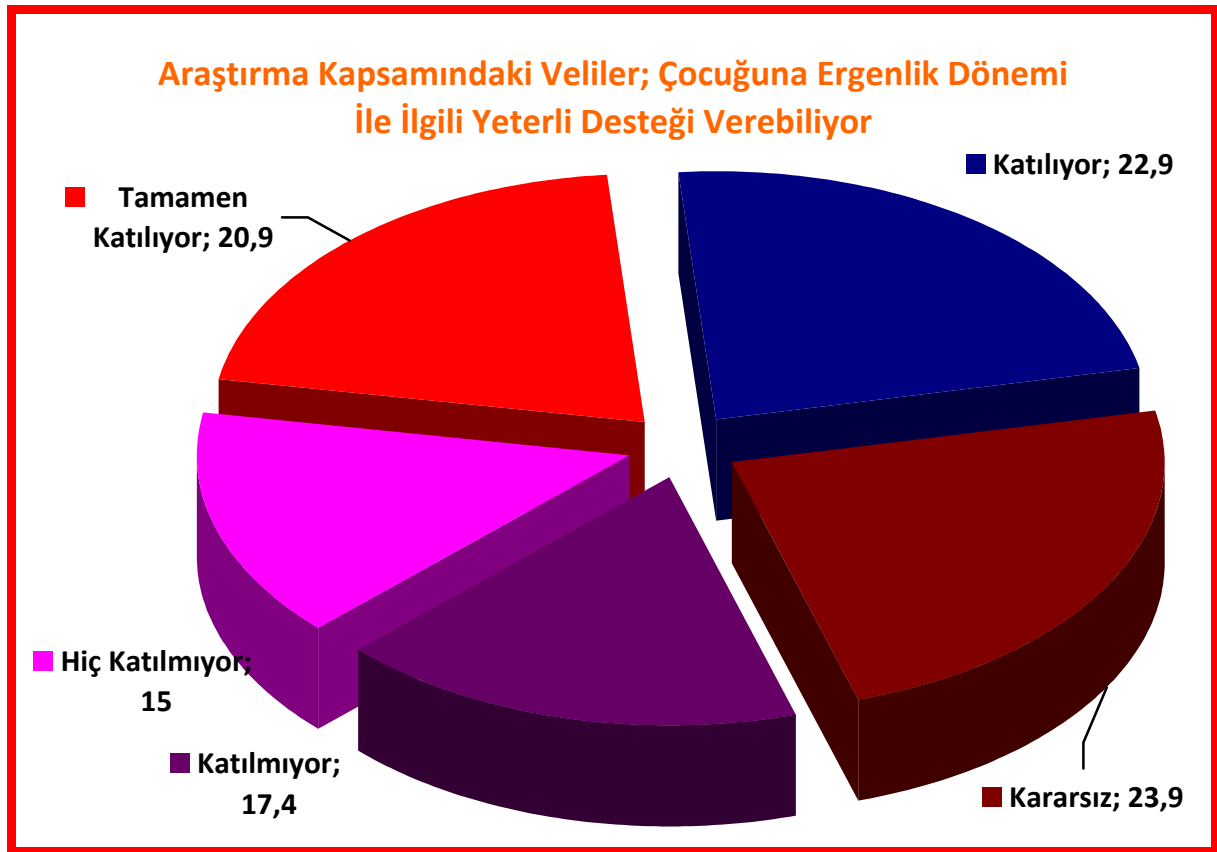
Genel Değerlendirme	Veli Sayısı	Yüzdesi
Tamamen Katılıyor	110	% 22,2
Katılıyor	119	% 24,1
Kararsız	105	% 21,3
Katılmıyor	78	% 15,8
Hiç Katılmıyor	82	% 16,6
Toplam	494	% 100

Araştırmada velilerin 110'u tamamen katılıyor, 119'u katılıyor, 105'i kararsız, 78'i katılmıyor, 82'si hiç katılmıyor olmak üzere toplam 494 engelli öğrencilerin velileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Tamamen katılan veliler; örneklemin % 22,2'sini, katılan veliler; örneklemin % 24,1'ini, kararsız veliler; örneklemin % 21,3'ünü, katılmayan veliler; örneklemin % 15,8'ini hiç katılmayan veliler; örneklemin % 16,6'sını oluşturmaktadır.

Tablo 56. Araştırma Kapsamındaki Veliler; Çocuğuna Ergenlik Dönemi İle İlgili Yeterli Desteği Verebiliyor

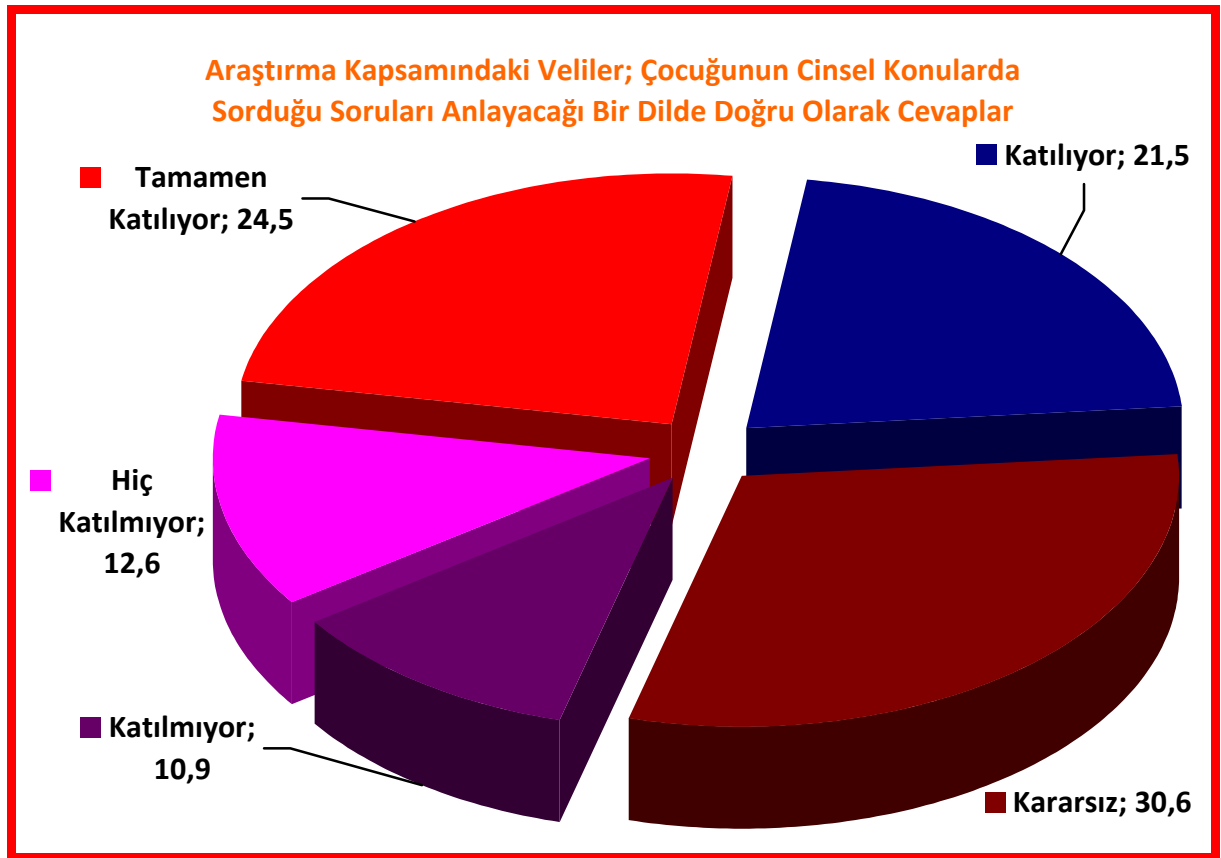
Genel Değerlendirme	Veli Sayısı	Yüzdesi
Tamamen Katılıyor	103	% 20,9
Katılıyor	113	% 22,9
Kararsız	118	% 23,9
Katılmıyor	86	% 17,4
Hiç Katılmıyor	74	% 15,0
Toplam	494	% 100

Araştırmada velilerin 103'ü tamamen katılıyor, 113'ü katılıyor, 118'i kararsız, 86'sı katılmıyor, 74'ü hiç katılmıyor olmak üzere toplam 494 engelli öğrencilerin velileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Tamamen katılan veliler; örneklemin % 20,9'unu, katılan veliler; örneklemin % 22,9'unu, kararsız veliler; örneklemin % 23,9'unu, katılmayan veliler; örneklemin % 17,4'ünü hiç katılmayan veliler; örneklemin % 15'ini oluşturmaktadır.

Tablo 57. Araştırma Kapsamındaki Veliler; Çocuğunun Cinsel Konularda Sorduğu Soruları Anlayacağı Bir Dilde Doğru Olarak Cevaplar

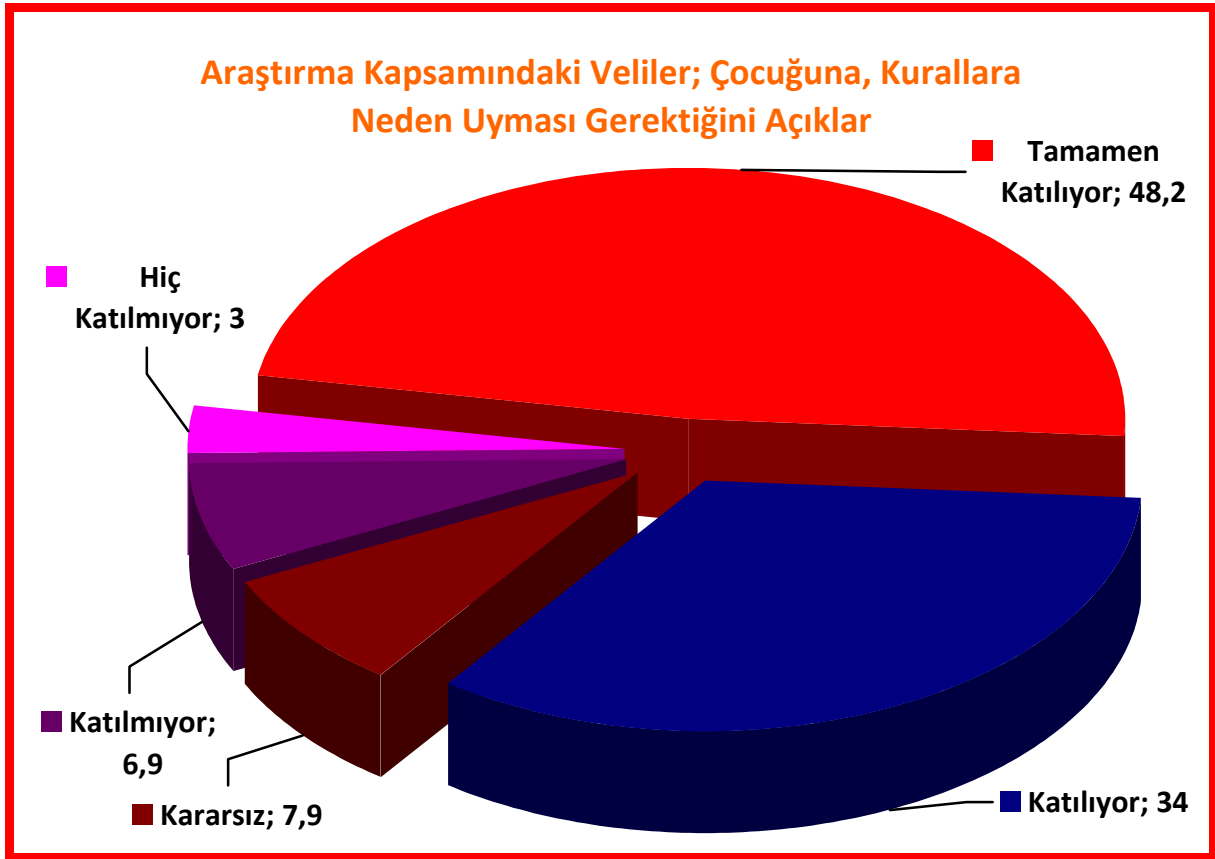
Genel Değerlendirme	Veli Sayısı	Yüzdesi
Tamamen Katılıyor	121	% 24,5
Katılıyor	106	% 21,5
Kararsız	151	% 30,6
Katılmıyor	54	% 10,9
Hiç Katılmıyor	62	% 12,6
Toplam	494	% 100

Araştırmada velilerin 121'i tamamen katılıyor, 106'sı katılıyor, 151'i kararsız, 54'ü katılmıyor, 62'si hiç katılmıyor olmak üzere toplam 494 engelli öğrencilerin velileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Tamamen katılan veliler; örneklemin % 24,5'ini, katılan veliler; örneklemin % 21,5'ini, kararsız veliler; örneklemin % 30,6'sını, katılmayan veliler; örneklemin % 10,9'unu hiç katılmayan veliler; örneklemin % 12,6'sını oluşturmaktadır.

Tablo 58. Araştırma Kapsamındaki Veliler; Çocuğuna, Kurallara Neden Uyması Gerektiğini Açıklar

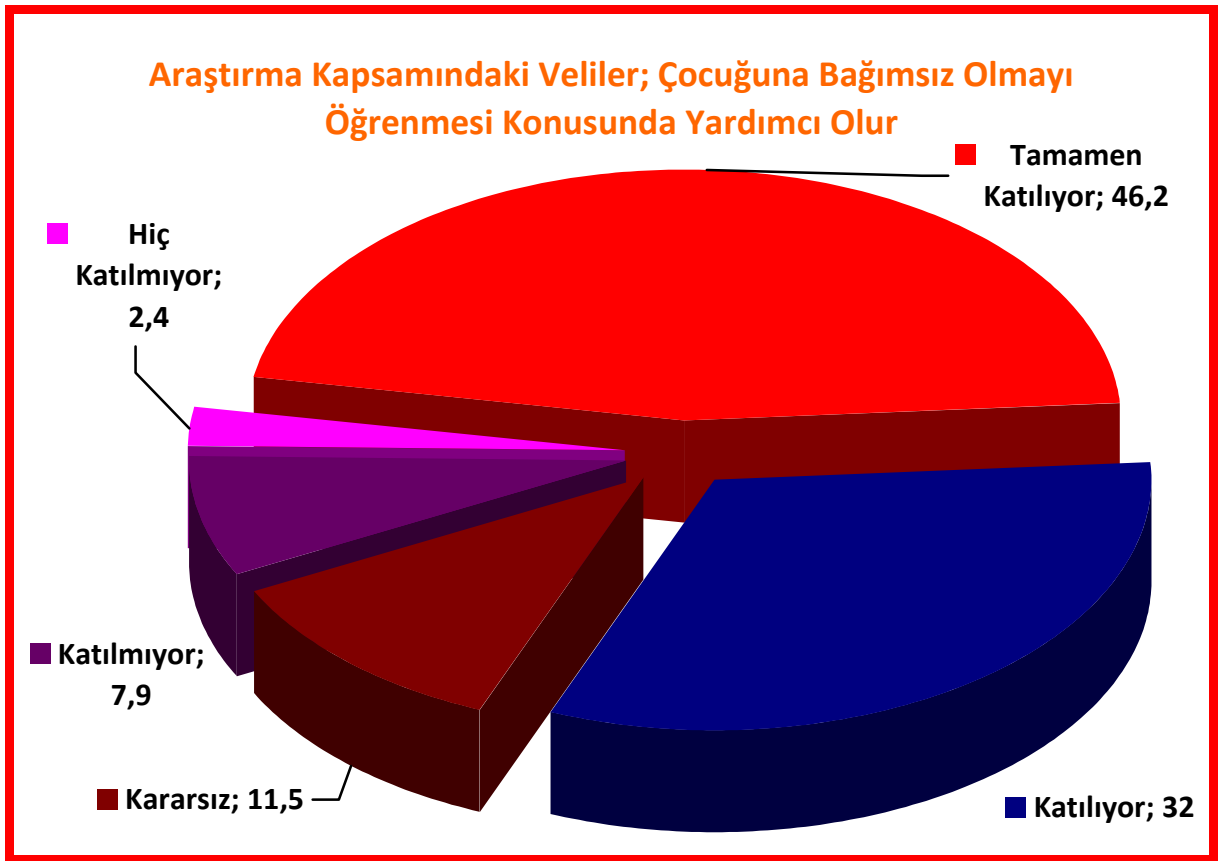
Genel Değerlendirme	Veli Sayısı	Yüzdesi
Tamamen Katılıyor	238	% 48,2
Katılıyor	168	% 34,0
Kararsız	39	% 7,9
Katılmıyor	34	% 6,9
Hiç Katılmıyor	15	% 3,0
Toplam	494	% 100

Araştırmada velilerin 238'i tamamen katılıyor, 168'i katılıyor, 39'u kararsız, 34'ü katılmıyor, 15'i hiç katılmıyor olmak üzere toplam 494 engelli öğrencilerin velileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Tamamen katılan veliler; örneklemin % 48,2'sini, katılan veliler; örneklemin % 34'ünü, kararsız veliler; örneklemin % 7,9'unu, katılmayan veliler; örneklemin % 6,9'unu hiç katılmayan veliler; örneklemin % 3'ünü oluşturmaktadır.

Tablo 59. Araştırma Kapsamındaki Veliler; Çocuğuna Bağımsız Olmayı Öğrenmesi Konusunda Yardımcı Olur

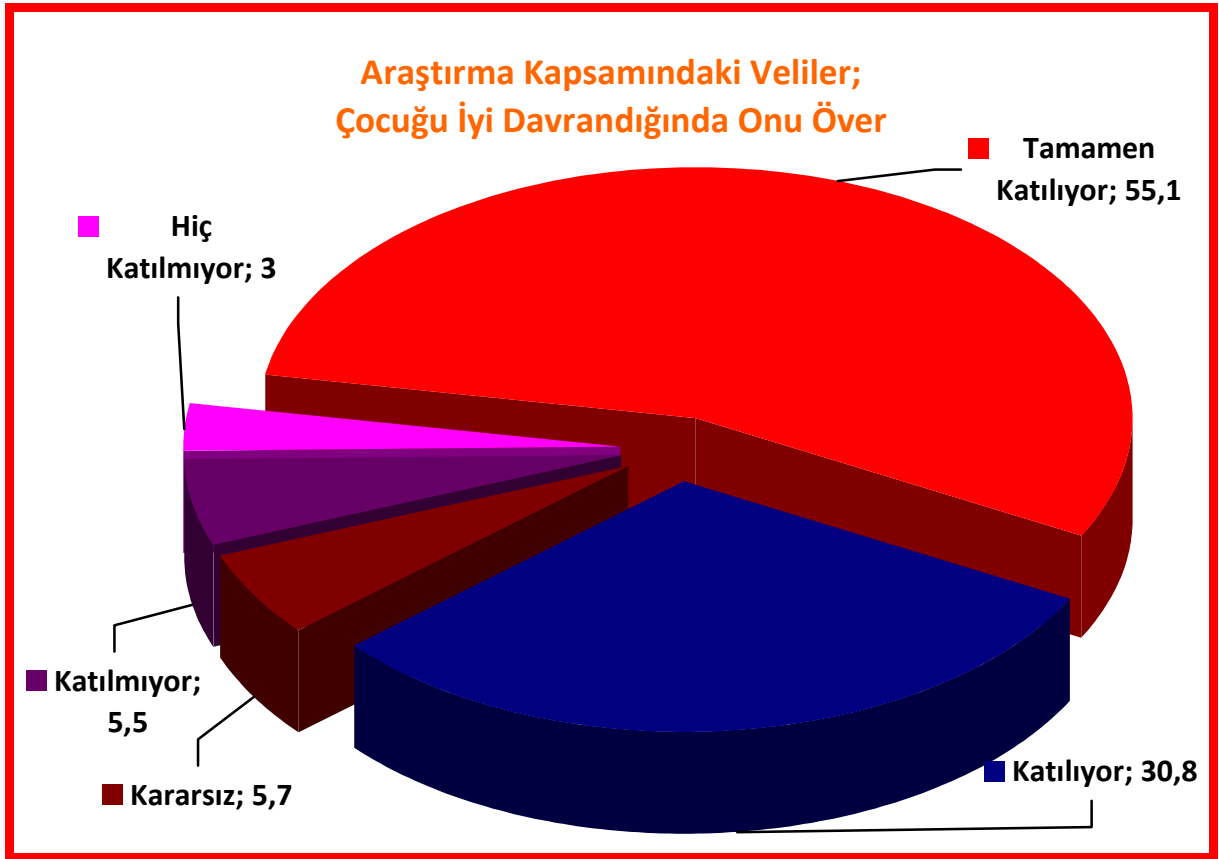
Genel Değerlendirme	Veli Sayısı	Yüzdesi
Tamamen Katılıyor	228	% 46,2
Katılıyor	158	% 32,0
Kararsız	57	% 11,5
Katılmıyor	39	% 7,9
Hiç Katılmıyor	12	% 2,4
Toplam	494	% 100

Araştırmada velilerin 228'i tamamen katılıyor, 158'i katılıyor, 57'si kararsız, 39'u katılmıyor, 12'si hiç katılmıyor olmak üzere toplam 494 engelli öğrencilerin velileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Tamamen katılan veliler; örneklemin % 46,2'sini, katılan veliler; örneklemin % 32'sini, kararsız veliler; örneklemin % 11,5'ini, katılmayan veliler; örneklemin % 7,9'unu hiç katılmayan veliler; örneklemin % 2,4'ünü oluşturmaktadır.

**Tablo 60. Araştırma Kapsamındaki Veliler;
Çocuğu İyi Davrandığında Onu Över**

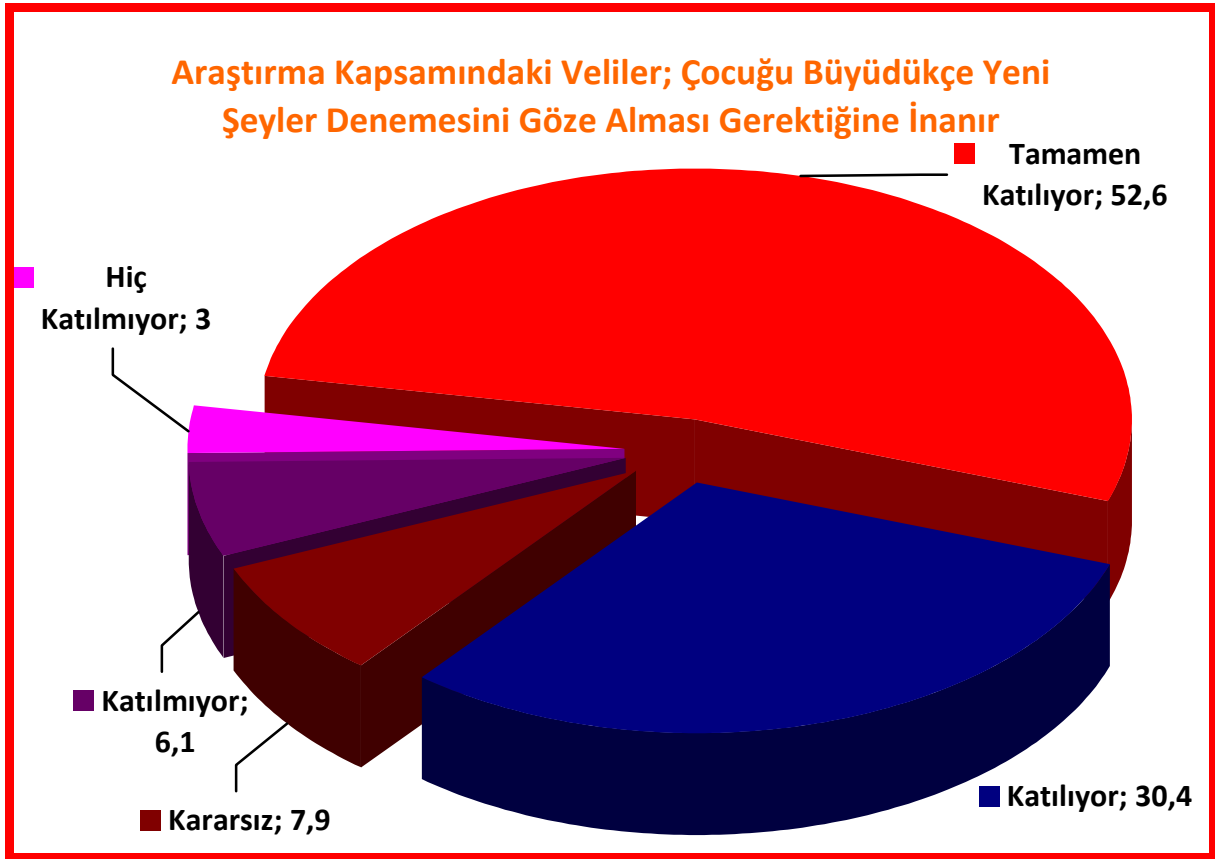
Genel Değerlendirme	Veli Sayısı	Yüzdesi
Tamamen Katılıyor	272	% 55,1
Katılıyor	152	% 30,8
Kararsız	28	% 5,7
Katılmıyor	27	% 5,5
Hiç Katılmıyor	15	% 3,0
Toplam	494	% 100

Araştırmada velilerin 272'si tamamen katılıyor, 152'si katılıyor, 28'i kararsız, 27'si katılmıyor, 15'i hiç katılmıyor olmak üzere toplam 494 engelli öğrencilerin velileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Tamamen katılan veliler; örneklemin % 55,1'ini, katılan veliler; örneklemin % 30,8'ini, kararsız veliler; örneklemin % 5,7'sini, katılmayan veliler; örneklemin % 5,5'ini hiç katılmayan veliler; örneklemin % 3'ünü oluşturmaktadır.

Tablo 61. Araştırma Kapsamındaki Veliler; Çocuğu Büyüdükçe Yeni Şeyler Denemesini Göze Alması Gerektiğine İnanır

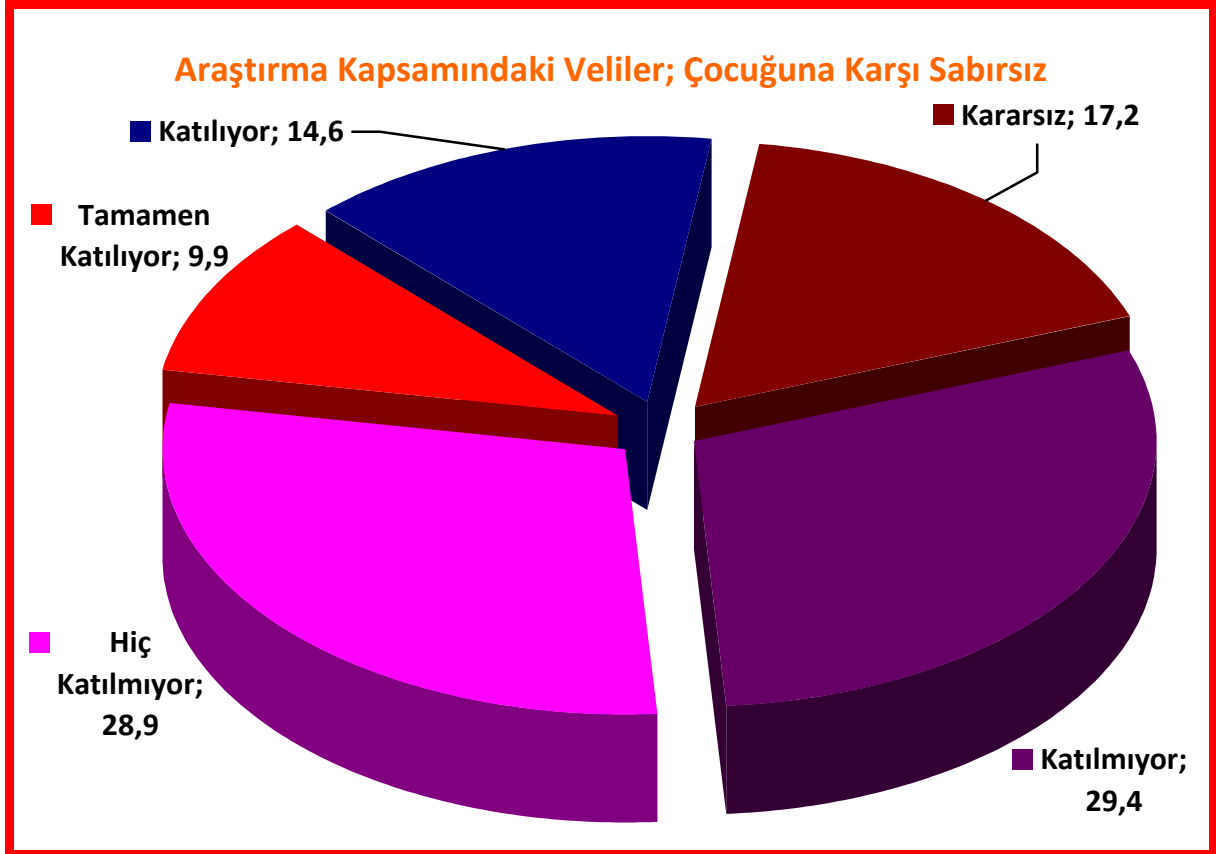
Genel Değerlendirme	Veli Sayısı	Yüzdesi
Tamamen Katılıyor	260	% 52,6
Katılıyor	150	% 30,4
Kararsız	39	% 7,9
Katılmıyor	30	% 6,1
Hiç Katılmıyor	15	% 3,0
Toplam	494	% 100

Araştırmada velilerin 260'ı tamamen katılıyor, 150'si katılıyor, 39'u kararsız, 30'u katılmıyor, 15'i hiç katılmıyor olmak üzere toplam 494 engelli öğrencilerin velileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Tamamen katılan veliler; örneklemin % 52,6'sını, katılan veliler; örneklemin % 30,4'ünü, kararsız veliler; örneklemin % 7,9'unu, katılmayan veliler; örneklemin % 6,1'ini hiç katılmayan veliler; örneklemin % 3'ünü oluşturmaktadır.

Tablo 62. Araştırma Kapsamındaki Veliler; Çocuğuna Karşı Sabırsız

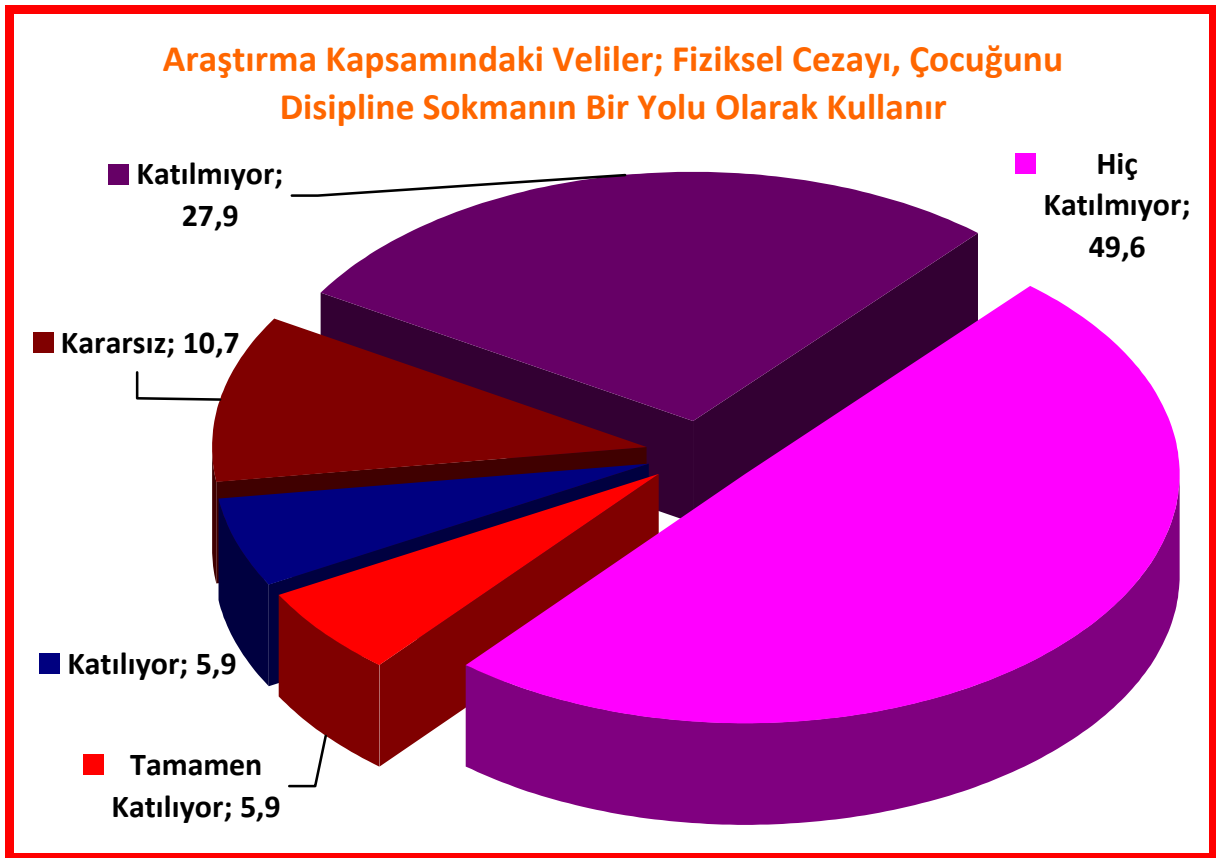
Genel Değerlendirme	Veli Sayısı	Yüzdesi
Tamamen Katılıyor	49	% 9,9
Katılıyor	72	% 14,6
Kararsız	85	% 17,2
Katılmıyor	145	% 29,4
Hiç Katılmıyor	143	% 28,9
Toplam	494	% 100

Araştırmada velilerin 49'u tamamen katılıyor, 72'si katılıyor, 85'i kararsız, 145'i katılmıyor, 143'ü hiç katılmıyor olmak üzere toplam 494 engelli öğrencilerin velileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Tamamen katılan veliler; örneklemin % 9,9'unu, katılan veliler; örneklemin % 14,6'sını, kararsız veliler; örneklemin % 17,2'sini, katılmayan veliler; örneklemin % 29,4'ünü hiç katılmayan veliler; örneklemin % 28,9'unu oluşturmaktadır.

Tablo 63. Araştırma Kapsamındaki Veliler; Fiziksel Cezayı, Çocuğunu Disipline Sokmanın Bir Yolu Olarak Kullanır

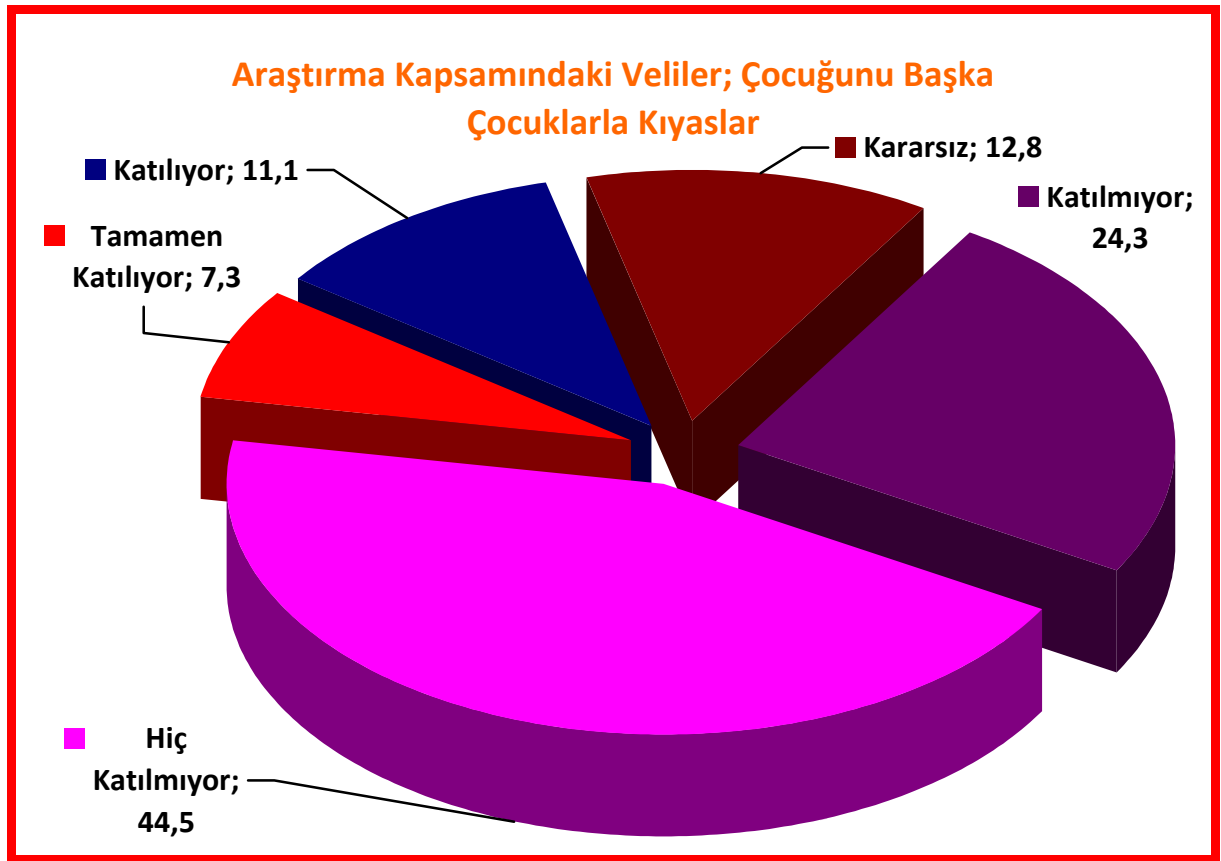
Genel Değerlendirme	Veli Sayısı	Yüzdesi
Tamamen Katılıyor	29	% 5,9
Katılıyor	29	% 5,9
Kararsız	53	% 10,7
Katılmıyor	138	% 27,9
Hiç Katılmıyor	245	% 49,6
Toplam	494	% 100

Araştırmada velilerin 29'u tamamen katılıyor, 29'u katılıyor, 53'ü kararsız, 138'i katılmıyor, 245'i hiç katılmıyor olmak üzere toplam 494 engelli öğrencilerin velileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Tamamen katılan veliler; örneklemin % 5,9'unu, katılan veliler; örneklemin % 5,9'unu, kararsız veliler; örneklemin % 10,7'sini, katılmayan veliler; örneklemin % 27,9'unu hiç katılmayan veliler; örneklemin % 49,6'sını oluşturmaktadır.

**Tablo 64. Araştırma Kapsamındaki Veliler;
Çocuğunu Başka Çocuklarla Kıyaslar**

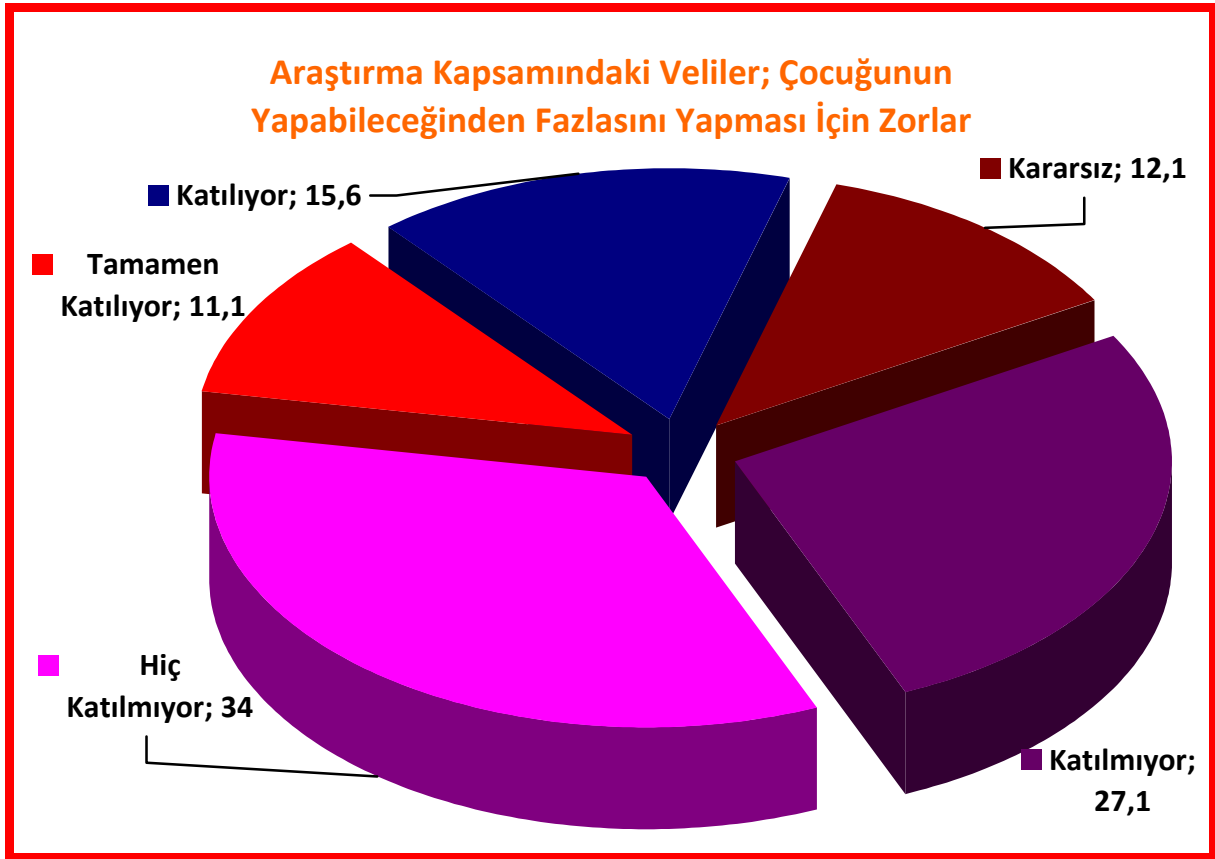
Genel Değerlendirme	Veli Sayısı	Yüzdesi
Tamamen Katılıyor	36	% 7,3
Katılıyor	55	% 11,1
Kararsız	63	% 12,8
Katılmıyor	120	% 24,3
Hiç Katılmıyor	220	% 44,5
Toplam	494	% 100

Araştırmada velilerin 36'sı tamamen katılıyor, 55'i katılıyor, 63'ü kararsız, 120'si katılmıyor, 220'si hiç katılmıyor olmak üzere toplam 494 engelli öğrencilerin velileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Tamamen katılan veliler; örneklemin % 7,3'ünü, katılan veliler; örneklemin % 11,1'ini, kararsız veliler; örneklemin % 12,8'ini, katılmayan veliler; örneklemin % 24,3'ünü hiç katılmayan veliler; örneklemin % 44,5'ini oluşturmaktadır.

**Tablo 65. Araştırma Kapsamındaki Veliler;
Çocuğunun Yapabileceğinden Fazlasını Yapması İçin Zorlar**

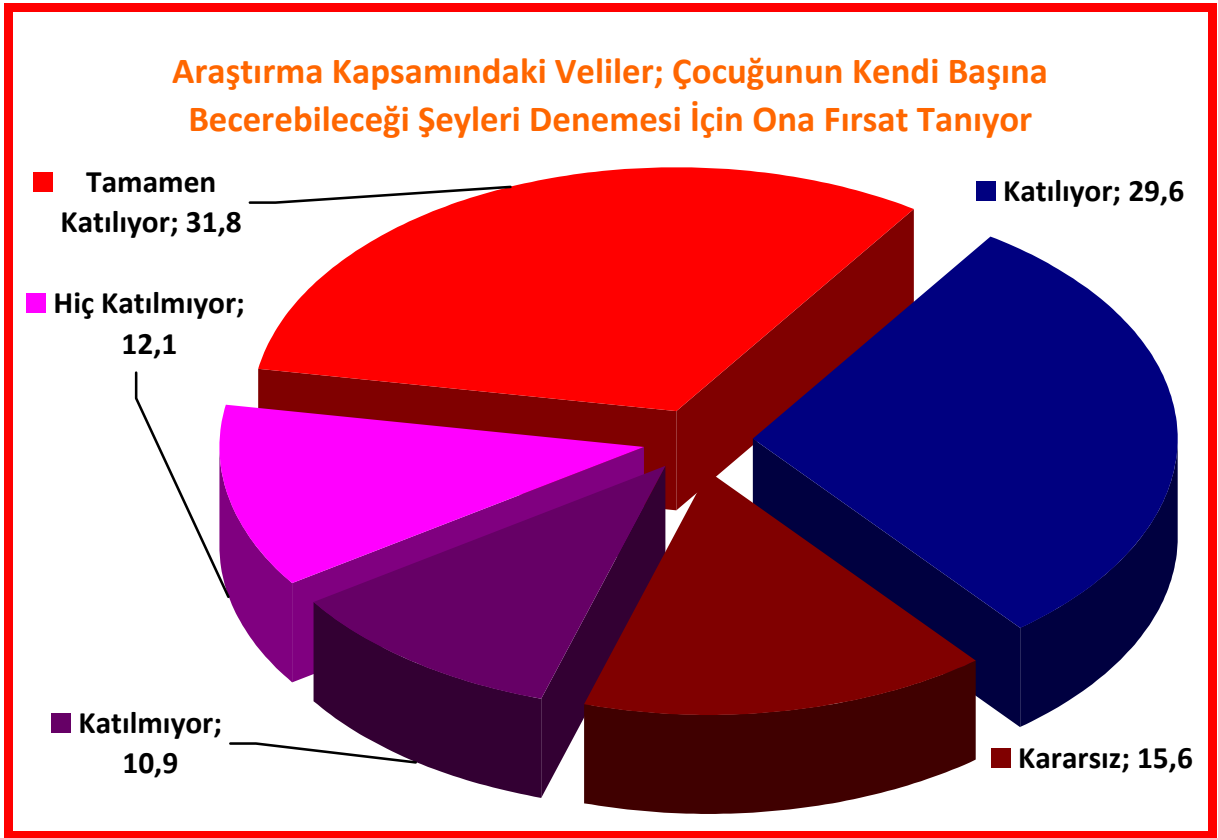
Genel Değerlendirme	Veli Sayısı	Yüzdesi
Tamamen Katılıyor	55	% 11,1
Katılıyor	77	% 15,6
Kararsız	60	% 12,1
Katılmıyor	134	% 27,1
Hiç Katılmıyor	168	% 34,0
Toplam	494	% 100

Araştırmada velilerin 55'i tamamen katılıyor, 77'si katılıyor, 60'ı kararsız, 134'ü katılmıyor, 168'i hiç katılmıyor olmak üzere toplam 494 engelli öğrencilerin velileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Tamamen katılan veliler; örneklemin % 11,1'ini, katılan veliler; örneklemin % 15,6'sını, kararsız veliler; örneklemin % 12,1'ini, katılmayan veliler; örneklemin % 27,1'ini hiç katılmayan veliler; örneklemin % 34'ünü oluşturmaktadır.

**Tablo 66. Araştırma Kapsamındaki Veliler;
Çocuk İstismarı Konusunda Yeterli Bilgi Ve Dikkate Sahiptir**

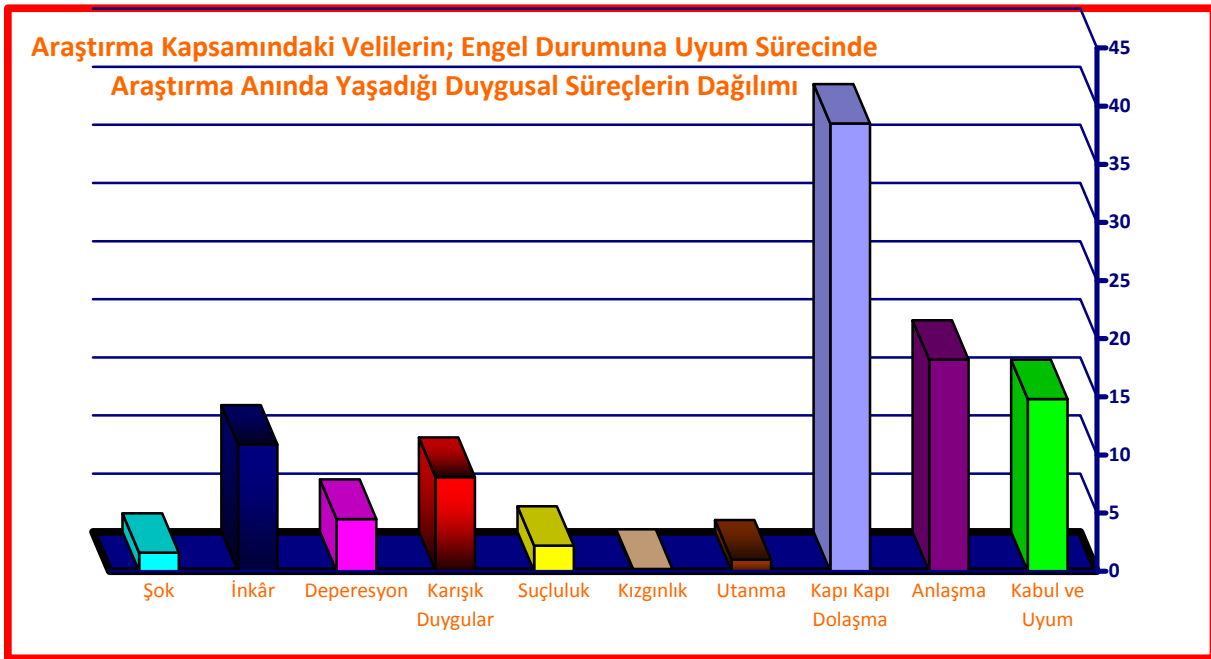
Genel Değerlendirme	Veli Sayısı	Yüzdesi
Tamamen Katılıyor	157	% 31,8
Katılıyor	146	% 29,6
Kararsız	77	% 15,6
Katılmıyor	54	% 10,9
Hiç Katılmıyor	60	% 12,1
Toplam	494	% 100

Araştırmada velilerin 157'si tamamen katılıyor, 146'sı katılıyor, 77'si kararsız, 54'ü katılmıyor, 60'ı hiç katılmıyor olmak üzere toplam 494 engelli öğrencilerin velileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Tamamen katılan veliler; örneklemin % 31,8'ini, katılan veliler; örneklemin % 29,6'sını, kararsız veliler; örneklemin % 15,6'sını, katılmayan veliler; örneklemin % 10,9'unu hiç katılmayan veliler; örneklemin % 12,1'ini oluşturmaktadır.

Tablo 67. Araştırma Kapsamındaki Velilerin; Engel Durumuna Uyum Sürecinde Araştırma Anında Yaşadığı Duygusal Süreçlerin Dağılımı

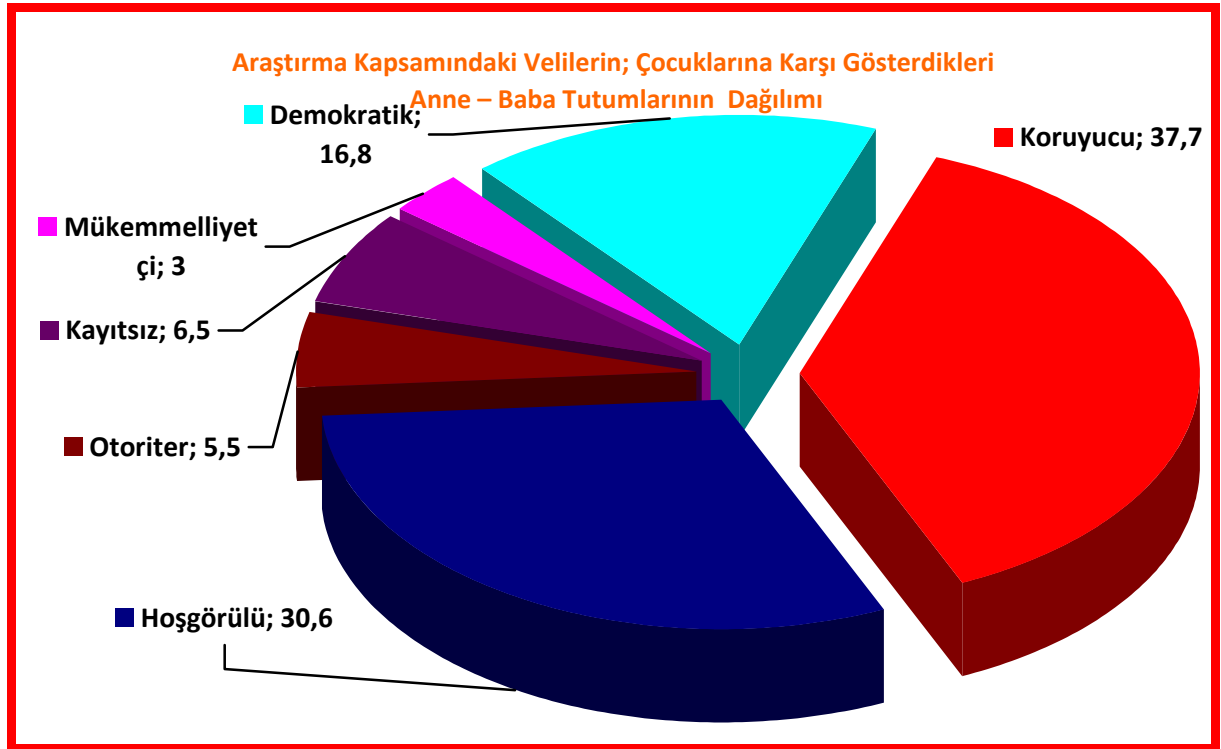
Duygusal Süreçler	Veli Sayısı	Yüzdesi
Şok	8	% 1,6
İnkâr	54	% 10,9
Depresyon	22	% 4,5
Karışık Duygular	40	% 8,1
Suçluluk	11	% 2,2
Kızgınlık	1	% 0,2
Utanma	5	% 1,0
Kapı Kapı Dolaşma	190	% 38,5
Anlaşma	90	% 18,2
Kabul ve Uyum	73	% 14,8
Toplam	494	% 100

Araştırma 8'i şok, 54'ü inkâr, 22'si depresyon, 40'ı karışık duygular, 11'i suçluluk, 1'i kızgınlık, 5'i utanma, 190'ı kapı kapı dolaşma, 90'ı anlaşma, 73'ü kabul ve uyum; duygusal süreçlerini yaşayan toplam 494 engelli öğrencilerin velileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Şok sürecinde olan veliler; örneklemin % 1,6'sını, inkâr sürecinde olan veliler; örneklemin % 10,9'unu, depresyon sürecinde olan veliler; örneklemin % 4,5'ini, karışık duygular sürecinde olan veliler; örneklemin % 8,1'ini, suçluluk sürecinde olan veliler; örneklemin % 2,2'sini, kızgınlık sürecinde olan veliler; örneklemin % 0,2'sini, utanma sürecinde olan veliler; örneklemin % 1'ini, kapı kapı dolaşma sürecinde olan veliler; örneklemin % 38,5'ini, anlaşma sürecinde olan veliler; örneklemin % 18,2'ini, kabul ve uyum sürecinde olan veliler; örneklemin % 14,8'ini oluşturmaktadır.

Tablo 68. Araştırma Kapsamındaki Velilerin; Çocuklarına Karşı Gösterdikleri Anne – Baba Tutumlarının Dağılımı

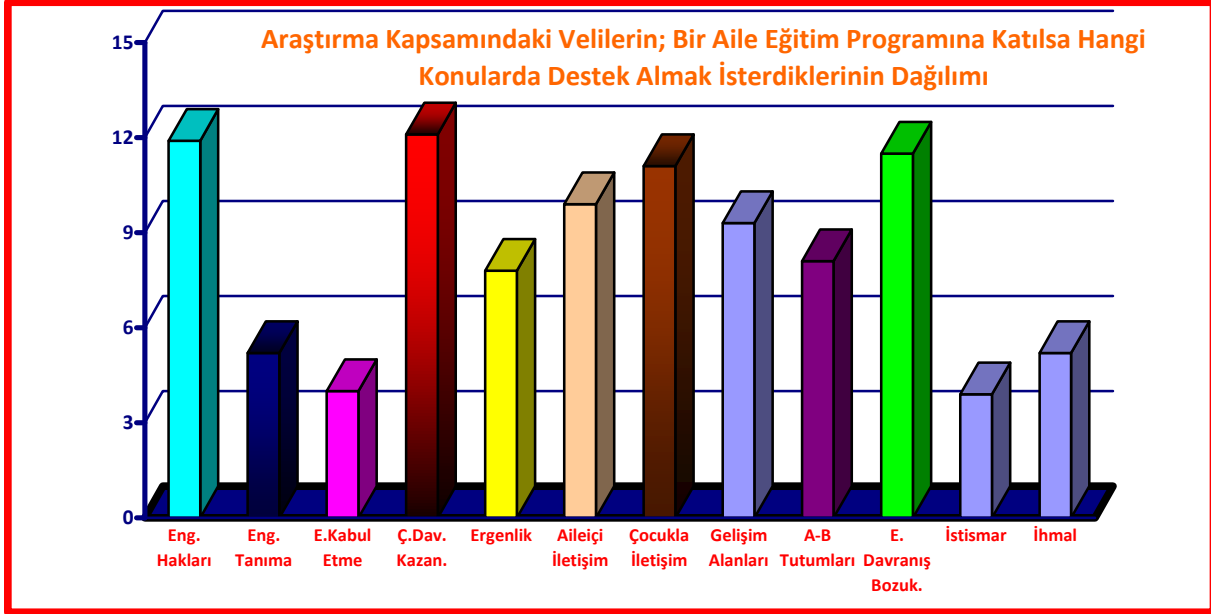
Anne-Baba Tutumları	Veli Sayısı	Yüzdesi
Koruyucu Anne-Baba	186	% 37,7
Hoşgörülü Anne-Baba	151	% 30,6
Otoriter Anne-Baba	27	% 5,5
Kayıtsız Anne-Baba	32	% 6,5
Mükemmeliyetçi Anne-Baba	15	% 3,0
Demokratik Anne-Baba	83	% 16,8
Toplam	494	% 100

Araştırma çocuklarını yetiştirirken 186'sı koruyucu anne-baba, 151'i hoşgörülü anne-baba, 27'si otoriter anne-baba, 32'si kayıtsız anne-baba, 15'i mükemmeliyetçi anne-baba, 83'ü demokratik anne-baba; tutumlarını sergileyen toplam 494 engelli öğrencilerin velileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Koruyucu anne-baba tutumunu sergileyen veliler; örneklemin % 37,7'sini, hoşgörülü anne-baba tutumunu sergileyen veliler; örneklemin % 30,6'sını, otoriter anne-baba tutumunu sergileyen veliler; örneklemin % 5,5'ini, kayıtsız anne-baba tutumunu sergileyen veliler; örneklemin % 6,5'ini, mükemmeliyetçi anne-baba tutumunu sergileyen veliler; örneklemin % 3'ünü, demokratik anne-baba sergileyen veliler; örneklemin % 16,8'ini oluşturmaktadır.

Tablo 69. Araştırma Kapsamındaki Velilerin; Bir Aile Eğitim Programına Katılsa Hangi Konularda Destek Almak İstediklerinin Dağılımı

Konular	Sayı	Yüzdesi
Engelli Hakları	268	% 11,9
Engeli Tanıma	116	% 5,2
Engel Durumunu Kabul Etme	90	% 4,0
Çocukta Olumlu Davranış Kazandırma	272	% 12,1
Ergenlik Dönemi Özellikleri	176	% 7,8
Aile İçi İletişim	222	% 9,9
Çocukla İletişim	250	% 11,1
Çocuğunun Gelişim Alanlarını Anlama	208	% 9,3
Anne-Baba Tutumları	181	% 8,1
Engellilerde Davranış Bozuklukları	257	% 11,5
İstismar	88	% 3,9
İhmal	116	% 5,2
Toplam	2244	% 100

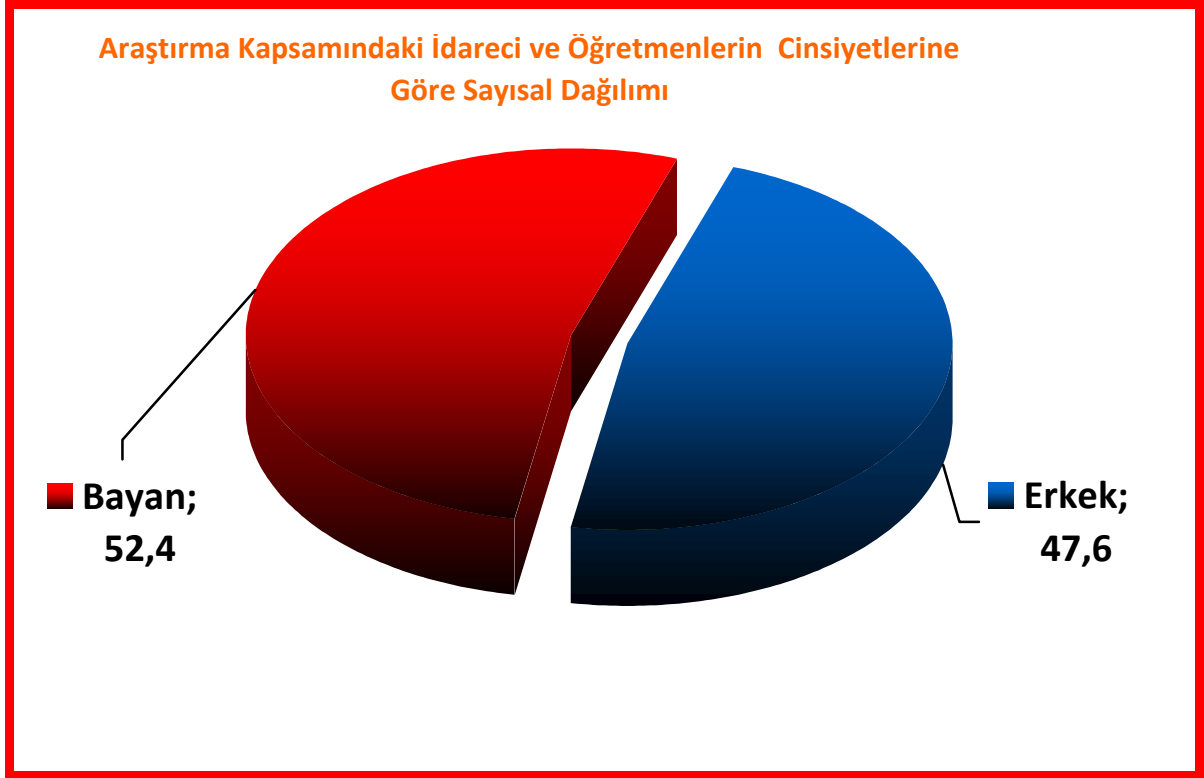

Araştırma 268'i engelli hakları, 116'sı engeli tanıma, 90'ı engel durumunu kabul etme, 272'si çocukta olumlu davranış kazandırma, 176'sı ergenlik dönemi özellikleri, 222'si aile içi iletişim, 250'si çocukla iletişim, 208'i çocuğunun gelişim alanlarını anlama, 181'i anne-baba tutumları, 257'si engellilerde davranış bozuklukları, 88'i istismar, 116' sını ihmal; konularından toplam 2244 konu istediklerini belirten 494 engelli öğrencilerin velileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Engelli Hakları; örneklemin % 11,9'unu, Engeli Tanıma; örneklemin % 5,2'sini, Engel Durumunu Kabul Etme; örneklemin % 4'ünü, Çocukta Olumlu Davranış Kazandırma; örneklemin % 12,1'ini, Ergenlik Dönemi Özellikleri; örneklemin % 7,8'ini, Aile İçi İletişim; örneklemin % 9,9'unu, Çocukla İletişim; örneklemin %11,1'ini, Çocuğunun Gelişim Alanlarını Anlama; örneklemin % 9,3'ünü, Anne-Baba Tutumları; örneklemin % 8,1'ini, Engellilerde Davranış Bozuklukları; örneklemin % 11,5'ini, İstismar; örneklemin % 3,9'unu, İhmal örneklemin % 5,2'sini oluşturmaktadır.

İDARECİ VE ÖĞRETMEN DEMOGRAFİK BULGULAR

Tablo 70. Araştırma Kapsamındaki İdareci ve Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Sayısal Dağılımı

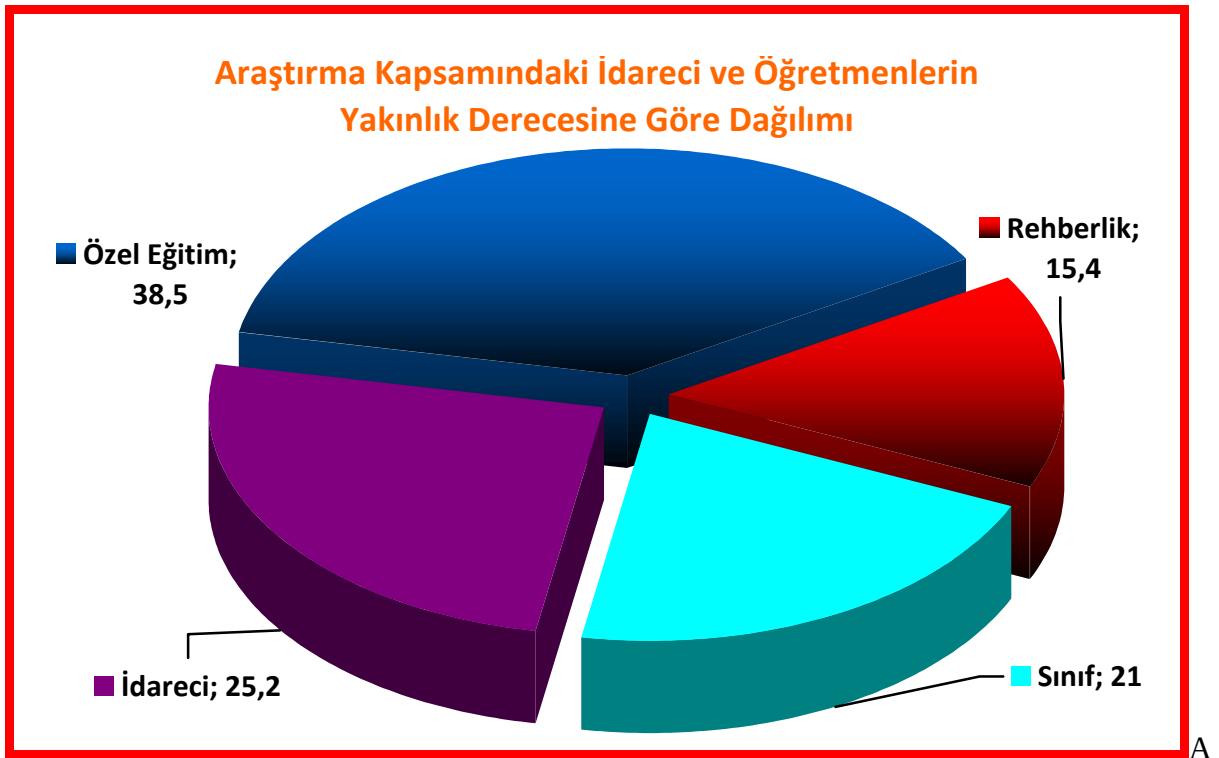
Cinsiyet	İdareci – Öğretmen Sayısı	Yüzdesi
Bayan	150	% 52,4
Erkek	136	% 47,6
Toplam	286	% 100

Araştırma 150'si bayan, 136 'sı erkek olmak üzere toplam 286 engelli öğrencilerin idareci ve öğretmenleri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Bayan idareci ve öğretmenler örneklemin % 52,4'ü, erkek idareci ve öğretmenler ise örneklemin % 47,6'sını oluşturmaktadır.

Tablo 71. Araştırma Kapsamındaki İdareci ve Öğretmenlerin Yakınlık Derecesine Göre Dağılımı

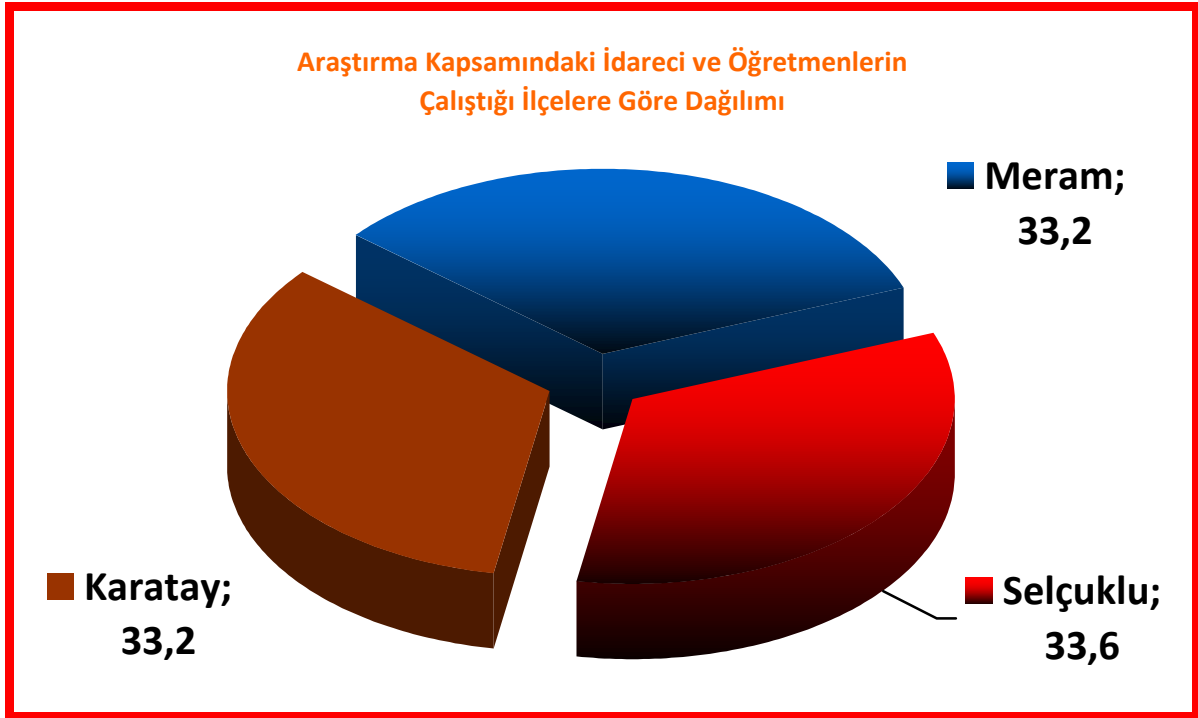
Yakınlık Derecesi	İdareci – Öğretmen Sayısı	Yüzdesi
İdareci	72	% 25,2
Özel Eğitim Öğretmeni	110	% 38,5
Rehberlik Öğretmeni	44	% 15,4
Sınıf Öğretmeni	60	% 21,0
Toplam	286	% 100

Araştırma 72'si İdareci, 110'u Özel Eğitim Öğretmeni, 44'ü Rehberlik Öğretmeni, 60'ı Sınıf Öğretmeni, olmak üzere toplam 286 engelli öğrencilerin idarecisi ve öğretmenleri üzerinde gerçekleştirilmiştir. İdareci; örneklemin % 25,2'sini, özel eğitim öğretmeni; örneklemin % 38,5'ini, rehberlik öğretmeni; örneklemin % 15,4'ünü, sınıf öğretmeni; örneklemin % 21'ini oluşturmaktadır.

Tablo 72. Araştırma Kapsamındaki İdareci ve Öğretmenlerin Çalıştığı İlçelere Göre Dağılımı

İlçeler	İdareci – Öğretmen Sayısı	Yüzdesi
Karatay	95	% 33,2
Meram	95	% 33,2
Selçuklu	96	% 33,6
Toplam	286	% 100

Araştırma; 95’i Karatay, 95’i Meram, 96’sı Selçuklu ilçelerinde çalışan engelli öğrencilerin idarecisi ve öğretmenleri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Karatay ilçesinde ikamet eden idareci ve öğretmenler örneklemin % 33,2’sini, Meram ilçesinde ikamet eden idareci ve öğretmenler örneklemin % 33,2’sini, Selçuklu ilçesinde ikamet eden idareci ve öğretmenler örneklemin % 33,6’sini oluşturmaktadır

Tablo 73. Araştırma Kapsamındaki İdareci ve Öğretmenlerin Yaş Düzeylerine Göre Sayısal Dağılımı

Yaş	İdareci – Öğretmen Sayısı	Yüzdesi
18-25	34	% 11,9
26-35	123	% 43,0
36-45	95	% 33,2
45-55	29	% 10,1
55+	5	% 1,7
Toplam	286	% 100

Araştırma 34'ü 18-25 yaş , 123'ü 26-35 yaş, 95'i 36-45 yaş, 29'u 46-55 yaş, 5'i 55+ yaş olmak üzere toplam 286 engelli öğrencilerin idarecisi ve öğretmenleri üzerinde gerçekleştirilmiştir. 18-25 yaş; örneklemin % 11,9'unu , 26-35 yaş; örneklemin % 43'ünü, 36-45 yaş; örneklemin % 33,2'sini, 45-55 yaş; örneklemin % 10,1'ini, 55+ yaş; örneklemin % 1,7'sini oluşturmaktadır.

Tablo 74. Araştırma Kapsamındaki İdareci ve Öğretmenlerin Öğrenim Düzeylerine Göre Sayısal Dağılımı

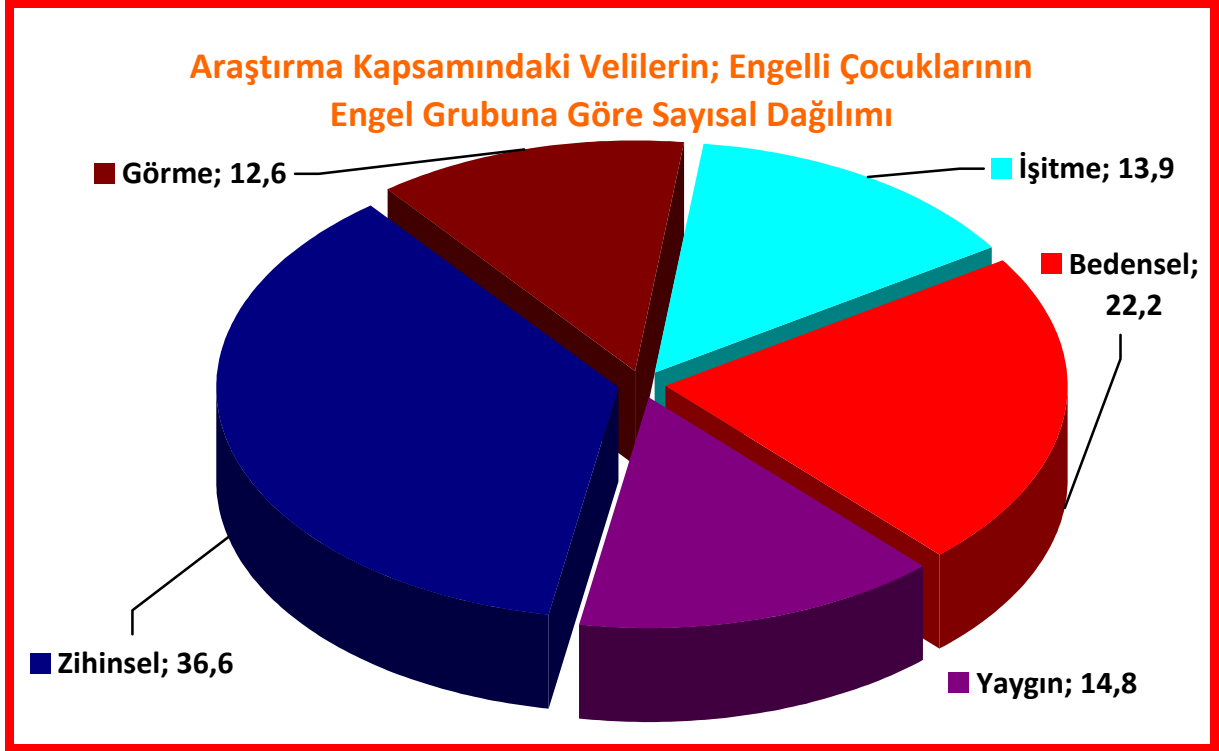
Öğrenim Düzeyleri	İdareci – Öğretmen Sayısı	Yüzdesi
Lisans	254	% 88,8
Lisansüstü	32	% 11,2
Doktora	0	% 0
Toplam	286	% 100

Araştırma 254'ü lisans mezunu, 32'si lisans üstü mezunu olmak üzere toplam 286 engelli öğrencilerin idarecisi ve öğretmenleri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Lisans mezunu idareci ve öğretmenler; örneklemin % 88,8'ini, lisans üstü mezunu idareci ve öğretmenler; örneklemin % 11,2'sini oluşturmaktadır. Araştırmamıza katılan 286 engelli öğrencilerin idarecisi ve öğretmenlerinden doktora mezunu bulunmamaktadır

**Tablo 75. Araştırma Kapsamındaki İdareci ve Öğretmenlerin ;
Engelli Öğrencilerinin Engel Grubuna Göre Sayısal Dağılımı**

Engeller	Engelli Sayısı	Yüzdesi
Zihinsel Engelli	198	% 36,6
Görme Engelli	68	% 12,6
İşitme Engelli	75	% 13,9
Bedensel Engelli	120	% 22,2
Yaygın Gelişimsel Bozukluk	80	% 14,8
Toplam	541	% 100

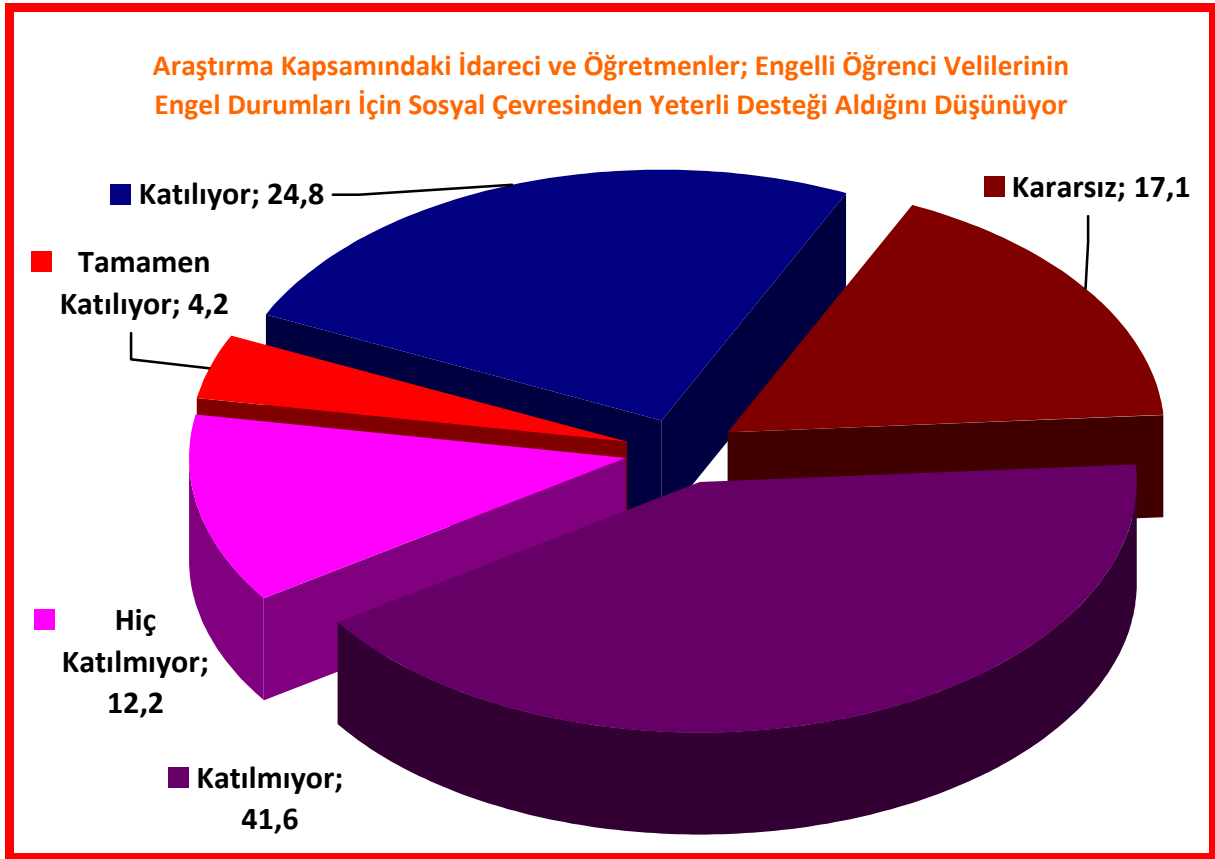

Gerçekleştirilen araştırmada, 286 engelli öğrencilerin idarecisi ve öğretmenlerinin; 541 engel grubundan birine veya birkaçına sahip öğrencileri vardır. Bu engelli çocukların engel gruplarına göre dağılımı ; 198'i zihinsel engelli, 68'i görme engelli, 75'i işitme engelli, 120'si bedensel engelli, 80'i yaygın gelişimsel bozukluğu olan öğrenci olmak üzere toplam 541 engel grubu mevcuttur. Zihinsel Engelli; örneklemin % 36,'sını , görme engelli; örneklemin % 12,6'sını, işitme engelli; örneklemin % 13,9'unu, bedensel engelli; örneklemin % 22,2'sini, yaygın gelişimsel bozukluğu olan çocuk; örneklemin % 14,8'ini oluşturmaktadır

İDARECİ VE ÖĞRETMEN ARAŞTIRMA BULGULARI

Tablo 76. Araştırma Kapsamındaki İdareci ve Öğretmenler; Engelli Öğrenci Velilerinin Engel Durumları İçin Sosyal Çevresinden Yeterli Desteği Aldığını Düşünüyor

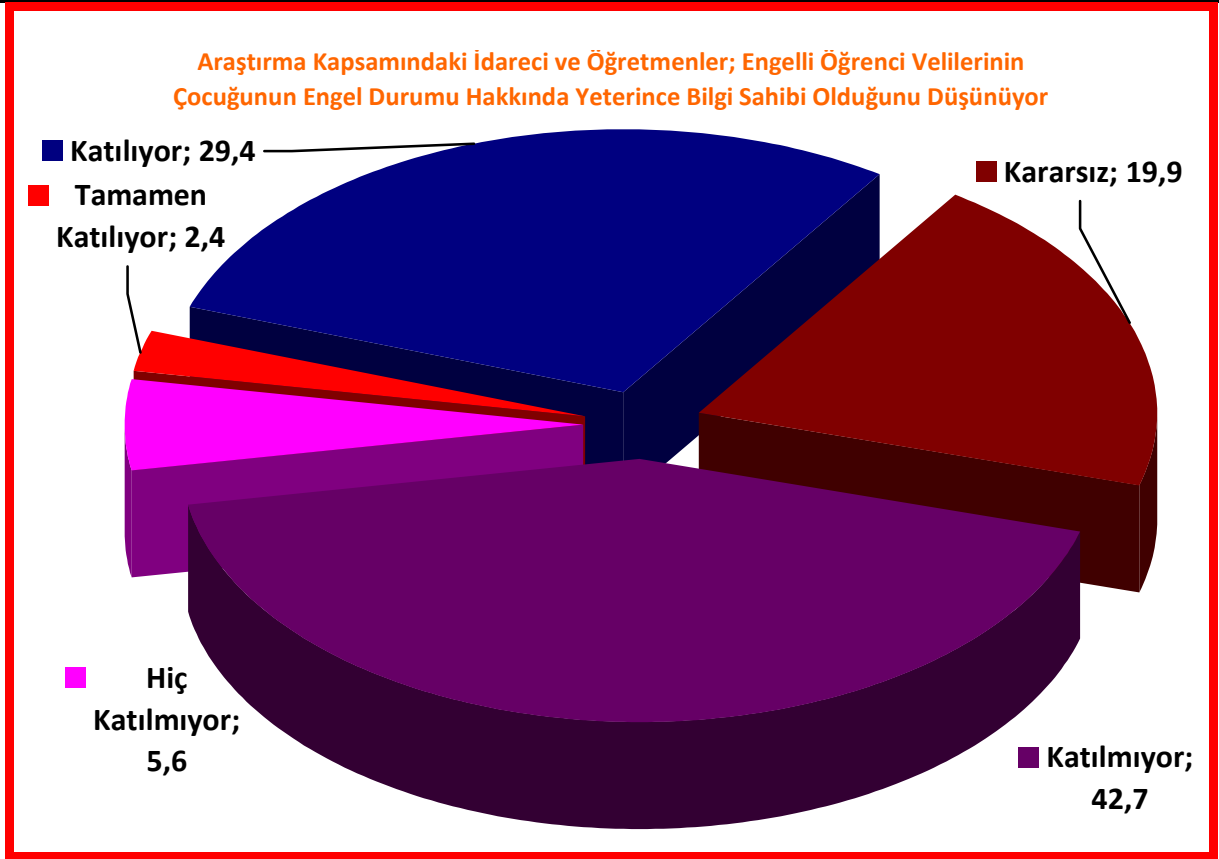
Genel Değerlendirme	İdareci – Öğretmen Sayısı	Yüzdesi
Tamamen Katılıyor	12	% 4,2
Katılıyor	71	% 24,8
Kararsız	49	% 17,1
Katılmıyor	119	% 41,6
Hiç Katılmıyor	35	% 12,2
Toplam	286	% 100

Araştırmada; 12’si tamamen katılıyor, 71’i katılıyor, 49’u kararsız, 119’u katılmıyor, 35’i hiç katılmıyor olmak üzere toplam 286 engelli öğrencilerin idarecisi ve öğretmenlerinin üzerinde gerçekleştirilmiştir. Tamamen katılan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 4,2’sini, katılan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 24,8’ini, kararsız idareci ve öğretmenler; örneklemin % 17,1’ini, katılmayan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 41,6’sını, hiç katılmayan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 12,2’sini oluşturmaktadır.

Tablo 77. Araştırma Kapsamındaki İdareci ve Öğretmenler; Engelli Öğrenci Velilerinin Çocuğunun Engel Durumu Hakkında Yeterince Bilgi Sahibi Olduğunu Düşünüyor

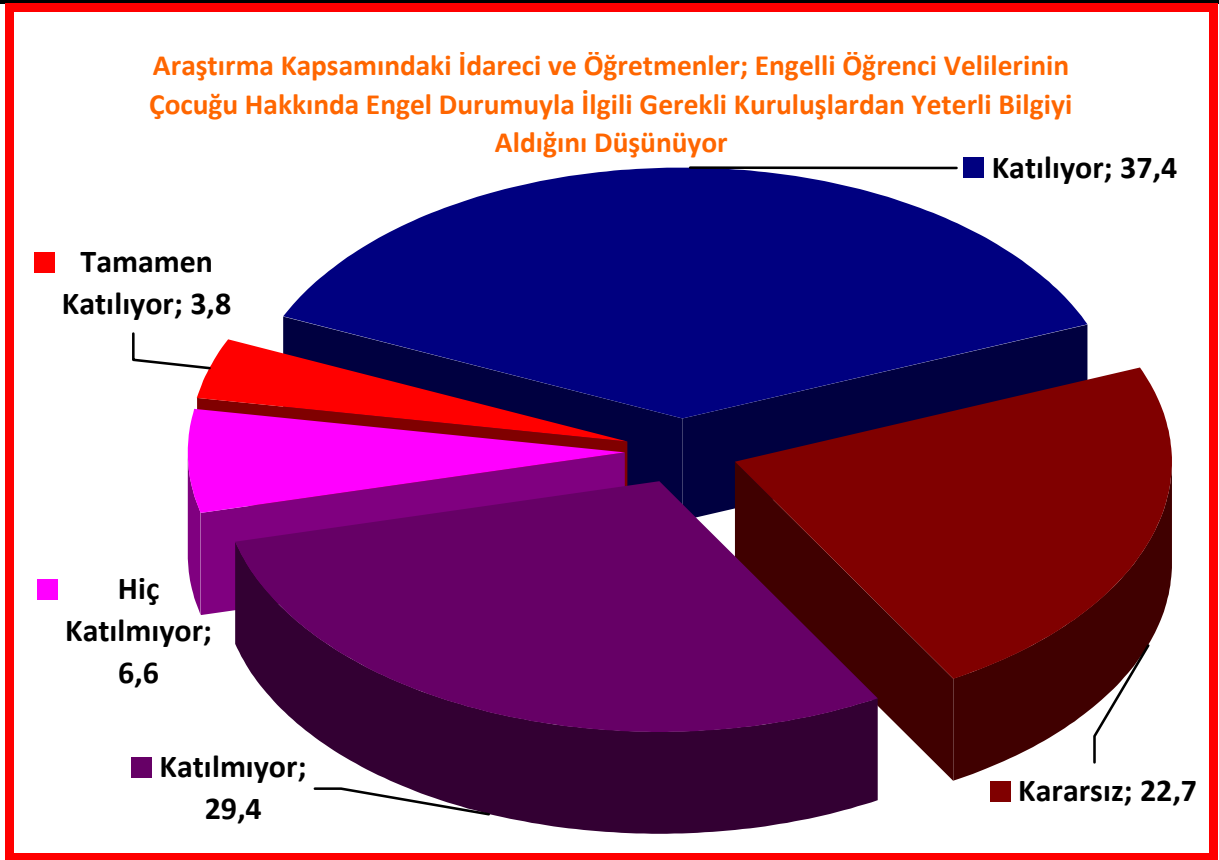
Genel Değerlendirme	İdareci – Öğretmen Sayısı	Yüzdesi
Tamamen Katılıyor	7	% 2,4
Katılıyor	84	% 29,4
Kararsız	57	% 19,9
Katılmıyor	122	% 42,7
Hiç Katılmıyor	16	% 5,6
Toplam	286	% 100

Araştırmada; 7'si tamamen katılıyor, 84'ü katılıyor, 57'si kararsız, 122'si katılmıyor, 16'sı hiç katılmıyor olmak üzere toplam 286 engelli öğrencilerin idarecisi ve öğretmenlerinin üzerinde gerçekleştirilmiştir. Tamamen katılan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 2,4'ünü, katılan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 29,4'ünü, kararsız idareci ve öğretmenler; örneklemin % 19,9'unu, katılmayan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 42,7'sini, hiç katılmayan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 5,6'sını oluşturmaktadır.

Tablo 78. Araştırma Kapsamındaki İdareci ve Öğretmenler; Engelli Öğrenci Velilerinin Çocuğu Hakkında Engel Durumuyla İlgili Gerekli Kuruluşlardan Yeterli Bilgiyi Aldığını Düşünüyor

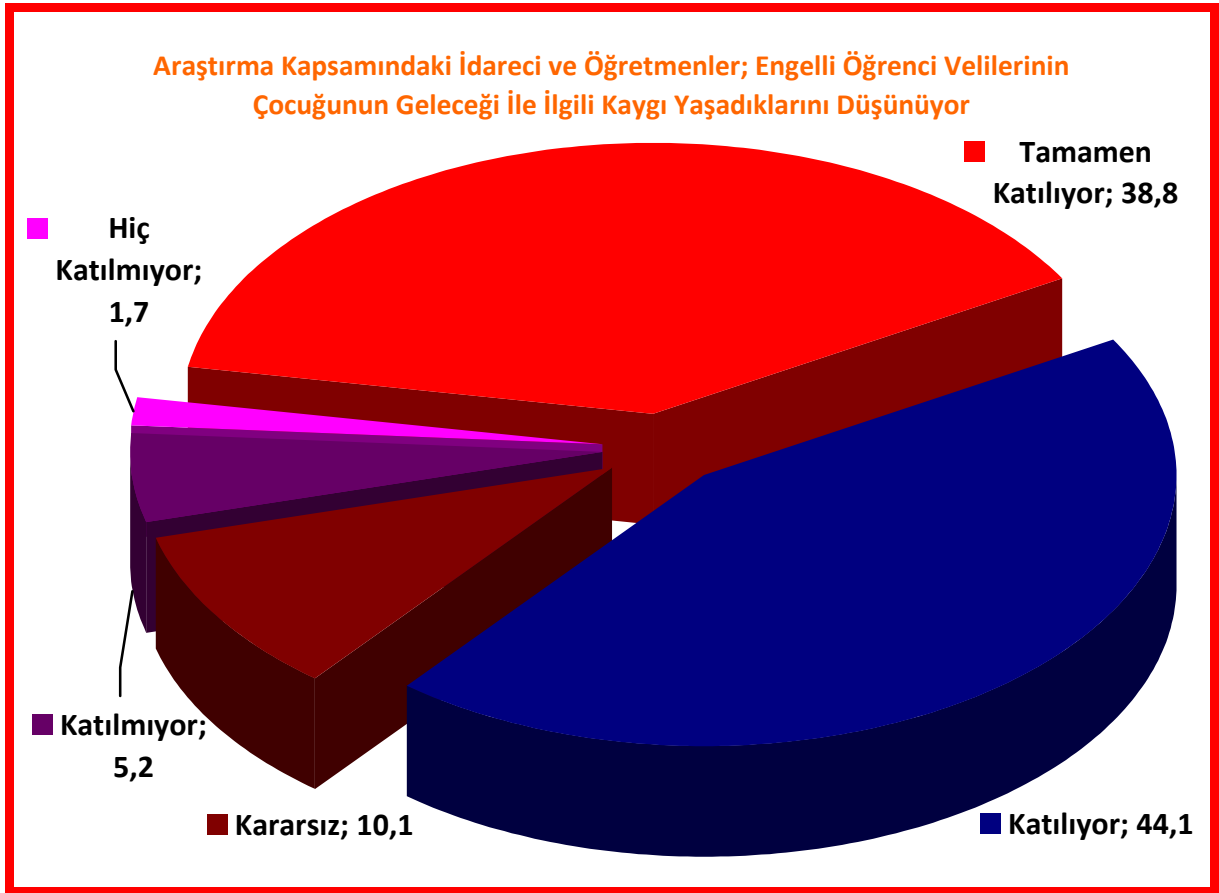
Genel Değerlendirme	İdareci – Öğretmen Sayısı	Yüzdesi
Tamamen Katılıyor	11	% 3,8
Katılıyor	107	% 37,4
Kararsız	65	% 22,7
Katılmıyor	84	% 29,4
Hiç Katılmıyor	19	% 6,6
Toplam	286	% 100

Araştırmada; 11’i tamamen katılıyor, 107’si katılıyor, 65’i kararsız, 84’ü katılmıyor, 19’u hiç katılmıyor olmak üzere toplam 286 engelli öğrencilerin idarecisi ve öğretmenlerinin üzerinde gerçekleştirilmiştir. Tamamen katılan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 3,8’ini, katılan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 37,4’ünü, kararsız idareci ve öğretmenler; örneklemin % 22,7’sini, katılmayan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 29,4’ünü hiç katılmayan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 6,6’sını oluşturmaktadır.

Tablo 79. Araştırma Kapsamındaki İdareci ve Öğretmenler; Engelli Öğrenci Velilerinin Çocuğunun Geleceği İle İlgili Kaygı Yaşadıklarını Düşünüyor

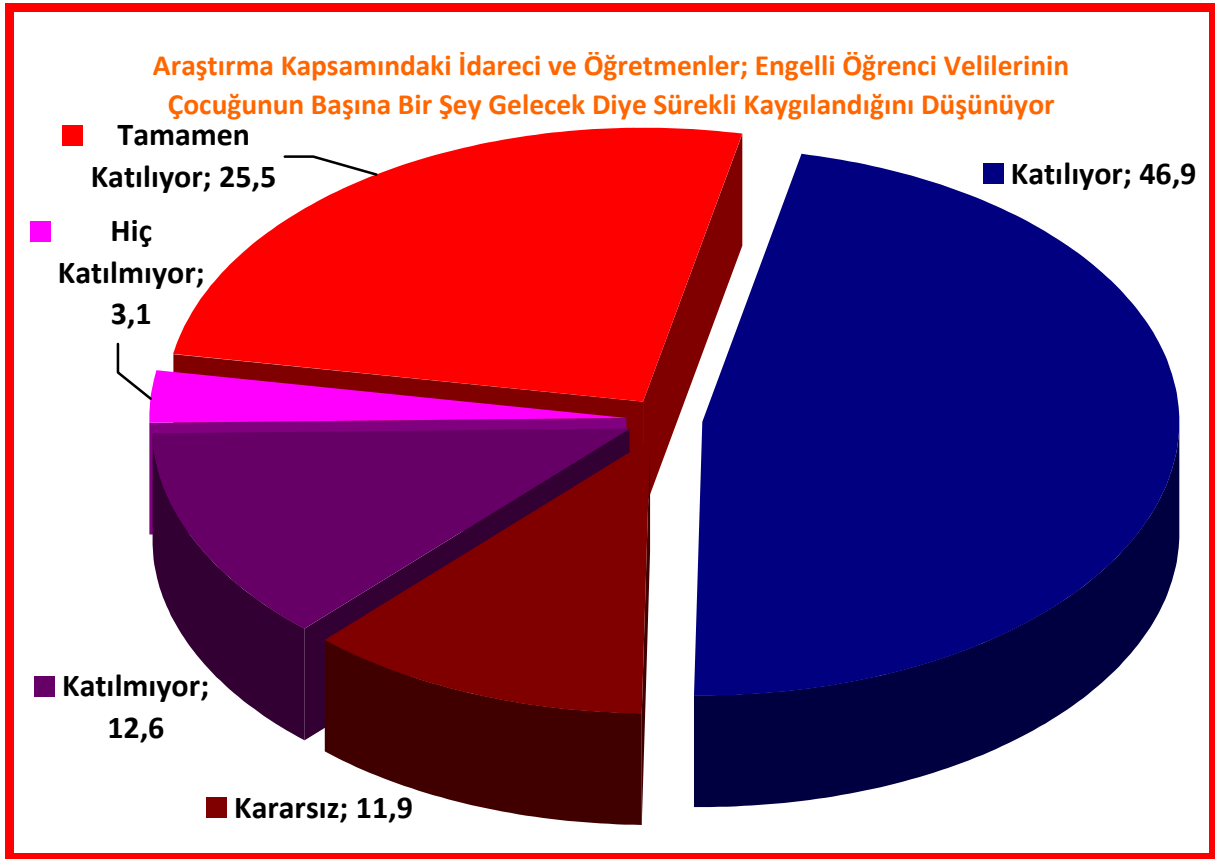
Genel Değerlendirme	İdareci – Öğretmen Sayısı	Yüzdesi
Tamamen Katılıyor	111	% 38,8
Katılıyor	126	% 44,1
Kararsız	29	% 10,1
Katılmıyor	15	% 5,2
Hiç Katılmıyor	5	% 1,7
Toplam	286	% 100

Araştırmada; 111'i tamamen katılıyor, 126'sı katılıyor, 29'u kararsız, 15'i katılmıyor, 5'i hiç katılmıyor olmak üzere toplam 286 engelli öğrencilerin idarecisi ve öğretmenlerinin üzerinde gerçekleştirilmiştir. Tamamen katılan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 38,8'ini, katılan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 44,1'ini, kararsız idareci ve öğretmenler; örneklemin % 10,1'ini, katılmayan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 5,2'sini, hiç katılmayan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 1,7'sini oluşturmaktadır.

Tablo 80. Araştırma Kapsamındaki İdareci ve Öğretmenler; Engelli Öğrenci Velilerinin Çocuğunun Başına Bir Şey Gelecek Diye Sürekli Kaygılandığını Düşünüyor

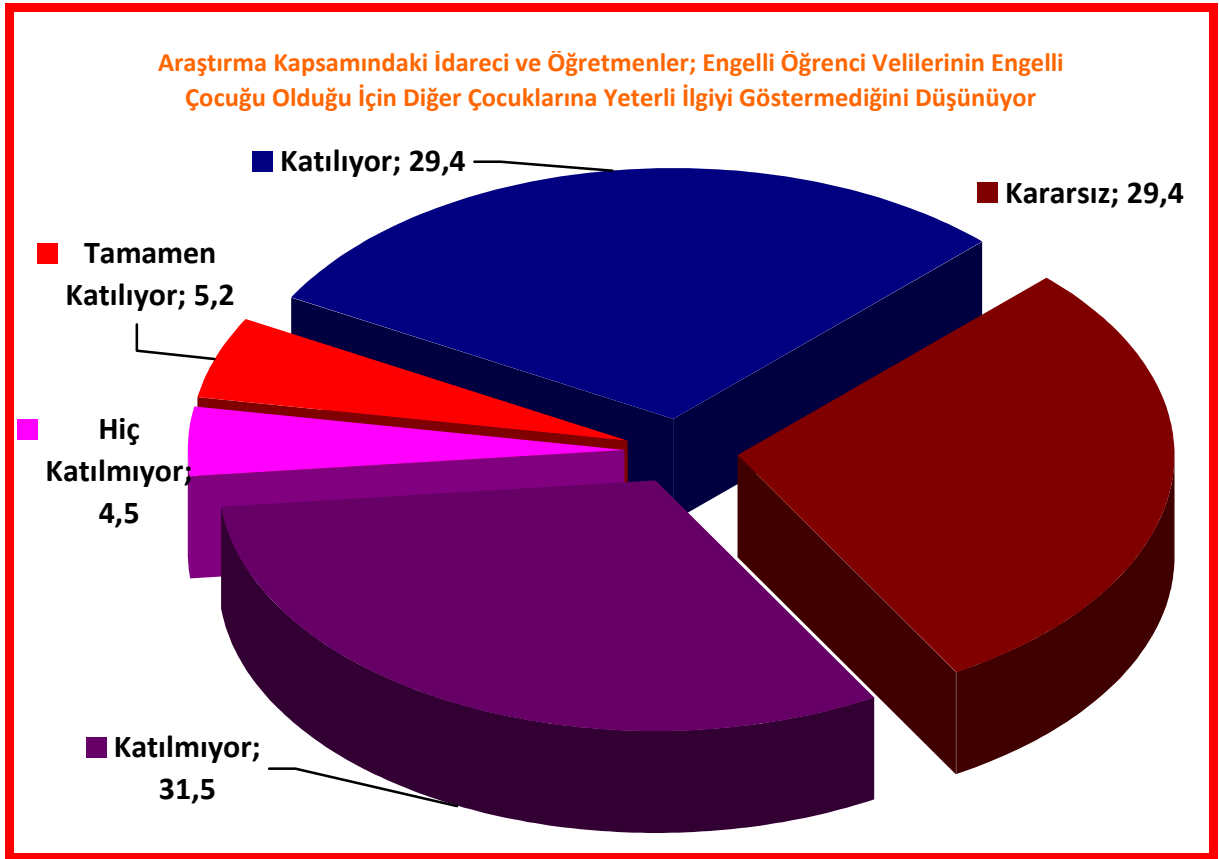
Genel Değerlendirme	İdareci – Öğretmen Sayısı	Yüzdesi
Tamamen Katılıyor	73	% 25,5
Katılıyor	134	% 46,9
Kararsız	34	% 11,9
Katılmıyor	36	% 12,6
Hiç Katılmıyor	9	% 3,1
Toplam	286	% 100

Araştırmada; 73'ü tamamen katılıyor, 134'ü katılıyor, 34'ü kararsız, 36'sı katılmıyor, 9'u hiç katılmıyor olmak üzere toplam 286 engelli öğrencilerin idarecisi ve öğretmenlerinin üzerinde gerçekleştirilmiştir. Tamamen katılan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 25,5'ini, katılan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 46,9'unu, kararsız idareci ve öğretmenler; örneklemin % 11,9'unu, katılmayan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 12,6'sını, hiç katılmayan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 3,1'ini oluşturmaktadır.

Tablo 81. Araştırma Kapsamındaki İdareci ve Öğretmenler; Engelli Öğrenci Velilerinin Engelli Çocuğu Olduğu İçin Diğer Çocuklarına Yeterli İlgiyi Göstermediğini Düşünüyor

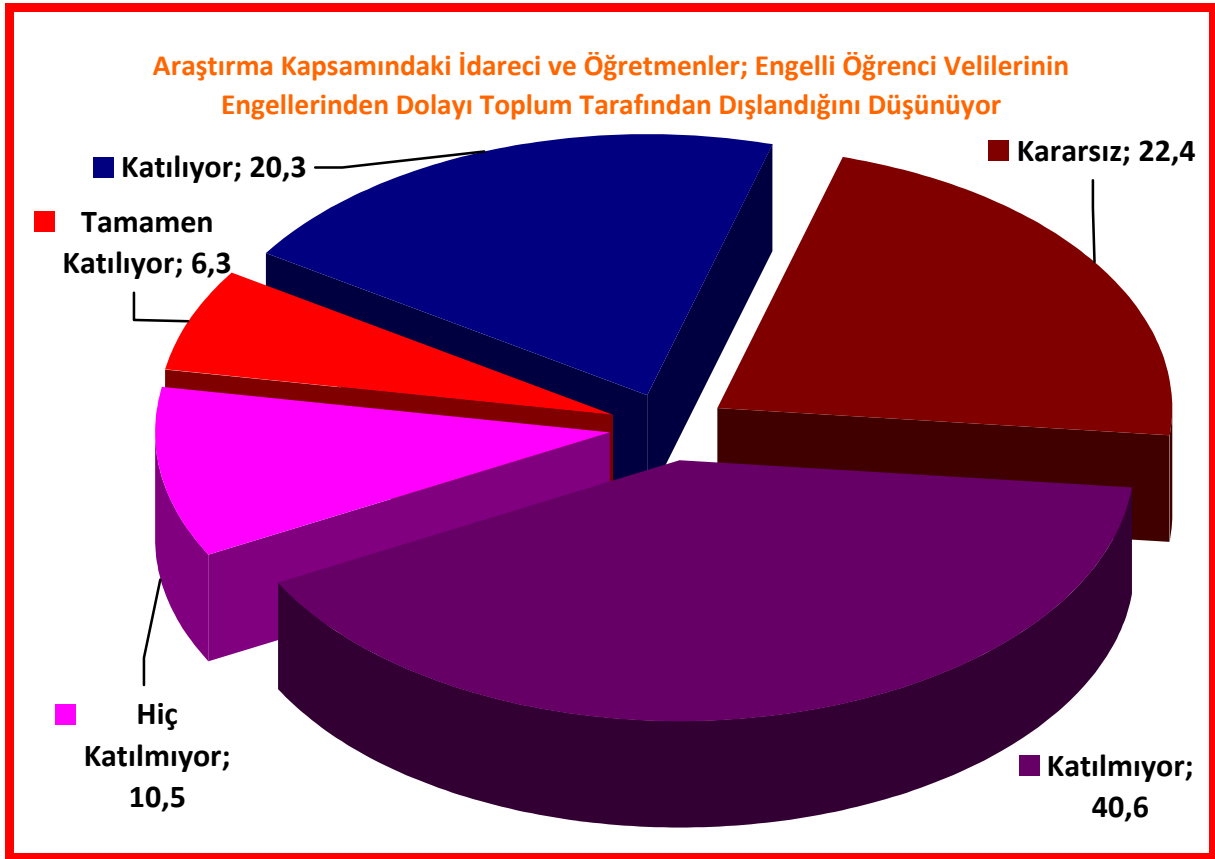
Genel Değerlendirme	İdareci – Öğretmen Sayısı	Yüzdesi
Tamamen Katılıyor	15	% 5,2
Katılıyor	84	% 29,4
Kararsız	84	% 29,4
Katılmıyor	90	% 31,5
Hiç Katılmıyor	13	% 4,5
Toplam	286	% 100

Araştırmada; 15’si tamamen katılıyor, 84’ü katılıyor, 84’ü kararsız, 90’ı katılmıyor, 13’ü hiç katılmıyor olmak üzere toplam 286 engelli öğrencilerin idarecisi ve öğretmenlerinin üzerinde gerçekleştirilmiştir. Tamamen katılan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 5,2’sini, katılan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 29,4’ünü, kararsız idareci ve öğretmenler; örneklemin % 29,4’ünü, katılmayan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 31,5’ini, hiç katılmayan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 4,5’ini oluşturmaktadır.

Tablo 82. Araştırma Kapsamındaki İdareci ve Öğretmenler; Engelli Öğrenci Velilerinin Engellerinden Dolayı Toplum Tarafından Dışlandığını Düşünüyor

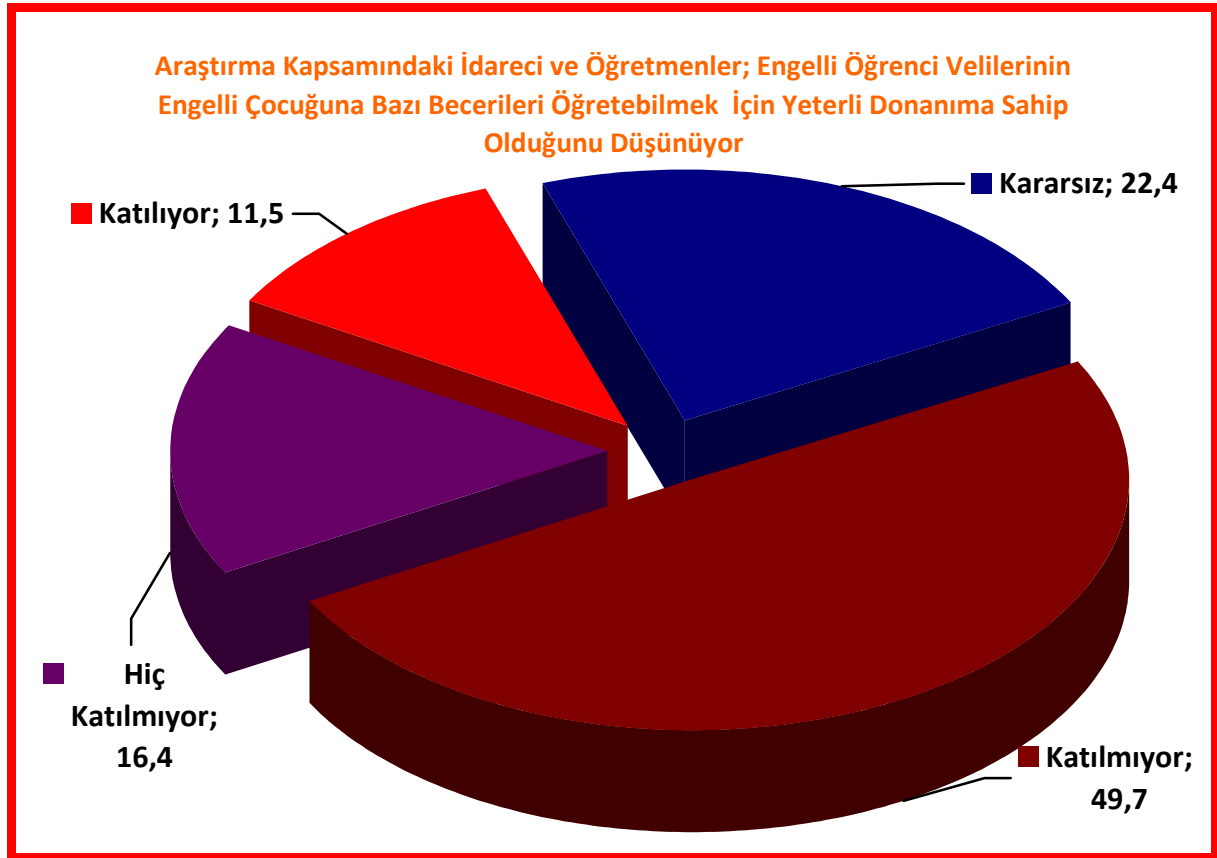
Genel Değerlendirme	İdareci – Öğretmen Sayısı	Yüzdesi
Tamamen Katılıyor	18	% 6,3
Katılıyor	58	% 20,3
Kararsız	64	% 22,4
Katılmıyor	116	% 40,6
Hiç Katılmıyor	30	% 10,5
Toplam	286	% 100

Araştırmada; 18’i tamamen katılıyor, 58’i katılıyor, 64’ü kararsız, 116’sı katılmıyor, 30’u hiç katılmıyor olmak üzere toplam 286 engelli öğrencilerin idarecisi ve öğretmenlerinin üzerinde gerçekleştirilmiştir. Tamamen katılan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 6,3’ünü, katılan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 20,3’ünü, kararsız idareci ve öğretmenler; örneklemin % 22,4’ünü, katılmayan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 40,6’sını, hiç katılmayan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 10,5’ini oluşturmaktadır.

Tablo 83. Araştırma Kapsamındaki İdareci ve Öğretmenler; Engelli Öğrenci Velilerinin Engelli Çocuğuna Bazı Becerileri Öğretebilmek İçin Yeterli Donanıma Sahip Olduğunu Düşünüyor

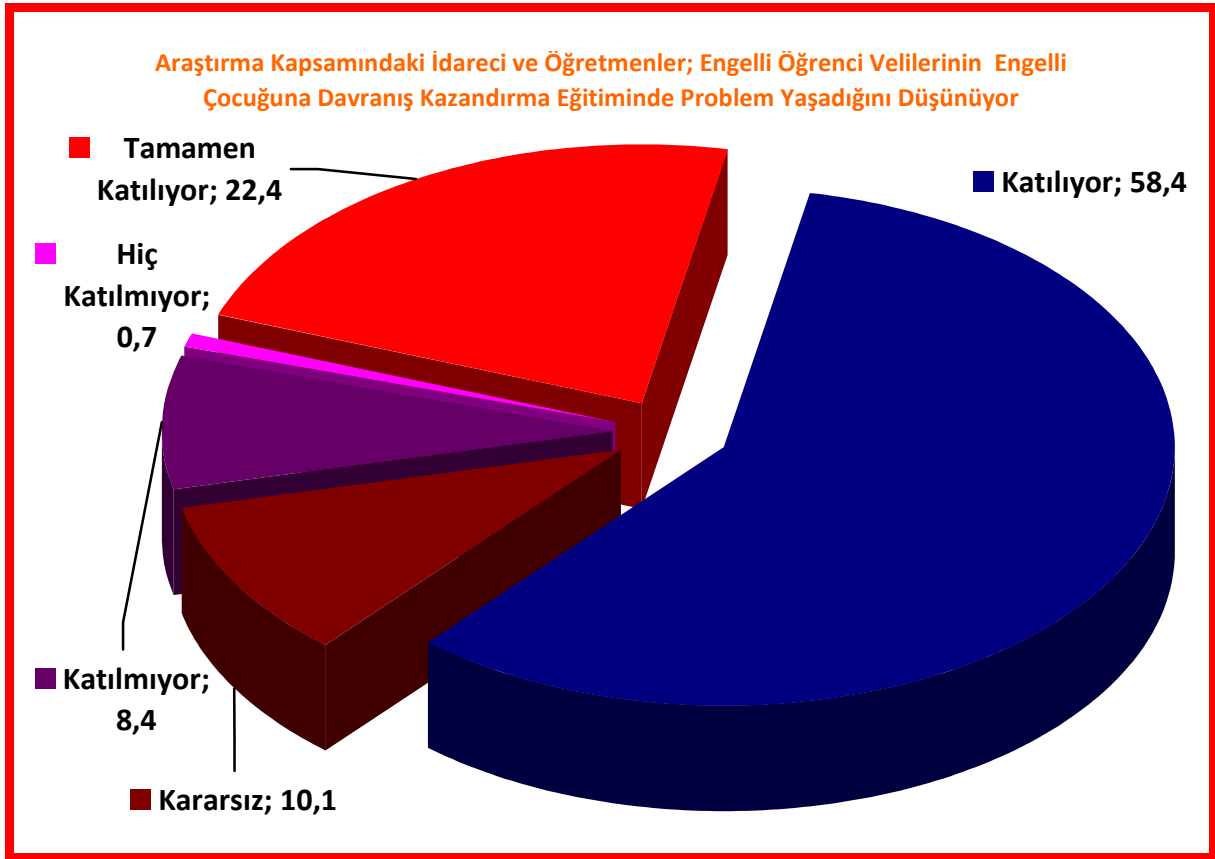
Genel Değerlendirme	İdareci – Öğretmen Sayısı	Yüzdesi
Tamamen Katılıyor	-	-
Katılıyor	33	% 11,5
Kararsız	64	% 22,4
Katılmıyor	142	% 49,7
Hiç Katılmıyor	47	% 16,4
Toplam	286	% 100

Araştırmada; 33’ü katılıyor, 64’ü kararsız, 142’si katılmıyor, 47’si hiç katılmıyor olmak üzere toplam 286 engelli öğrencilerin idarecisi ve öğretmenlerinin üzerinde gerçekleştirilmiştir. İdareci ve öğretmenler; “tamamen katılıyor”u işaretlememişlerdir. Katılan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 11,5’ini, kararsız idareci ve öğretmenler; örneklemin % 22,4’ünü, katılmayan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 49,7’sini, hiç katılmayan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 16,4’ünü oluşturmaktadır.

Tablo 84. Araştırma Kapsamındaki İdareci ve Öğretmenler; Engelli Öğrenci Velilerinin Engelli Çocuğuna Davranış Kazandırma Eğitiminde Problem Yaşadığını Düşünüyor

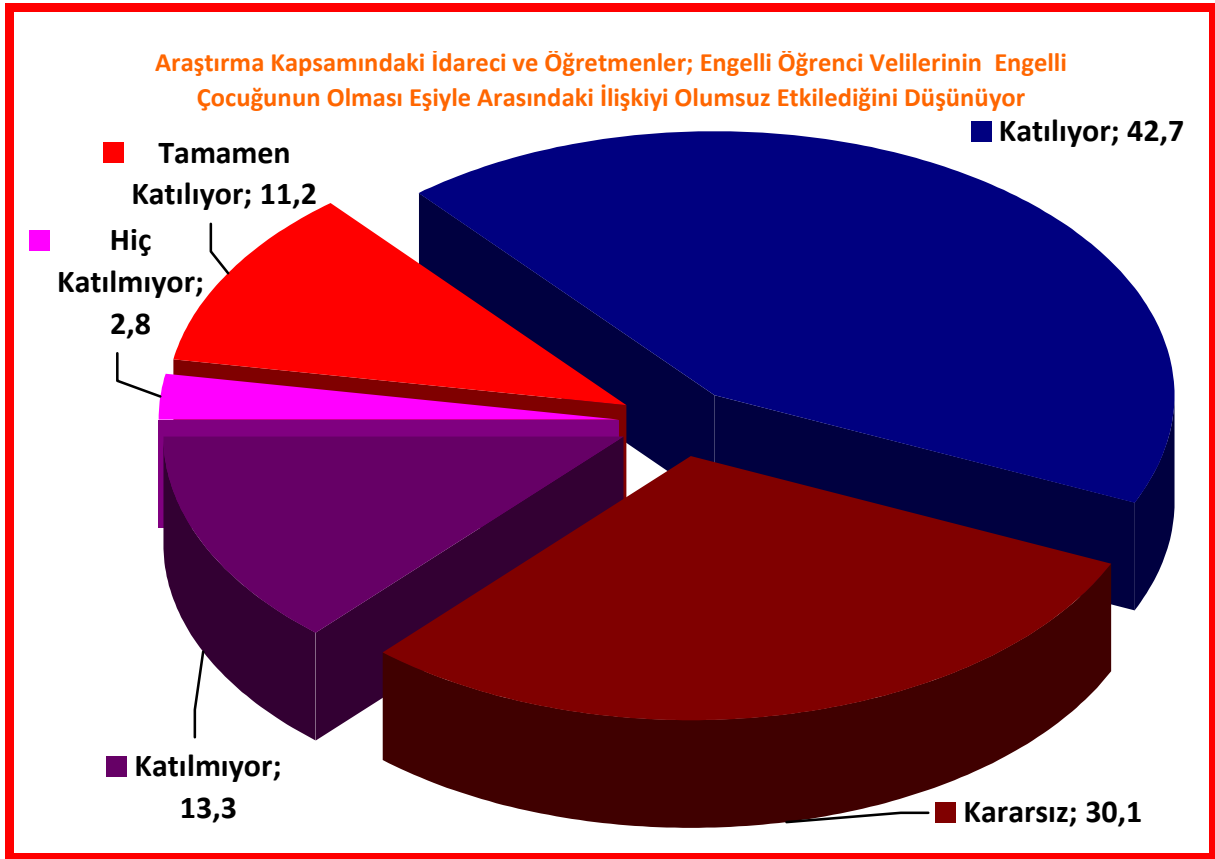
Genel Değerlendirme	İdareci – Öğretmen Sayısı	Yüzdesi
Tamamen Katılıyor	64	% 22,4
Katılıyor	167	% 58,4
Kararsız	29	% 10,1
Katılmıyor	24	% 8,4
Hiç Katılmıyor	2	% 0,7
Toplam	286	% 100

Araştırmada; 64'ü tamamen katılıyor, 167'si katılıyor, 29'u kararsız, 24'ü katılmıyor, 2'si hiç katılmıyor olmak üzere toplam 286 engelli öğrencilerin idarecisi ve öğretmenlerinin üzerinde gerçekleştirilmiştir. Tamamen katılan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 22,4'ünü, katılan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 58,4'ünü, kararsız idareci ve öğretmenler; örneklemin % 10,1'ini, katılmayan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 8,4'ünü, hiç katılmayan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 0,7'sini oluşturmaktadır.

Tablo 85. Araştırma Kapsamındaki İdareci ve Öğretmenler; Engelli Öğrenci Velilerinin Engelli Çocuğunun Olması Eşiyle Arasındaki İlişkiyi Olumsuz Etkilediğini Düşünüyor

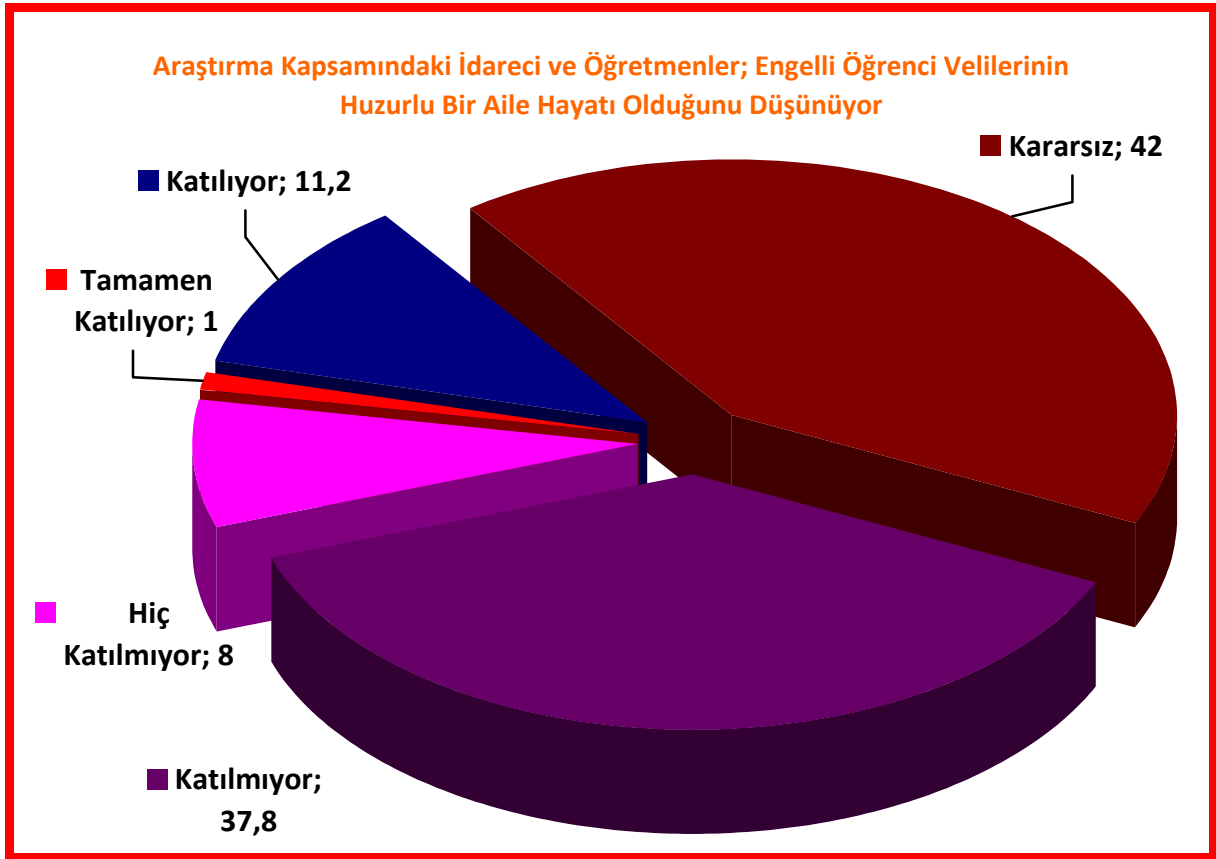
Genel Değerlendirme	İdareci – Öğretmen Sayısı	Yüzdesi
Tamamen Katılıyor	32	% 11,2
Katılıyor	122	% 42,7
Kararsız	86	% 30,1
Katılmıyor	38	% 13,3
Hiç Katılmıyor	8	% 2,8
Toplam	286	% 100

Araştırmada; 32’si tamamen katılıyor, 122’si katılıyor, 86’sı kararsız, 38’i katılmıyor, 8’i hiç katılmıyor olmak üzere toplam 286 engelli öğrencilerin idarecisi ve öğretmenlerinin üzerinde gerçekleştirilmiştir. Tamamen katılan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 11,2’sini, katılan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 42,7’sini, kararsız idareci ve öğretmenler; örneklemin % 30,1’ini, katılmayan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 13,3’ünü, hiç katılmayan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 2,8’ini oluşturmaktadır.

Tablo 86. Araştırma Kapsamındaki İdareci ve Öğretmenler; Engelli Öğrenci Velilerinin Huzurlu Bir Aile Hayatı Olduğunu Düşünüyor

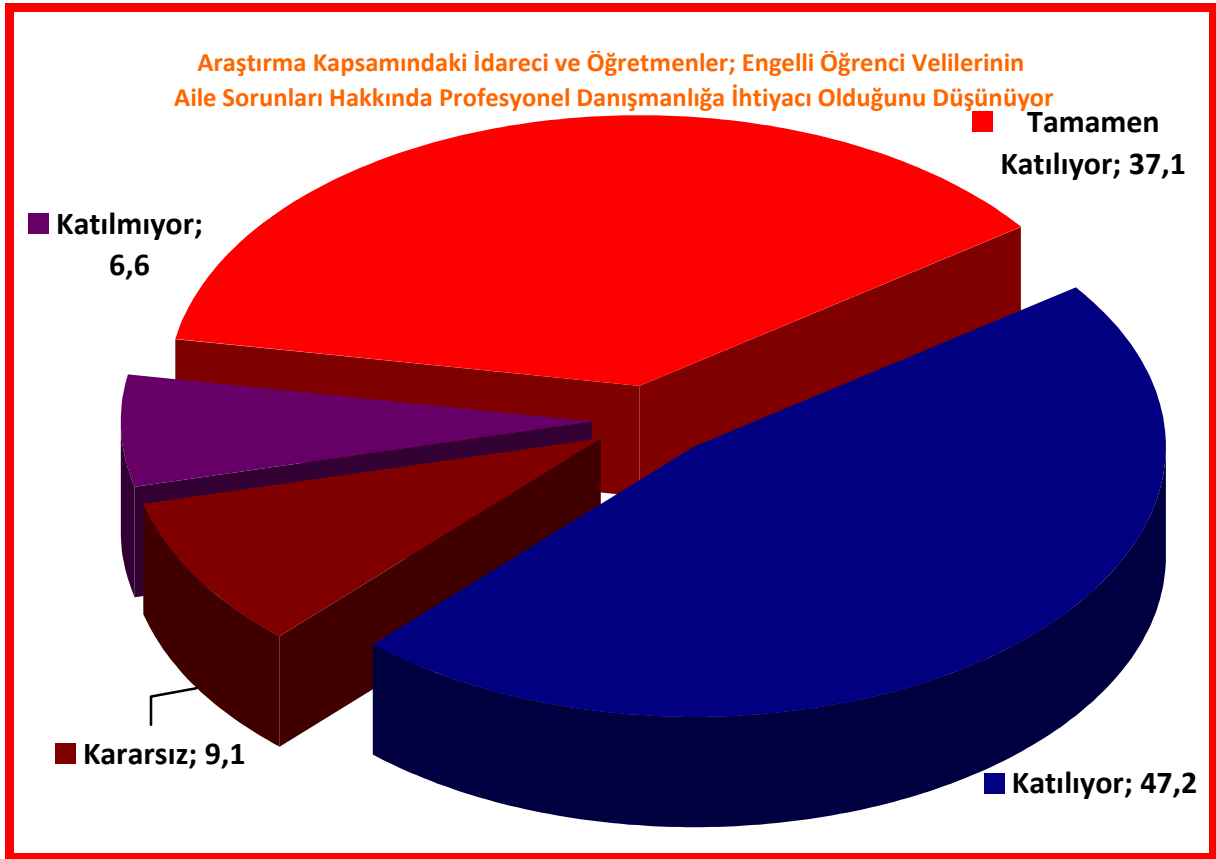
Genel Değerlendirme	İdareci – Öğretmen Sayısı	Yüzdesi
Tamamen Katılıyor	3	% 1,0
Katılıyor	32	% 11,2
Kararsız	120	% 42,0
Katılmıyor	108	% 37,8
Hiç Katılmıyor	23	% 8,0
Toplam	286	% 100

Araştırmada; 3'ü tamamen katılıyor, 32'si katılıyor, 120'si kararsız, 108'i katılmıyor, 23'ü hiç katılmıyor olmak üzere toplam 286 engelli öğrencilerin idarecisi ve öğretmenlerinin üzerinde gerçekleştirilmiştir. Tamamen katılan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 1'ini, katılan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 11,2'sini, kararsız idareci ve öğretmenler; örneklemin % 42'sini, katılmayan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 37,8'ini, hiç katılmayan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 8'ini oluşturmaktadır.

Tablo 87. Araştırma Kapsamındaki İdareci ve Öğretmenler; Engelli Öğrenci Velilerinin Aile Sorunları Hakkında Profesyonel Danışmanlığa İhtiyacı Olduğunu Düşünüyor

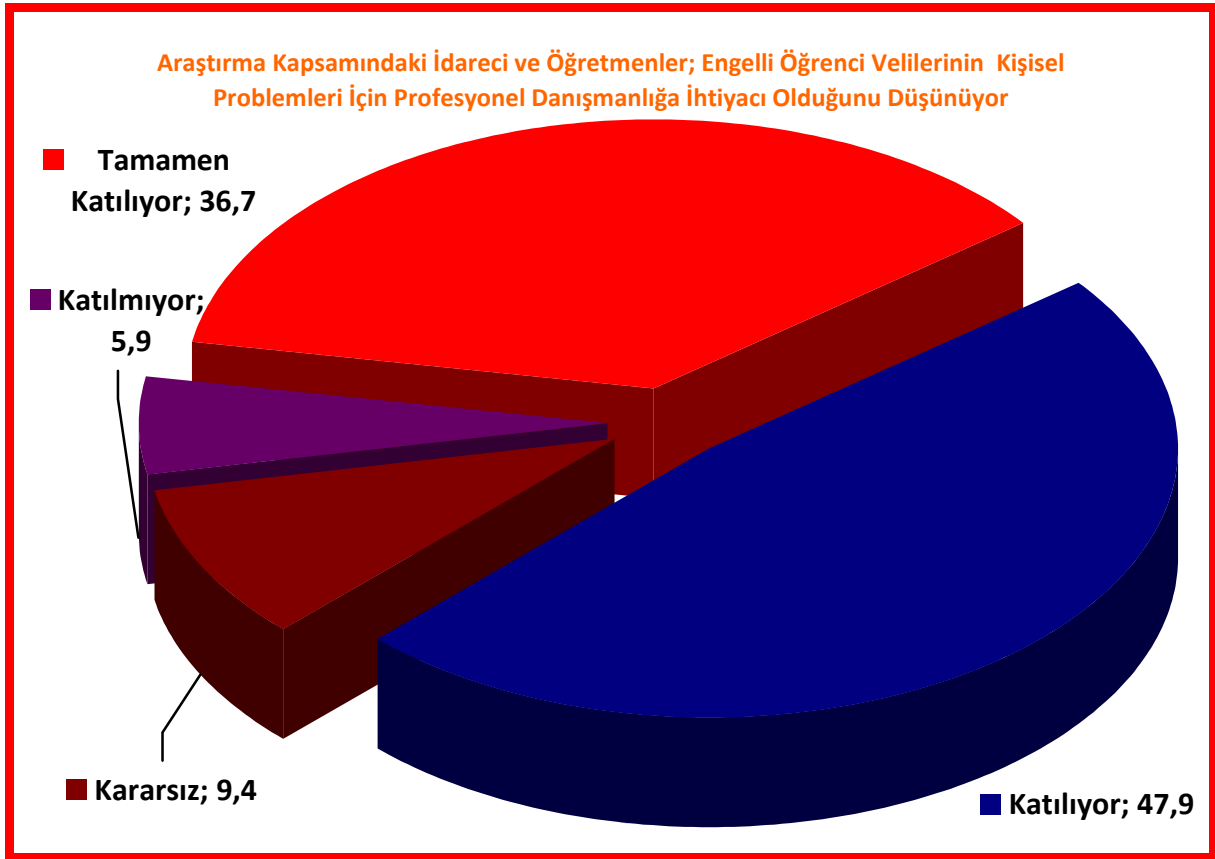
Genel Değerlendirme	İdareci – Öğretmen Sayısı	Yüzdesi
Tamamen Katılıyor	106	% 37,1
Katılıyor	135	% 47,2
Kararsız	26	% 9,1
Katılmıyor	19	% 6,6
Hiç Katılmıyor	-	-
Toplam	286	% 100

Araştırmada; 106’sı tamamen katılıyor, 135’i katılıyor, 26’sı kararsız, 19’u katılmıyor, olmak üzere toplam 286 engelli öğrencilerin idarecisi ve öğretmenlerinin üzerinde gerçekleştirilmiştir. İdareci ve öğretmenler; “hiç katılmıyor” u işaretlememişlerdir Tamamen katılan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 37,1’ini, katılan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 47,2’sini, kararsız idareci ve öğretmenler; örneklemin % 9,1’ini, katılmayan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 6,6’sını oluşturmaktadır.

Tablo 88. Araştırma Kapsamındaki İdareci ve Öğretmenler; Engelli Öğrenci Velilerinin Kişisel Problemleri İçin Profesyonel Danışmanlığa İhtiyacı Olduğunu Düşünüyor

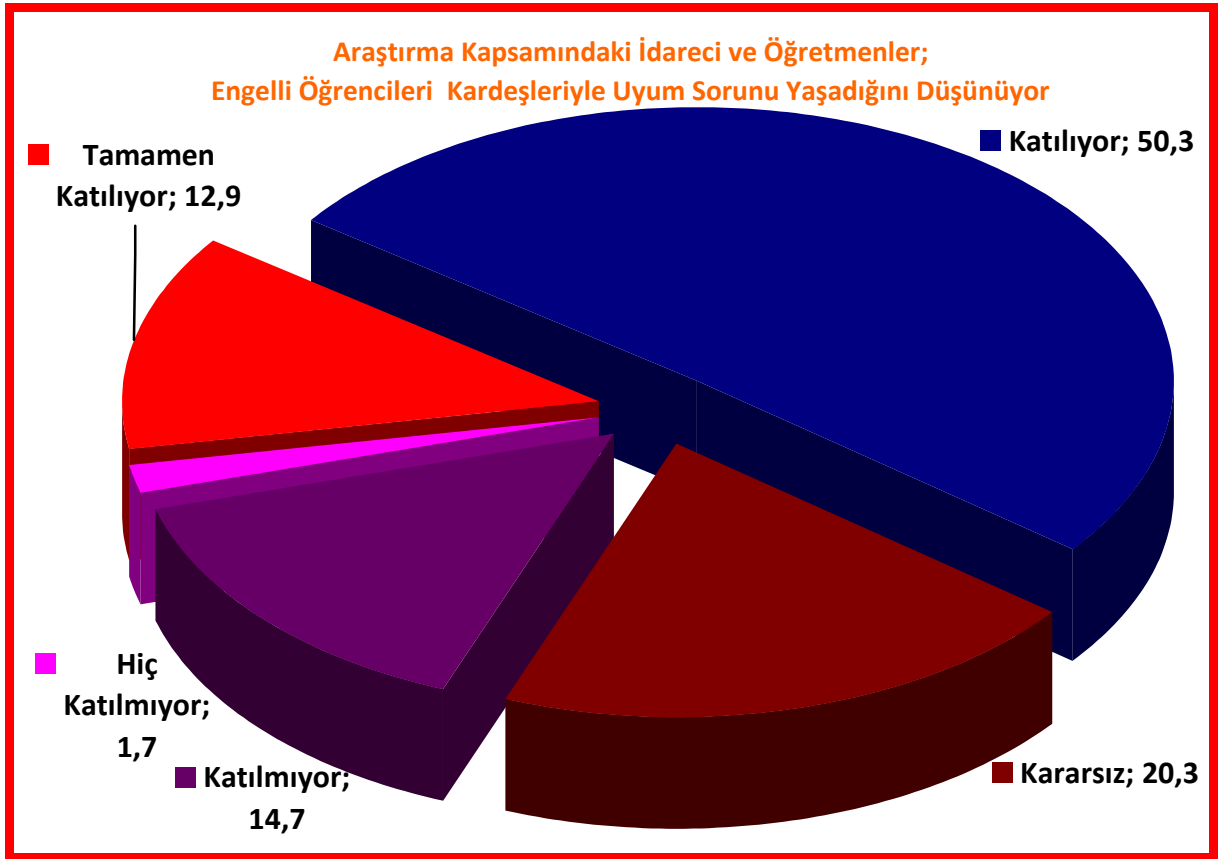
Genel Değerlendirme	İdareci – Öğretmen Sayısı	Yüzdesi
Tamamen Katılıyor	105	% 36,7
Katılıyor	137	% 47,9
Kararsız	27	% 9,4
Katılmıyor	17	% 5,9
Hiç Katılmıyor	-	-
Toplam	286	% 100

Araştırmada; 105’i tamamen katılıyor, 137’si katılıyor, 27’si kararsız, 17’si katılmıyor, olmak üzere toplam 286 engelli öğrencilerin idarecisi ve öğretmenlerinin üzerinde gerçekleştirilmiştir. İdareci ve öğretmenler; “hiç katılmıyor” u işaretlememişlerdir Tamamen katılan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 36,7’sini, katılan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 47,9’unu, kararsız idareci ve öğretmenler; örneklemin % 9,4’ünü, katılmayan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 5,9’unu oluşturmaktadır.

Tablo 89. Araştırma Kapsamındaki İdareci ve Öğretmenler;
Engelli Öğrencileri Kardeşleriyle Uyum Sorunu Yaşadığını Düşünüyor

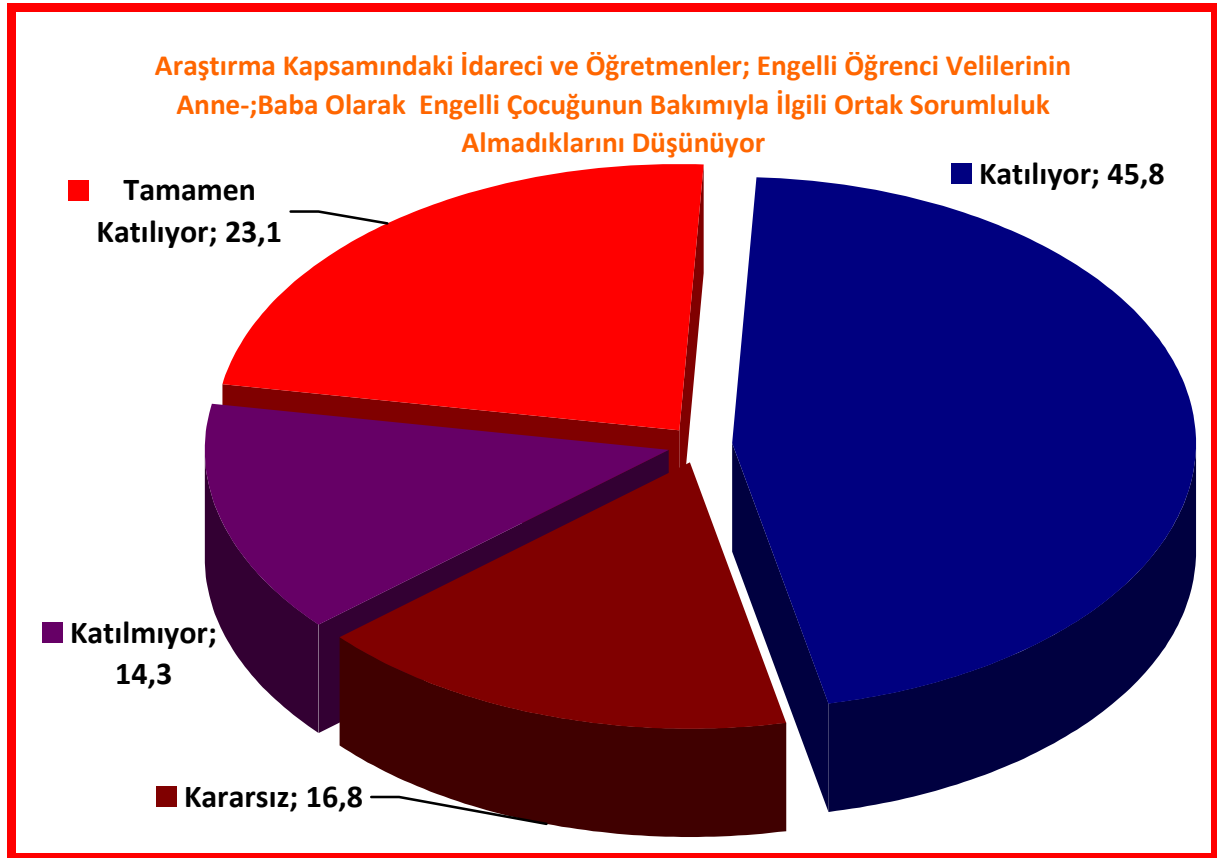
Genel Değerlendirme	İdareci – Öğretmen Sayısı	Yüzdesi
Tamamen Katılıyor	37	% 12,9
Katılıyor	144	% 50,3
Kararsız	58	% 20,3
Katılmıyor	42	% 14,7
Hiç Katılmıyor	5	% 1,7
Toplam	286	% 100

Araştırmada; 37’si tamamen katılıyor, 144’ü katılıyor, 58’i kararsız, 42’si katılmıyor, 5’i hiç katılmıyor olmak üzere toplam 286 engelli öğrencilerin idarecisi ve öğretmenlerinin üzerinde gerçekleştirilmiştir. Tamamen katılan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 12,9’unu, katılan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 50,3’ünü, kararsız idareci ve öğretmenler; örneklemin % 20,3’ünü, katılmayan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 14,7’sini, hiç katılmayan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 1,7’sini oluşturmaktadır.

Tablo 90. Araştırma Kapsamındaki İdareci ve Öğretmenler; Engelli Öğrenci Velilerinin Anne-;Baba Olarak Engelli Çocuğunun Bakımıyla İlgili Ortak Sorumluluk Almadıklarını Düşünüyor

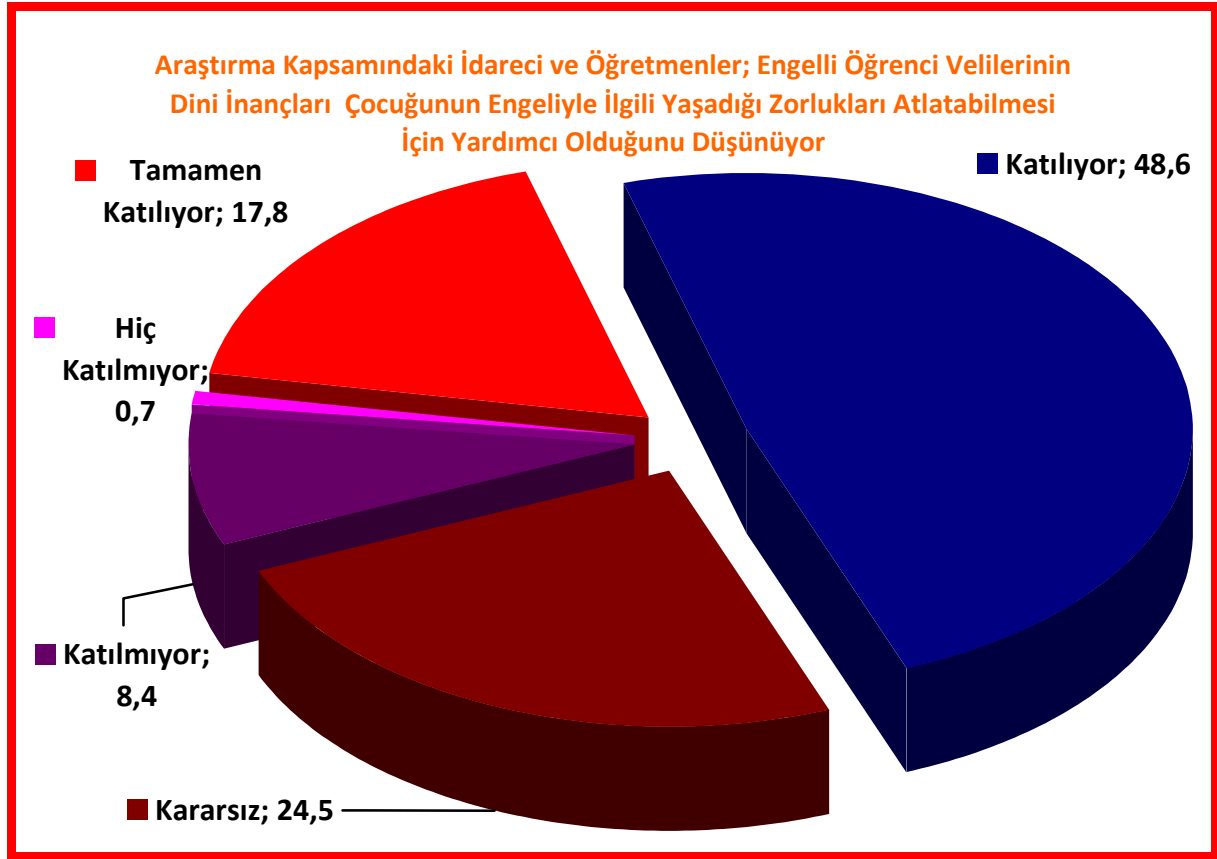
Genel Değerlendirme	İdareci – Öğretmen Sayısı	Yüzdesi
Tamamen Katılıyor	66	% 23,1
Katılıyor	131	% 45,8
Kararsız	48	% 16,8
Katılmıyor	41	% 14,3
Hiç Katılmıyor	-	-
Toplam	286	% 100

Araştırmada; 66’sı tamamen katılıyor, 131’i katılıyor, 48’i kararsız, 41’i katılmıyor, olmak üzere toplam 286 engelli öğrencilerin idarecisi ve öğretmenlerinin üzerinde gerçekleştirilmiştir. İdareci ve öğretmenler; “hiç katılmıyor” u işaretlememişlerdir Tamamen katılan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 23,1’ini, katılan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 45,8’ini, kararsız idareci ve öğretmenler; örneklemin % 16,8’ini, katılmayan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 14,3’ünü oluşturmaktadır.

Tablo 91. Araştırma Kapsamındaki İdareci ve Öğretmenler; Engelli Öğrenci Velilerinin Dini İnançları Çocuğunun Engeliyle İlgili Yaşadığı Zorlukları Atlatabilmesi İçin Yardımcı Olduğunu Düşünüyor

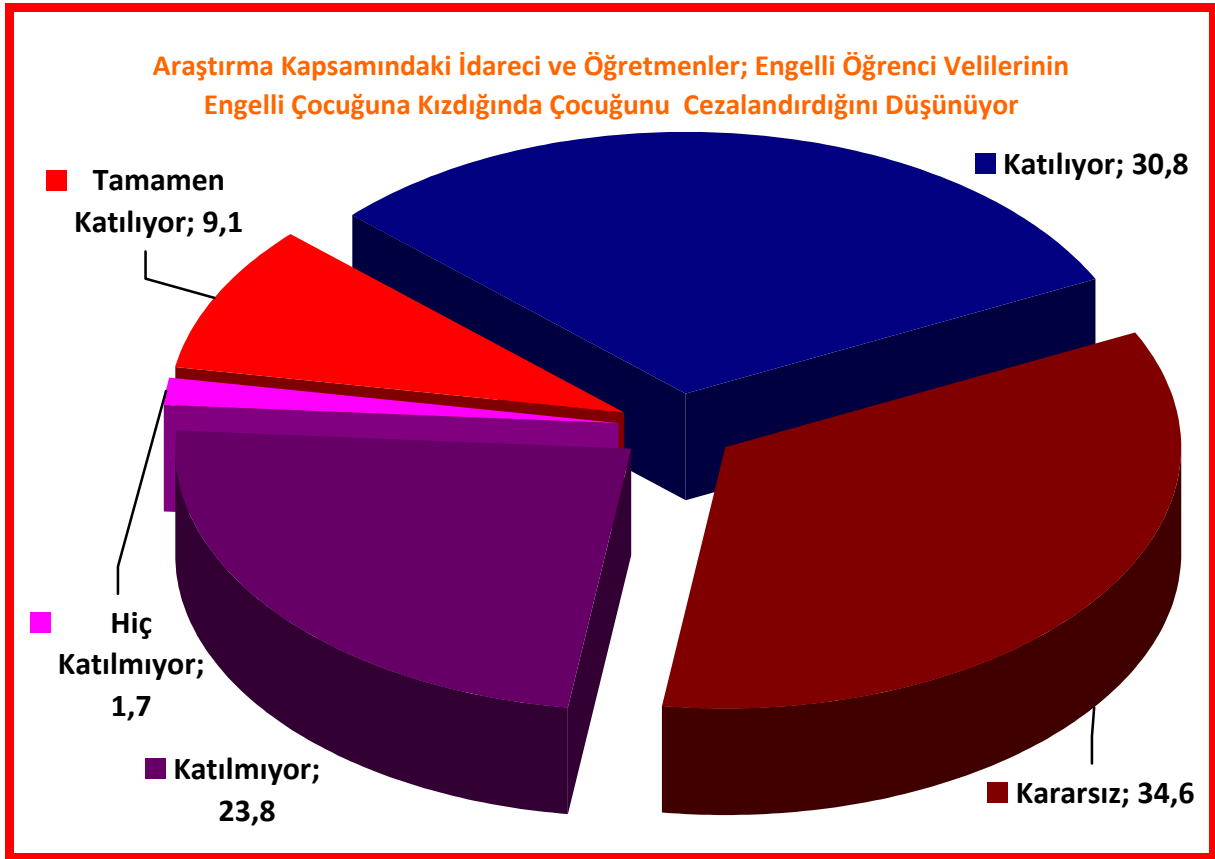
Genel Değerlendirme	İdareci – Öğretmen Sayısı	Yüzdesi
Tamamen Katılıyor	51	% 17,8
Katılıyor	139	% 48,6
Kararsız	70	% 24,5
Katılmıyor	24	% 8,4
Hiç Katılmıyor	2	% 0,7
Toplam	286	% 100

Araştırmada; 51’i tamamen katılıyor, 139’u katılıyor, 70’i kararsız, 24’ü katılmıyor, 2’si hiç katılmıyor olmak üzere toplam 286 engelli öğrencilerin idarecisi ve öğretmenlerinin üzerinde gerçekleştirilmiştir. Tamamen katılan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 17,8’ini, katılan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 48,6’sını, kararsız idareci ve öğretmenler; örneklemin % 24,5’ini, katılmayan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 8,4’ünü, hiç katılmayan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 0,7’sini oluşturmaktadır.

Tablo 92. Araştırma Kapsamındaki İdareci ve Öğretmenler; Engelli Öğrenci Velilerinin Engelli Çocuğuna Kızdığında Çocuğunu Cezalandırdığını Düşünüyor

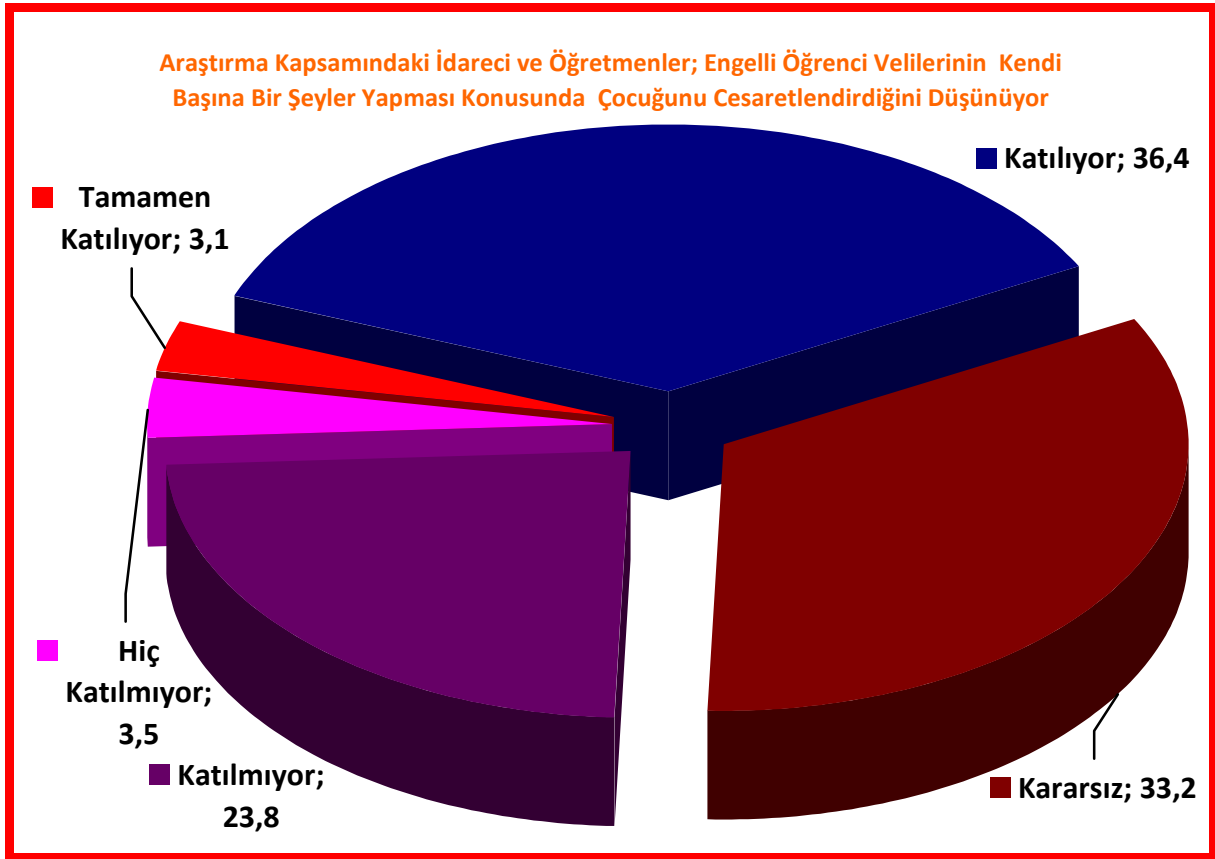
Genel Değerlendirme	İdareci – Öğretmen Sayısı	Yüzdesi
Tamamen Katılıyor	26	% 9,1
Katılıyor	88	% 30,8
Kararsız	99	% 34,6
Katılmıyor	68	% 23,8
Hiç Katılmıyor	5	% 1,7
Toplam	286	% 100

Araştırmada; 26'sı tamamen katılıyor, 88'i katılıyor, 99'u kararsız, 68'i katılmıyor, 5'i hiç katılmıyor olmak üzere toplam 286 engelli öğrencilerin idarecisi ve öğretmenlerinin üzerinde gerçekleştirilmiştir. Tamamen katılan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 9,1'ini, katılan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 30,8'ini, kararsız idareci ve öğretmenler; örneklemin % 34,6'sını, katılmayan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 23,8'ini, hiç katılmayan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 1,7'sini oluşturmaktadır.

Tablo 93. Araştırma Kapsamındaki İdareci ve Öğretmenler; Engelli Öğrenci Velilerinin Kendi Başına Bir Şeyler Yapması Konusunda Çocuğunu Cesaretlendirdiğini Düşünüyor

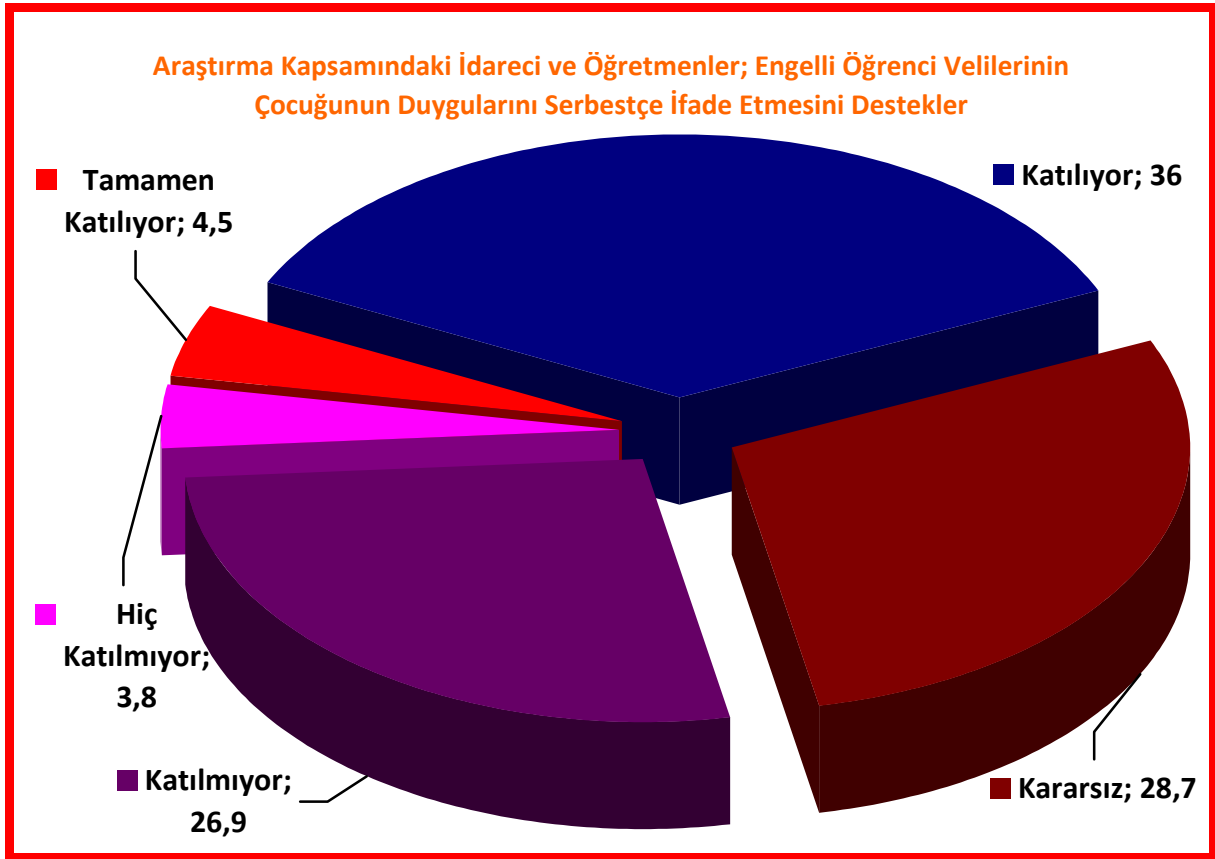
Genel Değerlendirme	İdareci – Öğretmen Sayısı	Yüzdesi
Tamamen Katılıyor	9	% 3,1
Katılıyor	104	% 36,4
Kararsız	95	% 33,2
Katılmıyor	68	% 23,8
Hiç Katılmıyor	10	% 3,5
Toplam	286	% 100

Araştırmada; 9’u tamamen katılıyor, 104’ü katılıyor, 95’i kararsız, 68’i katılmıyor, 10’u hiç katılmıyor olmak üzere toplam 286 engelli öğrencilerin idarecisi ve öğretmenlerinin üzerinde gerçekleştirilmiştir. Tamamen katılan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 3,1’ini, katılan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 36,4’ünü, kararsız idareci ve öğretmenler; örneklemin % 33,2’sini, katılmayan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 23,8’ini, hiç katılmayan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 3,5’ini oluşturmaktadır.

Tablo 94. Araştırma Kapsamındaki İdareci ve Öğretmenler; Engelli Öğrenci Velilerinin Çocuğunun Duygularını Serbestçe İfade Etmesini Destekler

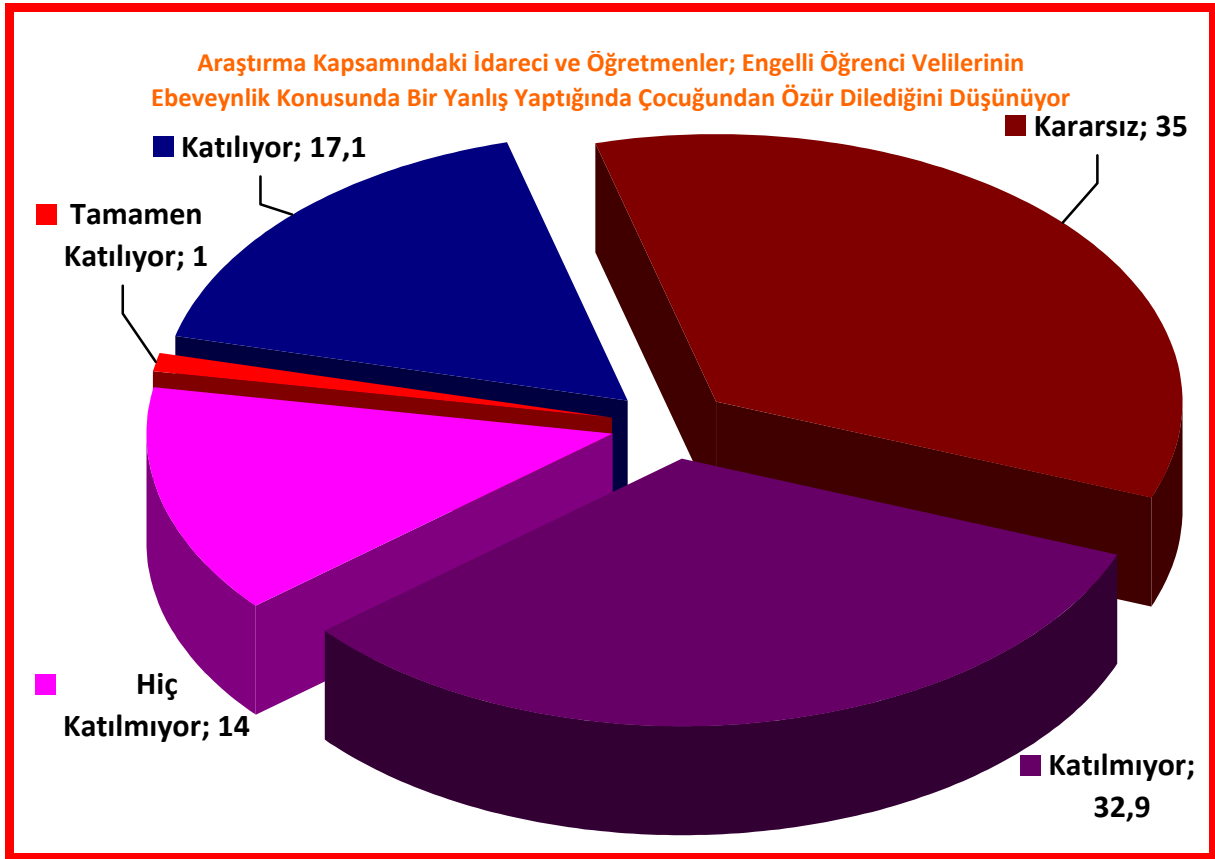
Genel Değerlendirme	İdareci – Öğretmen Sayısı	Yüzdesi
Tamamen Katılıyor	13	% 4,5
Katılıyor	103	% 36,0
Kararsız	82	% 28,7
Katılmıyor	77	% 26,9
Hiç Katılmıyor	11	% 3,8
Toplam	286	% 100

Araştırmada; 13'ü tamamen katılıyor, 103'ü katılıyor, 82'si kararsız, 77'si katılmıyor, 11'i hiç katılmıyor olmak üzere toplam 286 engelli öğrencilerin idarecisi ve öğretmenlerinin üzerinde gerçekleştirilmiştir. Tamamen katılan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 4,5'ini, katılan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 36'sını, kararsız idareci ve öğretmenler; örneklemin % 28,7'sini, katılmayan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 26,9'unu, hiç katılmayan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 3,8'ini oluşturmaktadır.

Tablo 95. Araştırma Kapsamındaki İdareci ve Öğretmenler; Engelli Öğrenci Velilerinin Ebeveynlik Konusunda Bir Yanlış Yaptığında Çocuğundan Özür Dilediğini Düşünüyor

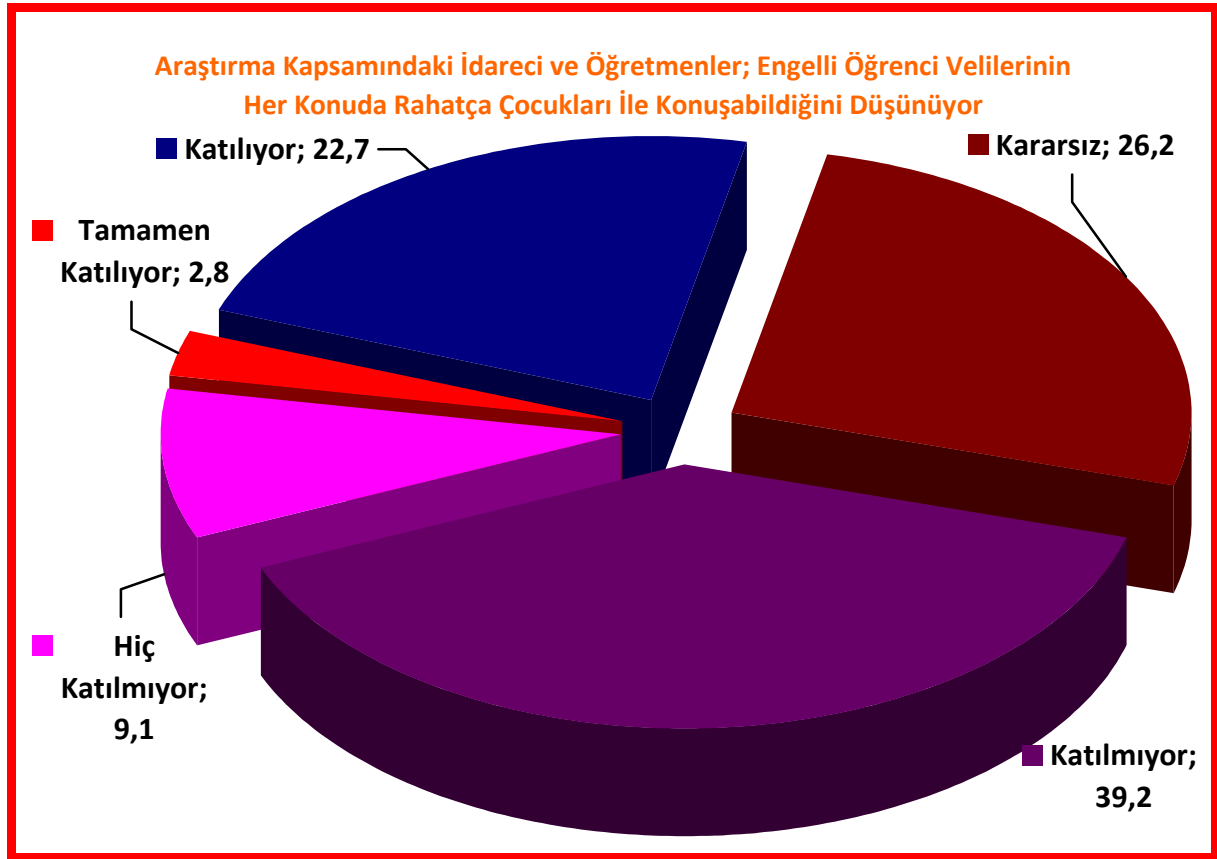
Genel Değerlendirme	İdareci – Öğretmen Sayısı	Yüzdesi
Tamamen Katılıyor	3	% 1,0
Katılıyor	49	% 17,1
Kararsız	100	% 35,0
Katılmıyor	94	% 32,9
Hiç Katılmıyor	40	% 14,0
Toplam	286	% 100

Araştırmada; 3'ü tamamen katılıyor, 49'u katılıyor, 100'ü kararsız, 94'ü katılmıyor, 40'ı hiç katılmıyor olmak üzere toplam 286 engelli öğrencilerin idarecisi ve öğretmenlerinin üzerinde gerçekleştirilmiştir. Tamamen katılan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 1'ini, katılan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 17,1'ini, kararsız idareci ve öğretmenler; örneklemin % 35'ini, katılmayan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 32,9'unu, hiç katılmayan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 14'ünü oluşturmaktadır.

Tablo 96. Araştırma Kapsamındaki İdareci ve Öğretmenler; Engelli Öğrenci Velilerinin Her Konuda Rahatça Çocukları İle Konuşabildiğini Düşünüyor

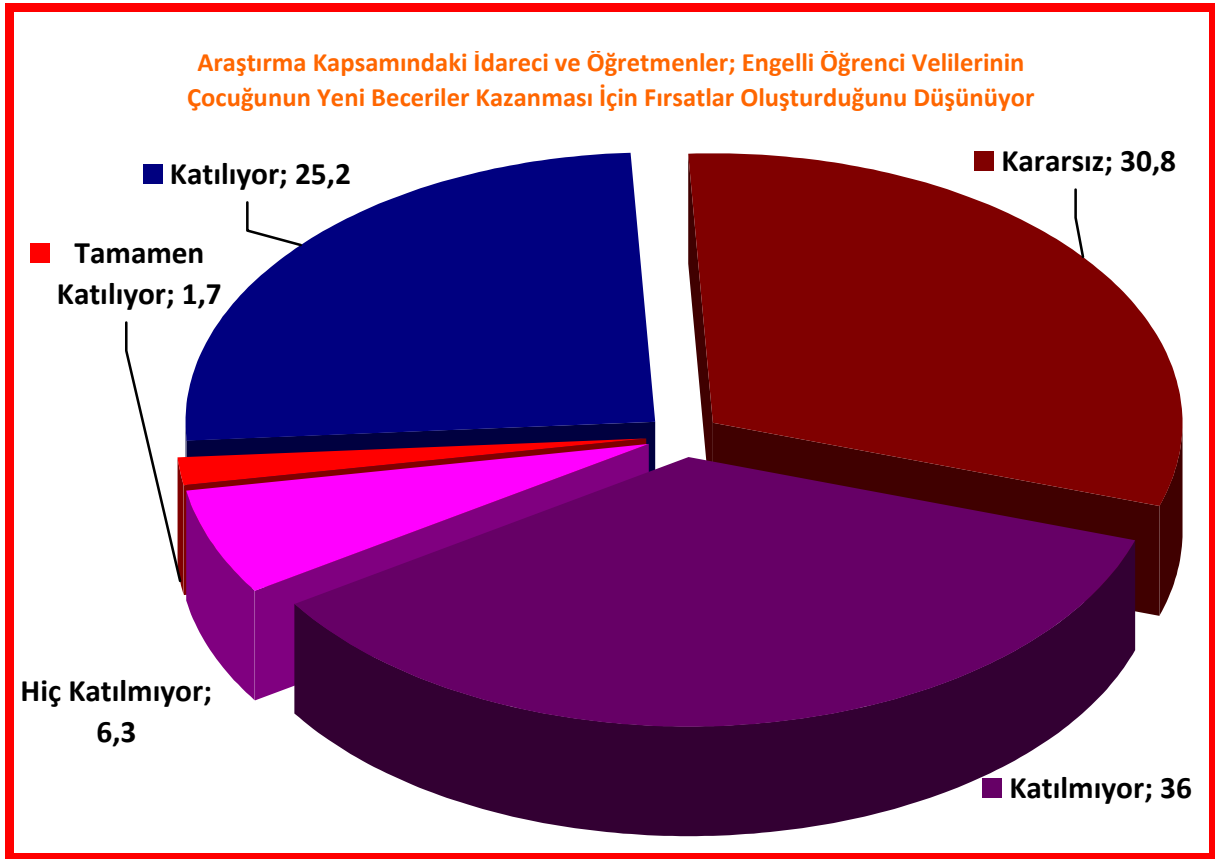
Genel Değerlendirme	İdareci – Öğretmen Sayısı	Yüzdesi
Tamamen Katılıyor	8	% 2,8
Katılıyor	65	% 22,7
Kararsız	75	% 26,2
Katılmıyor	112	% 39,2
Hiç Katılmıyor	26	% 9,1
Toplam	286	% 100

Araştırmada; 8'i tamamen katılıyor, 65'i katılıyor, 75'i kararsız, 112'si katılmıyor, 26'sı hiç katılmıyor olmak üzere toplam 286 engelli öğrencilerin idarecisi ve öğretmenlerinin üzerinde gerçekleştirilmiştir. Tamamen katılan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 2,8'ini, katılan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 22,7'sini, kararsız idareci ve öğretmenler; örneklemin % 26,2'sini, katılmayan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 39,2'sini, hiç katılmayan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 9,1'ini oluşturmaktadır.

Tablo 97. Araştırma Kapsamındaki İdareci ve Öğretmenler; Engelli Öğrenci Velilerinin Çocuğunun Yeni Beceriler Kazanması İçin Fırsatlar Oluşturduğunu Düşünüyor

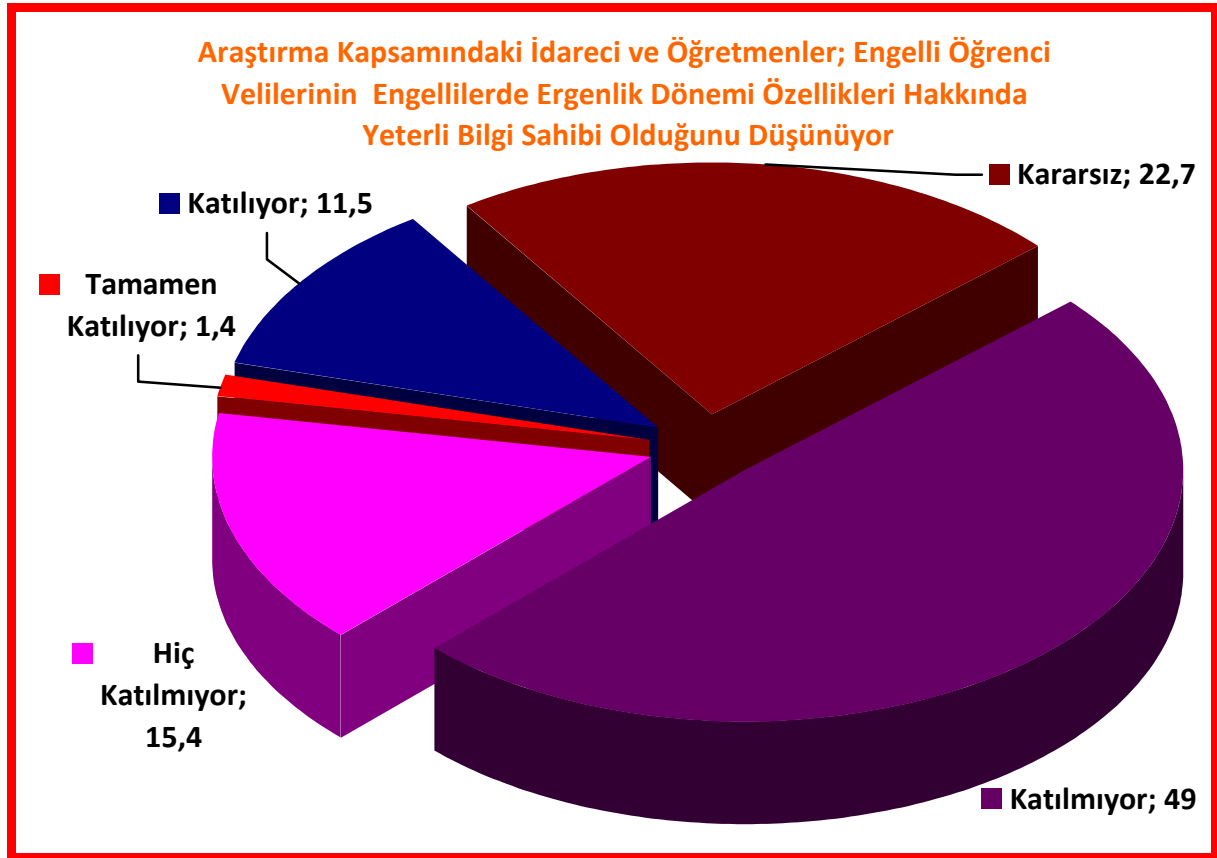
Genel Değerlendirme	İdareci – Öğretmen Sayısı	Yüzdesi
Tamamen Katılıyor	5	% 1,7
Katılıyor	72	% 25,2
Kararsız	88	% 30,8
Katılmıyor	103	% 36,0
Hiç Katılmıyor	18	% 6,3
Toplam	286	% 100

Araştırmada; 5'i tamamen katılıyor, 72'si katılıyor, 88'i kararsız, 103'ü katılmıyor, 18'i hiç katılmıyor olmak üzere toplam 286 engelli öğrencilerin idarecisi ve öğretmenlerinin üzerinde gerçekleştirilmiştir. Tamamen katılan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 1,7'sini, katılan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 25,2'sini, kararsız idareci ve öğretmenler; örneklemin % 30,8'ini, katılmayan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 36'sını, hiç katılmayan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 6,3'ünü oluşturmaktadır.

Tablo 98. Araştırma Kapsamındaki İdareci ve Öğretmenler; Engelli Öğrenci Velilerinin Engellilerde Ergenlik Dönemi Özellikleri Hakkında Yeterli Bilgi Sahibi Olduğunu Düşünüyor

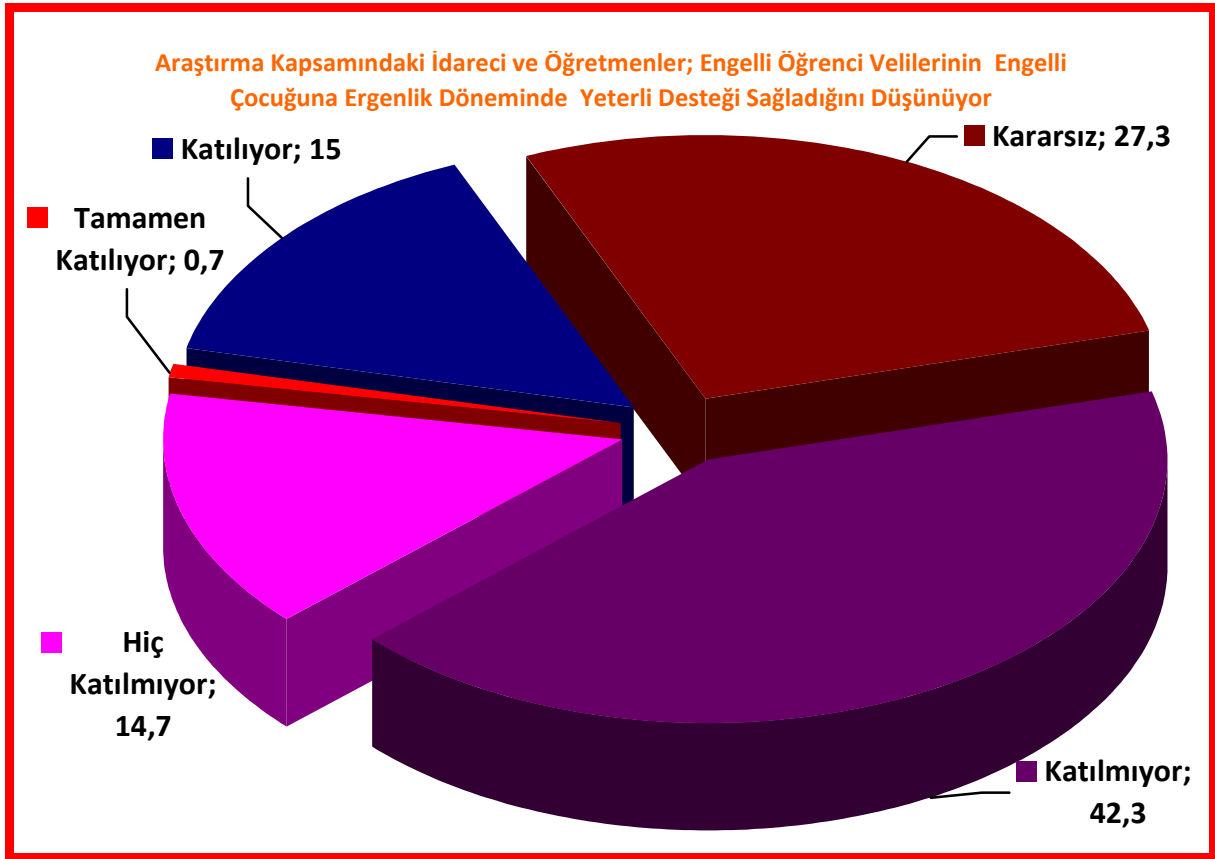
Genel Değerlendirme	İdareci – Öğretmen Sayısı	Yüzdesi
Tamamen Katılıyor	4	% 1,4
Katılıyor	33	% 11,5
Kararsız	65	% 22,7
Katılmıyor	140	% 49,0
Hiç Katılmıyor	44	% 15,4
Toplam	286	% 100

Araştırmada; 4'ü tamamen katılıyor, 33'ü katılıyor, 65'i kararsız, 140'ı katılmıyor, 44'ü hiç katılmıyor olmak üzere toplam 286 engelli öğrencilerin idarecisi ve öğretmenlerinin üzerinde gerçekleştirilmiştir. Tamamen katılan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 1,4'ünü, katılan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 11,5'ini, kararsız idareci ve öğretmenler; örneklemin % 22,7'sini, katılmayan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 49'unu, hiç katılmayan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 15,4'ünü oluşturmaktadır.

Tablo 99. Araştırma Kapsamındaki İdareci ve Öğretmenler; Engelli Öğrenci Velilerinin Engelli Çocuğuna Ergenlik Döneminde Yeterli Desteği Sağladığını Düşünüyor

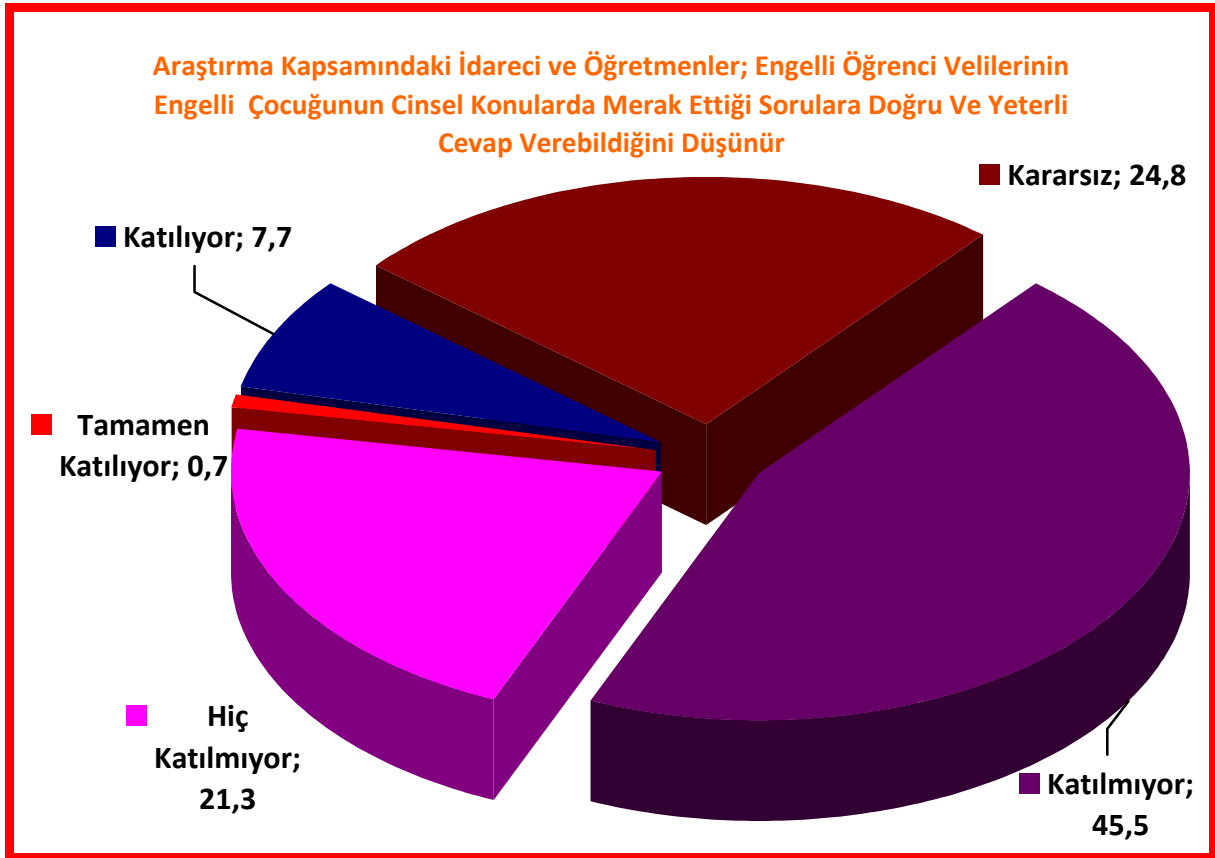
Genel Değerlendirme	İdareci – Öğretmen Sayısı	Yüzdesi
Tamamen Katılıyor	2	% 0,7
Katılıyor	43	% 15,0
Kararsız	78	% 27,3
Katılmıyor	121	% 42,3
Hiç Katılmıyor	42	% 14,7
Toplam	286	% 100

Araştırmada; 2'si tamamen katılıyor, 43'ü katılıyor, 78'i kararsız, 121'i katılmıyor, 42'si hiç katılmıyor olmak üzere toplam 286 engelli öğrencilerin idarecisi ve öğretmenlerinin üzerinde gerçekleştirilmiştir. Tamamen katılan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 0,7'sini, katılan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 15'ini, kararsız idareci ve öğretmenler; örneklemin % 27,3'ünü, katılmayan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 42,3'ünü, hiç katılmayan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 14,7'sini oluşturmaktadır.

Tablo 100. Araştırma Kapsamındaki İdareci ve Öğretmenler; Engelli Öğrenci Velilerinin Engelli Çocuğunun Cinsel Konularda Merak Ettiği Sorulara Doğru Ve Yeterli Cevap Verebildiğini Düşünür

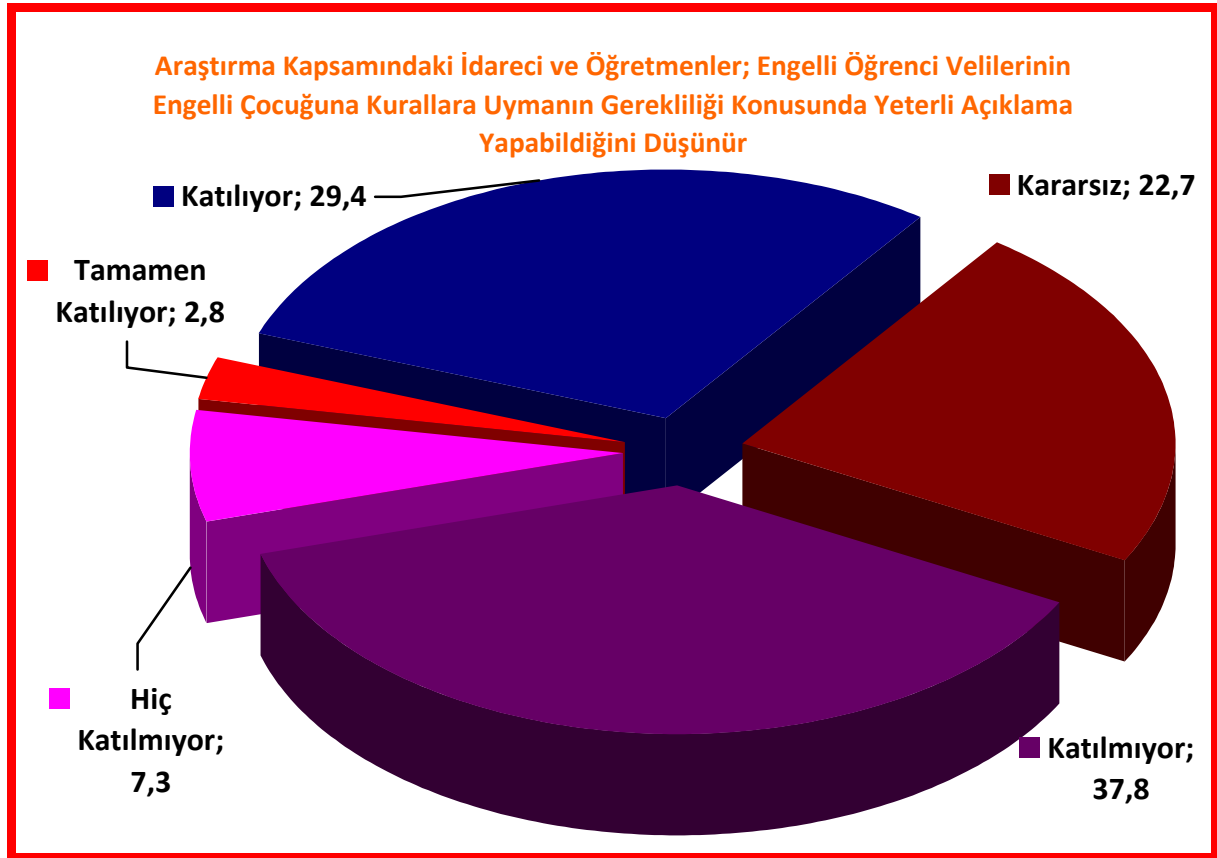
Genel Değerlendirme	İdareci – Öğretmen Sayısı	Yüzdesi
Tamamen Katılıyor	2	% 0,7
Katılıyor	22	% 7,7
Kararsız	71	% 24,8
Katılmıyor	130	% 45,5
Hiç Katılmıyor	61	% 21,3
Toplam	286	% 100

Araştırmada; 2'si tamamen katılıyor, 22'si katılıyor, 71'i kararsız, 130'u katılmıyor, 61'i hiç katılmıyor olmak üzere toplam 286 engelli öğrencilerin idarecisi ve öğretmenlerinin üzerinde gerçekleştirilmiştir. Tamamen katılan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 0,7'sini, katılan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 7,7'sini, kararsız idareci ve öğretmenler; örneklemin % 24,8'ini, katılmayan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 45,5'ini, hiç katılmayan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 21,3'ünü oluşturmaktadır.

Tablo 101. Araştırma Kapsamındaki İdareci ve Öğretmenler; Engelli Öğrenci Velilerinin Engelli Çocuğuna Kurallara Uymanın Gerekliği Konusunda Yeterli Açıklama Yapabildiğini Düşünür

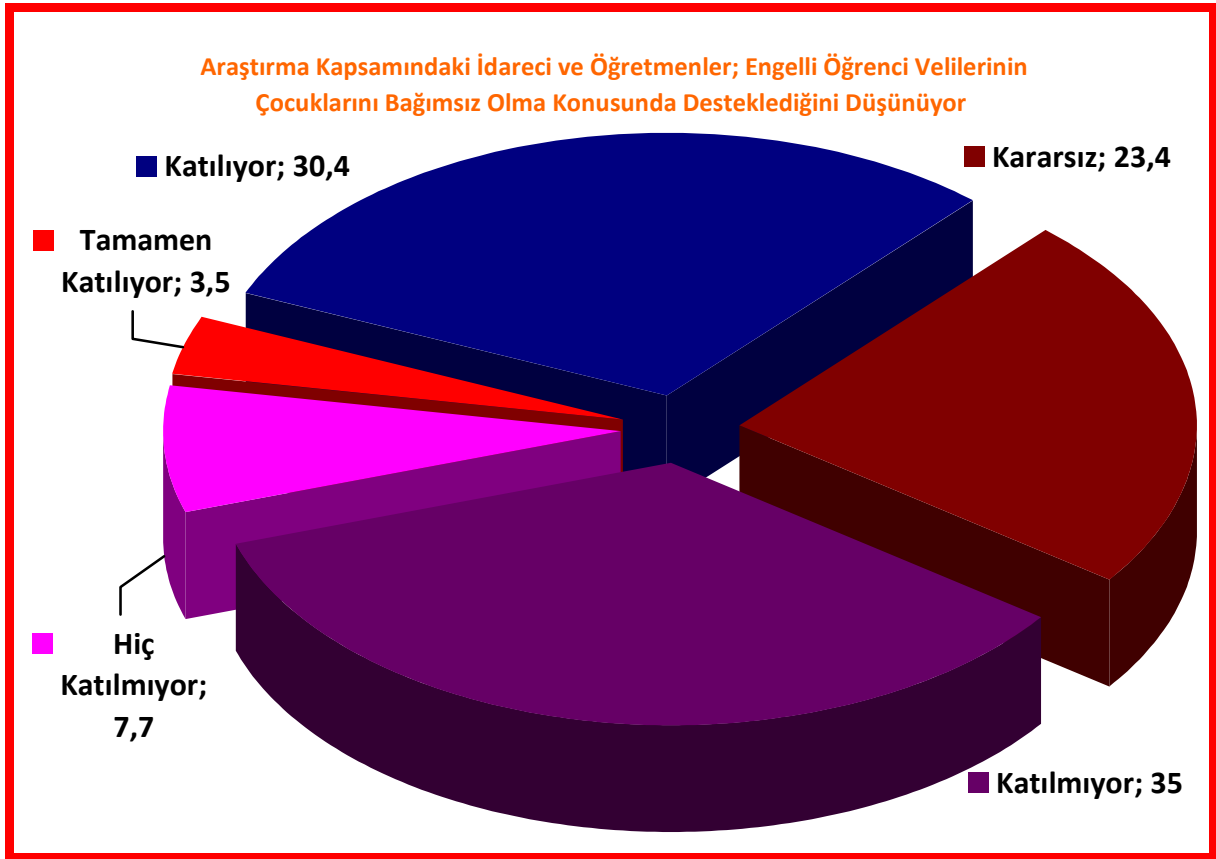
Genel Değerlendirme	İdareci – Öğretmen Sayısı	Yüzdesi
Tamamen Katılıyor	8	% 2,8
Katılıyor	84	% 29,4
Kararsız	65	% 22,7
Katılmıyor	108	% 37,8
Hiç Katılmıyor	21	% 7,3
Toplam	286	% 100

Araştırmada; 8'i tamamen katılıyor, 84'ü katılıyor, 65'i kararsız, 108'i katılmıyor, 21'i hiç katılmıyor olmak üzere toplam 286 engelli öğrencilerin idarecisi ve öğretmenlerinin üzerinde gerçekleştirilmiştir. Tamamen katılan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 2,8'ini, katılan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 29,4'ünü, kararsız idareci ve öğretmenler; örneklemin % 22,7'sini, katılmayan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 37,8'ini, hiç katılmayan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 7,3'ünü oluşturmaktadır.

Tablo 102. Araştırma Kapsamındaki İdareci ve Öğretmenler; Engelli Öğrenci Velilerinin Çocuklarını Bağımsız Olma Konusunda Desteklediğini Düşünüyor

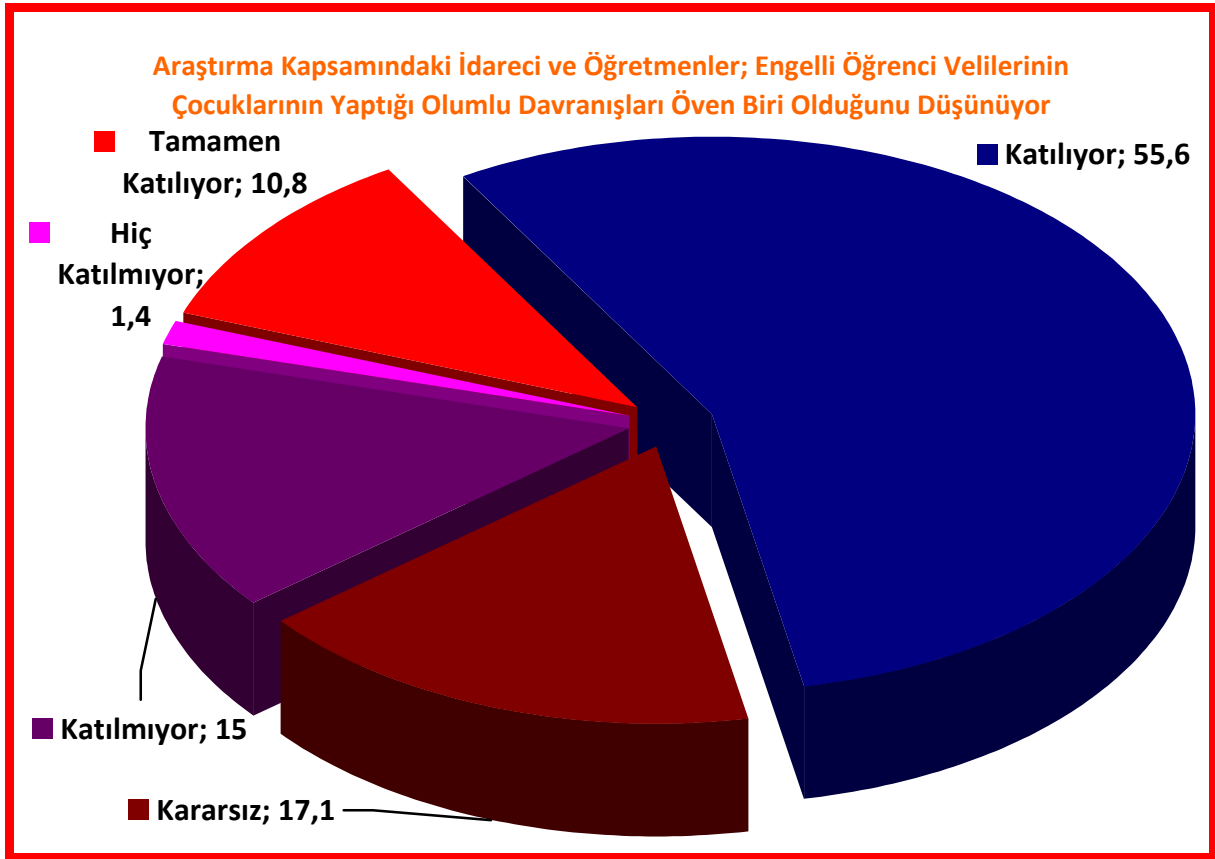
Genel Değerlendirme	İdareci – Öğretmen Sayısı	Yüzdesi
Tamamen Katılıyor	10	% 3,5
Katılıyor	87	% 30,4
Kararsız	67	% 23,4
Katılmıyor	100	% 35,0
Hiç Katılmıyor	22	% 7,7
Toplam	286	% 100

Araştırmada; 10’u tamamen katılıyor, 87’si katılıyor, 67’si kararsız, 100’ü katılmıyor, 22’si hiç katılmıyor olmak üzere toplam 286 engelli öğrencilerin idarecisi ve öğretmenlerinin üzerinde gerçekleştirilmiştir. Tamamen katılan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 3,5’ini, katılan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 30,4’ünü, kararsız idareci ve öğretmenler; örneklemin % 23,4’ünü, katılmayan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 35’ini, hiç katılmayan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 7,7’sini oluşturmaktadır.

Tablo 103. Araştırma Kapsamındaki İdareci ve Öğretmenler; Engelli Öğrenci Velilerinin Çocuklarının Yaptığı Olumlu Davranışları Öven Biri Olduğunu Düşünüyor

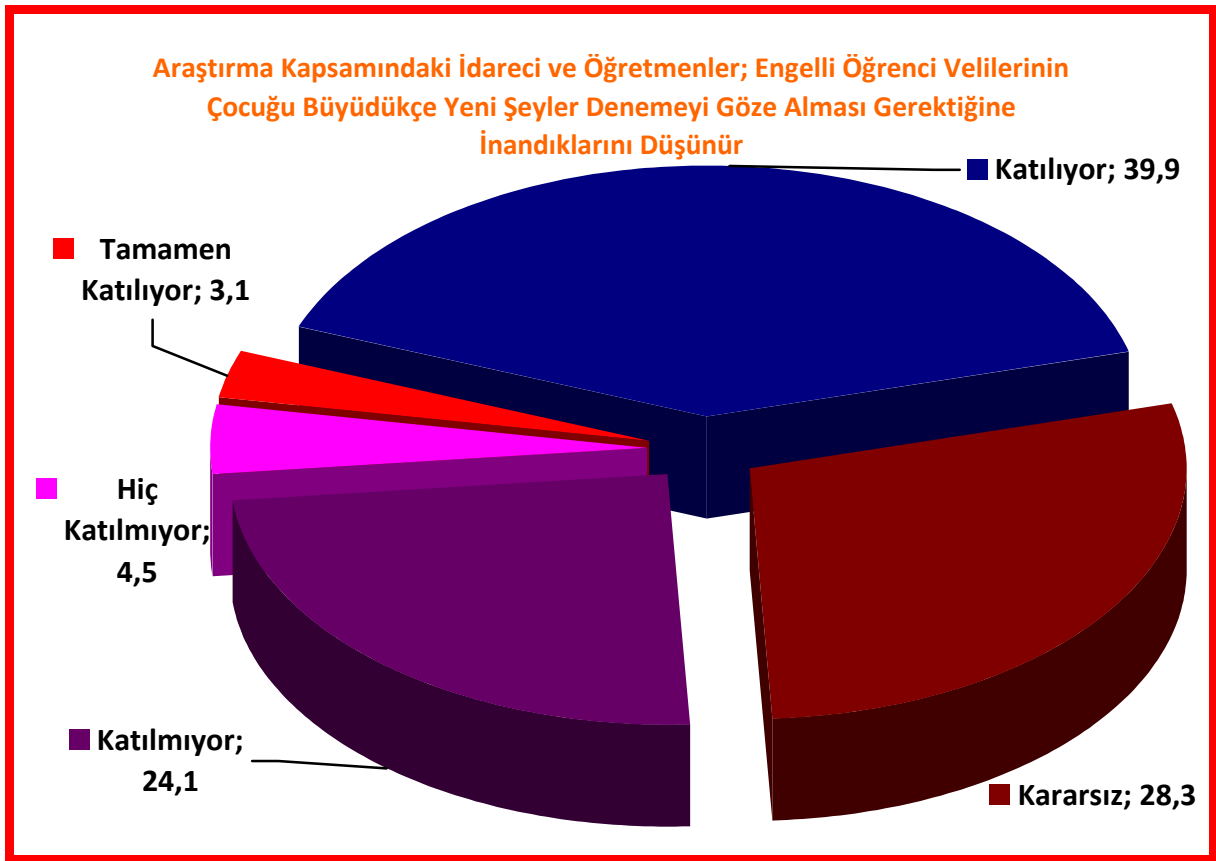
Genel Değerlendirme	İdareci – Öğretmen Sayısı	Yüzdesi
Tamamen Katılıyor	31	% 10,8
Katılıyor	159	% 55,6
Kararsız	49	% 17,1
Katılmıyor	43	% 15,0
Hiç Katılmıyor	4	% 1,4
Toplam	286	% 100

Araştırmada; 31’i tamamen katılıyor, 159’u katılıyor, 49’u kararsız, 43’ü katılmıyor, 4’ü hiç katılmıyor olmak üzere toplam 286 engelli öğrencilerin idarecisi ve öğretmenlerinin üzerinde gerçekleştirilmiştir. Tamamen katılan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 10,8’ini, katılan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 55,6’sını, kararsız idareci ve öğretmenler; örneklemin % 17,1’ini, katılmayan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 15’ini, hiç katılmayan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 1,4’ünü oluşturmaktadır.

Tablo 104. Araştırma Kapsamındaki İdareci ve Öğretmenler; Engelli Öğrenci Velilerinin Çocuğu Büyüdükçe Yeni Şeyler Denemeyi Göze Alması Gerektiğine İnadıklarını Düşünür

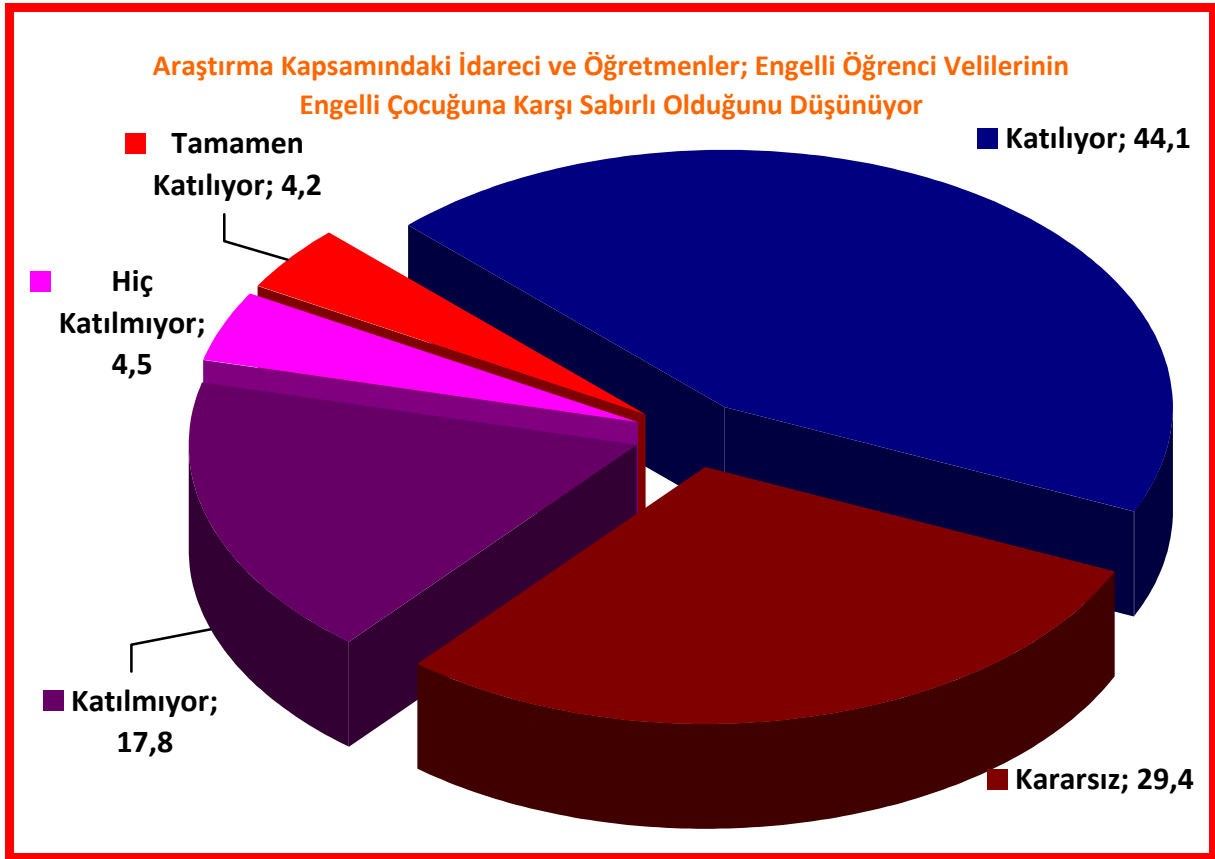
Genel Değerlendirme	İdareci – Öğretmen Sayısı	Yüzdesi
Tamamen Katılıyor	9	% 3,1
Katılıyor	114	% 39,9
Kararsız	81	% 28,3
Katılmıyor	69	% 24,1
Hiç Katılmıyor	13	% 4,5
Toplam	286	% 100

Araştırmada; 9’u tamamen katılıyor, 114’ü katılıyor, 81’i kararsız, 69’u katılmıyor, 13’ü hiç katılmıyor olmak üzere toplam 286 engelli öğrencilerin idarecisi ve öğretmenlerinin üzerinde gerçekleştirilmiştir. Tamamen katılan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 3,1’ini, katılan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 39,9’unu, kararsız idareci ve öğretmenler; örneklemin % 28,3’ünü, katılmayan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 24,1’ini, hiç katılmayan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 4,5’ini oluşturmaktadır.

Tablo 105. Araştırma Kapsamındaki İdareci ve Öğretmenler; Engelli Öğrenci Velilerinin Engelli Çocuğuna Karşı Sabırlı Olduğunu Düşünüyor

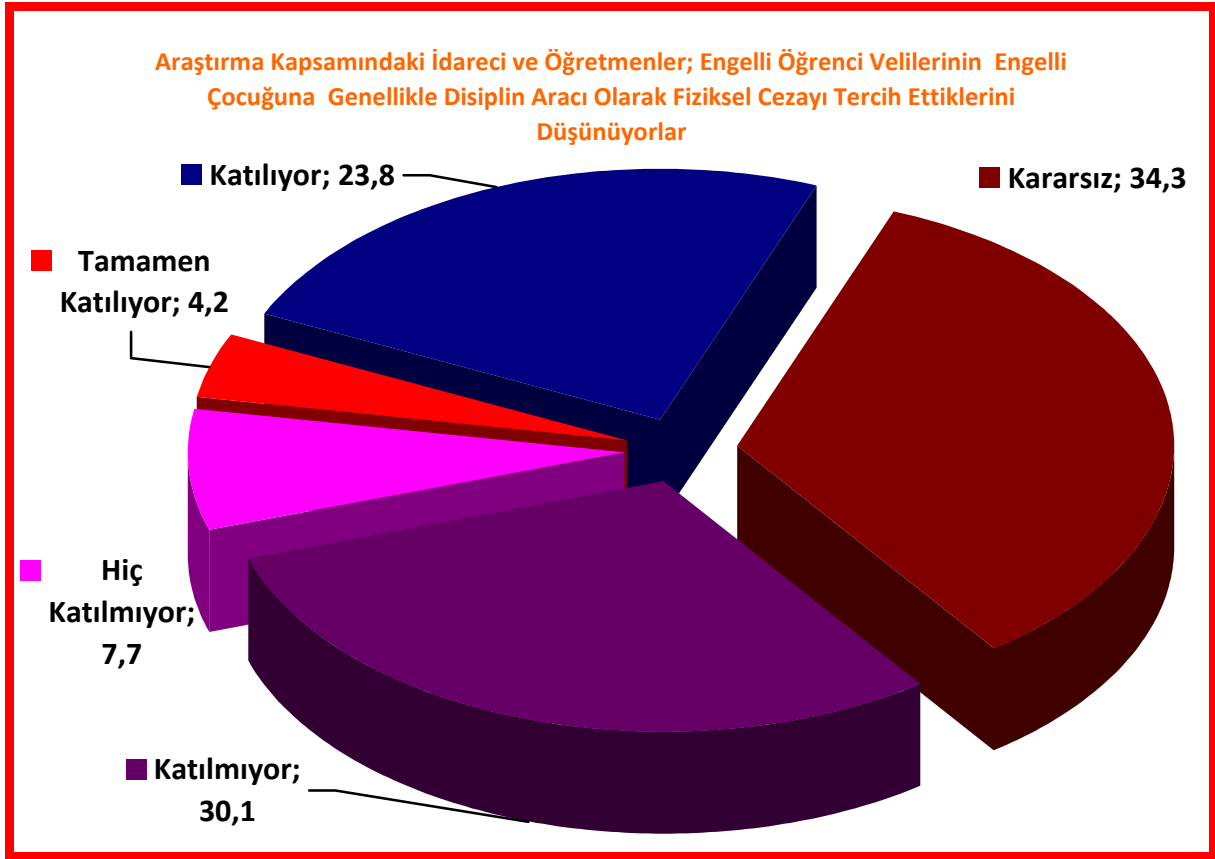
Genel Değerlendirme	İdareci – Öğretmen Sayısı	Yüzdesi
Tamamen Katılıyor	12	% 4,2
Katılıyor	126	% 44,1
Kararsız	84	% 29,4
Katılmıyor	51	% 17,8
Hiç Katılmıyor	13	% 4,5
Toplam	286	% 100

Araştırmada; 12’si tamamen katılıyor, 126’sı katılıyor, 84’ü kararsız, 51’i katılmıyor, 13’ü hiç katılmıyor olmak üzere toplam 286 engelli öğrencilerin idarecisi ve öğretmenlerinin üzerinde gerçekleştirilmiştir. Tamamen katılan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 4,2’sini, katılan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 44,1’ini, kararsız idareci ve öğretmenler; örneklemin % 29,4’ünü, katılmayan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 17,8’ini, hiç katılmayan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 4,5’ini oluşturmaktadır.

Tablo 106. Araştırma Kapsamındaki İdareci ve Öğretmenler; Engelli Öğrenci Velilerinin Engelli Çocuğuna Genellikle Disiplin Aracı Olarak Fiziksel Cezayı Tercih Ettiklerini Düşünüyorlar

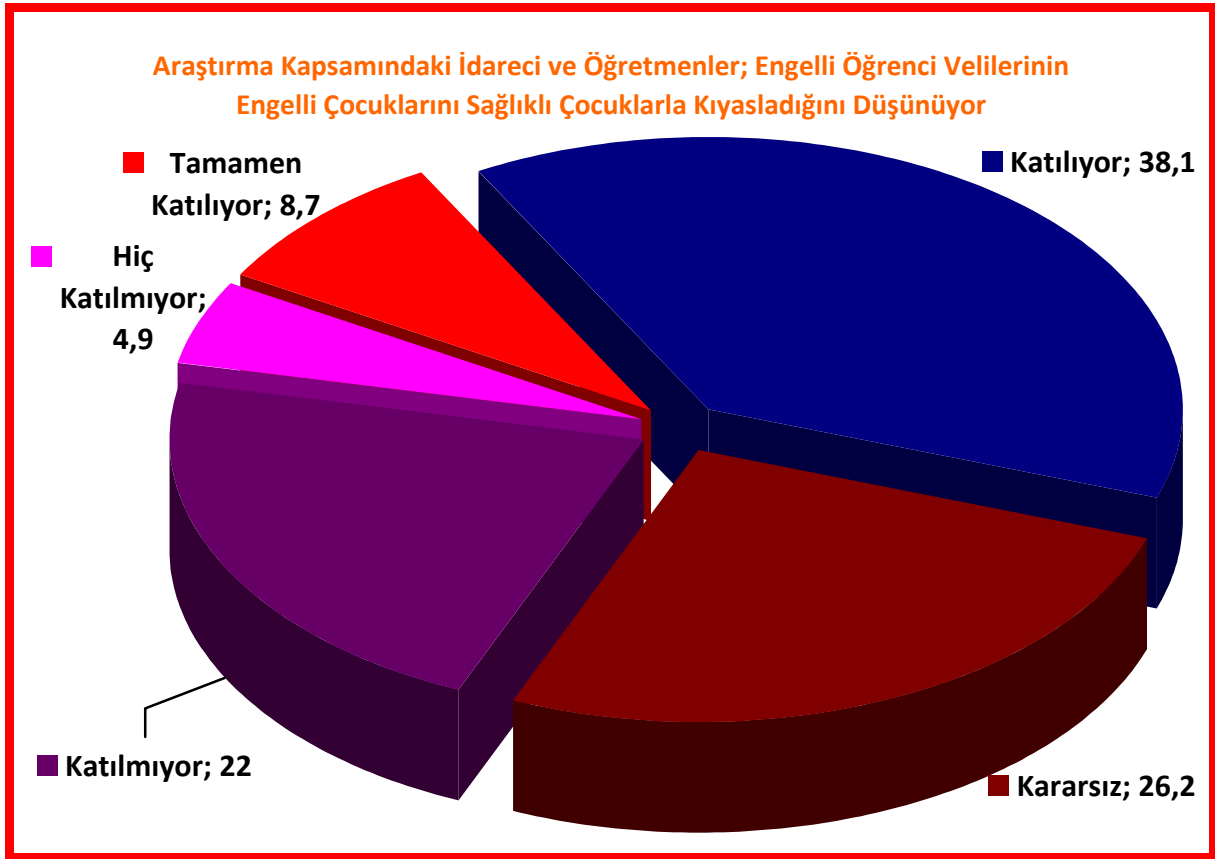
Genel Değerlendirme	İdareci – Öğretmen Sayısı	Yüzdesi
Tamamen Katılıyor	12	% 4,2
Katılıyor	68	% 23,8
Kararsız	98	% 34,3
Katılmıyor	86	% 30,1
Hiç Katılmıyor	22	% 7,7
Toplam	286	% 100

Araştırmada; 12’si tamamen katılıyor, 68’i katılıyor, 98’i kararsız, 86’sı katılmıyor, 22’si hiç katılmıyor olmak üzere toplam 286 engelli öğrencilerin idarecisi ve öğretmenlerinin üzerinde gerçekleştirilmiştir. Tamamen katılan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 4,2’sini, katılan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 23,8’ini, kararsız idareci ve öğretmenler; örneklemin % 34,3’ünü, katılmayan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 30,1’ini, hiç katılmayan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 7,7’sini oluşturmaktadır.

Tablo 107. Araştırma Kapsamındaki İdareci ve Öğretmenler; Engelli Öğrenci Velilerinin Engelli Çocuklarını Sağlıklı Çocuklarla Kıyasladığını Düşünüyor

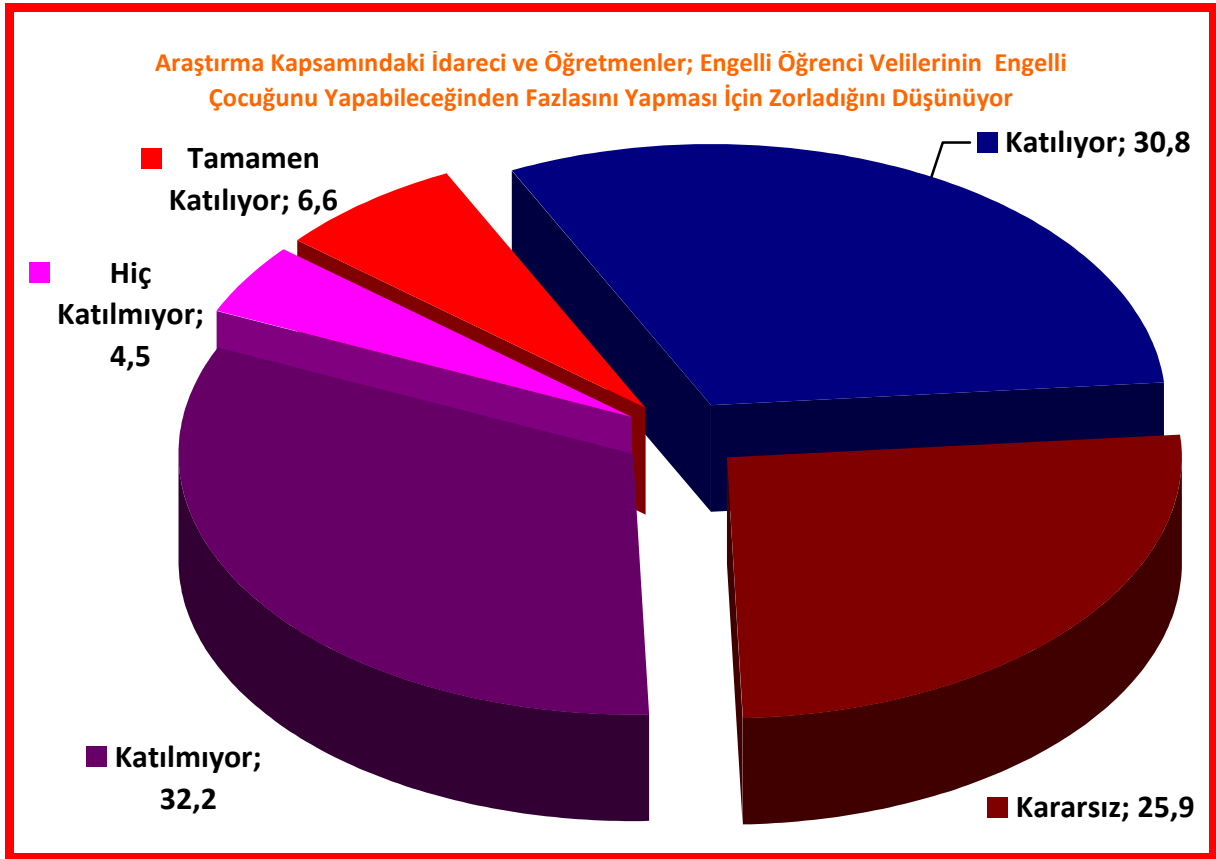
Genel Değerlendirme	İdareci – Öğretmen Sayısı	Yüzdesi
Tamamen Katılıyor	25	% 8,7
Katılıyor	109	% 38,1
Kararsız	75	% 26,2
Katılmıyor	63	% 22,0
Hiç Katılmıyor	14	% 4,9
Toplam	286	% 100

Araştırmada; 25’i tamamen katılıyor, 109’u katılıyor, 75’i kararsız, 63’ü katılmıyor, 14’ü hiç katılmıyor olmak üzere toplam 286 engelli öğrencilerin idarecisi ve öğretmenlerinin üzerinde gerçekleştirilmiştir. Tamamen katılan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 8,7’sini, katılan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 38,1’ini, kararsız idareci ve öğretmenler; örneklemin % 26,2’sini, katılmayan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 22’sini, hiç katılmayan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 4,9’unu oluşturmaktadır.

Tablo 108. Araştırma Kapsamındaki İdareci ve Öğretmenler; Engelli Öğrenci Velilerinin Engelli Çocuğunu Yapabileceğinden Fazlasını Yapması İçin Zorladığını Düşünüyor

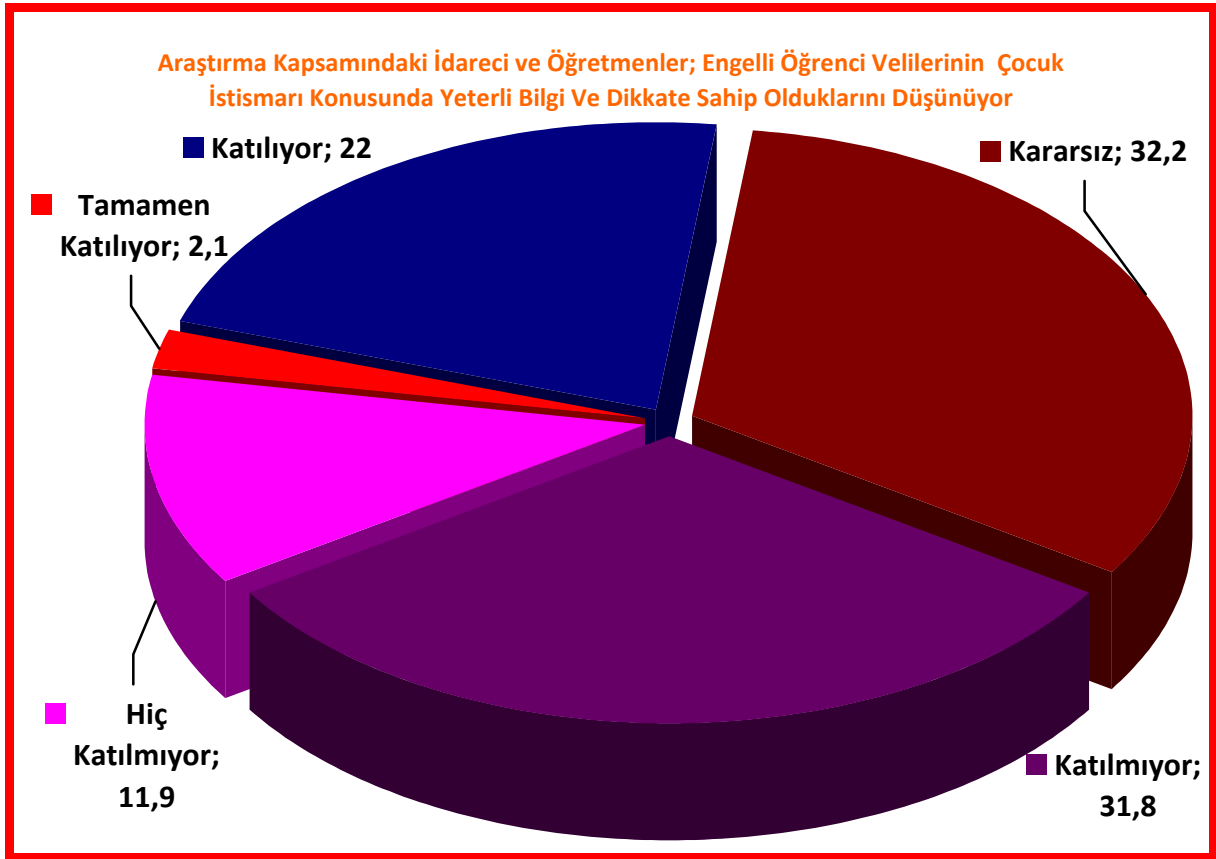
Genel Değerlendirme	İdareci – Öğretmen Sayısı	Yüzdesi
Tamamen Katılıyor	19	% 6,6
Katılıyor	88	% 30,8
Kararsız	74	% 25,9
Katılmıyor	92	% 32,2
Hiç Katılmıyor	13	% 4,5
Toplam	286	% 100

Araştırmada; 19’u tamamen katılıyor, 88’i katılıyor, 74’ü kararsız, 92’si katılmıyor, 13’ü hiç katılmıyor olmak üzere toplam 286 engelli öğrencilerin idarecisi ve öğretmenlerinin üzerinde gerçekleştirilmiştir. Tamamen katılan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 6,6’sını, katılan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 30,8’ini, kararsız idareci ve öğretmenler; örneklemin % 25,9’unu, katılmayan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 32,2’sini, hiç katılmayan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 4,5’ini oluşturmaktadır.

Tablo 109. Araştırma Kapsamındaki İdareci ve Öğretmenler; Engelli Öğrenci Velilerinin Çocuk İstismarı Konusunda Yeterli Bilgi Ve Dikkate Sahip Olduklarını Düşünüyor

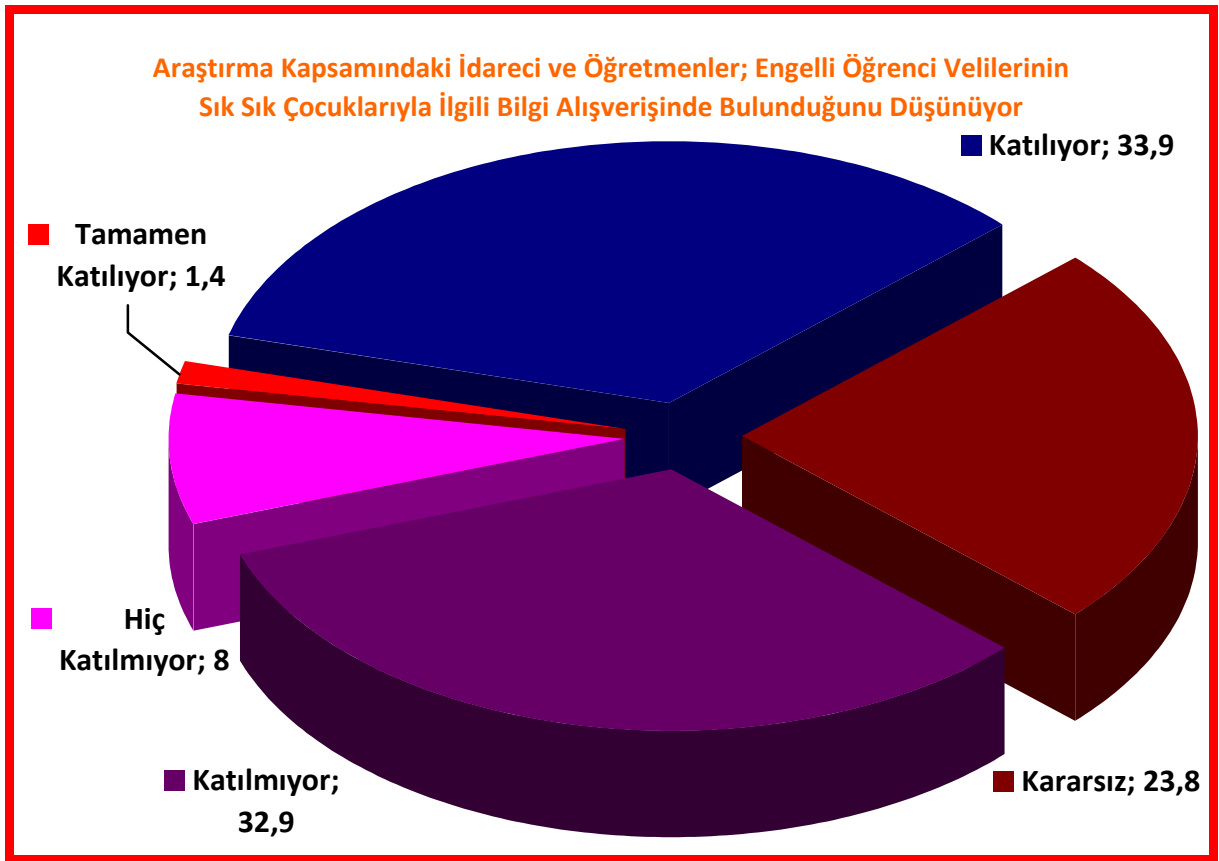
Genel Değerlendirme	İdareci – Öğretmen Sayısı	Yüzdesi
Tamamen Katılıyor	6	% 2,1
Katılıyor	63	% 22,0
Kararsız	92	% 32,2
Katılmıyor	91	% 31,8
Hiç Katılmıyor	34	% 11,9
Toplam	286	% 100

Araştırmada; 6’sı tamamen katılıyor, 63’ü katılıyor, 92’si kararsız, 91’i katılmıyor, 33’ü hiç katılmıyor olmak üzere toplam 286 engelli öğrencilerin idarecisi ve öğretmenlerinin üzerinde gerçekleştirilmiştir. Tamamen katılan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 2,1’ini, katılan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 22’sini, kararsız idareci ve öğretmenler; örneklemin % 32,2’sini, katılmayan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 31,8’ini, hiç katılmayan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 11,9’unu oluşturmaktadır.

Tablo 110. Araştırma Kapsamındaki İdareci ve Öğretmenler; Engelli Öğrenci Velilerinin Sık Sık Çocuklarıyla İlgili Bilgi Alışverişinde Bulunduğunu Düşünüyor

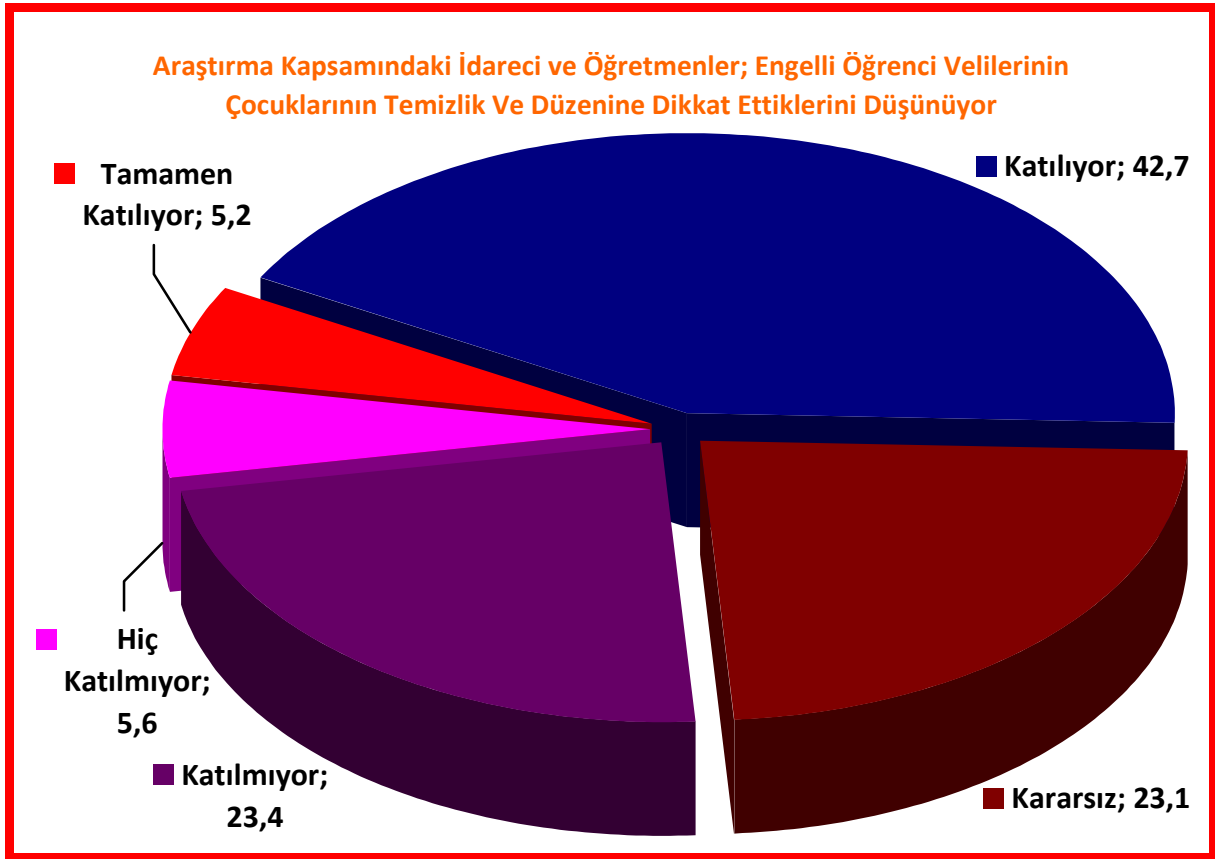
Genel Değerlendirme	İdareci – Öğretmen Sayısı	Yüzdesi
Tamamen Katılıyor	4	% 1,4
Katılıyor	97	% 33,9
Kararsız	68	% 23,8
Katılmıyor	94	% 32,9
Hiç Katılmıyor	23	% 8,0
Toplam	286	% 100

Araştırmada; 4'ü tamamen katılıyor, 97'si katılıyor, 68'i kararsız, 94'ü katılmıyor, 23'ü hiç katılmıyor olmak üzere toplam 286 engelli öğrencilerin idarecisi ve öğretmenlerinin üzerinde gerçekleştirilmiştir. Tamamen katılan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 1,4'ünü, katılan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 33,9'unu, kararsız idareci ve öğretmenler; örneklemin % 23,8'ini, katılmayan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 32,9'unu, hiç katılmayan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 8'ini oluşturmaktadır.

Tablo 111. Araştırma Kapsamındaki İdareci ve Öğretmenler; Engelli Öğrenci Velilerinin Çocuklarının Temizlik Ve Düzenine Dikkat Ettiklerini Düşünüyor

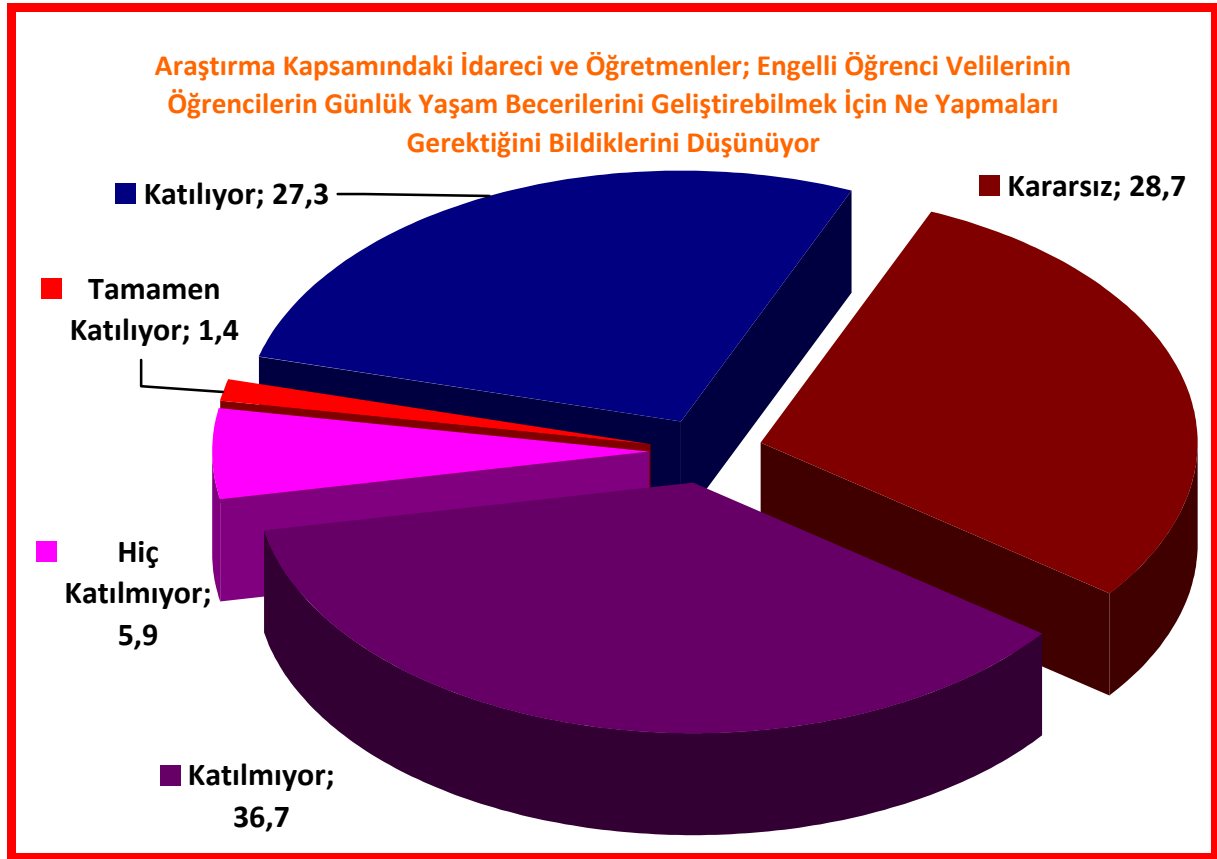
Genel Değerlendirme	İdareci – Öğretmen Sayısı	Yüzdesi
Tamamen Katılıyor	15	% 5,2
Katılıyor	122	% 42,7
Kararsız	66	% 23,1
Katılmıyor	67	% 23,4
Hiç Katılmıyor	16	% 5,6
Toplam	286	% 100

Araştırmada; 15’i tamamen katılıyor, 122’si katılıyor, 66’sı kararsız, 67’si katılmıyor, 16’sı hiç katılmıyor olmak üzere toplam 286 engelli öğrencilerin idarecisi ve öğretmenlerinin üzerinde gerçekleştirilmiştir. Tamamen katılan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 5,2’sini, katılan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 42,7’ini, kararsız idareci ve öğretmenler; örneklemin % 23,1’ini, katılmayan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 23,4’ünü, hiç katılmayan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 5,6’sını oluşturmaktadır.

Tablo 112. Araştırma Kapsamındaki İdareci ve Öğretmenler; Engelli Öğrenci Velilerinin Öğrencilerin Günlük Yaşam Becerilerini Geliştirebilmek İçin Ne Yapmaları Gerektiğini Bildiklerini Düşünüyor

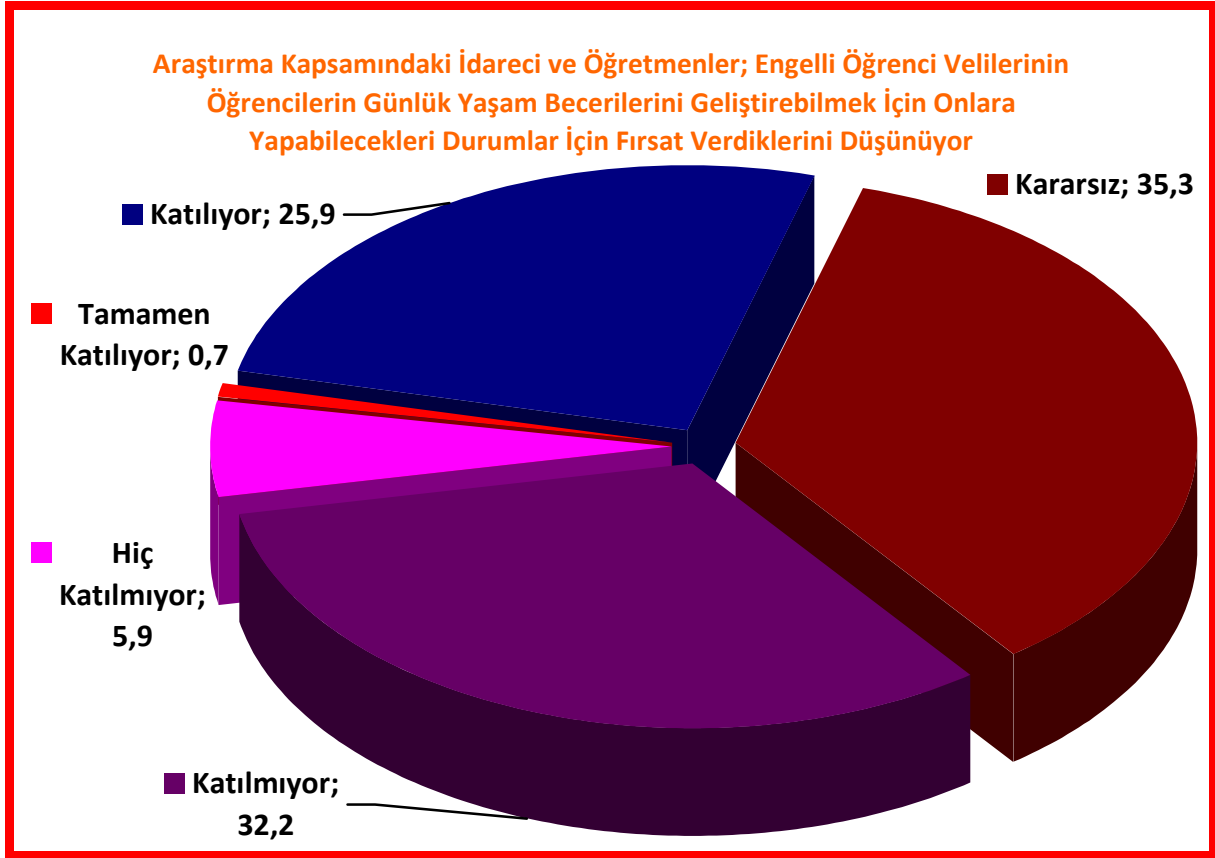
Genel Değerlendirme	İdareci – Öğretmen Sayısı	Yüzdesi
Tamamen Katılıyor	4	% 1,4
Katılıyor	78	% 27,3
Kararsız	82	% 28,7
Katılmıyor	105	% 36,7
Hiç Katılmıyor	17	% 5,9
Toplam	286	% 100

Araştırmada; 4'ü tamamen katılıyor, 78'i katılıyor, 82'si kararsız, 105'i katılmıyor, 17'si hiç katılmıyor olmak üzere toplam 286 engelli öğrencilerin idarecisi ve öğretmenlerinin üzerinde gerçekleştirilmiştir. Tamamen katılan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 1,4'ünü, katılan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 27,3'ünü, kararsız idareci ve öğretmenler; örneklemin % 28,7'sini, katılmayan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 36,7'sini, hiç katılmayan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 5,9'unu oluşturmaktadır.

Tablo 113. Araştırma Kapsamındaki İdareci ve Öğretmenler; Engelli Öğrenci Velilerinin Öğrencilerin Günlük Yaşam Becerilerini Geliştirebilmek İçin Onlara Yapabilecekleri Durumlar İçin Fırsat Verdiklerini Düşünüyor

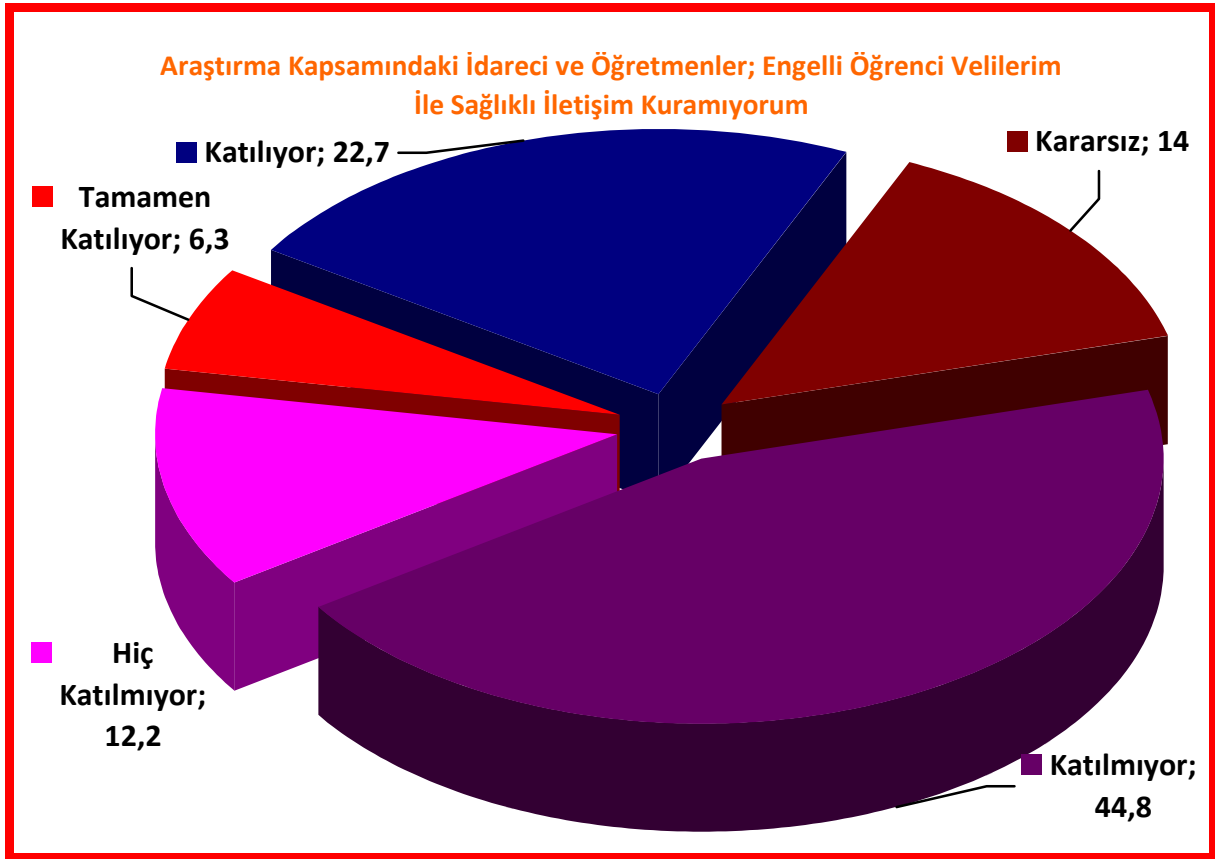
Genel Değerlendirme	İdareci – Öğretmen Sayısı	Yüzdesi
Tamamen Katılıyor	2	% 0,7
Katılıyor	74	% 25,9
Kararsız	101	% 35,3
Katılmıyor	92	% 32,2
Hiç Katılmıyor	17	% 5,9
Toplam	286	% 100

Araştırmada; 2'si tamamen katılıyor, 74'ü katılıyor, 101'i kararsız, 92'si katılmıyor, 17'si hiç katılmıyor olmak üzere toplam 286 engelli öğrencilerin idarecisi ve öğretmenlerinin üzerinde gerçekleştirilmiştir. Tamamen katılan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 0,7'sini, katılan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 25,9'unu, kararsız idareci ve öğretmenler; örneklemin % 35,3'ünü, katılmayan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 32,2'sini, hiç katılmayan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 5,9'unu oluşturmaktadır.

Tablo 114. Araştırma Kapsamındaki İdareci ve Öğretmenler; Engelli Öğrenci Velilerim İle Sağlıklı İletişim Kuramıyorum

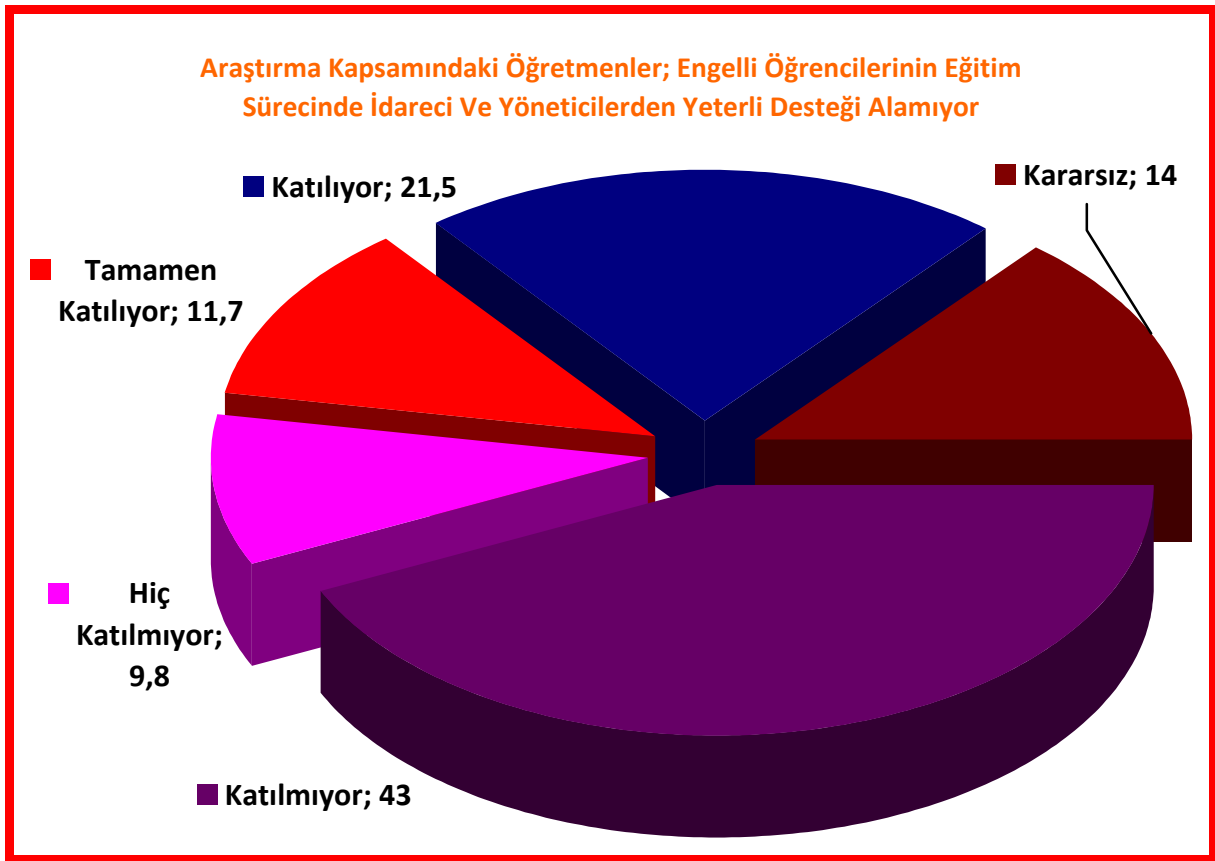
Genel Değerlendirme	İdareci – Öğretmen Sayısı	Yüzdesi
Tamamen Katılıyor	18	% 6,3
Katılıyor	65	% 22,7
Kararsız	40	% 14,0
Katılmıyor	128	% 44,8
Hiç Katılmıyor	35	% 12,2
Toplam	286	% 100

Araştırmada velilerin 18'i tamamen katılıyor, 65'i katılıyor, 40'ı kararsız, 128'i katılmıyor, 35'i hiç katılmıyor olmak üzere toplam 286 engelli öğrencilerin idarecisi ve öğretmenlerinin üzerinde gerçekleştirilmiştir. Tamamen katılan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 6,3'ünü, katılan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 22,7'sini, kararsız idareci ve öğretmenler; örneklemin % 14'ünü, katılmayan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 44,8'ini, hiç katılmayan idareci ve öğretmenler; örneklemin % 12,2'sini oluşturmaktadır.

Tablo 115. Araştırma Kapsamındaki Öğretmenler; Engelli Öğrencilerinin Eğitim Sürecinde İdareci Ve Yöneticilerden Yeterli Desteği Alamıyor

Genel Değerlendirme	Öğretmen Sayısı	Yüzdesi
Tamamen Katılıyor	25	% 11,7
Katılıyor	46	% 21,5
Kararsız	30	% 14
Katılmıyor	92	% 43
Hiç Katılmıyor	21	% 9,8
Toplam	214	% 100

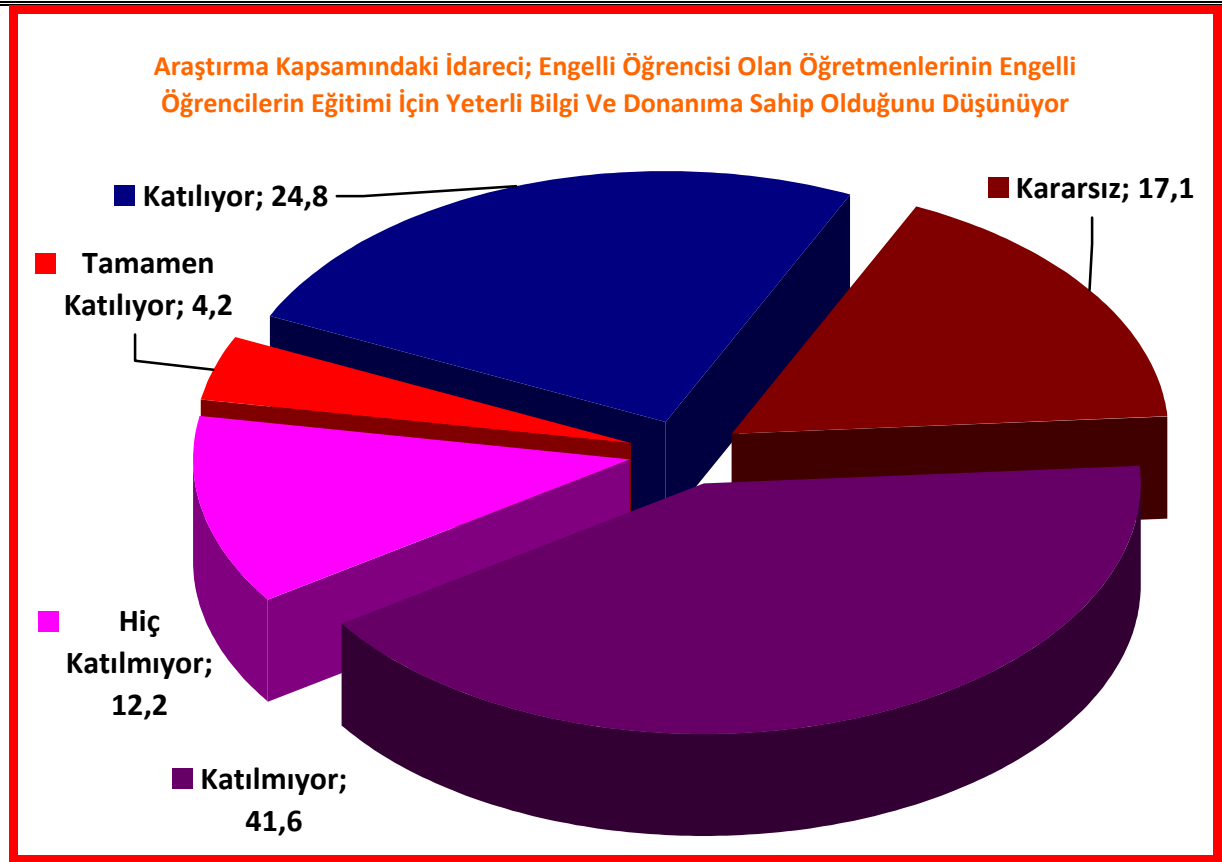

Araştırmada; 25'i tamamen katılıyor, 71'i katılıyor, 46'sı kararsız, 30'u katılmıyor, 92'si hiç katılmıyor olmak üzere toplam 214 engelli öğrencilerin öğretmenlerinin üzerinde gerçekleştirilmiştir. Tamamen katılan öğretmenler; örneklemin % 11,7'sini, katılan öğretmenler; örneklemin % 21,5'ini, kararsız öğretmenler; örneklemin % 14'ünü, katılmayan öğretmenler; örneklemin % 43'ünü, hiç katılmayan öğretmenler; örneklemin % 9,8'ini oluşturmaktadır.

(Sorunun içeriği idarecileri kapsadığından, soruyu 72 idareci cevaplamamıştır)

Tablo 116. Araştırma Kapsamındaki İdareci; Engelli Öğrencisi Olan Öğretmenlerinin Engelli Öğrencilerin Eğitimi İçin Yeterli Bilgi Ve Donanıma Sahip Olduğunu Düşünüyor

Genel Değerlendirme	İdareci Sayısı	Yüzdesi
Tamamen Katılıyor	11	% 15,3
Katılıyor	24	% 33,3
Kararsız	8	% 11,1
Katılmıyor	25	% 34,7
Hiç Katılmıyor	4	% 5,6
Toplam	72	% 100

Araştırmada; 11'i tamamen katılıyor, 24'ü katılıyor, 8'i kararsız, 25'i katılmıyor, 4'ü hiç katılmıyor olmak üzere toplam 72 engelli öğrencilerin idarecisi üzerinde gerçekleştirilmiştir. Tamamen katılan idareci; örneklemin % 4,2'sini, katılan idareci; örneklemin % 24,8'ini, kararsız idareci; örneklemin % 17,1'ini, katılmayan idareci; örneklemin % 41,6'sını, hiç katılmayan idareci; örneklemin % 12,2'sini oluşturmaktadır. (Sorunun içeriği öğretmenleri kapsadığından, soruyu 214 öğretmen cevaplamamıştır)

Araştırma kapsamında öğretmenlere ve idarecilere “ **Özel Eğitime İhtiyacı olan öğrencinizin mevcut eğitim sisteminde yaşadığı güçlüklerin neler olduğunu düşünüyorsunuz ?**” sorusu yöneltilmiş, verilen cevaplar gruplandırılmış ve organize edilmiştir. Yapılan analizde öğrencilerin yaşadığı güçlüklerin öğretmenler tarafından aşağıdaki şekilde ifade edildiği görülmüştür.

Tablo 117. Araştırma Kapsamındaki İdareci Ve Öğretmenlere Göre; Özel Eğitime İhtiyacı Olan Öğrencilerinin Mevcut Eğitim Sisteminde Yaşadığı Güçlüklerin Neler Olduğu Konusunda Görüşlerinin Dağılımı

No	Konu Başlığı	Sayı	Yüzdesi
1	Okulun Ve Sınıfların Engelli Öğrencilere Uygun Olmaması, Fiziksel Ortam Yetersizliği, Kalabalık Sınıflar, Sosyal İmkanların Yetersiz Olması,	111	%38.8
2	Müfredatın Uygun Olmaması, Materyal Eksikliği, Ders Kitaplarının Yeterli Olmaması, Eğitim Programları Ve Ders Müfredatının Uygun Olmaması	80	%27.9
3	Engellilerin Dışlanması, Özellikle Akranlarından Rencide Ediliyor, Dalga Geçiliyor, Soyutlanıyorlar, Akran Zorbalığı Ve Benimsenmemesi, Akranlarının Onları Anlamaması. Akranlarının Olumsuz Tutum Ve Davranışlarına Maruz Kalıyorlar, Öğrenciler Çevresi Tarafından Küçümseniyor	41	%14.3
4	Bireysel Eğitim, Engellilere Yeteri Kadar Bireysel Zaman Ayrılamıyor, Birebir İlgilenilemiyor.	28	%9.79
5	Engelliler Uyum Problemi Yaşıyor, Akranlarına, Okula, Sınıf Derslere Uyum Sağlamakta Çok Zorlanıyorlar, Ders Saati Fazlalığı, Müfredat Uyumsuzluğu vb. gibi	28	%9.79
6	Anne Babaların Çocuğu Desteklememesi, Olumsuz Anne Baba Tutumları, Çocuğun Eğitilmesi Konusunda Çocuğu Hiç Desteklemiyor. Tam Aksine Olumsuz Pekiştirerek, Olumsuz Davranışları Destekliyor	27	%9.44
7	Engelli Çocukların Sosyalleşmesi Zayıf, Çocuklar Çevresiyle İletişim Kurmaları , Onlarla Birşeyler Paylaşması Çok Zor. Akranlarıyla İletişim Sorunu Yaşıyorlar, Engelli Çocuklar Sınıfındaki Akranlarıyla İletişim Kurmaktan Çekiniyorlar, Öğrenciler Kendini İfade Edemiyorlar	24	%8.39

8	Öğretmenlerin Mesleki Yetersizliği, Öğretmenler Özel Eğitim Konusunda Gerekli Donanıma Sahip Değiller.	23	%8.04
9	Velilerin Bilgisiz Ve Bilinçsiz Olması, Velilerin Eğitim Düzeylerinin Entellektüel Seviyenin Düşük, Çocuk Eğitimi Üzerine Bilgileri Yetersiz,	21	%7.34
10	Alan Dışı Öğretmen Ve Sürekli Öğretmen Değişimi, Alanında Uzman Azlığı Ve Alan Dışı Görevlendirmeler Yapılınca Onların Süreci Benimsememesi Veya Sürekli Değişmelerinden Dolayı Verim Düşük	21	%7.34
11	Destek Eğitim Odası Ve Materyallerinin Eksikliği	11	%3.84
12	Engelli Öğrencileri Okul İdarelerinin Benimsememesi, Engelli Çocukları Fazlalık Gibi, Angarya Gibi Görmeleri	9	%3.14
13	RAM Desteğinin Yetersizliği, Çocukları Tanılamalarda, Yönlendirmede Ve Öğretmenleri Destekleme De Yetersizler	8	%2.79
14	Engelli Çocuklar; Kendilerinin Anlaşılmadığını Düşünüyorlar, Engelli Çocuklar; Kendilerinin Öğretmenler Tarafından Anlaşılmadığını Düşünüyorlar :	8	%2.79
15	Anne Babaların Tutarsızlıkları : Kendi Kendilerine Veya Birbirleriyle Çok Tutarsız Davranışlar Sergiliyorlar.	7	%2.44
16	Engelli Çocuklara Karşı Ümitsiz Tutum : O Zaten Hiçbir Şey Yapamaz Düşüncesi	7	%2.44
17	Öğretmenler Engelli Öğrencileri Kabul Edemiyor : Öğrencileri Benimseyemiyor, Onlara Olumsuz Tutum Sergiliyor. Onlara Karşı Ön Yargıları Var.	7	%2.44

18	Aşağılık Kompleksi Yaşıyorlar : Yetersizlik Duygusu Yaşıyorlar. Yapabileceklerinin Farkına Varamıyorlar, Engelli Çocuklar Kendilerini Gösteremiyorlar : Yapacaklarını Ve Kendilerini İspatlayamıyorlar.	7	%2.44
19	Farklı Oldukları Unutuluyor : Normal Çocuklarmış Gibi Davranılıyor. Özel Oldukları Atlanıyor	4	%1.39
20	Veli Bilgilendirme Süreci Eksik	4	%1.39
21	Engelli Çocukların Gelecek Kaygısı, Engelli Çocuklar; Güvenlik Kaygısı Yaşıyorlar Yaşamaları:	3	%1.04

Bulgular özetlenecek olursa : “Okulun Ve Sınıfların Engelli Öğrencilere Uygun Olmaması, Fiziksel Ortam Yetersizliği, Kalabalık Sınıflar, Sosyal İmkanların Yetersiz Olması; Müfredatın Uygun Olmaması, Materyal Eksikliği, Ders Kitaplarının Yeterli Olmaması, Eğitim Programları Ve Ders Müfredatının Uygun Olmaması; Engellilerin Dışlanması, Özellikle Akranlarından Rencide Ediliyor, Dalga Geçiliyor, Soyutlanıyorlar, Akran Zorbalığı Ve Benimsenmemesi, Akranlarının Onları Anlamaması. Akranlarının Olumsuz Tutum Ve Davranışlarına Maruz Kalıyorlar, Öğrenciler Çevresi Tarafından Küçümseniyor; Bireysel Eğitim, Engellilere Yeteri Kadar Bireysel Zaman Ayrılamıyor, Birebir İlgilenilemiyor; Engelliler Uyum Problemi Yaşıyor, Akranlarına, Okula, Sınıfa Derslere Uyum Sağlamakta Çok Zorlanıyorlar, Ders Saati Fazlalığı, Müfredat Uygunsuzluğu vb. gibi; Anne Babaların Çocuğu Desteklememesi, Olumsuz Anne Baba Tutumları, Çocuğun Eğitilmesi Konusunda Çocuğu Hiç Desteklemiyor. Tam Aksine Olumsuz Pekiştirerek, Olumsuz Davranışları Desteklemesini” sorun olarak gördükleri anlaşılmaktadır.

Araştırma kapsamında öğretmenlere ve idarecilere “Sizce ailelerin, çocuklarının eğitim sürecine katılımını engelleyen etkenler nelerdir?” sorusu yöneltilmiş, verilen cevaplar gruplandırılmış ve organize edilmiştir. Yapılan analizde; Özel Eğitime İhtiyacı Olan Öğrenci Ailelerinin, Çocuklarının Eğitim Sürecine Katılmasını Engelleyen Etkenler öğretmenler tarafından aşağıdaki şekilde ifade edildiği görülmüştür.

Tablo 118. Araştırma Kapsamındaki İdareci Ve Öğretmenlere Göre; Özel Eğitime İhtiyacı Olan Öğrenci Ailelerinin, Çocuklarının Eğitim Sürecine Katılmasını Engelleyen Etkenler Hususunda Görüşlerinin Dağılımı

No	Konu Başlığı	Sayı	Yüzdesi
1	Ailelerinin Bilgisizliği : Çocuk Eğitimi , Özel Eğitim konusunda yetersiz olması, Ailelerin Bilinçsizliği : Entelektüel Bakış açısı zayıf, Çocuk Yetiştirmede Cehalet yaşıyorlar. Ailelerin Eğitim Düzeylerinin Düşüklüğü : Aileler Sosyal Yaşam Tarzı, Yaşam Felsefesi olarak düşük seviyedeler	228	%79,7
2	Ailenin Engelli Çocuğunu Kabullenememeleri, çocuğu ya da engel durumunu yok saymaları, Engelli Çocukların Engelinden dolayı utanmaları :	66	%23,07
3	Çevre Yapısı : Toplum Baskısı Engelin Toplumdan gizlenmeye çalışılması : Toplumun deli, aptal damgası vurmasından kaçarlar. Engelli Çocukların Ailelerine Diğer Velilerin Tutumları :	40	%13,98
4	Maddi İmkansızlıklar :	34	%11,88
5	Ailelerin Yeterli Vakitlerinin Olmaması : Çalışmaları , diğer çocukların olması vb. gibi nedenlerden	28	%9.79
6	Aileler Çocuklarına karşı İlgisiz, İsteksiz : Çocuklarına gereken önemi vermiyor. Onları umursamıyorlar, ilgi göstermiyorlar. Ailelerde Olumsuz Sosyal - Kültürel Kavramların olması: Olumsuz Gelenek - Görenekler. Böyle gelmiş böyle gider. Biz nasıl büyüdüysek onlar da öyle büyür. Kendiliğinden büyürler merak etmeyin düşüncesi mevcut.	27	%9,44

7	Anne Baba arasındaki problemler : Engelli Çocukla sadece Annenin ilgilenmesi : Babanın vurdumduymazlığı, sorumluluğu sadece anneye bırakması.	25	%8,74
8	Okulla Karşılıklı İletişimsizlik : İdare - Öğretmen ve Veli arasında iletişim yetersiz, işbirliği yetersiz. Ailelerin kendisi de Engelli ya da Durgun Zekaya sahip : Ailelerle iletişim kurmak, onlarla anlaşmak, dediklerimizi anlaması çok zor, Ailelerle Kişisel nedenlerden kaynaklanan İletişim Problemleri :	24	%8,39
9	Ailelerin Eğitimi Gereksiz Görmesi : Öğrenilmiş Çaresizlik, Öğrenemez zaten diye umutlarını kesmişler, Başarı duygusunu tatmamışlar. Ailenin Engelli Çocuktan Beklentisinin Düşük olması :	21	%7,34
10	Çocuk için ; Her şeyi öğretmenden bekleme : Eğitimi sadece okulda öğretmen yapar diyerek bütün sorumluluğu öğretmene yıkıp; sorumluluktan kaçır. Ailelerin Her şeyi Ayaklarına Beklemesi :	16	%5,59
11	Aileler Okulu; çocuktan bir kurtuluş olarak görüyor : Çocuklarıyla ilgilenmekten yorulan aile; okula göndererek rahatlamak istiyor, sorumluluğunun bittiğini düşünüyor.	15	%5,24
12	Ailenin Engelli Çocuktan Beklentisinin Yüksek olması Engelli Çocuğun; Genel Hayatta yaşadığı dezavantajlar : Çocuklarının yaptığı olumsuzluklardan dolayı rahatsızlık duymaları. Ailelerinin Çocukları açısından Sabırsız olmaları :	13	%4,54
13	Ailelerin Psikolojik Sıkıntıları mevcut : Psikolojik sorunları var. Yeterli Psikolojik Profesyonel yardım alamamaları.	10	%3,49
14	Okulun; idarecilerini öğretmenlerin Olumsuz Tutumları :	6	%2,09

15	Ailelerin okula ulaşımı, Ailelerin okulda vakit geçirebilecekleri mekanların olmaması:	6	%2,09
----	--	---	-------

Bulgular özetlenecek olursa : “*Ailelerinin Bilgisizliği : Çocuk Eğitimi , Özel Eğitim Konusunda Yetersiz Olması, Ailelerin Bilinçsizliği : Entelektüel Bakış Açısı Zayıf, Çocuk Yetiştirmede Cehalet Yaşıyorlar, Ailelerin Eğitim Düzeylerinin Düşüklüğü : Aileler Sosyal Yaşam Tarzı, Yaşam Felsefesi Olarak Düşük Seviyedeler; Ailenin Engelli Çocuğunu Kabullenememeleri, Çocuğu Ya Da Engel Durumunu Yok Saymaları, Engelli Çocukların Engelinden Dolayı Utanmaları ; Çevre Yapısı; Toplum Baskısı Engelin Toplumdan Gizlenmeye Çalışılması : Toplumun Deli, Aptal Damgası Vurmasından Kaçarlar; Engelli Çocukların Ailelerine Diğer Velilerin Tutumları ; Maddi İmkansızlıklar ; Ailelerin Yeterli Vakitlerinin Olmaması : Çalışmaları , Diğer Çocukların Olması Vb. Gibi Nedenlerden; Aileler Çocuklarına Karşı İlgisiz, İsteksiz : Çocuklarına Gereken Önemi Vermiyor. Onları Umursamıyorlar, İlgi Göstermiyorlar; Ailelerde Olumsuz Sosyal - Kültürel Kavramların Olması: Olumsuz Gelenek – Görenekler; Böyle Gelmiş Böyle Gider. Biz Nasıl Büyüdüysek Onlar Da Öyle Büyür. Kendiliğinden Büyürler Merak Etmeyin Düşüncesi Mevcut*” sorun olarak gördükleri anlaşılmaktadır.

Araştırma kapsamında öğretmenlere ve idarecilere “**Engelli çocukları olan ailelerin çocuklarının eğitim sürecine katılımının teşvik etmeye yönelik ne tür çalışmalar yapılmaktadır?**” sorusu yöneltilmiş, verilen cevaplar gruplandırılmış ve organize edilmiştir. Yapılan analizde; engelli çocukları olan ailelerin çocuklarının eğitim sürecine katılımının teşvik etmeye yönelik yapılan çalışmaların neler olduğu öğretmenler tarafından aşağıdaki şekilde ifade edildiği görülmüştür..

Tablo 119. Araştırma Kapsamındaki İdareci Ve Öğretmenlere Göre; Özel Eğitime İhtiyacı Olan Öğrenci Ailelerini, Eğitim Sürecine Katmayla İlgili Şu Anda Yapılan Çalışmaların Neler Olduğu Hususunda Görüşlerinin Dağılımı			
No	Konu Başlığı	Sayı	Yüzdesi
1	Rehberlik Servisi'nin Velilere Seminer Çalışması, Çocukların Sosyalleşmesi için Velilere Rehberlik Çalışmaları, Rehberlik Servisi' nin Velilere Sürekli Eğitim Çalışması	75	%26,22
2	Rehberlik Servisi'nin Velilerle Bireysel Görüşme / Psikolojik Danışma yapması :	49	%17,13
3	Öğretmen - Veli Görüşmeleri: Veli ile müşavirlik. Veli ile öğretmenin sürekli iletişim kurması	48	%16,78

4	Aylık İlerleme Raporları Hazırlayıp; Velilerle paylaşma, Veli Toplantıları : : Velilerle sık sık Bilgi Paylaşımı	38	%13,28
5	Ailelere Ev Ziyaretleri :	21	%7,34
6	Velilerin Sınıf Ortamına Katılmalarını Sağlama :	20	%6,99
7	Ailelerin Katılımıyla Etkinlikler Düzenleme : Gezi, Piknik,Yemek, Moral Geceleri vb. gibi	15	%5,24
8	Özel Günlere Velilerin Katılımının Sağlanması : Anneler Günü, Engelliler Haftası, 19 Mayıs, 23 Nisan, 29 Ekim vb. gibi	14	%4,89
9	Ailelere Ev Ödevleri Verilmesi :	8	%2,79
10	Öğrenciyle ilgili çalışan RAM ya da rehabilitasyon merkezleri ile işbirliği halinde olmak :	8	%2,79

Bulgular özetlenecek olursa : “*Rehberlik Servisi'nin Velilere Seminer Çalışması, Çocukların Sosyalleşmesi için Velilere Rehberlik Çalışmaları, Rehberlik Servisi'nin Velilere Sürekli Eğitim Çalışması; Rehberlik Servisi'nin Velilerle Bireysel Görüşme / Psikolojik Danışma yapması ; Öğretmen - Veli Görüşmeleri: Veli ile müşavirlik. Veli ile öğretmenin sürekli iletişim kurması; Aylık İlerleme Raporları Hazırlayıp; Velilerle paylaşma, Veli Toplantıları : Velilerle Sık Sık Bilgi Paylaşımı; Ailelere Ev Ziyaretleri; Velilerin Sınıf Ortamına Katılmalarını Sağlama*” gibi çalışmaların yapıldığı anlaşılmaktadır.

Araştırma kapsamında öğretmenlere ve idarecilere “**Sizce; engelli çocukları olan ailelerin çocuklarının eğitim sürecine katılımının teşvik etmeye yönelik ne tür çalışmalar yapılabilir ?**” sorusu yöneltilmiş, verilen cevaplar gruplandırılmış ve organize edilmiştir. Yapılan analizde; engelli çocukları olan ailelerin çocuklarının eğitim sürecine katılımının teşvik etmeye yönelik ne tür çalışmaların yapılabileceği öğretmenler tarafından aşağıdaki şekilde ifade edildiği görülmüştür.

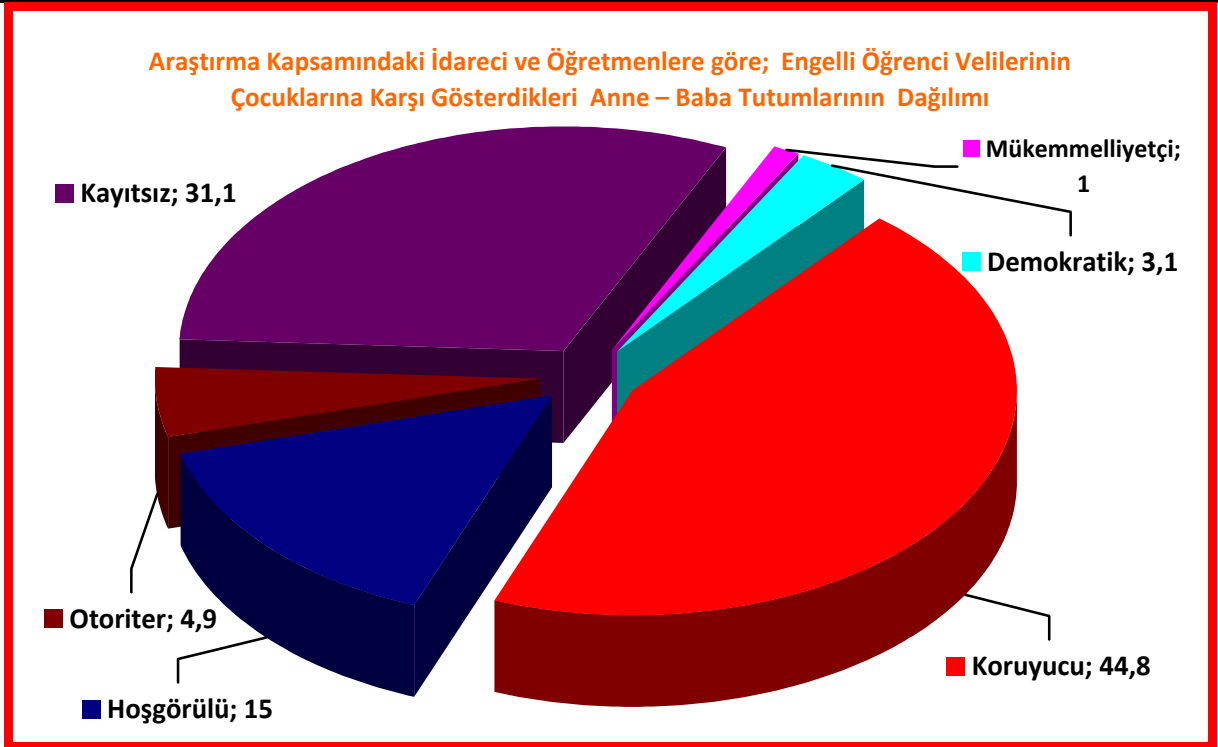
Tablo 120. Araştırma Kapsamındaki İdareci Ve Öğretmenlere Göre; Özel Eğitime İhtiyacı Olan Öğrenci Ailelerini, çocukların eğitimini teşvik etmeye yönelik katılımlarını sağlamak amacıyla aşağıdaki çalışmaların yapılmasını uygun gördükleri Hususların Dağılımı			
No	Konu Başlığı	Sayı	Yüzdesi
1	Sürekliliği olan , Düzenli Aile Eğitim Programı : Rehberlik Servisi'nin Velilere Sürekli Seminer ve Eğitim Çalışması :	105	%36,71
2	Velilerin Sınıf Ortamına Katılmalarını Sağlama : Bir ders sınıfta birlikte geçirme.Aileler; Okulda , Sınıfta neler yapıyor birebir görmeli, yaşamalı.	47	%16,43
3	Aileler Çocuklarıyla Birlikte Sosyal Sorumluluk Projelerine Katılması : Çocukların topluma kazandırılması için aileleri ile birlikte etkinlik düzenlenmeli	36	%12,58
4	Velilere Çocuk Eğitiminde Uygulamalı Eğitim: Ailelere Ev Ziyaretleri : Velilere Evde Aile Eğitimi Programı	36	%12,58
5	Ailelerin Katılımıyla Etkinlikler Düzenleme : Gezi, Piknik,Yemek, Moral Geceleri vb. gibi	35	%12,23
6	Öğretmen - Veli - İdare Görüşmeleri : Veli ile okulun müşavirlik çalışmaları. Veli ile okulun sürekli iletişim kurması	32	%11,18
7	Velilerin Okul Ortamında Etkinliklere Katılmalarını Sağlama: Okulda ailelere özellikle aktif görevler verme. Aile Saatleri gibi bir kavram ortaya atılabilir. Haftada bir gün veli günü gibi. Veliler en çok hangi konuda muzdaripse seçilen veli ve öğrencisine o davranış, tutum ya da becerilerde program yapılması.	30	%10,48

8	Aileye Psikolojik Destek: Psikolojik Danışmanlar tarafından Velilere Psikolojik Danışma	28	%9,79
9	Yazılı ve Özellikle Görsel Medyada Programlar, Videolar, Yazılar :	9	%3,14

Bulgular özetlenecek olursa; “Sürekliliği olan , Düzenli Aile Eğitim Programı; Rehberlik Servisi'nin Velilere Sürekli Seminer ve Eğitim Çalışması; Velilerin Sınıf Ortamına Katılmalarını Sağlama : Bir ders sınıfta birlikte geçirme.Aileler; Okulda , Sınıfta neler yapılıyor birebir görmeli, yaşamalı; Aileler Çocuklarıyla Birlikte Sosyal Sorumluluk Projelerine Katılması : Çocukların topluma kazandırılması için aileleri ile birlikte etkinlik düzenlenmeli; Velilere Çocuk Eğitiminde Uygulamalı Eğitim: Ailelere Ev Ziyaretleri : Velilere Evde Aile Eğitimi Programı; Ailelerin Katılımıyla Etkinlikler Düzenleme : Gezi, Piknik,Yemek, Moral Geceleri vb. gibi; Öğretmen - Veli - İdare Görüşmeleri : Veli ile okulun müşavirlik çalışmaları. Veli ile okulun sürekli iletişim kurması” gibi çalışmaların yapılabileceği anlaşılmaktadır.

Tablo 121. Araştırma Kapsamındaki İdareci ve Öğretmenlere göre; Engelli Öğrenci Velilerinin Çocuklarına Karşı Gösterdikleri Anne – Baba Tutumlarının Dağılımı

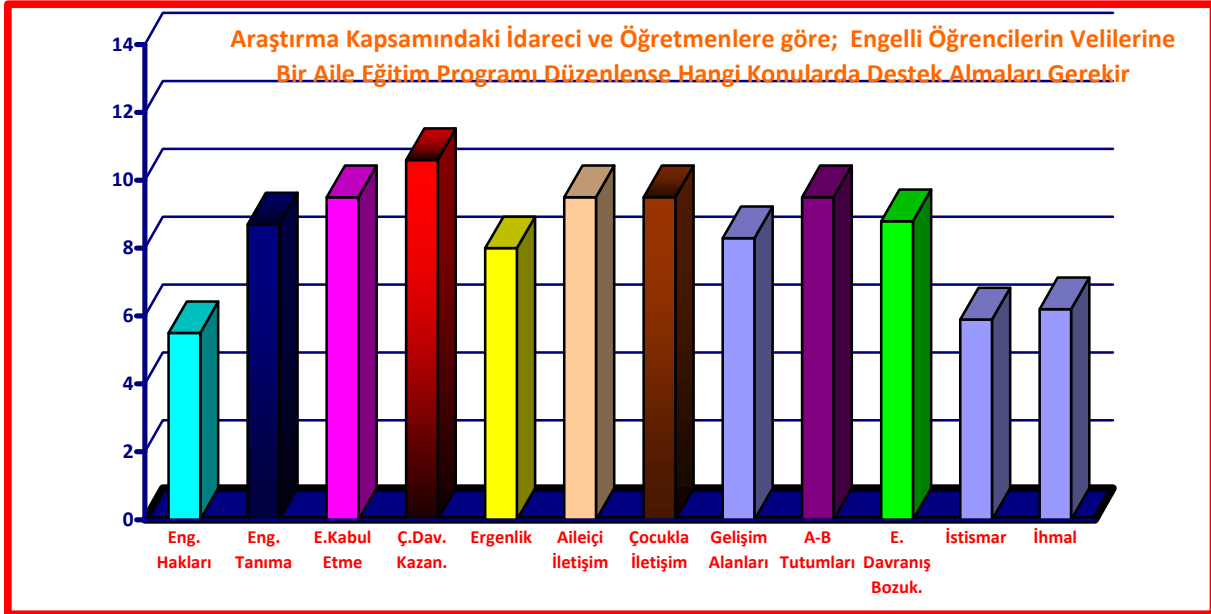
Anne-Baba Tutumları	İdareci – Öğretmen Sayısı	Yüzdesi
Koruyucu Anne-Baba	128	% 44,8
Hoşgörülü Anne-Baba	43	% 15,0
Otoriter Anne-Baba	14	% 4,9
Kayıtsız Anne-Baba	89	% 31,1
Mükemmeliyetçi Anne-Baba	3	% 1,0
Demokratik Anne-Baba	9	% 3,1
Toplam	494	% 100

Araştırma, 286 idareci ve öğretmene göre engelli öğrencilerin velileri çocuklarını yetiştirirken; 128'i koruyucu anne-baba, 43'ü hoşgörülü anne-baba, 14'ü otoriter anne-baba, 89'u kayıtsız anne-baba, 3'ü mükemmeliyetçi anne-baba, 9'u demokratik anne-baba tutumlarını sergilediklerini belirttiler. Koruyucu anne-baba tutumunu sergileyen veliler; örneklemin % 44,8'ini, hoşgörülü anne-baba tutumunu sergileyen veliler; örneklemin % 15'ini, otoriter anne-baba tutumunu sergileyen veliler; örneklemin % 4,9'unu, kayıtsız anne-baba tutumunu sergileyen veliler; örneklemin % 31,1'ini, mükemmeliyetçi anne-baba tutumunu sergileyen veliler; örneklemin % 1'ini, demokratik anne-baba sergileyen veliler; örneklemin % 3,1'ini oluşturmaktadır.

Tablo 122. Araştırma Kapsamındaki İdareci ve Öğretmenlere göre; Engelli Öğrencilerin Velilerine Bir Aile Eğitim Programı Düzenlense Hangi Konularda Destek Almaları Gerekir

Konular	Sayı	Yüzdesi
Engelli Hakları	112	% 5,5
Engeli Tanıma	177	% 8,7
Engel Durumunu Kabul Etme	193	% 9,5
Çocukta Olumlu Davranış Kazandırma	214	% 10,6
Ergenlik Dönemi Özellikleri	162	% 8,0
Aile İçi İletişim	192	% 9,5
Çocukla İletişim	193	% 9,5
Çocuğunun Gelişim Alanlarını Anlama	168	% 8,3
Anne-Baba Tutumları	193	% 9,5
Engellilerde Davranış Bozuklukları	178	% 8,8
İstismar	120	% 5,9
İhmal	125	% 6,2
Toplam	2027	% 100

Araştırma 112'si engelli hakları, 177'si engeli tanıma, 193'ü engel durumunu kabul etme, 214'ü çocukta olumlu davranış kazandırma, 162'si ergenlik dönemi özellikleri, 192'si aile içi iletişim, 193'ü çocukla iletişim, 168'i çocuğunun gelişim alanlarını anlama, 193'ü anne-baba tutumları, 178'i engellilerde davranış bozuklukları, 120'si istismar, 125' i ihmal; konularından toplam 2027 konu istediklerini belirten 286 engelli öğrencilerin idareci ve öğretmeni üzerinde gerçekleştirilmiştir. Engelli Hakları; örneklemin % 5,5'ini, Engeli Tanıma; örneklemin % 8,7'sini, Engel Durumunu Kabul Etme; örneklemin % 9,5'ini, Çocukta Olumlu Davranış Kazandırma; örneklemin % 10,6'sını, Ergenlik Dönemi Özellikleri; örneklemin % 8'ini, Aile İçi İletişim; örneklemin % 9,5'ini, Çocukla İletişim; örneklemin %9,5'ini, Çocuğunun Gelişim Alanlarını Anlama; örneklemin % 8,3'ünü, Anne-Baba Tutumları; örneklemin % 9,5'ini, Engellilerde Davranış Bozuklukları; örneklemin % 8,8'ini, İstismar; örneklemin % 5,9'unu, İhmal örneklemin % 6,2'sini oluşturmaktadır.

ENGELLİ ÖĞRENCİ AİLELERİ BULGULARININ TARTIŞMA VE YORUMU

Bu bölümde araştırma örneklemini oluşturan engelli öğrenci ailelerinin anket sorularına verdikleri cevaplar tartışılmış ve yorumlanmıştır.

Araştırma kapsamında ilk bölümde ailelerin engelli çocuk sahibi olmalarının sosyal ilişkilerinde, eğitime bakış açılarında, çevreden gördükleri tepkilerde, engel durumları ile ilgili yardım almada, çocuklarıyla ilgili gerçekçi beklenti oluşturmada, ailelerin genel psikolojik durumlarında yaşadıkları güçlüklerin hangi seviyede olduğu araştırılmıştır. Bu bölümle ilgili sorular engelli çocukların öğretmen ve idarecilerine de sorulmuş, ailelerin kendileri için verdikleri cevaplarla öğretmenlerin aileler için verdikleri cevaplar karşılaştırılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular Konya İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından Engelli Çocukların Aileleri için geliştirilecek olan aile eğitim programında hangi konulara ağırlık verilmesi gerektiğini belirlemede öncülük edecektir.

Araştırma bulgularına göre engelli çocukların ailelerinin %42,9 ‘u katılıyorum ve tamamen katılıyorum cevabını vererek sosyal çevreden yeterli destek gördüklerini belirtmişlerdir. Aynı soru için öğretmenlerin düşüncesi ise çoğunlukla velilerin sosyal çevreden yeterli desteği görmediği yönündedir (%53,8). Engelli çocuk annelerinin genel uyumlarında algıladıkları sosyal desteğin etkisi göz ardı edilemez. Bu anlamda sosyal destek gördüğünü belirten ailelerin halen azınlıkta olduğu görülmektedir. Ailenin diğer üyelerinin, arkadaş çevresinin ve toplumun ilgili kesimlerinin engelli çocuğa sahip anneleri destekleme konusunda bilinç sahibi olmaları ve bunu uygulamaya dönüştürmeleri gerekmektedir.

Velilerin %85,2 si katılıyorum ve tamamen katılıyorum cevabını vererek çocuklarının engel durumlarıyla ilgili yeterli bilgi sahibi olduklarını belirtirken öğretmen ve idareciler ise % 48,3 oranında bu görüşe katılmadıklarını belirtmektedirler. Bu durum engelli birey aileleri için hazırlanması planlanan aile eğitim programında engel durumlarıyla ilgili bilgilendirilmeye yer verilirken ailelerin hazır bulunuşluk düzeylerini yüksek algıladıkları göz önüne alınarak hazırlanması gerekliliğini göstermektedir. Aile ve öğretmenlerin çocukların engel durumuyla ilgili çeşitli kuruluşlardan yeterli bilgiyi aldığı doğrultusunda benzer düşüncelere sahip oldukları görülmektedir.

Velilerin % 69,2 gibi yüksek bir kesimi çocuklarının geleceği ile ilgili kaygılı olduklarını belirtirken , %71,9 u bu kaygı durumunu sürekli yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bu konudaki öğretmenlerin düşüncesinin de benzer olduğu görülmektedir. Yapılan başka bir araştırmada da engelli çocuğa sahip olan annelerin çoğunluğunda sürekli kaygı durumunda olduğu bulgusuna ulaşılmış ayrıca, annelerin eğitim durumlarına göre kaygı düzeylerinin artış gösterdiği belirlenmiştir (Coşkun ve Akkaş, 2009). Kaygı, güvensizlik duygusu ile karışık bir heyecan durumudur (Öncül, 2000). Ailelerin engelli çocuklarına ilişkin gerçekçi olmayan beklentiler içine girmesi, çocukların geleceği için nasıl bir yönlendirme yapacaklarını bilememeleri, kendilerinin olmadığı durumlarında maddi ve manevi olarak güvence altında olmamaları düşüncelerinin velilerin kaygı düzeylerini artırdığı düşünülmektedir. Yetersizliği olan bir çocuğun varlığına başarılı bir şekilde uyum sağlamayı kolaylaştıran etmenlerden biri, hem çocuğun ve ailenin gereksinimlerini karşılamaya yardım edecek hem de yetersizlikle ilgili sorunların azaltılmasına ve ailelerin bu sorunlarla başa çıkmalarını kolaylaştıracak

destek hizmetlerini sağlamaktır. Bu araştırmanın yapılmasının temel amaçlarından birisi olan engelli çocuk aileleri için geliştirilmesi düşünülen eğitim programı ile ilgili yapılacak olan çalışma açısından düşünüldüğünde eğitim konularına kaygı ile ilgili yapılandırılmış etkinliklerin yoğunlukla eklenmesi gerektiği görülmektedir.

Araştırma kapsamındaki velilerin %40,2 sinin engelli çocuğa sahip olmanın diğer çocuklarıyla yeterli düzeyde ilgilenememelerine neden olduğunu düşünmekte %34,6 ile bu görüşe katılmaktadırlar. %36,8 i de çocukların kardeşleriyle uyum sorunu yaşadığını belirtmişlerdir. Ailelerin engelli çocukların ihtiyaçlarıyla daha fazla ilgilenmeleri gerekliliği, engelli çocuğun aileye bağımlı olması zaman zaman diğer çocukların ihmal edilmesini sağlayabilmektedir. Ailedeki diğer çocukların da sağlıklı bir şekilde gelişimlerin sağlanması, anne ve babadan gerekli desteği alabilmeleri için ailelerin zamanı planlı olarak yapılandırabilmeleri konusunda desteğe ihtiyacı oldukları görülmektedir.

Araştırmanın bir başka verisi toplumun engelli çocuğa olumsuz bakış açısı ile ilgili sorunun halen devam ettiğini göstermektedir. Ailelerin %54,2 si toplumun bu bakış açısından rahatsızlığını katılıyorum ve tamamen katılıyorum şeklinde belirtmiştir. İdareci ve öğretmenlerin çoğunluğu ise (%51,1) engelli öğrenci velilerinin engellerinden dolayı toplum tarafından dışlandığını düşünmemektedirler. Bireyin daha küçük yaşlarda sosyal uyum sorunu yaşaması ya da sosyalleşememesi dolayısıyla “normalleşememesi” onun için yolunda gitmeyen önemli belirtilerin olduğunu gösterir. Toplum tarafından onaylanmayan bu tarz belirtilere toplumun tepkisi genellikle etiketleme, ötekileştirme ve dışlama şeklinde olur. Bunun önüne geçebilmek için toplumsal tarafların bu konuda bilgilendirilmesi, etkileşimi azaltıcı tüm engellerin ortadan kaldırılması yönünde çaba gösterilmesi gerekliliği araştırma sonucunda bir kez daha gözler önüne serilmiştir.

Velilerin % 80,6 sı çocuğuna bazı beceriler öğretebilmek için desteğe ihtiyacı olduklarını belirtmişler, öğretmen ve idareciler de bu sonucu doğrulamışlardır. Aile destek programlarının artırılması ve veli katılımını sağlamak için çeşitli önlemler alınması engelli bireylerin topluma adaptasyonu ve kaliteli bir yaşam sürdürebilmeleri için yardımcı olacaktır.

Velilerin % 56,7 çocukların davranış eğitiminde güçlükler yaşadıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin %80,7 si de aynı görüşü paylaşmaktadır. Engelli bireylerden çoğunluğu iletişim becerilerinde oldukları gibi beslenme, bakım ve temizliğinde zorlanmakta, günlük yaşam alışkanlıkları sınırlı olmakta, uyku düzeni bozulmakta, sosyalleşememekte, aynı zamanda da doğal bir yabancılaşma yaşamaktadırlar. Araştırmalar engelli bireylerin daha fazla davranış problemi yaşadıklarını göstermektedir. Özellikle engelli bireylerde davranış eğitimi, öz bakım ve ev içi becerilerin öğretiminde çeşitli aile eğitim programlarının geliştirilmesi gerekmektedir.

Velilerin %61,3 ü engelli çocuğa sahip olmanın aile içi ilişkilerini olumsuz yönde etkilemediğini ve çoğunluğu mutlu bir evlilikleri olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmen ve idarecilerin büyük çoğunluğu ise velilerin aile ilişkilerinin olumsuz etkilendiğini ve velilerin evliliklerin mutsuz olduğunu düşünmektedirler. Aileler için yaşanan güçlüklerle alışma gelişmesi ve olumsuz durumun normalleştirilmesi ya da ailelerin duruma uyum göstermeye başlamış olması düşünülebilir. Yapılan diğer araştırmalara bakıldığında engelli çocuğa sahip

ailelerin aile işlevleri değerlendirilmiş ve eşler arasındaki uyumda çeşitli problemlerin olduğu belirtilmiştir (Özşenol vd.,2003).Engelli olarak dünyaya gelen çocuk aile içerisindeki rolünü tam olarak oynayamaz ise aile içinde uyum sorunlarına yol açabilmektedir. Bunun yanında yapılan araştırmada Velilerin %44,8i aile sorunları için %42,1'i aile sorunları için profesyonel danışmanlığa ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir. Bu veriler doğrultusunda bir aile eğitim programında eşler arası uyum ve aile işlevleriyle ilgili oturumun gerekli olduğu düşünülmektedir.

Velilerin % 65,9 u çocuklarıyla ilgili ortak sorumluluk aldıklarını belirtmişler, öğretmenler de bu noktada velilerle aynı görüşte olduklarını göstermişlerdir. Araştırma öncesinde annelerin daha fazla sorumluluk aldığıyla ilgili olan hipotez bu anlamda çürütülmüş babaların da çocukları için anneye benzer oranda sorumluluk aldığı anlaşılmıştır. Bir aile eğitim programında babaların anne ile birlikte programa katılacağı öngörülmekte yapılan programın bu niteliklere uygun olması gerekliliği anlaşılmaktadır.

Velilerin büyük çoğunluğu (%82,8) dini inançlarının engelli ailesi olmakla ilgili yaşadıkları güçlükleri atlatabilmede yardımcı olduğunu belirtmişler, öğretmenlerde aynı görüşte olduklarını göstermişlerdir.İslam inancına göre dünya bir sınav yeridir. İnsanın yeryüzünde denenebilmesi için hayatta ona menfaat, lezzet, zarar, acı ve musibet verecek imkânların olması zorunludur. İnsan bu dünyada başına gelen her şeye karşı gösterdiği tavrın, yaptığı her hareketin karşılığını öldükten sonra, ahirette görecektir. İnsan iyi davranışlarının ve karşılaştığı çeşitli sıkıntılara sabrının karşılığını ahirette mutlaka mükâfat olarak bulacaktır. Bu nedenle inançlı kişi, çektiği sıkıntıların kendisi için bir imtihan olduğuna inanmaktadır. İnançlı kişi, yaşadığı olumsuzluklara sabrettiği, olumsuzlukların üstesinden gelmek için sabırla mücadele ettiği taktirde ahirette mükafatını alacağına inanmaktadır. İnançlı kişinin bu inancı onun rahatlamasına ve ruh sağlığını korumasına yardımcı olmaktadır. Aileler engel durumunda yaşanan zorluklara karşı inançlarından destek aldıkları oranda çevre ve toplumdan da destek gördükleri takdirde zorluklarla daha kolay başa çıkabileceği düşünülmektedir.

Anne baba tutumları açısından bakıldığında ise velilerin %31,7 sinin çocuklarını kızdıkları zaman cezalandırdığı, öğretmenlerin %39,9 unun öğrencilerinin velileri tarafından cezalandırıldığını düşündükleri görülmektedir. Bunun yanında velilerin çoğunluğu çocuklarını cesaretlendirdikleri, duygularını serbestçe ifade etmelerine izin verdiklerini, ebeveynlik konusunda bir yanlış yaptıklarında çocuklarından özür dilediklerini, çocukları ile her konuyu konuşabildiklerini, tek başına becerebileceği şeyleri denemeleri ona fırsat verdiklerini belirtmektedirler. Öğretmenlerde ise bu görüşlere katılan ve katılmayanların oranı benzer görülmekte bu durumda öğretmenlerin en az yarısının bu konularda velilerin destek alması gerekliliğine inandıkları anlaşılmaktadır. Velilerin % 31,4 ü ergenlik dönemi ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmadığını belirtmiş, Öğretmenlerin ise daha büyük çoğunluğu velilerin yeterli bilgiye sahip olmadığını belirtmiştir. Aile eğitim programlarında engelli bireylerde ergenlik dönemi ile bilgilendirmenin yapılması gerekliliği görülmektedir. Öğretmenlerin %67,8 i velilerin çocuklarını cinsel konularda doğru bilgilendirmediklerini düşünmekte veliler ise %46 oranında bu ihtiyaca doğru cevap verdiklerini diğer kısmı ise güçlük yaşadıklarını belirtmektedirler. Geliştirilecek olan bir aile eğitim programında cinsel bilgilendirmenin nasıl yapılacağı ile bir oturum eklenebilir.

Velilerin çoğunluğunun çocuğuna kurallara neden uyması gerektiğini açıklamada, bağımsız olmayı öğrenme konusunda yardımcı olmada güçlük yaşamadıklarını çocuklarına karşı sabırsız olmadıklarını, cezayı disipline sokma yolu olarak görmediklerini, yapabileceklerinden fazlasını yapmak için zorlamadıklarını belirtmektedirler. Öğretmenler ise velilerinin çocuklarını bağımsız olma konusunda desteklemede güçlük yaşadıklarını düşünmektedirler. Öğretmenlerin %29'u çocuklarının temizlik ve düzenine dikkat etmede velilerin güçlük yaşadıklarını belirtmektedirler.

Araştırmada ailelerin engel durumuna uyum sürecinde duygusal açıdan ne aşamada oldukları da araştırılmıştır. Velilerin kapı kapı dolaşma, anlaşıp ve kabul ve uyum aşamasında yoğunlaştıkları görülmektedir. Bu durum araştırma kapsamındaki velilerin genel olarak duruma uyum gösterdiğini kabullenme aşamasını atlattıklarını göstermektedir. Engelli çocuğu olan anne-babaların geçirdikleri aşamalar bir noktaya kadar benzerlik göstermekle birlikte anne-babalar zaman zaman bu aşamalar arasında gidip gelebilirler ya da bir aşamaya takılıp kalabilirler. Genellikle düzeltilemeyen, değiştirilemeyen ve süreklilik gösteren yetersizlikler, ailelerin işlevlerini sınırlandırarak onlarda zorlanmalara neden olabilmektedir. Bu nedenle araştırma kapsamındaki veliler genel olarak kabul ve uyum aşamasında olsa da aile eğitim programlarına engeli kabul ile ilgili oturum eklenebilir.

Araştırma kapsamındaki veliler en fazla oranda koruyucu tutum ve hoşgörölü tutum sergilediklerini belirtmişlerdir. Veliler de ailelerin öğrencilerine sıklıkla koruyucu tutum sergilediklerini düşünmekle birlikte büyük bir kısmı da ailelerin ilgisiz tutumda olduklarını belirtmektedirler. Bu noktada velilerin çocuklarına demokratik tutum geliştirmede güçlük yaşadıkları anlaşılmaktadır. Geliştirilecek olan bir aile eğitim programında anne baba tutumlarına yer verilmesi gerekmektedir.

Velilerin çoğunluğu çocukta olumlu davranış geliştirme, engelli hakları, çocukla iletişim, engellilerde davranış bozuklukları, çocukla iletişim, aile içi iletişim konularında eğitim almak istediklerini belirtmektedirler.

Bu bölümdeki bilgiler genel olarak değerlendirildiğinde Ailelerin yaşadıkları duygusal zorlanma, engelli bireylerin durumuna ilişkin yeterli bilgi edinememe, başkalarına bu durumu açıklamada çekilen güçlük, engelli bireyde görülen davranış sorunları, aile ve kişisel problemler için uzmanla görüşme gerekliliği, evde uygun eğitim ortamını bulma çabaları, engelli bireyin geleceğine ilişkin kaygılar aileler için önemli sorun alanlarını oluşturduğu görülmektedir.

İDARECİ VE ÖĞRETMEN BULGULARININ TARTIŞMA VE YORUMU

Bu bölümde engelli öğrencilerin idareci ve öğretmenlerinin velilerin çocuk eğitiminde yaşadıkları güçlükleri değerlendirmeleri istenmiş, aynı zamanda engelli öğrencilerin eğitim sisteminde yaşadıkları güçlükler araştırılmıştır.

Öğretmen ve idarecilerin genel olarak velilerin anne baba tutumlarında sorun yaşadıklarını düşündükleri, çocuklarına ya koruyucu ya da ilgisiz davrandıklarını belirttikleri görülmektedir. Ayrıca öğretmenler velilerin sosyal çevreden yeterli destek almada, çocuklarıyla ilgili gerçekçi beklenti oluşturmada, engelli çocuğun yanında diğer çocuklarına yeterli ilgi ve desteği vermede, çocuğuna bazı becerileri öğretmek için yeterli bilgi ve donanımına sahip olmada ve çocuğa doğru davranışlar kazandırmada önemli ölçüde güçlük yaşadıklarını düşünmektedirler. Öğretmenlerin görüşleriyle velilerin kendileri hakkında düşünceleri karşılaştırıldığında ise velilerin bu konularda öğretmenlere göre kendilerinde daha az eksiklik gördükleri görülmüştür.

Öğretmenler özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin ailelerinin yanında mevcut eğitimden kaynaklanan bazı sorunlar da yaşadıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlere göre sınıfların engelli öğrencilere uygun olmaması, okul imkânlarının yetersizliği, müfredatın uygun olmaması, engellilerin dışlanması, bireysel eğitimin yetersizliği, öğretmenlerin meslek yetersizliği, velilerin bilinçsizliğini sorun olarak gördükleri anlaşılmaktadır.

Öğretmenlere göre sorunların en önemlilerinden birisi de ailelerin çocukların eğitime katılımının yetersizliğidir. Öğretmenlere göre ailelerin bilgisiz ve bilinçsizliği, eğitim düzeylerinin düşüklüğü, maddi imkansızlıkları, anne baba arasındaki problemler ailelerin eğitim sürecini engelleyen en önemli faktörlerdir.

Bu durumu aşmak ve aileleri çocuklarıyla daha ilgili hale getirebilmek için veli seminerleri, ev ziyaretleri, aylık ilerleme raporları hazırlayıp velilerle paylaşım, özel günlere velilerin katılımının sağlanması, ailelere ev ödevi verilmesi gibi çalışmalar yapıldığını belirten öğretmenler gelecekte sürekliliği olan bir aile eğitim programı olmasının sürece önemli bir katkı sağlayacağını düşündüklerini belirtmişlerdir. Öğretmenlere göre ailelerin çocuklarıyla birlikte sosyal sorumluluk projelerine katılmaları, çocuklarıyla etkinlikler düzenlemelerini sağlama, çocuk eğitiminde uygulamalı eğitim verilmesi, aileye daha nitelikli psikolojik destek çalışmaları gelecekte yapılması iyi olacak olan çalışmalar arasında sayılabilir.

KAYNAKÇA

- Akkök, F. (2003). Farklı Özelliğe Sahip Olan Çocuk Aileleri ve Ailelerle Yapılan Çalışmalar. (ed. A. Ataman) Özel Eğitime Giriş Ankara: Gündüz Eğitim Yayıncılık
- Ataman, A. (2003). Özel Eğitime Muhtaç Olmanın Nedenleri. (ed. A. Ataman) Özel Eğitime Giriş Ankara: Gündüz Eğitim Yayıncılık, s. 9-50.
- Coşkun, Y.,& Akkaş, G. (2009). Engelli Çocuğu Olan Annelerin Sürekli Kaygı Düzeyleri İle Sosyal Destek Algıları Arasındaki İlişki. Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi,10(1).
- Kaner, S. (2004)., Engelli Çocukları Olan Ana Babaların Algıladıkları Stres, Sosyal Destek Ve Yaşam Doyumları, Yayınlanmamış Araştırma Raporu, Ankara Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri, Ankara.
- Kavak, S. (2007)., Algılanan Aile Yakınları Destek Ölçeğinin Geliştirilmesi ve 0–8 Yaş Arası Engelli Çocuğu Olan Annelerin Yakınlarından Aldığı Desteği Algılamaları, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Keçeli-Kaysılı, B. (2008). Akademik başarının arttırılmasında aile katılımı. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, Özel Eğitim Dergisi*, 9(1), 69-83.
- Millî Eğitim Bakanlığı, Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü (2006). Özel Eğitim Hizmetleri Tanıtım El Kitabı. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi.
- Mutluer S.Y., (1997). Tekerlekli Sandalye Kullanan Bedensel Özürlüler İçin Uygun Konut Tasarımı ve Çevre Düzenlemesi, *Yüksek Lisans Tezi*, Selçuk Üniversitesi, Konya
- Öncül, R. (2000). Eğitim ve Eğitim Bilimleri Sözlüğü. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları
- Özsoy, S. A., Özkahraman, A. G. Ş., ve Çallı, Y. H. F. (2006). Zihinsel Engelli Çocuk Sahibi Ailelerin Yaşadıkları Güçlüklerin İncelenmesi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 9(9).
- Özşenol F., Ünay B., Aydın H.İ., Akın R., Gökçay E. (2002) “Engelli Çocuklara Sahip Ailelerin Psiko-sosyal Durumlarının ve Beklentilerinin İncelenmesi”, *Gülhane Tıp Dergisi*, 44:2,188-194.
- Özşenol, F., Işıkhana, V., Ünay, B., Aydın, H. İ., Akın, R., & Gökçay, E. (2003). Engelli çocuğa sahip ailelerin aile işlevlerinin değerlendirilmesi. *Gülhane Tıp Dergisi*, 45(2), 156-164.

Pearce, j. (1996). Çocuklarda Büyüme Ve Gelişme. (Çev. Ayşegül Yeşildağlar), (1996). Ankara: Doruk Yayıncılık.

Sarısoy M. (2000), “ Otistik ve Zihinsel Engelli Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Evlilik Uyumları, Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,15-25,50-56.

Sucuoğlu, B. ve Kargın, T. (2006). İlköğretimde kaynaştırma uygulamaları yaklaşımlar, yöntemler, teknikler. İstanbul: Morpa Yayınları.

White, K.R., Taylor, M.J., & Moss, V.D. (1992). Does research support claims about the benefits of involving parents in early intervention programs? *Review of Educational Research*, 62 (1), 91-125.

Wolery, M. (1993). Early childhood special education. Blackliursl, A E., & W.H. Berdine (Ens). *An Introduction IO Special Education*. (3 Ih edl. New York: Harper Collins Publishers

Yörükoğlu, A. (1998). Çocuk Ruh Sağlığı (22. Baskı). İstanbul: Özgür Yayınları.

TÜİK, Özürlülerin Sorun ve Beklentileri Araştırması, 2010

Ek- 1 -

ENGELLİ ÖĞRENCİ AİLELERİ

ARAŞTIRMA SORULARI

**KONYA İL MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ, KONYA İLİNDE ENGELLİ ÖĞRENCİLERİN AİLELERİNİN
ÇOCUK EĞİTİMİNDE YAŞADIKLARI ZORLUKLARIN ARAŞTIRILMASI
(TR52/15/TD/02/0028)**

Bu anket Konya İl Milli Eğitim Müdürlüğü olarak engelli öğrencilerin ailelerinin çocuk eğitiminde karşılaştığı zorlukların araştırılması için yapılan bir çalışmadır. Bu araştırma kapsamında sizin de görüş, düşünce ve önerilerinize başvurulacaktır. Anket sonucunda elde edilecek bilgiler hiçbir şekilde üçüncü şahıslarla paylaşılmayacak, gizli tutulacaktır. Araştırmamıza katıldığınız için çok teşekkür ederiz.

1.Bölüm – Demografik Bilgiler

<u>Cinsiyetiniz</u>	:	Erkek ☐	Bayan ☐				
<u>Yakınlık Dereceniz</u>	:	Anne ☐	Baba ☐	Diğer:			
<u>İkamet İlçeniz</u>	:	Karatay ☐	Meram ☐	Selçuklu ☐			
<u>Yaşınız</u>	:	18 – 25 ☐	26 – 35 ☐	36 – 45 ☐	45 – 55 ☐	55 ve üzeri ☐	
<u>Öğreniminiz</u>	:	İlkokul ☐	Ortaokul ☐	Lise ☐	Lisans ☐	Lisansüstü ☐	
<u>Medeni Haliniz</u>	:	Evli ☐	Bekar ☐	Dul Eşi Ölmüş ☐ Dul Boşanmış ☐ Ayrı yaşıyor ☐			
<u>Mesleğiniz</u>	:	Memur ☐	İşçi ☐	Esnaf ☐	Evhanımı ☐	İş Adamı ☐	Öğrenci ☐ Serbest ☐ Öğretmen ☐ İşsiz ☐ Emekli ☐
<u>Ailenin Aylık Geliri</u>	:	100 – 750 ☐	750 – 1500 ☐	1500 – 2500 ☐	2500 üzeri ☐		
<u>Evinizdeki Engelli Sayısı</u>	:						
<u>Engelli Çocuğunuzun yaşı/ yaşları</u>	:	0–6 ☐	7–11 ☐	12–15 ☐	16–19 ☐	20 ve üzeri ☐	
<u>Cocuğun Engel Durumu</u>	:	Zihin Engelli ☐	Görme Engelli ☐	İşitme Engelli ☐	Bedensel Engelli ☐	Yaygın Gelişimsel Engel ☐	

2. BÖLÜM – ARAŞTIRMA SORULARI

Sn	SORULAR	Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum
1	Sosyal çevreden yeterli destek görüyorum.					
2	Çocuğumun engel durumu hakkında bilgi sahibiyim.					
3	Çocuğumun engel durumuyla ilgili gerekli kuruluşlardan yeterli bilgi alıyorum.					
4	Çocuğumun geleceği ile ilgili kaygılıyım.					
5	Çocuğumun başına bir şey gelecek diye sürekli kaygılanıyorum.					
6	Engelli çocuğum olduğu için diğer çocuklarıma yeterli ilgi gösteremiyorum.					
7	Toplumun engelli çocuğuma bakış açısından rahatsızım.					
8	Engelli çocuğuma bazı becerileri öğretebilmek için desteğe ihtiyacım var.					
9	Çocuğumun davranış eğitiminde problem yaşıyorum.					
10	Çocuğumuzun engelli olması eşimle aramızdaki ilişkiyi olumsuz etkiliyor.					
11	Mutlu bir evliliğimiz var.					
12	Aile sorunları hakkında profesyonel danışmanlığa ihtiyaç duyuyorum.					
13	Kendim için profesyonel danışmanlığa ihtiyaç duyuyorum.					
14	Çocuğum kardeşleriyle uyum sorunu yaşıyor.					
15	Eşim ve ben engelli çocuğumuzun bakımıyla ilgili ortak sorumluluk alıyoruz.					
16	Dini inancım çocuğumun engeliyle ilgili yaşadığım zorlukları atlatabilmemde yardımcı oluyor.					
17	Çocuğuma kızdığımda çocuğumu cezalandırırım.					
18	Çocuğumu bir şeyleri kendi başına yapması konusunda cesaretlendiririm.					
19	Çocuğumun duygularını serbestçe ifade etmesine izin veririm.					
20	Ebeveynlik konusunda bir yanlış yaptığımda çocuğumdan özür dilerim.					
21	Çocuğumla her konuyu konuşabilirim.					
22	Çocuğumun kendi başına becerebileceği şeyleri denemesi için ona fırsat tanırım.					
23	Engellilerde ergenlik dönemi özellikleri hakkında yeterli bilgiye sahibim.					
24	Çocuğuma ergenlik dönemi ile ilgili yeterli desteği verebiliyorum.					
25	Çocuğumun cinsel konularda sorduğu soruları anlayacağı bir dilde doğru olarak cevaplarım.					
26	Çocuğuma, kurallara neden uyması gerektiğini açıklarım.					
27	Çocuğuma bağımsız olmayı öğrenmesi konusunda yardımcı olurum.					
28	Çocuğum iyi davrandığında onu överim.					
29	Çocuğumun büyüdükçe yeni şeyler denemeyi göze alması gerektiğine inanırım.					
30	Çocuğuma karşı sabırsızım.					
31	Fiziksel cezayı, çocuğumu disipline sokmanın bir yolu olarak kullanırım.					
32	Çocuğumu başka çocuklarla kıyaslarım.					
33	Çocuğumu yapabileceğinden fazlasını yapması için zorlarım.					
34	Çocuk istismarı konusunda yeterli bilgi ve dikkate sahibim.					

3.BÖLÜM – ARAŞTIRMA SORULARI		
1.Soru: Engelli çocuğum olduğu için; (Aşağıdaki maddeler aşamalar halindedir. Sadece şu anda yaşadığınız aşamalardan birini işaretleyiniz.)		
1. Şoktayım ☐	2. Kabul edemiyorum ☐	3. Çöküntü halindeyim ☐
4. Ne hissedeceğimi bilemiyorum ☐	5. Suçlu hissediyorum ☐	6. Kızgın hissediyorum ☐
7. Utanıyorum ☐	8. Engelin çözümü için çare arıyorum ☐	9. Sorunun çözümü için her türlü anlaşılmaya hazırım. ☐
10.Çocuğumun engeli ile ilgili her türlü donanımına sahibim. ☐		
2.Soru: Çocuğumla iletişimimde en çok kullandığım yöntem; (Sadece bir madde işaretleyiniz.)		
1. Aşırı koruyucuyum. ☐	2. Aşırı hoşgörölüyüm. ☐	3. Aşırı otoriterim. ☐
4. Ne yaptığı önemli değildir. ☐	5. Hata kabul etmem. ☐	6. Demokratiğim. ☐
3.Soru: Bir aile eğitim programına katılsanız hangi konularda destek almak isterdiniz; (birden fazla madde işaretlenebilir.)		
1. Engelli Hakları ☐	2. Engeli tanıma ☐	3. Engel durumunu kabul etme ☐
4. Çocukta olumlu davranış geliştirme ☐	5. Ergenlik dönemi özellikleri ☐	6. Aile içi iletişim ☐
7. Çocukla iletişim ☐	8. Çocuğunun gelişim alanlarını anlama ☐	9. Anne-baba tutumları ☐
10.Engellilerde Davranış Bozuklukları ☐	11. İstismar ☐	12.İhmal ☐
13.Diğer :		

Ek- 2 -

İDARECİ VE ÖĞRETMEN

ARAŞTIRMA SORULARI

**KONYA İL MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ, KONYA İLİNDE ENGELLİ ÖĞRENCİLERİN
AİLELERİNİN ÇOCUK EĞİTİMİNDE YAŞADIKLARI ZORLUKLARIN ARAŞTIRILMASI**

(TR52/15/TD/02/0028)

Bu anket Konya İl Milli Eğitim Müdürlüğü olarak engelli öğrencilerin ailelerinin çocuk eğitiminde karşılaştığı zorlukların araştırılması için yapılan bir çalışmadır. Bu araştırma kapsamında sizin de görüş, düşünce ve önerilerinize başvurulacaktır. Anket sonucunda elde edilecek bilgiler hiçbir şekilde üçüncü şahıslarla paylaşılmayacak, gizli tutulacaktır. Araştırmamıza katıldığınız için çok teşekkür ederiz.

1.Bölüm - Kişisel Bilgiler

Cinsiyet	:	Erkek ☐	Bayan ☐
Yakınlık Derecesi	:	İdareci ☐	Öğretmen ☐
Branşı	:		
İkamet İlçesi	:	Karatay ☐	Meram ☐ Selçuklu ☐
Yaş	:	18 – 25 ☐	26 – 35 ☐ 36 – 45 ☐
		45 – 55 ☐	55 ve üzeri ☐
Öğrenim	:	Lisans ☐	Lisansüstü ☐ Doktora ☐
Öğrencilerinizin Engel Durumları:			
Zihin Engelli ☐		Görme Engelli ☐	İşitme Engelli ☐
Bedensel Engelli ☐		Yaygın Gelişimsel Engel ☐	
☐ Diğer :			

2. BÖLÜM – VELİLERİNİZİN AİLE İLİŞKİLERİ

Sn.	SORULAR	Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum
1	Velilerimin engel durumları için sosyal çevresinden yeterli desteği aldığını düşünüyorum.					
2	Velilerim; çocuğunun engel durumu hakkında yeterince bilgi sahibidir.					
3	Velilerim; çocuğu hakkında engel durumuyla ilgili gerekli kuruluşlardan yeterli bilgiyi alıyor.					
4	Velilerim; çocuğunun geleceği ile ilgili kaygı yaşıyor					
5	Velilerim; çocuğunun başına bir şey gelecek diye sürekli kaygılanıyor.					
6	Velilerim; engelli çocuğu olduğu için diğer çocuklarına yeterli ilgiyi göstermiyor.					
7	Velilerim; toplum tarafından dışlanıyor					
8	Velilerim; engelli çocuğuna bazı becerileri öğretebilmek için yeterli donanıma sahip.					
9	Velilerim; engelli çocuğuna davranış kazandırma eğitiminde problem yaşıyor.					
10	Velilerimin ; engelli çocuğu olması eşiyle arasındaki ilişkiyi olumsuz etkiliyor.					
11	Velilerimin huzurlu bir aile hayatı var.					
12	Velilerimin; Aile sorunları hakkında profesyonel danışmanlığa ihtiyacı var.					
13	Velilerimin; kişisel problemleri için profesyonel danışmanlığa ihtiyacı var.					
14	Engelli öğrencilerim kardeşleriyle uyum sorunu yaşıyor.					
15	Velilerim; Anne-;Baba olarak engelli çocuğunun bakımıyla ilgili ortak sorumluluk almıyor.					
16	Velilerimin ; dini inançları çocuğunun engeliyle ilgili yaşadığı zorlukları atlatabilmesi için yardımcı oluyor.					
17	Velilerim; engelli çocuğuna kızdığında çocuğunu cezalandırır.					
18	Velilerim; kendi başına bir şeyler yapması konusunda çocuğunu cesaretlendirir.					
19	Velilerim; çocuğunun duygularını serbestçe ifade etmesini destekler					
20	Velilerim; ebeveynlik konusunda bir yanlış yaptığında çocuğundan özür diler					
21	Velilerim; her konuda rahatça çocuğu ile konuşabilir					

22	Velilerim ; çocuğunun yeni beceriler kazanması için fırsatlar oluşturur.					
23	Velilerim ; engellilerde ergenlik dönemi özellikleri hakkında yeterli bilgi sahibidir.					
24	Velilerim ;engelli çocuğuna ergenlik döneminde yeterli desteği sağlar					
25	Velilerim ;engelli çocuğunun cinsel konularda merak ettiği sorulara doğru ve yeterli cevap verir					
26	Velilerim; engelli çocuğuna kurallara uymanın gerekliliği konusunda yeterli açıklama yapar.					
27	Velilerim; Çocuklarını bağımsız olma konusunda destekler.					
28	Velilerim; çocukların yaptığı olumlu davranışları över.					
29	Velilerim ; çocuğu büyüdükçe yeni şeyler denemeyi göze alması gerektiğine inanır.					
30	Velilerim;engelli çocuğuna karşı sabırlıdır.					
31	Velilerim engelli çocuğuna genellikle disiplin aracı olarak fiziksel cezayı tercih eder					
32	Velilerim; engelli çocuklarını sağlıklı çocuklarla kıyaslar.					
33	Velilerim ;engelli çocuğunu yapabileceğinden fazlasını yapması için zorlar.					
34	Velilerim ; Çocuk istismarı konusunda yeterli bilgi ve dikkate sahiptir.					
35	Velilerim sık sık çocuklarıyla ilgili bilgi alışverişinde bulunur.					
36	Velilerim çocuklarının temizlik ve düzenine dikkat eder.					
37	Velilerim öğrencilerin günlük yaşam becerilerini geliştirebilmek için ne yapmaları gerektiğini biliyorlar.					
38	Velilerim öğrencilerin günlük yaşam becerilerini geliştirebilmek için onlara yapabilecekleri durumlar için fırsat veriyorlar.					
39	Velilerim ile sağlıklı iletişim kuramıyorum					
40	Öğrencilerimin eğitim sürecinde idareci ve yöneticilerden yeterli desteği alamıyorum (Sadece Öğretmenler Dolduracak)					
41	Öğretmenlerim öğrencilerin eğitimi için yeterli bilgi ve donanımına sahiptir. (Sadece İdareciler Dolduracak)					

3.Bölüm

1. Soru : Özel Eğitime İhtiyacı olan öğrencinizin mevcut eğitim sisteminde yaşadığı güçlüklerin neler olduğunu düşünüyorsunuz ?

.....

.....

.....

2. Soru : Sizce ailelerin, çocuklarının eğitim sürecine katılımını engelleyen etkenler nelerdir?

.....

.....

.....

3. Soru : Engelli çocukları olan ailelerin çocuklarının eğitim sürecine katılımının teşvik etmeye yönelik ne tür çalışmalar **yapılmaktadır**?

.....

.....

.....

4. Soru : Sizce; engelli çocukları olan ailelerin çocuklarının eğitim sürecine katılımının teşvik etmeye yönelik ne tür çalışmalar **yapılabilir** ?

.....

.....

.....

5.Soru: Sizce velilerinizin; engelli çocuklarıyla iletişimde genellikle kullandıkları yöntem hangisidir ? (Sadece bir madde işaretleyiniz.)

1. Aşırı koruyucu. ☐	2. Aşırı hoşgörülü. ☐	3. Aşırı otoriter. ☐
4. İlgisiz Tutum. ☐	5. Hata kabul etmez. ☐	6. Demokratik. ☐

6.Soru: Engelli öğrencilerin velilerine yönelik aile eğitimleri düzenlense ; Velilerin hangi konularda destek almasını isterdiniz; (birden fazla madde işaretlenebilir.)

1. Engelli Hakları ☐	2. Engeli tanıma ☐	3. Engel durumunu kabul etme ☐
4.Çocukta olumlu davranış geliştirme ☐	5.Ergenlik dönemi özellikleri ☐	6, Aile içi iletişim ☐
7. Çocukla iletişim ☐	8.Çocuğunun gelişim alanlarını anlama ☐	9. Anne-baba tutumları ☐
10. Engellilerde Davranış Bozuklukları ☐	11. İstismar ☐	12. İhmal ☐

13. Diğer :

.....

İNGİLİZCE ÖZET

THE RESEARCH PROJECT OF SEARCHING DIFFICIULTIES THAT THE FAMILIES WITH DISABLED STUDENTS EXPERIENCE IN CHILD TRAINING IN KONYA

INTRODUCTION

The 10 % of the world population; in other words, 650 million people are disabled. Regulations are being made in order for them to benefit from the training process more actively by the number of the disabled increase. Politics for the disabled and towards the problems of the disabled have been developed. While these regulations are being made, the trainings for the families of the disabled are being ignored though. The child gets the first trainings in the family. The role of the family is essential in the child's personality development, positive behavior gaining ,being sufficient to himself, being healthy from the point of spiritual and physical situation and becoming a helpful individual to himself and to the world.

The family is of great importance in training and especially in the training of the disabled individuals. The disabled individuals need specific trainings that are appropriate to their situation as well as parents that have the skills which are enough and effective to cover their specific needs. It has now become important to make researches, to present effective training programmes towards the families in the process of being parents to such children in order for them to cover their needs.

Training which now is an indicator of being contemporary is of greater importance when the topic is the disabled individuals. When the disabled child is born, the situation of continuous child care and support starts for the family. Starting with the word "Training starts in the Family" , making them aware of the situation is one the most important supports that can be provided to the family that has a disabled child because of the fact that the training given by the parents brings getting socialized, guarding himself and especially living a healthy life from the point of psychology.

When we study the researches made about the disabled individuals and their families in our country, we notice some factors that make the lives of the disabled more difficult. Some of these factors are; getting to know the situation of disability and accepting it, the social needs of the disabled individual, the reactions they get from their environment, future concerns, the expectations from the disabled child that can be considered unreal.

The more the family that has a disabled child receives information from the experts about the disability situation and the training methods, the earlier it is possible for them to pass the steps of accepting the disability. In our country as well, the laws clearly mention that the parents with disabled children need to participate every step of the trainings that their child gets. As a result of this, it can be possible for the child to be integrated to the social life, it can be possible for the family to have a normal life when the family is also involved in the trainings. The families with disabled children can target the child to use his existing potential in maximum level by the training they give to their child from the point of behaviors and academic way.

These gaining are actually the targets of the family. The children that are helped to improve by the supported training institutions and the family, form an awareness in the society. It is provided that the healthy children and adults notice the disabled children and adults and raise a positive approach to them. By this way, the disabled individuals are less isolated from the society, they get to have larger limits in the social life and they are thought to be a weight for the family less and less every day.

It is being thought by Konya Province National Education Directorate to prepare a special training programme to the parents of disabled children in order to reach these targets. A research which will focus on the special family training programme covering which needs of them will be applied. It will also enlighten the difficulties that such families and the teachers face and an awareness will be raised about it as well as forming an origin for the studies that will be applied in order to solve such problems.

THE PROJECT TARGET

The target of the Project is to identify the difficulties that the families come across with in training of mentally handicapped, hearing impaired, visually impaired, students with physical disabilities and pervasive developmental disorders by the help of teachers and managers. It is also the target that the results achieved here will be benefited as a source for the disabled children's families' training program.

FIELD STUDIES

Our Project has been realized by preparing two surveys applied on both teachers and directors as well as the families which all wanted to have a study finding out about the difficulties that disabled children's families face in child training in all the three central districts (Selçuklu, Meram, Karatay)in Konya.

The research is a descriptive one which is one of the general scanning models. The research has been applied on 494 families who have disabled children , on 286 school counselors who are consultants to the problems of students and are believed to know the needs of such families.

The sampling set of the Project has been selected among the special education schools of Konya Provincial Directorate of National Education, other state schools which have special education classes, Special Education and Rehabilitation Centers, The families and the disabled children and the teachers and directors in the School Consultancy and Research Centers.

Special attention has been paid to have a homogenous number of teachers and parents reached in the content of the Project in Meram, Selçuklu and Karatay districts of Konya. At the same time, families who have mentally handicapped, hearing impaired, visually impaired, children with physical disabilities and pervasive developmental disorders and their teachers have been reached and questions about the difficulties they face have been asked.

The survey towards disabled students' parents consisted of 3 parts. 11 questions have been prepared for the first part and demographic information about disabled child and his family took place. 35 questions have been prepared for the second part and questions took place such as; families' case of getting support from the social environment, knowledge level about handicap, concerns about child's future, getting support from the society, consciousness level in behavior training, effects of having disabled child on the family structure, level of partners' taking responsibility on training of disabled child, level of knowledge on adolescent period, prize-punishment approaches, their awareness on exploitation. In third part 3 questions have been prepared and took place; determining emotion period of the family in getting oriented to handicap case as they have disabled child, communication methods with disabled child, family training programs that they would like to get for the training of disabled child.

The survey for teachers and school administrators consists of three parts. 6 questions have been prepared in the first part, in this part demographic information has been given. 41 questions have been prepared for the second part, the questions were about teachers' and schools administrators' level of knowledge on families knowledge on their children's' handicap level, getting support from social environment, exclusion case, anxiety levels for the future, family experience, communication skills, skills to be effective, parents' getting equal responsibility for their children, prize-punishment approaches, level of making the children gain daily life skills for being independent, their information level on exploiting and teachers' level of getting support from school administrators, administrators' level of competence for special education areas of teachers. 5 questions have been asked in third part and answers have been given about difficulties that disabled students experience in education system, participation level of parents in education process, necessary precautions for parents' with disabled students attending education process, communication methods that parents chose and in which topics that families should get training.

In this project, need areas of parents to train their disabled children with visionary, hearing, mental, physical, common developmental defects have been analyzed, stated cases have been evaluated from the perspectives of teachers and school administrators. Reached outcomes have been expected to be main base for a bigger family training project. The results obtained will be reference for the studies that guidance counselors, counseling and research centers, special education teachers and school administrators will carry out for the parents of students with special education needs. Expected awareness will be effective to plan new studies about our target group.

RESEARCH FINDINGS OF FAMILIES WITH DISABLED CHILDREN

It has been seen that the distribution of families which have disabled children in three central districts where the applications took place was approximately in equal ratio. In Received information in research with families, participants have been mostly mothers who, have disabled children (%66,6), have education degree in primary school (%55,7), are substantially married (%90,1), live in the family mostly there are one disabled member (83,2)

In research according to the answers which have been given to second question parents indicate that, %85,2 of parents are informed of their children's handicap, %69,5 of them have a happy marriage, %66 of parents take equal responsibilities with their partner for caring their children, %88,8 their religious believes are helpful to overcome the faced difficulties, %80,8 of them encourage their children to do something on their own, %83,9 of them let their children express their feelings freely, %58,3 of the parent are patient towards their children, %61,1 of the parent don't force their children to do something than they can do, %61,4 of them have enough knowledge and care. However some parents stat that % 80,6 need support to teach some skills to their children, %56,7 have some problems with behavior training for their children, %44,8 need professional consultancy with family problems, %71,9 have always been worried that something will happen to their children, %69,2 have worried about their children's future, %54,2 are uncomfortable because of perspective of the people towards their disabled children. In this part it is understood that families with disabled children have been trying to get help and information about their children's handicap case and they get support from their partners and families. But at the same time it is seen that parents with disabled children expect support from society, social environments and people who will provide professional support.

In the 3rd part of the research when distribution of the given answers for parents' emotional situation in adaptation to disabled case have been analyzed, the results form that parents who are in shock period are %1,6 of the sample, parents who are in denial period are 10,9 of the sample, parents who are in depression period are %4,5 of the sample, parents who are in mixed feelings period are %8,1 of the sample, parents who are in guilty period are %2,2 of the sample, parents who are in anger period are %0,2, parents who are in forgetting period are %1 of the sample, parents who are in wandering door by door period are %38,5, parents who are in agreement period are 38,5, parents who are in acceptance and orientation period are %14,8. When the results of the research are analyzed it has been seen that even if majority of the families with disabled children are not in destroying or preventing feelings such as angry, denial or shame but they are in feelings which affect their decision making skills badly and they are in an abuse-labile situation as they wander door by door to find cure.

In 4th part of the research when parents have been asked about their attitude while they are raising their children they state that %37,7 of the sample are protective, %30,6 are tolerant, %5,5 are authoritative, %6,5 are unmindful, %3 are perfectionist, %16,8 perform democratic parents attitudes

At the last part of the research when the parents have been asked about if they took part in parents training program, which topics they would like to get support; distribution according to titles are: %11,9 Disability Rights, %5,2 Recognizing Disability, %4 accepting Disability Situation, %12,1 Make the Child Gain Positive Attitudes, %7,8 Characteristics of Adolescent Period, %9,9 Domestic Communication, %11,1 Communication with Child, %9,3 Understanding Child's Development Area, %8,1 Parents' Attitudes, %11,5 Behavior Disorders in Disabled, %3,9 Exploitation, %5,2 Neglecting.

FINDINGS OF RESEARCH ON TEACHERS AND SCHOOL ADMINISTRATORS

It has been seen that according to three central district distribution amount of teachers and school administrators who work with families with disabled children are approximately equal. According to job definitions of the participants of the research: %25,2 of the sample are school administrator, %38,5 of the sample are special education teacher, %15,4 are counselor, %21 of the sample are class teacher.

In research, when the situation of families with disabled members has been asked from the perspective of school administrators and teachers; according to %51,1 of the sample; parents of disabled children aren't alienated from the society because of their handicaps, %56,4 of them; parents' religious beliefs helped them to overcome the difficulties they faced, %39,5; parents motivate their handicapped children to do something on their own, %48,3 of them; parents are patient towards their children, %47,9 of them; parents are careful about their children's cleaning and order. In addition to this %53,8 of teachers and school administrators have stated that parents don't get support from social environment about handicap case, %48,3 of them have pointed out that parents don't have enough information about handicap case, %82,9 of them; parents have future anxiety about their children, %72,4 of them; parents are always concerned that something bad will happen to their children, %66,1 of them; parents are not competent enough to teach new skills to their children, %80,8 of them; parent have problems in making their children gain behavior, % 53,9 of them; having a disabled child has affected their marriage badly, %94, 3 of them; parents need professional support about domestic problems, %53,2 of them; there are orientation problems between handicapped and healthy siblings, %68,9 of them; parents don't get equal responsibility on caring their children, %42,3 of them; parents don't provide opportunities for children to gain new skills, % 64,4 of them; parents don't have enough knowledge about adolescent period of disabled children, %42,7 of them; parents don't support their children to be independent, %46,8 of them; parents

compare their disabled children with normal ones, %43, 7 of them; parents don't have enough knowledge about exploitation, % 42,6 of them; disabled children don't know what to do to improve their daily skills, %57 of them; children don't get healthy communication with their parent. When reached findings are analyzed in this part of the research teachers and school administrators think that parents with disabled children must develop themselves in some areas more than their current situation such as; child behavior education, handicap case, exploitation, domestic relations, communication with teachers and school administrators, helping each other.

In research when teachers and school administrators who have parents with disabled children have been asked about parents' observed attitudes on raising child, they have answered; 128 protecting mother and father, 43 tolerant mother and father, 14 authoritarian mother and father, 89 unmindful, 3 perfectionist, 9, perform democratic mother and father attitudes. According to this %44,8 of the sample are protective, %15 of them are tolerant, %4,9 of them are authoritarian, %31,1 unmindful, %1 perfectionist, %3,1 of the samples stated that they have parents with these attitudes.

Teachers and school administrators who have taken part in the research state the difficulties that student with special education need experience in current system such as; classrooms are crowded, curriculum is not suitable, disabled students' being alienated, not performing personalized educational methods, orientation problems that the disabled experienced, insensible parents, financial impossibilities that schools face and teachers' lack of professional competences. In addition to this teachers indicate that some factors such as parents with disabled children are insensible, they have low educational degree, they don't have knowledge about their children's disability case, financial impossibilities, parents don't have enough time, environmental situation and perspective towards education prevent parents' attending at education process. It has been stated that in order to include parents into education process necessary duties such as seminars by counseling department, personal meetings, parents interviews, house visits, often information exchanges take place. So that the participation number could be increased to the desired level applying a sustainable family training program, encouraging participation to the activities in classroom and school, giving applied child training, providing both individual and family physiological support have been transmitted as beneficial.

When 286 teachers and school administrators of disabled students have been asked " If there are organized a family training program for the parents of disabled children, which topics are needed", they have pointed out 2027 topics; 112 of these participants have wanted disabled rights, 117 of them have wanted knowing the handicap, 193 of them have wanted accepting handicap case, 214 of them have wanted make the child gain positive attitude, 162 of them have wanted characteristics of adolescent period, 192 of them have wanted domestic communication, 193 of them have wanted communication with child, 168 of them have wanted understanding child's development areas, 193 of them have wanted parents' attitudes, 173 of them have wanted behavioral disorders in disabled people, 120 of them have wanted exploiting, 125 of them have wanted neglecting

When the rate of preference for these titles, statistics are; %5,5 disabled rights, %8,7 knowing the handicap, %9,5 accepting handicap level, %10,6 making the child gain positive behaviors, %8 characteristics of adolescent period, %9,5 domestic communication, %9,5 communication with child, %8,3 understanding child's development areas, %9,5 parents' attitudes, %8,8 behavioral disorders in disabled people, %5,9 exploiting, %6,2 neglecting.

DISCUSSION AND COMMENT ON FINDINGS OF PARENTS WITH DISABLED STUDENTS

In the first part of the research, the level of difficulties that parents have experienced in their social relations as they have disabled children, their perspective towards education, reaction they got from the environment, getting support on handicap case, creating realistic expectation about their children and families' general psychological mood have been searched. Questions about this part have been asked to teachers and school administrators of disabled children, too, answers which parents have given for themselves and teachers have given for parents have been compared. Obtained findings at the of the research will lead to define which topics should be given importance for family training program that will be developed by Konya Provincial Directorate of National Education for parents of disabled children.

When the information in this part is generally evaluated, seen important problematic areas for families are families' emotional uneasiness, not gaining enough information about disabled persons, experienced difficulties in explaining this situation to others, behavioral disorders observed in disabled person, necessity of interviewing with experts for family and personal problems, effort to find appropriate education environment at home, concern for the future of disabled person.

DISCUSSION AND COMMENT ON FINDINGS OF SCHOOL ADMINISTRATORS AND TEACHERS

In this part, school administrators and teachers have been asked to evaluate the difficulties that parents experience in child training, at the same time difficulties that disabled students experience in education system have been searched.

It has been seen that teachers and school administrators think parents have problems with mother-father attitudes and they state that parents behave unmindfully to their children and protectors. Also teachers have indicated that parents slog on getting enough support from social environment, creating realistic expectation from their children, family member's have difficulty in helping each other on family members' handicap case. Teachers and school administrators think that families with disabled children must be more conscious on issues such as having information about handicap case and make children gain behavior and skill. In this part, some factors such as crowded classrooms, physical inadequacies in education environment, financial impossibility have been seen to make the lives of parents with disabled children more difficult.

Bu Çalışma T.C. Mevlana Kalkınma Ajansının Desteklediği "Konya'da Engelli Öğrencilerin Ailelerinin Çocuk Eğitiminde Yaşadıkları Zorlukların Araştırılması Projesi" (TR52/15/TD/02/0028) kapsamında hazırlanmıştır. İçerik ile ilgili sorumluluk Konya İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne aittir ve T.C. Mevlana Kalkınma Ajansının görüşlerini yansıtmamaktadır.